

Frederik

BEQBEDER

99 frank

Hər sətiri, hər sahifəsi provokasiya

0,99 ₳

Tərcümə: Çimnaz Vəliyeva

Az $\frac{2013}{2097}$

Frederik

BEQBEDER

99 frank

99092

9752

M.F.Axundov adına
Azerbaycan Milli
Kitabxanası

ARXIV

Frédéric

BEIGBEDER

99 francs

«Hamımızın beyninə bizi kədərləndirən arzular yeridirlər».

“99 frank” romanı reklam biznesinə acı satıradan ibarətdir. Reklam ticarətin, iqtisadiyyatın, istehlakın təkəverici qüvvəsidir. Bu qüvvənin məqsədi sizi ehtiyacınız olmayan, amma dəbdə olan şeylərin arzusuna salmaqdır. Ən əsası, minlərlə mənfəətpərəst insanları yalnız bir məqsəd – bu məhsulu sizə satmaq birləşdirir.

Oktav məşhur reklam agentliklərinin birində mətn yazarı işləyir və dediyi kimi, dünyanı zibilləməklə məşğuldur. O, dünyanı yaradıcı şəkildə, zövqlə, böyük ustalıqla zibilləyir. Onun həyatı reklam yaradıcılığından, qıamurdan, kokain və qadınlardan ibarətdir. Onun gəliri istənilən şəxsin ən böyük arzusudur. Belə olan tərzdə həyatdan başqa nə istəyəsən? Bəs əsərin baş qəhrəmanı özünü xoşbəxt hiss edirmi?

Şübhəsiz ki, “99 frank” romanı Frederik Beqbederin ən yaxşı romanlarından biridir. Əsər avtobioqrafik xarakter daşıyır, 2000-ci ildə kitab ilk dəfə işıq üzünə çıxmış və yazıcının işlədiyi məşhur reklam agentliyindən qovulması ilə nəticələnmişdir.

Frédéric Beigbeder **99 FRANCS**

Frederik Beqbeder **99 FRANK**

Bakı, Qanun nəşriyyatı, 2013, 268 səhifə. 1000 tiraj

Fransızcadan tərcümə: Çimnaz Vəliyeva

Nəşriyyat redaktoru: İlqar Fəhmi

Korrektorlar: Rəfət Bağırov,
Flora Əliyeva

Qanun Nəşriyyatı

Bakı, AZ 1102, Tbilisi pros., II Alətava 9

Tel.: (+994 12) 431-16-62; 431-38-18

Mob.: (+994 55) 212 42 37

e-mail: info@qanun.az

www.qanun.az

ISBN 978-9952-26-505-7

© Qanun Nəşriyyatı, 2013

© Éditions Grasset & Fasquelle, 2000

Bu kitabın Azərbaycan dilinə tərcümə və yayım hüquqları Qanun Nəşriyyatına məxsusdur. Kitabın təkrar və hissə-hissə nəşri «Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu»na ziddir.

*Bruno Le Mul¹ getdi.
Bu kitabı ona yazmışdım.*

*Bir halda ki
işlər belə gətirdi, kitabı*

*həyata yenidən qədəm basmış
Xloyeyə² həsr edirəm.*

¹ Bruno Le Mul yazıcının işlədiyi «Young&Rubicam» reklam agentliyinin direktoru olub.

² 1999-cu ildə F.Beğbederin Xloye adlı qızı dünyaya gəlib.

«Söz yox ki, yeni totalitar rejimlərin köhnə rejimlərə bənzəməyi heç də vacib deyil. Hakimiyyətin dəyənək və güllələnmə, süni açıqlar, həbslər və kütləvi sürgünlər hesabına idarə olunması nəinki vəhşilikdir (indiki zamanda bu, çox adamı narahat etmir), həmçinin səmərəsizdir – bunu sübut etmək də olar – qabaqcıl texnologiyalar erasında isə səmərəsizlik Tanrı qarşısında böyük günahdır. Sözün əsl mənasında, «səmərəli» totalitar dövlətdə siyasi rəhbərlərin icraçı komitəsi və onun müdirlər ordusu kölə əhalini heç bir şeyə vadar etməzdi, ondan ötrü ki kütlə öz köləliyini sevəcəkdə. Köləliyi ona sevdirmək – çağdaş totalitar dövlətlərdə Maarif və Təbliğat nazirliklərinin, qəzetlərin baş redaktorlarının və məktəb müəllimlərinin başlıca vəzifəsi məhz budur».

Aldous Huxley, «Yeni gözəl dünya» əsərinə yazılmış yeni giriş, 1946

*«Hamımızın beyninə
bizi kədərlandıran arzular yeridirlər».*

Alain Souchon,
*Sentimental kütlə, 1993.*¹

*«Kapitalizm kommunizmədən də sağ çıxdı.
İndi ona ancaq özünü yeyib parçalamaq qalır».*

Charles Bukovski,
*Kapitan nahara çıxdı və matroslar
gəmini ələ keçirdilər, 1998.*

---

¹ Alen Suşon – məşhur fransız estrada müğənnisi.

THE NAMES HAVE BEEN CHANGED
TO PROTECT THE GUILTY¹

---

¹ Mütəəssirləri qorumaq üçün bütün adlar dəyişdirilmişdir (ing).

I
Mən

Hər şey müvəqqətidir: sevgi, incəsənət, Yer planeti, siz, mən. Ölüm elə labüddür ki, o, hər zaman hamını qəfil yaxalayır. Bu günün son gün olmadığını necə bilmək olar? Qarşıda sizi uzun zamanın gözlədiyini düşünürsünüz. Və sonra gözlənilmədən dibi çökürsünüz, zamanınız bitdi. Ölüm qeyd dəftərinizə yazmadığınızı yeganə görürsünüz.

Hər şey satılır: sevgi, incəsənət, Yer planeti, siz, mən. Bu kitabı mənə işdən qovsunlar deyə yazıram. Əgər işdən könüllü çıxsam, işsizlər üçün maddi yardımdan əlimi birdəfəlik üzməli olacağam. Rifahımın yuva qurduğu budağı kökündən kəsməliyəm. Azadlığımın adı sosial müavinətdir. Həyatdan qovulmaqdan, işdən qovulmağı üstün tuturam. ÇÜNKİ QORXURAM. Ətrafımdakı həmkarlarım milçək kimi qırılır: hovuzda soyuq sudan ürək dayanması, miokard infarktı adı altında ölümcül dozada kokain, şəxsi təyyarənin partlaması, iti kabrioletdə iti sıçrayışlar. Söhbətə bax: bu gecə yuxuda görürəm ki, batıram. Suyun dibinə endikcə dəniz şeytanının nəhəng qanadlarına toxunuram, dənizin suyu ciyərlərimə dolur. Uzaqdakı çimərlikdə duran hansısa gözəl bir qadın mənə səsləyir. Ona cavab verə bilmirəm, çünki duzlu su ağızıma dolub. Batsam da, köməyə heç kəsi çağırımıram. Mənimlə birlikdə batan digər adamlar da belə edirlər. Hamı ^{yardıma çağırmadan suyun} dibinə enir.

M.F. Axundov adına
Azerbaycan Milli
Kitabxanası

Əslində, hər şeyi çoxdan başlamalı idim, çünki artıq suyun üzündə durmağı bacarmırdım.

Hər şey müvəqqətidir və hər şey satılır. İnsan da digərləri kimi istifadəyə yararlılıq müddəti olan əmtəədir. Məhz bu səbəbdən 33 yaşında təqaüdə çıxmağı qərara almışam. Ola bilsin ki, bu yaş yenidən dirilmək üçün ən uyğun zamandır.

Adım Oktavdır və APS-dən geyinirəm. Reklamçıyam: bəli, bəli, dünyanı zibilləyirəm. Hər cür zir-zibili sizə satan tip məhz mənəm. Sizi heç vaxt əliniz çatmayacaq şeylərin sevdasına salıram –həmişə məmavi olan səmanın, həmişə tərəvətli gözəlçələrin, «Photoshop»da işlənmiş mükəmməl xoşbəxtliyin. Bəzədilib-düzəldilmiş şəkillər, dəbdə olan musiqilər. Elə ki özünüzü sıxıb pul yığırsınız və ötən kampaniyada tərifini dağbaşına qoyduğum arzularınızın məşinını alırsınız, o vaxta həmin məşini çoxdan dəbdən salmış olacağam. Dəbdə üç pillə sizdən öndəyəm və sizin aldadılıb soyulmağımız üçün əlimdən gələni əsirgəmirəm. Qlamur elə bir ölkədir ki, heç vaxt gedib ora çata bilmirən. Mən sizi «yenilik» adlı narkotikin aludəçisinə çevirirəm, yeniliyin üstün cəhəti onun heç vaxt yeni qalmamasındadır. Hər bir yeniliyi köhnəltmək üçün həmişə təzə-tər növbəti bir yenilik tapılır. Ağzınızın suyunu axıtmaq – mənim müqəddəs vəzifəm məhz budur. Mənim peşəmdə heç kəs sizin xoşbəxtliyinizi arzulamır, çünki xoşbəxt adamlar istehlak etmirlər.

Sizin üzüntüləriniz ticarəti canlandırır. Reklamçıların jarqonunda bunu «alış sonrası məyusluq» adlandırırlar. Sizə təcili olaraq hansısa məhsul lazımdır, lakin onu əldə edən kimi başqa məhsula olan ehtiyacınız baş qaldırır.

Hedonizmin¹ humanizmlə əlaqəsi yoxdur: bu, vur-tut *pul dövryyəsidir*. Bilirsiniz, onun şüarı nədir? – «Pul xərcləyirəmsə, deməli, mövcudam». Lakin insanda yeni chtiyaclara həvəs oymatmaq üçün onun qəlbində həsəd hissini, ağrı-acını, tamahkarlığı alovlandırmaq lazımdır: onlar mənim silah-sursatımdır. Hədəfim isə sizsiniz.

Ömrümü-günümü sizə yalan danışmaqla keçirirəm və bu fırladaqların əvəzində payıma səxavətli məbləğlər düşür. Mən ayda 13.000 avro qazanıram (məsrəf xərcləri, xidməti maşın, birja aksiyaları və qızıl paraşüt² bu məbləğə daxil deyil). Avronu varlıların qazanclarını altı dəfəyə azaldıb, xudmani təqdim etmək üçün icad ediblər. Bəlkə mənimlə həmyaş olan və 13 min avro qazanan çox oğlan tanıyırsınız? Sizi barmağımızda fırladırəm, əvəzində yeni «Mercedes SLK» (yük yerinə avtomatik yığılan örtüklüsündən) və ya «BMW Z3» və ya «Porsche Boxter», yaxud «Mazda MX5» aldı edirəm (şəxsən mənim azarım rodster «BMW Z3»dür, bu maşında gövdənin aerodinamik estetikası ilə altı silindrli, 321 at gücündə olan mühərrikin qüvvəsi olduqca mükəmməl şəkildə uyğunlaşdırılıb, bu mühərrik maşına 5,4 saniyədə sürəti 0-dan 100 km/saata çatdırmağa imkan verir. Üstəlik bu maşın nəhəng şama bənzəyir, bu isə onu Yerin arxasına sancmaq istəyənlərə əl verir).

Telefilmlərinizi yarıda kəsib, öz loqolarımı sizə sırıyıram və zəhmətimi Sen-Bartelmi adasında və ya Lamu, bəlkə də Tailandin Puket adasında və ya Lakabanda tətillə ödəyirlər. Sevimli jurnallarınızdakı həşqanların gözlərinizi döyənək ctdiyinə görə mənə mükafat kimi əyalətdə kənd evi və ya Periqor əyalətində qəsr və ya Korsikada malikanə, bəlkə də Ardeş əyalətində ferma, yaxud Mərikeşdə bir saray və ya Antil adalarında katamaran, Sen-Tropedə yaxta verirlər. Mən hər yerdəyəm. Məndən yaxanızı qurtara bilməzsiniz. Hara daş atsanız, mənim reklamlarıma dəyəcək. Darıxmağı sizə qadağan

¹ Hedonizm (fəls.) – həyatın zövq və səfa üçün yaranmış olduğunu iddia edən qədim yunan əxlaq nəzəriyyəsi (red.)

² Qızıl paraşüt – iş münasibətləri kəsildikdən sonra şirkətin, idarənin işçiyə ödədiyi kompensasiya

edirəm. Fikirləşməyə sizə əngəl oluram. «Yenilik» adlı terrorizm məna boşluğu sizə satmağa kəmək edir. İstənilən sərfçüdən soruşa bilərsiniz: suyun səthində qala bilmək üçün ayağının altında dərin çökəkliyin olması gərəkdir. Sərfçü olmaq üçün ağzını geniş açmış dəliyin üzəri ilə sürüşməyi bacarmalısan (İnternet həvəskarları, elə Lakanoda keçirilən sərfçü yarışının çempionları da nə demək istədiyimi yaxşı başa düşürlər). Nəyin Həqiqət, nəyin Gözəl, nəyin Yaxşı olduğuna mən qərar verirəm. Altı aydan sonra quzu kimi səvəcəyiniz fotomodelləri mən seçirəm. Plakatları asıldığından onlara top model adı qoyursunuz: mənim sütlü qızlarını on dörd yaşından yuxarı istənilən qadını qəm dəryasına batırar. Seçimlərimə səcdəyə gəlirsiniz. Bu qış çiyindən yuxarı döşlər və hamar ombalar dəbdə olacaq. Sizin təhtəlsürünüzə nə qədər çox oynayırsansa, mənə bir o qədər çox təb olursunuz. Əgər şəhərinizin divarlarını hansısa yoğurtun tarifləri ilə bəzəsəm, başımı verirəm ki, bu gün, ya səbah supermarketin məməsində məhsulumu dərhəl tanıyacaq və onu elə-bələ, sadəcə, dadına baxmaq üçün alacaqsınız, inanın mənə, mən işimə bələd adamam.

Mmm, beyninizə soxulmaq necə də xoşdur... Beyninizin sağ yarımkürəsi mənim əlimdədir. Daha arzularınız da sizə məxsus deyil: sizə öz arzularımı sırıyıram. Ürəyinizdən nə istəsəniz keçirə bilməzsiniz, bunu sizə qadağan edirəm. Sizin arzunuz milyard avro-larla qiymətləndirilən investisiyanın nəticəsi olmalıdır. Səbah sizin nə istəyəcəyinizə bu gün mən qərar verirəm.

Çox güman ki, dediyim heç bir kəlmə qəlbinizdə mənə qarşı rəğbət hissi oymatır. Ümumiyyətlə, hər müəllif yeni kitabə başla-yanda ürəyoyatan, filan-beşməkan olmağa çalışmalıdır, amma mən həqiqətlərin üzərinə pərdə çəkmək fikrində deyiləm: hə, mən iltifatlı nəğilbaz deyiləm. Üstəlik elə birindənə, toxunduğu hər şeyi mürdarlayan kobud əclafın biri olaram. Məni yaratmış dövrə nifrət etməmişdən qabaq elə mənim özümə nifrət etməyə başlasanız, bax onda mükəmməlliyi lap gözündən vurmuş olardınız.

Sizcə, hamının bu vəziyyətə adi yanaşması qəribə deyilmi? Sızdan ürəyim bulanır, mənim ən xırda şiltalıqlarıma itaətkarcasına boyun əyən rəzil kölələr. Nə üçün mənə Dünyanın Padşahı olmağa imkan verdiniz? Bu sirin üstünü açmaq istəyərdim: necə oldu ki, riyakarlığın ən yüksək həddini yaşayan belə bir dövrdə reklam taxt-taca sahiblənilib Hökmdar oldu? Son iki min il ərzində hələ heç bir məsuliyyətsiz kəməgil mənim qədər qüdrət sahibi ola bilməyib.

Hər şeyi atıb, pul-paramı, narkotik və fahişələri özümə götürərək buradan rədd olub hansısa mənasız və kimsəsiz bir adaya getmək istəyərdim (günüm-gündüzüm bir əlləriylə özlərini barmaq-layan, o biri əlləriylə alətimi sığallayan Sorayanın və Tamaranın seyrinə dalmaqla keçəcəkdə). Amma ağciyərimdən işdən istefa da verə bilmirəm. Kitabı elə bu məqsədlə yazıram. İşdən qovulsam, mənə kömək edəcək və özləri öz əlləriylə mənə qızıl qəfəsimdə xilas edəcəklər. Axı mən zərərliyəm, rəhminiz gəlsin, hələ ki gec deyil, mənim qarşımı alın! Cibimə yüzlük basın, burada izim-tozum da qal-mayacaq, sözümlə sözdür! Əgər bəşər övladı Tanrını gündəlik isteh-lak malları ilə əvəz etməyə qərar veribsə, axı mən yazığın günahı nədir?

Gülümsəyirəm, çünki planım baş tutsa, kitab işıq üzü görən kimi arxamdan tək vurub işdən atmaqdan, məni vəzifədə qaldı-racaqlar. Sizə təsvir edəcəyim bu dünyada tonqidi elə də asanlıqla həzm etmirlər, burada həyasızlığa dəstək çıxırlar, bu dünyada xəbərcilik pulla alınır, iftiralar hazırlanır. Belə getsə, tezliklə Fitnə üzrə Nobel mükafatı təsis ediləcək və mən bütün namizədlərin gözü olacağam. İğtişaş oyunun ayrılmaz hissəsidir. Əski diktaturalar ifadə azadlığından qorxuya düşürdülər, fərqli düşüncəliliyi kökündən məhv edir, yazıçıları zindana atır, azadlıqsevərlərin kitablarını yandırır-dılar. Alçaq autodafələrin¹ gözəl zəmanəsi xeyirxahları sərbazlardan ayır-mağa imkan verirdi. Reklam totalitarizmi daha fəlakətlidir və burada yaxanı kənara çəkmək daha çətin işdir. Bu faşizm ondan əvvəlki

¹ Tanrıya inanmayanların və din əleyhinə olan kitabların tonqalda yandırılması (orta əsrlərdə İspaniya və Portuqaliyada) (-red.).

rejimlərin (1945-ci ilin Berlini və 1989-cu ilin Berlini, işə bax, nəyə görə bütün barbar quruluşlar eyni şəhərdə canlarını tapşırıblar?) uğur-suzluqlarından özünə dərs götürüb.

Bəşəriyyəti kölə halına salmaq üçün reklamçılıq sadə, fərasətli tələqin yolunu seçib. Bu, tarixdə insanın insan üzərindəki hökəmranlı-ğının ilk ictimai quruluş formasıdır və hətta azadlıq da ona qarşı güc-süzdür. Əksinə, o, azadlığı da öz silahına çevirdi və bu, onun ən möhtəşəm tapıntısıdır. İstənilən tonqid onun ürəyinə yağ kimi yayılır, istənilən həcv onun şirintəhər təmkin xülyasını daha da möhkəmləndirir. O, sizi ecazkarcasına özünə tabe edir. Heç nəyə qa-dağa qoyulmur, yerin altını üstünə çevirsən belə, sənə «gözün üstə qaşın var» deyən olmayacaq. Sistem öz məqsədinə çatıb: hətta itaətsizlik də itaətin bir şəkli-dir.

Bizim nakam tələlərimiz incədən-incəyə səhmdə tutulur. Əminəm ki, bu kitabı oxuya-oxuya ürəyinizdə belə fikirləşirsiniz: «Bu nankor reklamçı gör nə sevimli baladır. Buna bir bax, başını yu-vana sal görüm! Sən də hamı kimi bu məngəndə ilişib qalmısan, sən də hamı kimi vergi ödəyərək yaşayacaqsan». Bu tələdən heç bir çıxış yolu yoxdur. Üzümüzə gül-gülə hər tərəfi sifətimizə kilidləyiblər. Uzunmüddətli kreditlər, aylıq ödənişlər, ev kirələrinin köməyi ilə sizin əl-qolunuzu bağlayıblar. Kefiniz yoxdur? Qapının arxasındakı milyonlarla işsiz sizin gedib, yerinizi onlara verməyinizi gözləyirlər. Ürayiniz istəyən qədər donquldana bilərsiniz, Çörçill cavabı çoxdan verib, o deyib ki: «Bu ən pis sistemdir, digər sistemləri çıxmaq şərti ilə». O, bizə hiylə gəlmədi: Çörçill «ən yaxşı sistem» sözünü deyil, məhz «ən pis» sözünü işlətdi.

Səhər yeməyimi saat doqquzda «Madon»un – dünyanın ən böyük ərzaq şirkətlərindən birinin (1998-ci ildəki ticari dövriyyəsi 84.848 milyard frank və ya 12.395 milyard avro təşkil edir) süd məhsulları şöbəsinin marketinq üzrə direktoru ilə Alber Şpeer tərzində dizayn edilmiş şüşəli polad «bunker»də yedim. İçəri daxil olmaq üçün xüsusi vəsiqə göstərməlisən: yoğurt imperiyası güclü şəkildə mühafizə olunur. Hələ heç vaxt süd məhsulları belə dördgözlə qorunmamışdı. Yalnız bir şey – avtomatik qapıların üzərində onların istifadəyə yararlılıq müddəti çatmışdı. Liftə keçə bilmək üçün mənə maqnit kart verdilər, daha sonra metrolardakı metal turmiketlərə oxşayan dedektordan keçdim, qəfildən özümü çox böyük adam zənn etdim, sanki respublika prezidenti ilə görüşə gedirdim, halbuki vurtut zolaqlı köynək geyinmiş qocaman müdiri görmək istəyirdim. Liftdə Mişel Huelbekdən öz ələməmdə bir beyt söylədim:

Nikel liftlərdəki işçilər
Qalxırlar xaç sancılmış təpələrə,
Yanımdan keçən katibələr
Boya sürtürlər püstə ləblərə.

Və bu soyuq dörd misradan canıma vəlvələ düşdü.

Dərindən düşünsən, şübhə yox ki, səhərkə iclas dövlət başçısı ilə hansısa görüşdən daha əhəmiyyətli oldu. O, həyatımın ən mühüm iclasına çevrildi, çünki məhz həmin iclas müqəddəratımı təyin etdi.

«Madon»un doqquzuncu mərtəbəsindəki bütün menceclər zolaqlı köynəkdə və xırda heyvan şəkili qalstuklarda dolaşırlar. Marketinq üzrə direktor göz yaşlarını içlərinə atmaqdan şişmiş assistent qızların canlarına od salır. Onun adı Alfred Dülərdir. Alfred Dülər bütün müşavirələrini həmişə eyni cümlə ilə açıq elan edir: «Biz bura hər şey bizim deyil, istehlakçının ürəyincə olsun deyə toplamışıq». Elə bil istehlakçı başqa irqə məxsusdur – o, «intermensch»dir məgər? Onu görəndə qusmaq istəyirəm, yeyinti sahəsində canını qoyan biri üçün bu hissələri keçirmək çox acınacaqlıdır. Səhərlər üzünü necə taras etdiyini, qalstukunu necə taxdığını, ağız qoxusu ilə uşaqların necə sarsıtıldığını, yüksək səslə kənd təsərrüfatı elmi araşdırmalar mərkəzinin buraxılışını necə dinlədiyini, qəhvəsini mətbəxdə ayaq üstə iç-çə «Les Echos» qəzetini necə oxuduğunu xəyalən təsəvvürümə gətirirəm. 1975-ci ildən bəri arvadına yaxın durmayıb, amma ona xəyanət də etmir (arvadı isə edir). İldə cəmi bir kitabın üzünü açib oxuyur, o da siyasi jurnalist Alen Düamelin kitabı ola. O, kostyumunu əyninə keçirir və holdinqin döyünən ürəyi olduğuna cəhdən inanır, ayağının altında tıxaclarda vrum-vrum gurlayan yekə «Mercedes»i, maşının radiosu üzərində, futlyarın içində bip-bip bippildəyən son model mobil telefonu var, radioda isə reklam fəryad edir: «Kasto-kasto-kastorama, Mamut qiymətləri darmadağın edir. Seçiminiz uğurlu, seçiminiz düzgün olsun». O, adı kimi əmindir ki, istehsalın artımı ancaq yaxşılığa doğrudur, halbuki həmin bu artım hər gün daha çox lazımsız istehsala səbəb olur – «əmtəə mallarından ibarət nöhbəng qalaqlar» (Karl Marks). Bir gün lazımsız əşyalardan ucalan bu dağın uçunları altında qalacağıq. Alfred Dülər inandır. İnanmağı ona ali məktəbdə öyrədiblər: «Artıma inanılan əhlindən ol!» İstehsalımız milyon tonlarla qalaqlansın və xoşbəxtliyi dadaq! Artıma təkən verən zavodları hərəkətə gətirən artıma eşq olsun! Başlıcası, nəbədə ayaq saxlayıb fikirləşmək eşqinə düşsəsiniz!

¹ Intermensch – (almancadan hərfi mənada alt insan, Nietzschein məşhur «fövqəlinən»inin (Übermensch) əksi kimi nəzərdə tutulur) nasional-sosializmdə irqçi termindir.

Biz yer üzündəki digər ofislərdən heç nəyi ilə fərqlənməyən s-xıcı iclas zalında, qarşımızda naringi şirəsi olan iri dəyirmi masanın arxasında oturmuşuq, gözəlirini yerə dikən kölə-katibə qəhvə termosunu götürür, toplananların qoltuqlarından dünən gec qurtarmış iclasın tər iyi gəlir.

Düer iclası dəqiqlik üçün bu sözlərlə açır: «Burada səslənən hər bir söz məxfi xarakter daşıyır; iclasın protokolu tutulmayacaq; bu, böhranlı günlərin toplantısıdır; yeni alışları gözədən keçirmək lazımdır, amma dövriyyəyə görə bir qədər narahatam; rəqiblərimizdən biri məhsulumuzu təqlid edərək geniş kompaniya ilə qarşımıza keçir; müvafiq mənbələrin məlumatlarına görə, rəqiblərimiz satış bazarlarımızın bir hissəsini əlimizdən almaq niyyətindədirlər; deməli, biz böyük təhlükə qarşısındaıyıq». Masa arxasındakı iştirakçılar hamılıqla qəşlarını bir saniyəlik dəyünləyirlər. Başlarına yaşımtıl dəbilqə keçirdib, əllərinə hərbi qəraqah vəsiqələri versəyidin, adam özünü eynilə «*Ən uzun gün*» filmində hiss edərdi. Ənənəvi meteoroloji izahlardan sonra Jan Fransua – bizim agentliyin müştərilərlə iş üzrə meneceri söz alıb, divarda proyektorla slaydlar nümayiş etdirir-ətdirə mövzuya qısaca toxunur:

– Deməli, belə, indi sizə məhsulumuzu – «Maigrelette» yoğurtunu təqlidçilərin hücumlarından qorumaq üçün hazırladığımız otuz saniyəlik çarxın ssenarisini təqdim edəcəyik. Bundan öncəki iclasda qarşıya qoyduğumuz strateji məqsədi bir daha sizə xatırladıram: «Zəifləməkdə olan bazara yenilik gətirən «Maigrelette» yeni erqonomik qablaşdırılması sayəsində kəsmiyə yeni baxış bucağı təklif edir».

Gözlərini kağız-kuğuzundan ayırır slaydı dəyişir. İndi divarda yağılı şriftlə yığılmış mətn görünür:

«Məhsulun müsbət xüsusiyyətləri haqqında. Aılçaq səslə (ardı):

Emosional xüsusiyyətləri:

Qurmanlar üçün\Qarşısız alınmaz

Ləzzət\Dəb MAIGRELETTE

İncəlik\Gözəllik

Faydalı\Qidalı Səmərəli xüsusiyyətləri»

Heç kəs münasibət bildirmədiyindən o, assistent qızın (məhz elə həmin vaxtda körpələr evində assistentin uşağının qulağına soyuq dəyir) «Word 6»da yığıldığı mətni oxumağa davam edir:

– Ayın iyirmi üçü Lük və Alfreddə birlikdə belə qərara gəldik ki, diqqətimizi istehlakçının mənfəəti üzərində toplamalıyıq: «*Maigrelette* məni zərif saxlayır, bundan əlavə, tərkibindəki vitaminlar və bol kalsium sayəsində düzgün qidalanıram». Yüksək rəqəbat sektorundakı markaların təhlilləri belə göstərir ki, biz mütləq gözəllik və sağlamlıqdan ibarət ikili formula əsaslanmalıyıq. *Maigrelette* həm orqanizim, həm də ruhum üçün faydalıdır. Belə deyək, bir güllə ilə iki dovşan vurursan və s. və ilaxır.

Bu nitq strateji planlaşdırma şəbəkəsinin (qırxyaşlı iki depressiv qadının) və oradakı iki müavinin (Dijonun biznes məktəbinin yetirmələrinin) beyninin bəhrəsidir. O, ilk növbədə müştərinin istəkləri və zövqü üzərində qurulub və dünən axşam hazırladığım ssenarini əsaslandıdır.

Nitqin bu yerində Jan Fransua və ya, sadəcə, Cef hırıldamağa ara verir, çünki təkbaşına əyləndiyini hiss edir. Sonra yenə də göbəyini yırğalaya-yırğalaya sözüünə davam edir:

– Bizim hazırladığımız vahid konsepsiya tələblərə, düşünürəm ki, tam uyğun gəlir, eyni zamanda məhsulun uğur vədini maksimal dərəcədə, xüsusən də vizual kod səviyyəsində təsirli edir. Belə, indi isə sözü Oktava verirəm.

Bir halda ki Oktav mənimə, ayağa qalxmağa və rəssamın od qiymətinə çəkdiyi on iki rəngli şəkdən ibarət olan reklam çarxının planını iclasın ölümlənsizliyində şərh etməyə məcburam.

– Deməli, belə: biz Kaliforniyada, Malibu çimərliyindəyik. Ecazkar hava var. Məftunedici iki gözəlcə qırmızı çimərlik geyimində qumun üzərində qaçırlar. Qəfildən qızlardan biri digərinə deyir:

«Onomastik ekzegeza yalnız təsvirlə təzad təşkil edir». Digəri cavabında: «Ehtiyatlı ol, əsas odur ki, ontoloji paronomasiyaya

düşməyə»», – deyir. Həmin vaxt ərzində gündə yamış iki sörfçü suyun içində mübahisə edir: «Bilirsən ki, Nitsşe özünün «*Ecco homo*» əsərində üzgüçülüyn bəsbütün hedonist mədhini verib?» Digər oğlan qəzəblə etiraz edir: «Qətiyyənl belə deyil, o, alleqorik solipsizm vasitəsilə «Böyük sağlamlıq» konsepsiyasını müdafiə edirdi». Yenidən sahələ, indi isə qumun üzərində riyazi tənliklər cızan qızların yanına qayırdı. Dialog: «Fərz edək ki, x-ın kub kökü sonsuzluqda dəyişir...» «Düzdür, – o biri qız deyir, – sən asimptota tərəf can atan cəmi bölməlisən». Reklam çarxinin sonunda «Maigrelette» yazısı və onun ardınca bu titrlər gəlir: «Maigrelette – zəriflik zəkam artırır».

Otaqda hələ də ölüxana sakitliyi hökm sürür. Marketing üzrə direktor fikir söyləməkdən yaxa qurtarmaq üçün can-başla qeydlər aparan marka menecerlərinə nəzar salır. Jan Fransua könlülsə olsa da, yenidən çərəncəliyə başlayır:

– Əlbəttə ki, lap axırda «mm Madon» sinqli səslənəcə, təbii ki. Hmm... Biz belə fikirləşdik ki, özlərində zərifliyi təcəssüm etdirənləri yüksək səviyyədə intellektual müzakirələrdə təsvir etmək maraqlı alınar... Üstəlik unutmayaq ki, açıq havada idmanla məşğul olmaq getdikcə daha geniş yayılır. Amma reklamlar üçün başqa variantlar da mümkündür: misal üçün, geosiyasət və yaxud da Brest sülhü (1918) mövzusunda mübahisə aparan Miss Fransalar. Və ya «*Chippendales*» erotik kişi rəqs qrupunun iki çılpaq üzvü çılpaqlığı bədən azadlığı və postmodern özgələsmənin inkarı kimi izah edir, bu haqda söhbətləşir və danışıqca əzələlərini nümayiş etdirir və s. Məgər məzəli deyil?

Nəhayət, müavinlər dilə gəlib növbə ilə söz almağa, şərhlərini verməyə başlayırlar: «belə yanaşma xoşuma gəldi», «dəstəkləyirəm», «ideyanı yaxşı dərk etməyimə baxmayaraq, elə də inanmıram», «bu variantı əsaslı surətdə araşdırmaq lazımdır»... Qeyd edim ki, hər iş-tirəkçi ondan qabaq danışmış tabeli işçisinin dediklərini tutuquşu kimi sözbəsöz təkrarlayır. Nəhayət, növbə Dülərin özünə çatır. Müdir tabelilərlə razı deyil.

Yumor bizim nəyimizə gərək?

Əslinə baxılırsa, Alfred Dülər haqlıdır: əgər onun yerində olsaydım, mən də gülməzdim. Ürəkbulanmamı boğmağa çalışaraq öz fikrimi əsaslandırmağa çalışıram:

– Bu, sizin markanızın xeyrinədir. Yumor məhsulu cəlbədicə edəcə. Bu həm də məhsulun hafizəyə həkk olunması üçün mükəmməl vasitədir. İstehlakçılar onları güldürənləri gec unudurlar: onlar sonradan bu zarafatı nahar süfrələrində, iş yerlərində, məktəb həyətlərində bir-birilərinə danışa bilərlər. Elə misal üçün, götürək müasir zamanda uğur qazanan komediya filmlərini. İnsanlar az da olsa, öylənmək istəməsəydilər, kinoya və teatra da getməzdilər.

Cavabımda Alfred Dülər bu ölməz cümləni söyləyir:

– Elədir, amma sonra kinolenti yemirlər ki.

Üzr istəyib ayaqyoluna üz tutur və addımladıqca fikirləşirəm: «Sən əclafın yekəsisən, sən artıq kitabımda özünə yer qazandı. Əsas rollardan birini sənə ayıracığım. Üçüncü fəsiləndən sonra. ALFRED DÜLER ALÇAĞIN YEKƏSİDİR».

İstənilən yazıçı satqındır. İstənilən ədəbiyyat nümunəsi satılan xəbərdir. Əgər kitab yazmaqla sənə çərək verən əli kəsmirsənsə, yazmaqda heç bir maraq görmürəm. Tale elə gətirdi ki, mən bir neçə hal-qəziyyənin şahidi oldum, üstəlik onları hamıya çatdırmağa mənə şərait yarada bilən dəlisov nəşir tanışım var. Yolun əvvəlində heç kimdən heç nə xahiş etmədim. Özüne çıxan hər şeyi didib parçalayan bir mexanizmin düz göbəyinə düşdüm, canımı ondan sağ-salamat qurtaracağım ağılımın ucundan belə keçməzdi. Dünyanı dəyişmək qüdrətinə malik adamı hər addımda arayıb-axtarırdım, amma ağılımı başıma yığan günə qədər, bir gün fikirləşdim ki, bəlkə də həmin adam özüməm.

Ümumi götürsək, onların niyyəti meşələri məhv edib, onları avtomobillərlə əvəz etmək idi. Bu, şüurlu və düşünülmüş bir layihə deyildi; vəziyyət bundan da bərhad idi. Haraya üz tutduqlarını qətiyyətlə bilmirdilər, amma fit çala-çala oraya gəldirdilər – onlardan sonra dünyanı istəyir lap sel aparsın (daha dəqiqi turşu yağışları), vəclərinə də deyildi. Yer planetinin tarixində ilk dəfə olaraq bütün ölkələrin insanları bir məqsəd ətrafında birləşmişdilər: reklamlardakı qəhrəmanlara bənzəmək üçün kifayət qədər pul qazanmaq. Qalan hər şey isə onlar üçün ikinci dərəcəli idi, necə olsa, əkdiklərini biçmək lazım gələndə həyatda olmayacaqdılar.

Kiçik bir dəqiqləşdirmə aparım. Burada nə özümütəhqid, nə də ümumi psixozanalizlə məşğul olmaq niyyətində deyiləm. Mən minilliyin övladının tövbəsini qələmə alıram. Əgər tövbə sözünü işlədirəmsə, bunu məhz dini mənada qəbul edin. Fani dünyadan köçməzdən qabaq qəlbimi xilas etmək istəyirəm. Ondan ötrü ki «tövbə etmiş bir günahkar bəndəni səmalarda daha böyük səadət gözləyir, nəinki tövbə etməyə ehtiyac görməyən doxsan doqquz bəndəni» (Luka İncili). Bu gündən etibarən Tanrı qeyri-müəyyən müddətə əmək müqaviləsi bağlamaq istədiyim yeganə müdiriyyətdir.

İstəyirəm bir şeyi yadda saxlasınlar, iclaslarda iştirak etməklə onlarla əlbir olduğumu dərk etsəm də, müqavimət göstərməyə çalışdım. Elə təkcə onların kondisionerli və hüznü mərmər zallarındakı masalarının arxasına əyləşməklə sən ümumi səfəhləşdirmədə iştirak etmiş olursan. Döyüşkən leksikonları onları ələ verir: *kampaniyalar, hədəflər, strategiya, təsir* sözləri dillərinin əzbəridir. Onlar *taktiki məqsədlərin, birinci dalğanın, ikinci dalğanın* planını qururlar. Onlar kannibalizasiyadan¹ ehtiyat edirlər, di gəl ki, canlarını vampirlərə fəda etməkdən də imtina edirlər.

Eşitdiyimə görə, Marsda (müharibə tanrısının adını daşıyan şokolad batonları istehsalçısı) 1 ili hər biri 4 həftədən ibarət 12 mərhələyə bölürlər; onlar 1 aprel demirlər, orada bu tarixi «M4 H1» adlandırırırlar. Bir sözlə, əsl Üçüncü Dünya müharibəsi hərbiçiləri. İcazənilə nəzərinizə çatdırım ki, əgər beyinləri yumağa vasitə olan reklam amerikalı Alber Deyvis Lasker tərəfindən² 1899-cu ildə kəşf olunubsa da, alman xalqını bütün yəhudiləri yandırmaya sövq etmək məqsədi ilə o, 1930-cu illərdə məhz Jozef Gebbels adlı birinin sayəsində müvəffəqiyyətlə təkmilləşdirilmişdir. Gebbels mahir mətn yazarı olub: «DEUTSCHLAND ÜBER ALLES»³, «EİN VOLK, EİN REICH, EİN FÜHRER» (Bir xalq, bir dövlət, bir furer), «ARBEIT MACHT FREI» (İşləmək insanı azad edir)... Bir şeyi qulağınızda sırğa edin: reklamlı zarafata salmazlar.

Ondan ötrü ki istehlak etməklə israf etmək arasında elə də böyük məna fərqi yoxdur.

Elə bir vədə yetişdi ki, mexanizmin dişli çarxına ilişib, onun saxlaya bilən qum dənəsi ola biləcəyimə inandım. Qiyamçı hələ də bətnində həşərat dölləndirir; mən marketing meydanının piyada qoşunundakı təcrübəsiz əsgərim. Özümü belə deyirdim: «təyyarəni qaçırtmaq istəyən təyyarənin içində olmalıdır. Qramşinin dediyi kimi, dünyanı içindən dəyişmək lazımdır» (Qramşi Trotskidən daha müla-yim biri olsa da, o da entrimzi dəstəkləyirdi.

¹ Kannibalizasiya – şirkətin yeni məhsulunun həmin şirkətin köhnə məhsulunun alınclarını ələ keçirməsi, başqa sözlə desək, bazaradakı öz payını «yeməsi» hadisəsidir.

² "Almaniya hər şeydən yüksək" (alm.)

Burada Toni Bleyr və ya Daniel Kon-Benditin də adlarını çəkmə bilirdim). Bu fikir çirkin işin öhdəsindən gəlməyə mənə kömək edirdi. Axırda nə oldu, 1968-ci ildəki oğlanlar inqilabla başladılar, amma reklamlarla qurtardılar, mən isə bunun əksini etməyi çalışıram.¹

Özümü bir növ liberal Çe Gevara kimi təsəvvür edirdim, «Gucci»dən pəncək geymiş qiyamçı. Budur, mən subkomandant Quççe idim! Viva el Guççe! Marka adı kimi çox gözəldir. Yadda çox asanlıqla qalır. Heyif ki, ortaya qavrayış cəhətdən iki problem çıxır:

Quğa «Duççe» adı kimi gəlir; (italyanca «rəhbər» deməkdir və faşizmlə assosiasiya olunur).

XX əsrin ən böyük inqilabçısı Çe Gevara deyil, Mixail Qorbaçovdur.

Axşamları işdən ucu-bucağı görünməyən mənzilimə qayıdır və bəzən evsiz-çəksizlərin halına yandığım yuxum ərsəyə çəkilirdi. Əslində, kokainin qoxusundan gözümlə yuxu girmirdi. Onun kəskin tənqidini boğazımı acıdırırdı. *Stilnox* (yuxu dərmanı) üçün vannaya otağına keçir, dərmanı atmamışdan qabaq elə oradaca bir əl masturbasiya edirdim. Yuxudan günortaüstü ayılırdım. Daha qadınım olmurdu.

Bilirəm ki, əvvəllər ətrafımda yaxşılıq toxumu səpməyi arzulaşmam. Bu istəyim iki səbəbdən baş tutmadı, əvvəla, mənə mane oldular, ikincisi isə, özüm arzumdan imtina etdim. Çox vaxt elə xoşniyyətli insanların özü yarıcıya çevrilirlər. Bu gün əminəm ki, heç nəyi dəyişə bilməyəcəyəm, bu, alınan iş deyil, artıq çox gecdir. Hərçəndə, orada baş olan, zərbələrə sinə gərən virtual rəqibə necə meydan oxuyasan axı? Pyer dö Kubertinin ziddinə çıxaraq deyirdim ki, hal-hazırkı zamanda ən mühüm şey iştirak etməməyin özüdür. Qogen, Rimbo və ya Kastaneda kimi dabanına tüpürüb aradan çıxmaq lazımdır, vəssalam. Yollanasan kimsəsiz adaya, Anjelika gözəlçə Culiananın döşlərinə yağ sürtsün, o isə, öz növbəsində, alətimin dərinə baxsın. Dünyanın sonunu görmədən ölüb gedəcəyinizə ümid bağlayıb, marixuana kolları əkib-becərəsən.

¹ 1968-ci ildə Paris kütləvi ixtişaşlar meydanına çevrilir ki, bu da hakimiyyət dəyişikliyi, prezidentin istefası və cəmiyyətdəki böyük dəyişikliklərlə nəticələnir. Üsyankar tələblərin liderlərindən biri də Daniel Kon-Bendit idi.

Ticarət markaları III Dünya müharibəsində insanların üzərində zəfər çaldılar. Üçüncü Dünya müharibəsinin özəlliyi bütün dövlətlərin *eyni zamanda* məğlubiyyətə uğramasıdır. Qalmaqallı bir xəbəri sizinlə bölüşüm: David ancaq yuxusunda Qolifa¹ qalib gələ bilər. Mən sadəlövh idim. Amma ticarət aləmində sadəlik tələb olunan keyfiyyətlər sırasına daxil deyil. Məni barmaqalarına dolayıb, sarsaq yerinə qoydular. Necə ki, sizi də – bu, mənimlə sizin yeganə oxsar cəhətimizdir.

¹ Qolif – Əhdi-Ətiqədə haqqında bəhs olunan fələstinli nəhəng döyüşçü. İsrailin gələcək çarı David təkbətək döyüşdə Qolifa qalib gəlir və sapanla onun başını kəsir. Bu qələbə nəticəsində İsrail və yəhudi qoşunları hücumə keçir və fələstinliləri torpaqlarından qovurlar.

On iki fincan qəhvəni «Madon»un ayaqyolusuna qusdum, ayılmaq, özümü toplamaq üçün kokain dozamı qəbul etdim. Tam hazırlıq üçün üzümə soyuq su vurdum və iclasa qayıtdım. Təəccüblü deyil ki, bütün yaradıcı şəxslər canlarını şeytana satıb «Madon»a işləməkdən boyun qaçırırlar. Burada hələ heç kəsin əli bala batmayıb. Lakin ehtiyatda bir neçə ssenarim də vardı: üç nəfər gözəlcədən bəhs edən «Qərübə qadınlar» parodik layihəsinə onlara təklif etdim. Qadınlar tapınclarını kameraya tuşlayaraq yetmişinci illərin soul musiqisi sədaları altında at çapır, Bodlerin şeirlərini avazla söyləyə-söyləyə caniləri tutur (cüdo hərəkətləri, kun-fu sayağı ayaq zərbələri, tullanmalar, fırlanmalar və s. akrobatik hərəkətlər edirlər); qızlardan biri ağırdan fəryad edən zavallı qanqsterin qolunu bura-bura obyektivə baxıb tənənə ilə deyir:

– Yağsızlaşdırılmış meyvəli «Meqrəclət» olmasaydı, biz caniləri yaxalaya bilməzdik. O, bizi fiziki və intellektual formada saxlayır!

Bu təklif digər təkliflər kimi sifarişçilərin qəblərinin sarı siminə toxuna bilmədi: strukturalist hindu filmində parodiya; psixoanalitikin qəbulundakı qadın 007 agentlər; «Möcüzə qadın» (Wonder woman) komiksini rejissor Jan Lük Qodar sayağı işlənmiş versiyası; Devid Hamiltonun lentə aldığı Yuliya Kristevanın mühazirəsi...

Dünya miqyasına çıxmış bu kəndli baba ələyindəki daşı yerə tökmürdü ki, tökmürdü, elə hey mənim yumorumdan ah-zar edirdi:

– Sizin ki bu peşəniz var ha, bu peşədə özünüzü öz gözünüzdə görkəmli yaradıcı-filan bilirsiniz, ancaq Kannada mükafatlar qazanmaq eşqi ilə yaşayırınsınız, mənim isə öhdəliklərim var, bu məsələyə öncəm çəkib, bir qərar – go'no go qərarı almıyıam, anbarlardakı malları bazara çıxartmıyıam, başa düşürsünüz, bizim qarşımızda ciddi işlər durur. Oktav, sizdən xoşum gəlir, zarafatlarınız da məni əyləndirir, amma mən də yaşı əlildən az olan ortabab evdar qadın-zad deyiləm ki. İşimiz bazarla bağlıdır, bizim vəzifəmiz şəxsi mülahizələrimizi bir kənara qoyub, fikrimizi istehlakçıların istəklərində cəmləməkdir, hər şeydən əvvəl, Venes qondolalarını düşünməliyik...

– Venesiya, – deyə səhvini düzəltdim. – Heç olmazsa qondolaları Venesiyaya saxlayın.

Lakin Alfredin dodağı da qaçmadı. İndi də testlərini tərifləməyə başladı. Qalstuklu xırda əlaltıları isə hələ də qeyd dəftərcələrinə cizma-qaralar etməklə məşğul idilər.

– İyirmi nəfər alıcı qadının fikrini almaq üçün bir yerə toplaıdıq və heç biri sizin sayıqlamalarınızdan bir şey başa düşmədilər: bu süjetlərdən ağıllı-başlı bir təəssürat ala bilmədilər ki, bizimlə də paylaşa bilsinlər. Onları yalnız bir şey – konkret məlumat maraqlandırır, reklamda məhsulu və onun qiymətini göstərsinlər, vəssalam. Bəs mənim vizual vasitələrim necə oldular, hə? Sizin çox yaxşı yaradıcılıq ideyalarınız var, amma mən, mən uyucuyam, mənim bir şeyə – satış yerlərindəki reklamlar sayəsində məhsullarımın satılmasına ehtiyacım var! Bəs reklamımı, misal üçün, İnternetdə necə yerləşdirəcəyəm? Amerikalılar artıq «spam» – reklamın elektron ünvanlar vasitəsilə göndərilməsini işləyib hazırlayıblar, siz isə hələ də XX əsrdə ilişib qalmısınız! Mənə kələk gələ bilməyəcəksiniz. Mən özüm beyinyuma məktəbini keçmişəm. Adamın gərək həmişə ayağı yerə ola!

¹ Qondola 1) avarlı Venesiya qayığı; 2) dükanlarda məhsulların təqdimatı üçün istifadə olunan bir neçə ləmədən ibarət mobil və ya hərəkətsiz dəzgahlar. İstehlakçılar hər zaman oranı alıb, məhsullarını məhz bu qondolalara yerləşdirməyə xüsusi əhəmiyyət verirlər.

Belə olan tərzdə, həqiqətən, qeyri-adi bir süjeti sizdən almağa hazırım, təbii ki, ehtiyaclarımız çərçivəsində.

Söbrimi basmaq üçün əlimdən gələni edirdim:

– İcazənizlə sizə bir sul verim, cənab: əgər alıcıların fikirlərini əvvəlcədən soruşsanız, onları necə təəcübləndirməyi fikirləşirsiniz? Məgər arvadınızdan ad günündə ona hansı sürprizi istədiyini soruşursunuzmu?

– Arvadımın sürprizləri görün gözü yoxdur.

– Elə ona görə də sizə əgər gəlib?

Jan Fransuanın öskürəkdən boğazı qəhərləndi.

Dülərə məcburən nazakətli gülümsəməkdə davam edirdim, amma Adolf Hitlerin bir kəlamı fikrimdən çıxmırdı: «Əgər kütlənin sevgisini qazanmaq istəyirsinizsə, onlarla ən səfəh və ən kobud sözlərlə danışın». Bu nifrət, dəyersiz kütlə hesab olunan xalqa bəslənən bu ikrah hissi... Bəzən mənə elə gəlir ki, məhsullarını məcburən insanların boğazına dürtmək istəyən sahibkarlar onları mal-qara daşayan vaqonlara basmaqdan da çəkinməzdilər. Bəlkə icazənizlə yenə üç sitatə götürüm? «Biz həqiqətə deyil, təsəvvürat oymağa can atırıq». «Təbliğat – mövcudluğu aşkarlandığı andan öz təsir gücünü itirir». «Yalan nə qədər böyük olsa, o qədər rahat həzm olunacaq». Bu kəlamlar Gebbelsə məxsusdur (yenə də Gebbels).

Alfred Düler işəadıcı nitqini hələ bitirməmişdi:

– Qarşımızda duran mühüm məqsəd bu il 12 000 ton məhsulu dəyər-dəyməzinə satıb başdan etməkdir. Fəlsəfədən dəm vura-vura sahildə qaçısan qızlarınız həddindən artıq intellektualdılar, belə reklam «Flora» kafesinə çox uyğun gələrdi, amma ortabab istehlakçılar heç nə başa düşməyəcəklər! «Ecce Homo»nun müzakirəsinə qaldıqda isə, mən söhbətin nədən getdiyini yaxşı bilirəm, qorxuram ki, geniş kütlə onlara homoseksual gözü ilə baxsın! Olmaz! Sözün açığını deyim də. Təəssüflər olsun, amma hər şeyi nöqtəsinə qədər yenidən işləməli olacaqsınız. Yəqin ki, Prokterin¹ prinsipindən xəbəriniz var: «İnsanları axmaq hesab etməyin, amma onların axmaq olduqlarını da heç vaxt unutmayın».

¹ «Procter & Gamble» şirkəti nəzərdə tutulur. (red.)

– Siz çox dəhşətli sözlər deyirsiniz! Belə çıxır ki, demokratiya öz-özünü məhv edəcək. Məhz belə kəlamlar sayəsində faşizm geri qayıdacaq: əvvəlcə car çəkib, xalqı axmaq olduğunu bəyan edirlər, sonra da onu yer üzündən silirlər.

– Ah, amma, yəqin ki, könlünüzdən yaradıcı-qiyamçının bir bənd şerini demək keçmir. Bizim işimiz yoğurt satmaqdır, bura inqilab etmək üçün yığışmamışıq. Bu gün buna nə olub? Nədir, yoxsa dünən axşam səni kluba buraxmayıblar, ha?

Vəziyyət gərginləşirdi. Jan Fransua ab-havanı yüngülləşdirməyə çalışdı:

Yox, düzünə qalsa, germenektivikadan danışan qızların seksual görünüşləri ilə söhbətləri arasındakı uyğunsuzluq... gözəllik və intellekt bir arada – siz məhz bunu çatdırmaq istəyirdiniz, elədir?

Cümlə yaman uzundur, avtobuslara yerləşməyəcək, – deyə eynəklə əlaltılardan biri onun ağzından vurdu.

Reklamçılığın prinsiplərindən birini sizə xatırladıram: biz yumoristik təkən ilə (bizim jarqonda buna «yaradıcı sığrayış» deyirlər) tamaşaçıda gülüş doğurur, onda iştirak hissi oyadır, bununla da məhsulu ona satmağa nail oluruq. Amma özünə prokter deyən biri üçün siz, bağışlayasınız görək, çox zəif strategiyanın atəyindən yapışmısınız: unikal satış təklifi kimi «incəlik və ağıl» düsturu bizim halda əsl yerindədir!

Jan Fransua mənə işarə etdi ki, söhbəti uzatmayım. Az qala onlara «Madone über ailes» şüarını təklif edəcekdim, amma ruhdan düşdüm. Bəlkə də bir qədər şişirdiyimi, milçəkdən fil düzəltdiyimi fikirləşəcəksiniz. Lakin əhəmiyyətsiz səhər toplanışında oynanılan bu tamaşaya bir özünüz fikir verin. Bu, növbəti reklam kampaniyasının müzakirəsi deyildi: bu iclas Münxen sazişindən daha əhəmiyyətli idi (1938-ci ildə Münxendə Eduard Daladye və Nevil Çemberlen, Fransa və İngiltərə hökuməti başçıları sazişi masanın bir küncündə tələsik imzalayıb, Çexoslovakiyanı elə-belə nasistlərə verdilər). Hər gün dünyada «Madon»dakı iclasa bənzər yüzlərlə iclas keçirilir. Allahın hər günü minlərlə Münxenlər... Bu iclaslarda, həqiqətən, dəhşətli şeylər carəyan edir: ideyaların qətl, dəyişikliyin qadağan olunması. Siz xalq kütlələrinə nifrət edən, onu hansısa

cəfəng və şərtləşdirilmiş alışı-verişi çərçivəsində salmağı arzulayan ünsürlərlə üzübüz durmusunuz. Onlar öz ələmlərində kütləni «əlli yaşına çatmamış ağıldankəm» qadın simasında təsvir edirlər.

Siz onlara insana hörməti təbliğ edən və onu azacıq da olsa, ayağa qaldıran əyləncəli bir ideya təklif etməyə çalışsınız, çünki öz reklamını ortaya dürtüb, tamaşaçıların filmlərini yarıda kəsmək nəzakətsiz hərəkətdir. Amma sizə əngəl olmağa çalışırlar. Və hər dəfə eyni şey təkrarlanır, hər zaman, hər gün, hər gün... Və mənim poliester kostyumlu minlərlə həmkarım işlərini ehtiyatlı tutub təslim olur. Hər gün «cəsarətsiz təsəlliləri» ilə özlərini ovdurlar. Zaman keçdikcə həmin axmaq iclaslar insan övladının sadələvhəsinə və hiyləsiz can atdığı tərəqqisi üzərində planlı və haqarətli sarsaqlığın qələbə çalmasına addımabaaddım zəmin yaradır. Demokratik quruluşda ən gözəl nümunə kütləvi informasiya vasitələrinin fəvqəladə qüdrətini insanların əqli imkanlarını məhv etmək əvəzinə, bu imkanları daha da inkişaf etdirməyə yönləndirmək olardı. Lakin bu, heç vaxt baş tutan iş deyil, çünki bütün qüdrəti ovuclarında tutan insanlar risk etməməyə üstünlük verirlər. Reklamı sifariş edən kəslər hər şeyin əvvəlcədən bişmişini, sınaqdan çıxarılmışını istəyirlər, başınızı işlətməyiniz onlara əl vermir, onlar sizi qoyuna çevirmək istəyirlər, zərəfat etmirəm, günlərin birində biləyinizə barkodları yapışdıranda görürsünüz. Onlar canınızı kredit kartınızda qəfəsə salındığını çox gözəl bilirirlər. Sizin azad seçiminizə əngəl olmağa hava, su kimi ehtiyacları var. Onlar sizin bütün əsassız hərəkətlərinizi bazarlıq etmək kimi əsaslı hərəkətlərə çevirmək arzusundadırlar.

Dəyişikliyə sərt müqavimət – bütün simasız iclas zallarında əmansızcasına məhz bu təlqin olunur. Əlahəzrət durğunluğun iqamətgahı bu binada, saçlarında kəpək, çəkmələrində supinator daşıyan bu cılız işçilərin arasındadır. Hakimiyyətin açarını onlara etibar ediblər – səbəbini get tap görüm, necə tapırsan. Onlar dünyanın şahdamarını əllərində tutublar! Siyasətçilər heç nəyi idarə etmirlər, hər şeyi iqtisadiyyat idarə edir. Marketing baş-ayaq qoyulmuş demokratiyadır: indi orkestr dirijora rəhbərlik edir. Siyasəti ictimai rəy sorğusu yürüdü, testlər reklamın üslubunu seçir, sorğunun nəticələri radioda

səslənəcək musiqiləri təyin edir, filmin ekranlara çıxmamışdan öncəki ilk in qapalı nümayişi onun aqibətini həll edir, audimetr televiziya verilişlərini müəyyənləşdirir və bütün bu araşdırmaları məhz Alfred Dülər kimi öküzlər bütün Yer kürəsində həyata keçirirlər. Bütün cavabdehlik Alfred Dülərlərin boynuna düşür, başqa heç kəsin. Sükan Alfred Dülərlərin əlində olsa da, onlar yerlərində durublar və heç yərə getmirlər. «Big Brother is not watching you, Big Brother is testing you». (Böyük Qardaş sizi izləmir, Böyük Qardaş sizi test edir). Sorğubazlığın özü durğunluqdur. İmtinadır. Onların istənilən təkliflə qarşınıza keçməyi dalları çatdır – birdən bəyənmədiniz. Bax beləcə, yeniliyi, orijinallığı, yaradıcılığı, qəlbin qiymətini qətlə yetirirlər. Yerdə qalan hər şey məhz bu zəhrimardan törəyir. Hər şey, yəni bizim klonlaşdırılmış varlıqlarımız... Bizim yuxulu məstliyimiz... İnsanların tənhalığı can atması... Eybəcərliyə qarşı keyləşməyimiz... Xeyr, bu, adi iclas deyil. Bu, dünyanın yaxınlaşmaqda olan sonudur. Dünyaya baş əymək, eyni zamanda onu dəyişməyə çalışmaq – bunlar ikisi bir araya gələn şeylər deyil. Elə bir gün yetişəcək ki, hətta məktəblərdə də demokratiyanın özünü necə məhv etdiyini tədris edəcəklər.

Əlli ildən sonra Alfred Düləri insanlığa qarşı cinayətlərinə görə mühakimə edəcəklər. Bu adam hər dəfə «bazar» deyəndə bu sözü «qaymaq» kimi başa düşmək lazımdır. Əgər «bazarın öyrənilməsi» deyirsə, nəzərində «qaymağın öyrənilməsini» tutur; «bazar iqtisadiyyatı» «qaymaq iqtisadiyyatı» deməkdir. Bu insan qaymağın liberalləşdirilməsini təqdir edir, qaymağı yeni məhsullarla zənginləşdirmək, yeni qaymaqların fəhino çıxmaq arzusundadır və hər dəfəsində qaymağın dünyəvililiyini vurğulamağı unutmur. Bir şeyi bilin ki, o, sizə nifrət edir. Siz onun üçün yalnız bəslənilməyə çıxarılmış mal-qara, Pavlovun itlərisiniz. Onu maraqlandıran yeganə şey sizin səhmdarların ciblərinə axan pul-paraңызdır (həmin səhmdarlar Amerikanın təqəüd fonrları, yəni bir ayaqları gorda, o biri ayaqları Məyaminin, Floridaın hovuzlarındadır olan üz dərisini dartdırmış bir dəstə təqəüdcüdür). Çiçəklənsin Yaxşılardan Yaxşısı Mənfəətilə Dünyamız!

Hiss etdim ki, indicə burnumdan can açılıcaq, yenidən Alfreddən üzr istəyib iclas zalından çıxmağa hazırlaşdım. Hamısı

Paris kokaininin zibilləridir: o qədər qatışıqı var ki, burnu pərləri dəmirdən olsaydı, bu lap yerinə düşərdi. Qanın necə süzülüyünü hiss edirdim. Burnumu çəkə-çəkə yerimdən qalxıb ildırım kimi ayaq-yoluna cumdum, oraya çatan kimi burnumdan heç vaxt olmadığı kimi güclü qan açıldı, qan dayanmadan axırdı, hər tərəf: güzgü, köynəyim, kağız dəsmallar, döşəmə qana bulanmışdı, burnumun dəliklərindən iri qırmızı qan kürəcikləri çıxırdı. Xoşbəxtlikdən, hələ ki ayaqyoluna heç kəs gəlmirdi, güzgüyə nəzər saldım və üzümün bütünlüklə qana boyandığını, qıpqırmızı ağzımı, çənəmi, boynumu, qırmızı əlüzuyunu gördüm, əllərim də qanlı idi – bu dəfə fələk mənə arxa çevirdi, onlar qalib gəldilər, əllərim sözün hərfi mənasında qana batmışdı – və bu vaxt ağlıma bir fikir gəldi, ayaqyolunun divarında qanımın bu sözləri yazdım: «Pigs» (donuzlar), divarda da eyni sözü, bu dəfə iri hərflərlə – «DONUZLAR» yazdım və dəhlizə çıxdım, qapının o biri tərəfini «donuzlar», yerə döşənmiş xalını «donuzlar», lifti «donuzlar» sözü ilə bəzədim və aradan çıxdım, yəqin ki, təhlükəsizlik kameraları bu şərəfli anı tarixin yaddaşına həkk etdi. Həmin gün mən öz qanımı çiləməklə kapitalizmi xaç suyuna saldım.

Hoppa! Kabinetimə gər kim gəlib – bizim agentliyin baş direktoru. Onun əynində ağ şalvar, qızılı düyməli, xırdaca cibində ağ dəsmallı tünd-göy bleyzer, çəhray damalı pambıq köynək var (əlbəttə, pambıq, başqa nə olacaqdı ki?!). Cəld tərəpənib ekrandan romanın cümlələrini silməyə imkan edirəm. Əlini ata qayığı ilə çiynimə qoyur və «Hə, hələ də əlləşirik?» – deyir. Filipp məni çox istəyir, çünki çirkin işlə mənim aramda necə dərin uçurumların olduğunu yaxşı hiss edir. Mənsiz itib-batacaq, hər şey qarşılıqlıdır, o olmasa, mənim də qanadlarım qırılıb yanına düşəcəkdir, kimsəsiz adadan əlimi üzməli olacağam, əlvida kokain və fahişələr (süzgün Veronika ehtiraslı Fionanın üstündədir, mən isə özümü Veronikanın üstünə verməmişəm). Bu xudmani əsərim işıq üzü görün kimi bütün fransız reklamları, içi mən qarışıq, çərmixə çəkiləndə, aramızda görmək istəmədiyim insanlardan biri də Filippdir. Mənə olan sevgisinin dərinliyi ödədiyi yüksək maaşdan hiss olunur. Ona hörmətim var, çünki mənzili mənimkindən böyükdür. Bu dəm qərübə şəkildə çiynimə döyəcləyir və mehriban səslə qulağıma pıçıldayır:

– De görüm, nə olub?.. Bəlkə yorğunsan?

Çiyinlərimi atıram:

– Gözümü dünyaya açandan yorğunam.

– Oktav, özün bilirsən ki, burada hamı sənə necə məftundur.

Amma gözünü dörd aç, deyəsən, «Madon»da oyun çıxartmısan axı. Dülər məni çağırıb bir xeyli danladı. Oraya təmizləyicilər dəstəsi göndərdim ki, sənin sənət əsərlərini qaydaya salsınlar. Bəlkə bir az istirahət edəsən?

– Sənə elə gəlmir ki, dalımdan bir təpik vurub məni qovsan, daha yaxşı olardı?

Filipp gülümsədi və yenə də əliylə kürəyimə şəppildadıb dedi:

– Bax o saat özündən çıxırsan. Səni işdən çıxarmağın sözü də gedə bilməz, sənin istedadın bizim üçün əvəzolunmazdır. Sənin əməyin «Ross» üçün çox dəyərlidir – yadına sal, amerikalılar sənin «Orangina-Cola» reklamına heyran qalmışdılar, hələ «IPSO»da¹ yüksək reyting qazanmış «HƏDDİNDƏN ARTIQ WONDERFUL BİR ŞEY» sloganını demirəm, amma yenə də, bəlkə müştərilərlə tez-tez ünsiyyətə girməyəsən, hə?

– Mən özümü çox sakit aparırdım: amma bu əclaf Dülər İnternetdə spam mövzusunda mənə moizə oxumağa başladı, çox sağ ol de ki, Çarlidən elektron poçtla «troya atları» göndərib, o yaramazın verilənlər bazasını darmadağın etməmişəm. Bu, ona ayaqyolunu təmizləməkdən daha baha oturardı.

Filipp ucadan qəhqəhə çəkdə-çəkdə otaqdan çıxdı, bu, dediklərimdən heç nə anlamadığının əlaməti idi. Hər halda, işdən qovulmağımın yaxşı bir tərəfi vardı – abırımı bükmək üçün kabinetimə baş direktorun şəxsən özü gəlmişdi, halbuki bunu agentliyə məxsus İnternetlə rahatca edə bilirdi. İnsanlar bir-birləri ilə ünsiyyətdən getdikcə daha çox qaçırılar; ümumiyyətlə, kimsə cəsarətini toplayıb, həqiqəti düz üzünə demək qərarına gəlirsə, bu o deməkdir ki, o artıq gecikib, BİR QƏDƏR çox gecikib.

¹IPSO – Sosial Araşdırmalar İnstitutu

İnsanlar addımbaşısı məndən nə səbəbdən reklamçılara kalan pullar ödənildiyini xəbər alırlar. Qolunu çırmalayıb, «Le Figaro» üçün məqalə yazıb canını qoyan jurnalist on dəqiqəyə bir reklam cızan şəxsəndən əlli dəfə az zəhmət haqqı alacaq. Niyə? O səbəbdən ki, reklamçıların işi gəlirli işdir. Reklama pul tökmək istəyən sifarişçi on və ya yüz milyonlarla ölçülən illik büdcəyə malikdir. Agentlik qonorarlarını reklam yerləşdiriləcək ərazilərin alışıma əsasən hesablayır: adətən, bu qonorar məbləğin 8%-ni təşkil edir (əvvəllər bizə 15% qalırdı, amma sifarişçilər bu hiylənin üstünü tez açdılar). Əslində, agentliyə qazandırdığı məbləğə baxsaq, görərik ki, reklamçılar özləri çox az qazanırlar. Burnumuzun altından fırlanıb keçən pullarla, şəflərin qamarladığı məbləğlərlə müqayisədə bizim əmək haqqımız dənizdə damcı kimidir. Amma, gəl ki, ideya müəlliflərimdən hər hansı biri ödənişə az miqdarda əlavə istəsə, onun sözlərini zarafat kimi qəbul edəcəkdilər. Günlərin birində Mark Maronye ilə növbəti iclasdan çıxanda ona belə bir sual verdim:

– Nə üçün hamı Filippi dinləyir, məni isə yox?

O, mənə eyni sərrastlıqla cavab verdi:

– Çünki Filipp ayda 50.000 avro qazanır, sən isə yox.

Reklamçılıqda yaradıcılıq elə bir peşədir ki, sən əməkhaqqını deyil, bu işdə əməkhaqqın səni doğrultmalıdır. Və yaradıcı insanın

karyerası eynən televeriliş aparıcısı karyerası kimi müvəqqətidir. Elə bu səbəbdən də adı zəhmətkeşin bütün ömrü boyu qazandığını yaradıcı adam bir neçə ilə qazanır. Hər halda, televiziya ilə reklamçılıq arasında yerlə göy qədər fərq var: yaradıcı otuz saniyəlik videoçarxı hazırlamağa bir il vaxt sərf edərsə, teleanimator birillik proqramı tutmaq üçün otuz saniyə vaxt qoyur.

Bundan başqa, reklam yaradıcılığı elə də yüngül iş deyil. Kənardan asan görünməsi bu peşənin nüfuzuna xələl gətirir. Hamı ağılda bu işin su içmək kimi asan olduğunu tutub. Busəhərki iclas bu işin çətinliyini sizə aşkar etdi. Əgər yenidən «Le Figaro»nun jurnalisti ilə müqayisəyə qayıtsaq, yaradıcılıq sənətini belə təsvir etmək olar: təsəvvür edin ki, jurnalistin məqaləsini baş redaktor müavini, daha sonra baş redaktor özü, ardınca redaksiyanın direktoru yoxlayacaq, daha sonra mətdəndə adı getmiş hər kəs bir-bir yazını oxuyacaq və ona düzəlişlər edəcəklər, ardınca məqalə qəzetin fokus-grupa daxil oxucularının sərəncamına veriləcək və məqalə yenidən dəyişdiriləcək, bununla belə, 100 ehtimaldan 90 ehtimal var ki, yazı, ümumiyyətlə, dərc olunacaq. Belə qaydalara qatlana biləcək nə qədər jurnalist tanıyırsınız? Məhz bu səbəbdən bizim qonorarlarımız daha yüksəkdir.

Necə olsa, hər yerdə gözünüzü döyənək edən bu reklamları kimsə hazırlamalıdır, ya yox: agentliyin direktoru və kommersiya direktorları onları sifarişlərə satırlar, bu reklamlar mətbuatda müzakirə olunur, televiziya parodiyalarını görürük, analitik mərkəzlərdə onların cikini-bikini də təhlil edirlər, reklam məhsulun reytingini, eyni zamanda onun ticarət dövrüyyəsini yüksəldir. Amma, necə olsa, işin arxasında – stulunda yerini rahlayıb, xırdaca beynini zəhmətə salan və reklam sloqanlarını hazırlayan bir axmaq növcavan durur və bu axmaq növcavanın əməyi bəhə qiymətləndirilir, çox bəhə, çünki o, bayaq sizə ərz etdiyim kimi, Kainatın Hökmdarıdır. Bu axmaq gənc özünü məhsuldarlığın artımına aparən proseslərin zirvəsində, hər cür istehsalatın bitib, ən qızğın iqtisadi savaşların başladığı bir pillədə yer edib. Firmalar yeni məhsullar hazırlayıb, işçilər onları zavodlarda istehsal edir və sonra məhsullar saysız-hesabsız mağazalara göndərilir. Hərgah öz stuluna yayxanmış axmaq növcavan rəqibi

əzməyin, yarışı qazanmağın, alıcıları məhz bu firmanın məhsulunu seçməyə inandırmağın bir yolunu tapmayıbsa, bütün bu canfəşanlıqın axırı yaxşı qurtarmayacaq. Bu müharibə meydanında nə səthi işgüzarlığa, nə də həvəskarlara yer yoxdur. Belə işlər ciddiliyi sevir. Budur, Çarli ilə – bizim bədii direktorla üzbəüz əyləşmişəm, beynimizdə zəvalli evdar qadının səbətinə ehtiyacı olmayan məhsulu növbəti dəfə sivişdirmək üçün yeni ideya doğur və bu vaxt aramızda hansısa sirlə bağlar formalaşır. Qəfildən anlayışlı nəzərlərlə baxışırlıq. Səhrə baş tutdu: hələ on daqiqə əvvəl yeni bir şey almağa nə imkanı, nə də ehtiyacı olan insanların qəlbinə həmin şeyi almaq istəyi salmışıq. Hər dəfəsində bu, ilk dəfəki kimi baş verir. İdeya həmişə gözənilmədiyi anda gəlir. Bu möcüzə adamı elə heyətləndirir ki, gözəlrim dolur. Deyəsən, mənə yubanmadan işdən qovmağın vaxtı yetişi.

Peşəmin adı mətn qəzardır, müasir dövrdə reklam müəlliflərinə başqa sözlə kopirayter deyirlər. Mən otuz saniyəlik videoçarxlar üçün ssenarilər və reklam plakatları üçün sloqanlar yazıram. Rahat anlayasınız deyər «sloqan» dedim, amma, əslində qalsa, bu sözcük tamamilə has-been, yəni dəbdən düşüb. İndi ona «şüar» və ya «titr» deyirlər. «Şüar» sözü daha çox ürəyimə yatır, amma nə edəsən ki, «titr» daha sanballı səslənir. Səbəbini bilmirəm, amma sənə redaktorların hansını dindirsən, «titr» sözünü işlədəcək. Mən də bu səbəbdən danışanda ağıma filan «titr» gəldi deyirəm, çünki əgər snobsansa, maaşını da tez-tez artırırlar. Mənim fəaliyyətdə səhəmə səkkiz şəxəlidir: Fransız ətri, dəbdən düşmüş marka geyimləri, İtaliya makaronları, şəkər əvəzedici, mobil telefon, yağsızlaşdırılmış yoğurt, kofe tozu və naringili qazlı soda. Günlərim sonu görünməyən dairə kimi bu səkkiz yangın hadisəsinin birindən digərinə tullanıb, onları söndürməklə keçir. Nəfəsimi dərməyə imkan tapmadan fərqli problemlərə köklənəməliyəm. Mən narkoman buqələmunam.

Bilirəm, inanmayacağsınız, amma bu sənəti təkə pul-para eşqinə seçmişəm. Qümlələr icad etməyi çox xoşlayıram. Heç bir sənətdə sözlərə və qədər hakimiyyət verilmir. Sloqan tortibatçıdır – tışa çıxarılan aforizmlər müəllifidir. Kimə çevrildiyimi gəronda

ürəyim dağa dönmür, amma hər şey göz qabağındadır, ancaq bizim peşədə üç həftə ərzində hansı cümlə üzvünün seçilməsi ətrafında səsin tutulana qədər müzakirə aparmaq olar. Emil Çoran: «Mən vergül uğrunda ölməyin mümkün olduğu bir dünya arzulayıram», – deyəndə mətn yazarları aləmindən bəhs etdiyini bildirdimi?

Mətn yazarı bədii direktorla çiyin-çiyinə çalışır. Snob görünmək eşqinə düşən art direktorlar belə bir üsula əl atırlar: onlar özlərini «A.D.» adlandırırlar.¹ Halbuki özlərinə «B.D.» da deyə bilərdilər, yəni bədii direktor, amma, yox, könüllərindən ingilis sayağı görünmək – «A.D.» keçir. Belə danışmaq, reklamçılığın bütün gərdişini-vərdişini izah etməyəcəyəm, məqsədimiz palan içi tökmək deyil, marağınızı çəkirsə, özünüz Jerar Lozyenin köhnə komikslərinə və ya televizorda (adətən, bazar günü axşamlar) reklamçı rolunu hər zaman Pyer Rişar canlandıran 70-ci illərin komediya filmlərinə baxa bilərsiniz. Əvvəllər reklam gülüş hədəfinə çevrilə bilirdi. İndi isə heç kəsi əyləndirə bilmir. Artıq məzəli əyləncə olmaqdan çıxıb, məğlubedilməz qüdrətli istehsalat aparatına çevrilib. Daha agentlikdə işləmək də, demək olar ki, mühasib-eksper işi kimi insanları özünə cəlb edir.

Uzun sözün qısa, reklamçıların zərərsiz təlxəklər olduğu zamanə kəpənəyə çevrilib uçub getdi. İndi onlar təhlükəli, haqq-hesabını bilən, amansız iş adamları cildinə giriblər. Və xalq bunu sezməyə bilməzdi: o, bizim videoçarxlardan üz çevirir, elanlarımızı cırır, avtobus dayanacaqlarındakı reklam plakatlarımızdan cana doyur, bilbordlarımızı qraffitilərlə bəzəyir. Bu növ reaksiyaları «reklamafobiya» adlandırırlar. Axı reklam qansoran həşərat kimi hər şeyin idarəsini öz əlinə alıb. Zarafatla oyuna başlayan bu fəaliyyət növü indi həyatımıza ağılıq edir: televiziya kanallarını maliyyələşdirir, yazılı mətbuata diktəsini yeridir, idmanı sərəncamında saxlayır (Dünya çempionatının finalında Fransa Braziliyaya deyil, Adidas Nayka qalib gəldi), cəmiyyəti formalaşdırır, cinsəliyi təsir göstərir, artımı dəstəkləyir.

¹ «Art Director» sözünün qısaldılmış forması (ingiliso)

Sizə xudmani bir rəqəm deyim? 1998-ci ildə bütün dünya üzrə reklam investisiyalarının həcmi 2 340 milyard franka (hətta avroya çevirdikdə belə böyük məbləğ alınır) çatmışdı. Sizi inandıra bilərəm ki, bu məbləğə hər şeyi almaq olar – xüsusən də sizi.

Diş ətimi ovxalayıram, səhərdən axşama qədər göynəyir, mənə gün-güzəran vermir. Yaşlandıqca dodaqlarım da yavaş-yavaş yox olub itir. İndi günə dörd qram kokain mənə bəs edir. Səhər gözümü açan kimi kofedən qabaq bir sıra tozu bədəmə vururam. Heyyə ki, burnumuzda ancaq iki dəlik var, yoxsa daha çoxunu burnuma çəkərdim: Freyd deyirdi ki, kokain bütün dərdlərin dərmanıdır. O, insanı qayğılardan keyləşdirir. Bütün günü saqqızsız saqqız gövşəyirəm. Gecələri isə heç kəsin məni görmədiyi şənlilərdə veyllənirəm.

Nə üçün amerikalılar bütün dünyanı idarə edirlər? Çünki onlar ünsiyyət vasitələrini idarə edirlər. Mark Maronyenin burada işlədiyini bildiyimdən qəsdən bu amerikan agentliyinə üz tutdum. Agentlik «Rosserys & Witchcraft» adlansa da, hamı qısaca «Ross» deyir. Bu, ilk reklam şəbəkəsinin 1947-ci ildə Nyu-Yorkda Ed Rosseris və Con Uıçkraft tərəfindən əsas qoyulmuş fransız filialıdır (1999-cu il üçün 5,2 milyard dollarlıq ümumi gəlir). Bina, çox güman ki, 70-ci illərdə ucaldı: həmin illərdə gəmiyə oxşayan binalar yaman dəbə minmişdi. Burada geniş içəri həyat var, demək olar ki, hər addımda sarı burular sürünür, qısa, Boburla Alkatrazın qarışığı, halbuki bina Bulon-Bilankur rayonunda yerləşir, təbii ki, bu rayonun Medison

avenyuya çatmağına hələ çox qalıb. Nəhəng «R&W» inisialı geniş gözləmə salonuna meydan oxuyur, ətrafda isə yaşıllıq var, süni yaşıllıq, təbii ki. Oğlanlar qovluqlarını qoltuqlarına vurub yeyin addımlarla o baş-bu başa vurnuxurlar. Mələhotlı qızlar mobil telefonlarla danışırlar. Sanki hər kəsin öhdəsinə ölüm-dirim seçimi kimi ciddi iş düşür: bəs necə! Məgər tualet kağızı markasını qızıla tutmaq, yeni toz şorbanı dilə-dişə salmaq, «bazarın marqarin seqmenti üzrə ötənlik optimallaşdırılmış alıcılar dairəsini möhkəmləndirmək», «hiss verilmiş sosislərin yeni satış ərazilərinin öyrənilməsi» və s. kimi işləri zarafat bilmisiniz? Bir dəfə dəhlizdə qarşıma satış şöbəsinə bir xanım işçi çıxdı, qadın hönkür-hönkür ağlayırdı (bu şöbənin işçiləri həmişə künc-bucağa qısılib ağlayırlar). Özümü iltifatlı göstərmək üçün qadına bir stəkan soyuq su gətirib, «Kleenex» kağız salftələrini ona uzatdım, toxtaqlıq vermək üçün həтта ombasına da yüngülvarı şappıldatdım. Əlimdən başqa heç nə qalmırdı: gülümsəməyə çalışsa da, hiss etdim ki, başqalarının gözü qarşısında üz-gözünü turşudub ağlamağından xəcalət çəkir.

– Bu gecə yuxuda gördüm ki, ayaqlarım gedir və məni «Ross»a aparırlar. Onlara müqavimət göstərmək istəsəm də, sanki avtopilot kimi özbaşına hərəkət edirdilər... Amma indi yaxşıyam, narahat olma, nə isə, keçib-gedəcək.

Məndən baş verənləri müdirindən gizlin tutmağı xahiş etdi, dedi ki, artıq özünü toparlayıb və bunun iş ilə heç bir əlaqəsi yoxdur, hamiləyi onu əldən salmış, vəssalam. Üz-gözünə əl gəzdirdi, sonra gümrəh addımlarla uzaqlaşdı. Beləliklə, mən hamilə qadınları paslanmış robotlara çevirən iblis sektasına üzv olduğumu dərk etdim.

Məni salamlayan Mark Maronye əlimə möhkəm vurub deyir:

Xoş gördük, ay dələduz! Hələ də agentliyin hesabına reklamı ifşa edəcək romanını yazmaqla məşğulsan?

Bəs necə! Mənə hər şeyi özün öyrətmisən!

İşin ən pis tərəfi bunun həqiqət olmasındadır. Maronye «Ross»un bədii direktorudur, bundan başqa, kitablar nəşr etməyə, aradabir televiziya da gözə dəyməyə, boşanmağa, qalmaqlı həftəlik jurnalların birində bədii tənqidi xülasələr yerləşdirməyə də vaxt tapır... Özünü əlavə işlərdə sınayır və öz dili ilə desək, «beyinləri

qurumasın deyər» işçilərini də buna həvəsləndirir (amma mən əminəm ki, bir gün havalanmasınlar deyər belə etməlidirlər). Maronyenin bu peşədə qatırı artıq gedib, halbuki zamanında əsl müzəffər idi: «Kann şirləri» beynəlxalq reklam festivalı, «Stratgies» jurnalının üz qabığındakı şəkli, A.D.-lərin klubundakı Qran-pri... O, bir çox məşhur sloqanların müəllifidir: «BƏS SİZİN TELEFONUNUZ HANSIN DANDIR?» («Bouygues Telecom» üçün); «SƏSİ SEVMƏK AZDIR, SURƏT DƏ OLMALIDIR» (MCM üçün); «GÖZLƏRİMƏ BAXIN, GÖZLƏRİMƏ DEDİM» (qadın büsthalterləri markası «Wonderbra» üçün); «BİR YARINIZI BUNU ALMAQ İSTƏYİ İLƏ ALIŞIR, DİGƏR YARINIZA AĞZINI YUMMAQ QALIR» («Ford» üçün). Bununla belə, onun ən məşhur sloqanı budur: «KOFƏ «MAMİƏ», YƏQİN Kİ, DAHA MÜKƏMMƏLİ VAR. ƏFSUS Kİ, O, MÖVCUD DEYİL». Lənətə gələsən, ilk baxışdan asan görünür, amma bu ifadəni tapmaq istedad tələb edir, fikir sadə olduqca bir o qədər çətinliklə ərsəyə gəlir. Ən uğurlu sloqanlarda insanı tərk-silah edən bir yəqinlik var:

«DAHA ÇOX XƏRCLƏMƏK ÜÇÜN AĞLINI İTİRƏSƏN GƏRƏK»;

«DAXİLİNDƏKİ HƏR ŞEY XARİCİNDƏN OXUNUR»;

«SU, HAVA, HƏYAT»;

«ÇAXIRDAN, ÇÖRƏKDƏN, BİR AZ DA BURSEN PƏNDİRİNDƏN»;

«100% QALİBLƏR BƏXTLƏRİNİ SİNAYANLARDIR»;

«QABİLİYYƏTLƏRİMİZİ BİRLƏŞDİRƏK»;

«HƏYAT QƏMGİN GEYİNƏK ÜÇÜN ÇOX QISADIR»;

««MAY» XARDALI – MƏNİM ÜÇÜN ƏN DADLISI»;

««SEB» – SEÇİM SƏBƏBİN»;

«SƏHV ETMƏMƏK, ƏSLİNDƏ, ÇOX ASANDIR»;

«DAHA BİZƏ TƏSADÜFƏN GƏLMƏYƏCƏKSİNİZ»;

«ÇÜNKİ MƏN BUNA LAYİQƏM»;

«SADƏ ŞEYLƏRİN YANINDAN ÖTÜB-KEÇMƏYƏK»;

«AMANSIZ DÜNYADA BİR NEÇƏ QRAM NƏFİSLİK»;

«ƏGƏR İŞ TAMAMLANIBSA, BU O DEMƏK DEYİL Kİ, BAŞQA HEÇ NƏ ETMƏK LAZIM DEYİL»;

– və əlbəttə ki, biznes tarixinin şah əsəri «JUST DO IT» (Sadəcə, bunu et).

(Hərgah, bir qədər fikirləşsəm, ən çox sevdiyim sloqan hələ də «HYUNDAİ. PREPARE TO WANT ONE» olaraq qalır. Bu daha vicdanlı səslərdir. Keçmişlərdə insanlara işgəncə verəndə onlara «danışacaqsan» deyirdilər; indi isə «istəyəcəksən» deyirlər. Və indi ağı daha güclüdür, çünki daha sərtidir).

Maronye bu sənətin pərdə arxasına yaxşı bələddir. Reklamın hətta biznes məktəblərində tədris olunmayan yazılmamış qanunlarının sirrini mənə məhz o açdı: tənbəllik etməyib, dediklərimi 44 ölçülü vərəqdə çap etdim və kompyuterimin üzərinə bənd etdim.

REKLAMÇININ ON TƏLİMATI:

1. Təcrübəli reklamçı istehlakçılara deyil, Parisdə onu işə ala bilən iyirmi şəxsə müraciət etməlidir (yəni ki, iyirmi reklam agentliyinin bədii direktorlarına). Necə olsa, Kannada və ya A.D.-lər klubunda mükafat qazanmaq müştəriyə bazarda yeni seqment əldə etməyə kömək etməkdən daha əhəmiyyətlidir.

2. Fikrinə gələn ilk ideya ən uğurlusudur, sadəcə, onu sifarişçiyə təqdim etməmişdən qabaq üç həftə gözləmək lazımdır.

3. Reklamçılıq yeganə sənətdir ki, burada işçiyə məhz pis işlədiyinə görə zəhmət haqqı verirlər. Təvəzəli ki, sən bir dahiyənə layihə təqdim etməsən və sifarişçi onu bəyənmir, layihəni öz bildiyi kimi zay etməyə çalışır, bu vaxt hər şeydən qabaq əməkhaqqını düşün, sonra müştərinin diktəsi ilə otuz saniyəyə əlüstü, başdansa vma bir cızma-qara et və Mayamidə və ya Keyptaunda bir həftəlik çəkilişlərə yollanmaq üçün eskizlərə palma ağacları da əlavə etməyi unutma.

4. İclaslara həmişə təyin olunmuş vaxtdan gec gəl. Vaxtında yetişən reklamçıya etibar etmirlər. Səni qırx beş dəqiqədən çox gözləyən adamların əyləşdiyi zala daxil olanda qətiyyənlə üzr istəmə, əksinə, belə de: «Salam, mən sizə ancaq üç dəqiqə vaxt ayıra bilərəm». Və yaxud da Roland Bartdan bu sitatı gətir: «Biz arzunu

deyil, mənanı satırıq» (elə də cəlbədedici olmayan digər üsul da var, Reymond Levinin «Eybəcərlik çətin satılır» kəlamı). Müştərilər belə qənaətə gələcəklər ki, son, həqiqətən də onların çəkdiqləri xərclərə layiqsən. Heç vaxt unutma ki, sifarişçilər özləri maraqlı bir ideya tapmağa qadir olmadıqlarından və bundan əziyyət çəkdiqlərindən, bizə qəzəbləri tutduqlarından agentliklərə müraciət edirlər. Bu səbəbdən də reklamçılar onlara nifrətlə yanaşmalıdırlar: marka menecerləri paxıl mazoxistlərdir. Bizə alçalmaq məqsədi ilə pul ödəyirlər.

5. Əgər layihə hazır deyilsən, sözü sonuncu al və digərlərinin söylədiklərini utanıb çəkinmədən təkrarla. İstanbul iclasda haqq sonuncu çıxış edən şəxsin tərəfində olur. Heç vaxt nəzərdən qaçırma ki, toplantının əsas məqsədi digər iştirakçılara quyu qazmaqdır.

6. Ağla ilə çağa, yəni aşağı vəzifəli qulluqçu arasındakı fərq ağanın az işləyib çox qazanmağındadır. Gəlirin artıdınca sənə daha diqqətlə qulaq verirlər və niqlərən də qısalır. Bu sənətdə sanbala daha çox mindikcə ağzını da daha çox bağlamalı olursan – çünki dil boğaza nə qədər az qoysan, bir o qədər dahiyənə görünəcəksən. Xülasə: ideyanı Y.D.-ya (bədi direktor) sata bilmək üçün ideya müəllifi ona ideyanın məhz Y.D.-nin zəkasinin məhsulu olduğuna MÜNTƏZƏM surətdə inandırmalıdır. Bu məqsədlə də təqdimatlarını bu sözlərlə başlamalıdır: «Dünən mənə dediyini yaxşı götür-qoy etdim və...» və yaxud da «keçən günlərdə söylədiyim fikrə bir daha nəzər saldım və...» və ya hətta «sənin təklif etdiyim ilkin üsulla getmək qərarına gəldim və...» Halbuki Y.D.-nin nə dünün ağzından bir kəlmə çıxardığı, nə də srağagün heç bir ideya dilə gətirmədiyini, hələ üstəlik heç bir ilkin üsul təklif etmə qabiliyyətində olmadığı gün kimi aydındır.

6. Ağanı çağadan seçə bilmək üçün digər bir üsul: çağa məzəli zarafatlar etsə də, heç kəsin dodağı belə qaçmır, amma ağanın ağzından mənasız hənəklər çıxan kimi hər kəsin ağızı qulaqlarına çatır.

7. Özümdə absenteizmi oyandır – işə gürnəüstü gəl, səninlə salamlaşanları həmişə cavabsız burax, naharına üç saat vaxt ayır, iş başında telefonlara cavab vermə. Əgər sənə ucundan-qulağından şikayət etsələr, cavabında: «Yaradıcı adam cədvəllərə sığmır, onun yalnız vədəsi olur», – söylə.

8. Heç kəsdən hansısa kampaniya ilə bağlı fikrini soruşma. Əgər kiminsə yanaşması ilə maraqlansan, çox güman ki, HƏMİŞƏ onun fikrini eşitmək riski qarşısındanasan. Və əgər, işdir, o, fikrini bildirsə, onun fikrini də nəzərə ALMAYA bilməyəcəksən.

9. Hər birimiz bizdən yuxarıdakının işini görürük. Təcrübə keçən şəxs agentliyin prezidentinin işini görən Y.D.-nin işini görən mətn yazarının işini görür. Vəzifən artıdınca işin azalır (6-cı bəndə bax). «Dinc Qüvvə» sloqanı Jak Segelaya iyirmi il ərzində pul və şöhrət qazandırdı, halbuki sloqanı Leon Blüm və onun agentlikdən tapıb çıxardığı, kimlikləri, necəlikləri yaddaşlardan çoxdan silinmiş iki işçisi ilə birlikdə yazmışdı.¹ Geniş kütlə reklamçı Filipp Mişeli «Sabah yuxarısını çıxardacağam, Sabah aşağısını çıxardacağam»² reklam plakatlarından yaxşı tanıyır, halbuki ideya müəllifi Filippin işçisi Pyer Bervil idi. Bütün tapşırıqları təcrübəçiyə ÖTÜR: elə ki gördün iş uğur qazanır, şöhrəti öz adına çıxarsan; müvəffəqiyyətsizlik istəmədə durduğunu təqdirdə işdən qovulan o olacaq. Təcrübəçilər müəssir kölələrdir: onlar müftə işləyir, qansızcasına istismar olunur və istənilən vaxt qapı arxasına qoyula bilirlər, onlar kofe paylayır və surət çıxarma işlərinə baxırlar – hər şeydən savayı, bir istifadəlik «Bic» ülgücləridirlər.

10. Həmkarın uğurlu alınmış bir sloqanı sənə təqdim edirsə, nəbədə tapıntısını bəyəndiyini bürüzə verərsən. Əksinə, ideyanın cəfəng, satışa yararsız olduğunu və ya köhnəliyini, dəfələrlə çeynənmiş bir şey olduğunu, hətta hansısa köhnə ingilis reklamından çarpışdırıldığını de. Amma, işdir, sənə, həqiqətən, qara çəpiyə dəyməyən bir cızma-qara göstərsən, «heyran qaldım» deyib, özünü paxıllıqdan yanan kimi göstər.

Lakin agentliyin bədi direktoru vəzifəsinə keçən Maronye o gündən bu yana qaydalarını tamamilə unutmuşdu. Yaradıcı kollektiv

¹ 1981-ci ildə prezident seçkiləri zamanı F.Mitteranın kampaniyasının sloqanı nəzərdə tutulur. Jak Segela fransalı siyasi reklamçıdır.

² Bu reklam plakatında maneken əvvəlcə «Sabah yuxarısını çıxardacağam» deyib büsthaltersiz, növbəti gün isə «Sabah aşağısını çıxardacağam» deyib tumansız təsvir olunur.

gələcək reklam kampaniyasının layihəsini onun müzakirəsinə çıxarılanda o, dodaqaltı «gedər» və «getməz» mızıldanır. «Gedər» sözü onun layihəni bəyəndiyi və müəllifin ilin sonuna yaxın vəzifədə qalxacağı mənasına gəlir. «Getməz» isə yeni bir şey tapmazsa, həmin adamın ən qısa zamanda işdən qovulacağına işarədir. Ümumiyyətlə, bədii direktorun işi elə də başsındırılmalı bir iş deyil: əsas olan «gedər» və «getməz» sözlərini donquldanmağı bacarmaqdır. Bəzən özümə sual edirəm ki, görəsən, Maronye bu sözləri təsadüfən, fikrində mis pul atıb «hansı üzü?» oyununu oynamaqla demir ki?

Maronye məni düşüncələr aləmindən ayırmamışdan qabaq mehriban nəzərlərlə məni süzdü:

– Deyəsən, bu gün «Madon»da bir səfəhlik etmişən?

Elə bu vaxt himə bənd adam kimi ona elə coşqun monoloq söylədim ki, gəl görəsən. Siz də onu oxuyub feyzyab olarsınız deyə monoloqu kompyutərə köçürdüm:

– Qulaq as, Mark, özün bilirsən ki, bütün reklamçılar gec, ya tez, bir gün havalanırlar: işimiz bizə psixi gərginlik yaşadır, sənin ruh halın heç kimi maraqlandırır, üstəlik getdikcə hər şey daha da pisləşir. Agentliyin ən başlıca müştərisi zibil qutusudur. Hamımız onun üçün əlləşirik! Yaşlı reklamçıların pərişan simalarına, çarəsiz baxışlarına nəzər sal. Bəyənilməyib üstündən xətt çəkilmiş layihələrin sayı artdıqca əlimiz hər şeydən tamamilə soyuyur, sinomiza döyüb, özümüzlə laqeyd göstərsək də, ruh düşkünlüyü gecə-gündüz içimizi gəmirir. Onsuz da hamımız uğursuz sənətkarlarq, bu azmış kimi, bizi heysiyyətimizi tapdalamağa, siyirmələrimizi rədd edilmiş layihələrlə doldurmağa məcbur edirlər. Mənə «bu ki zavodda işləməkdən yaxşıdır» deyə bilərsən. Amma fəhlə əllə toxunula və gözlə görülmə bilən bir şey istehsal etdiyini dərk etdiyi halda, «yaradıcı» gurultu sözcüklər, cəfəng adlar qoşub, hava ilə gülüşməklə və fahişələr kimi tora müştəri salmaqla məşğuldur. Bundan başqa, bütün işçilərimiz əyyaşlar, depressivlər və ya narkomanlardır. Günortaya yaxın artıq səndirləyə-səndirləyə gəzir, bir-biriləri ilə qapışır, saatlarla kompyuterdə oyun oynayır, nəşə çəkirlər, qısa, hər kəs əlindən gələnləşkilə vəziyyətdən çıxmağa çalışır. Hətta keçənlərdə döşəmədən on beş metr hündürlükdəki tirin üzərində kəndirbazlıq edən birini görmüşdüm.

Mənə gəlincə isə, mən də boğaza yığılmışam, dişlərim gicişir, üz əzələlərim əsəbdən qeyri-ixtiyarı atır, üzümün hər yerindən tər gillələnir. Fəqət əzilən həmkərlər adından təntənə ilə eləm edirəm: kitabım qətlə yetirilmiş heç bir ideyanın qısasını yerdə qoymayacaq.

Maronye məni xəstəsinə QİÇS testinin müsbət nəticələndiyini söyləməyə hazırlaşan həkim mərhəməti ilə dinləyir. Odlu-alovlu çıxışının sonunda:

– Onda niyə işdən çıxmırsan? – dedi və kabinetini tərk etdi.

Bunu görməyəcəksiniz, mən qalacağam və heç yerə getməyəcəyəm. İstefa vermək boksda ringə sona çatmamış meydançanı tərk etməyə bənzəyir. Mən oyununu nokautla bitirməyə və meydanı xərəkdə tərk etməyə daha həvəsliyəm. Elə, ya belə, o, yalan danışıq: burada heç kəs qarını üzünə çırpıb getməyimə imkan verməyəcək. Əgər «Əsirlər» serialının qəhrəmanı kimi aradan çıxmaq istəsəm, «niyə işdən çıxdınız?» sualı ilə ömrümü yeyəcəkdilər. Mənə həmişə maraqlı gəlir ki, kəndin başçıları nə səbəbdən həmin serialdakı 6 Nömrəyə fasiləsiz olaraq bu sualı verirdilər. Bu gün aydın oldu. Çünki əsrimizin, işsizlikdən qorxuya düşmüş və işə sitayişlə qurulmuş dünyamızın ən başlıca sualı məhz budur: «NİYƏ İŞDƏN ÇIXDINIZ?» Yadımdadır ki, hər dəfə serialın mahnisini səsləndə «mən nömrə deyiləm, mən azad insanam!» bağırın Patrik Makquanın istehzalı təbəssümünə heyranlıqla tamaşa edirdim. Bu gün hamımız 6 Nömrəyə çevrilmişik. Hamımız MƏK (Müddətsiz Əmək Müqaviləsi) üçün dəridən-qabıqdan çıxırıq. Və əgər günlərin birində işini atıb, kokaindən məst olmuş fahişələrlə nicatverici bir adaya yollansan, səni xələlət tərzi tökə-tökə yenidən ofisə geri qaytarmaq üçün adanın sahilində iri və yuyumru bir şar havaya qalxacaq, üzərində isə bu sözlər yazılacaq: «NİYƏ İŞDƏN ÇIXDINIZ?»

Həmin ayyamda nəhəng reklam plakatları bütün şəhərlərdəki, hətta əyalətlərdəki divarları, avtobus dayanacaqlarını, evləri, asfaltı, taksiləri və yük maşınlarını, fasadlarında təmizlik işləri gedən binaları, mebelləri, liftləri, bankomatları bəzəyirdi. Büsthalterlər, dondurulmuş qidalar, kəpəyə qarşı şampunlar və tərəş ülgücləri insanların həyatlarını zəbt etmişdilər. Bəşəriyyət tarixində hələ heç vaxt insan gözü bu qədər təzyiqlə məruz qalmamışdı: hesablamalara görə, hər bir kəsin doğuşdan 18 yaşına qədər gündəlik həyatda qarşısına orta hesabla 350.000 reklam çıxır. Hətta meşələrin kənarları, kiçik kəndlərin qurtaracağında, ucqar vadilərin ətəyində və qarlı dağların zirvələrində, teleferiklərin vaqonlarında da burunlarımız «Castorama», «Bricodecor», «Champion Midas» və «Geyim Yarmarkası» loqolarına diyrənirdi. *Homo consummatus*¹ övladlarının nəzərləri istirahətdən məhrumdurlar.

Sakitlik də yox olmaq təhlükəsi ilə üz-üzə qalmışdı. Səhər-axşam açıq olan radiolardan və televizorlardan qurtuluş yox idi, hələ çığırılı-bağırılı qısa reklamlar tezliklə sizin şəxsi telefon danışığlarınıza soxulacaqdı. Bu, «Bouyougues Telecom»un yeni

¹ fr. consommmer – xərcləmək, istehlak etmək

yaramaz icadı idi: hər yüz saniyədən bir səslənən reklam əvəzində sizə pulsuz danışiq veriləcəkdı. Təsəvvür edin: telefon zəng çalır, polis işçisi oğlunuzun avtomobil qəzasında ölüm xəbərini sizə çatdırır, göz yaşlarına qorq olursunuz və xəttin o biri başındakı səs «dörd yol ayrıcında, xoşbəxtlik lap yanınızda» deyir. Hər küncdən lift musiqisi yüksəlirdi, hətta lift olmayan yerlərdən belə. Mobil telefonlar sürətli qatarlarda, restoranlarda, kilsələrdə vızıldayırdılar, hətta benediktin monastırları da onların qarmaqarışıq səslərinin hücumuna təslim olmuşdu (dəqiq bilirəm: özüm şəxsen yoxlamışam). Yuxarıda qeyd olunmuş araşdırmaya əsasən, Qərbin orta statistik sakini gün ərzində 4 000 reklam elanı dinləməyə məhkumdur.

İnsan Platonun mağarasına daxil olub. Yunan filosofu insanları mağarada zəncirlənmiş, gerçəkliyin qəfəsini divarlarında əks olunan kölgələrini seyr edən təsvir etmişdi. Platonun mağarası öz əksini günümüzdə tapdı, sadəcə, indi ona televizor deyirlər. Mavi ekranda «Kanada Dry» içkisinə – gerçəkliyə tamaşa edə bildik: bəli, ekrandakı heç bir şey realıqdan seçilmirdi, rənglər də gerçək rənglər idi. Amma bu, gerçəkliyin özü deyildi. Mağaramızın rütubətli divarlarında əks olunan «Logos»u¹ loqotiplərlə əvəzləmişdilər.

İnsanlıq bu vəziyyətdə çatmaq üçün iki min ilini sərf etmişdi.

¹ Logos (fols.) qədim yunan fəlsəfəsində ümumi qanuniyyət

İNDİ İSƏ REKLAM FASILƏSİ

SƏHNƏ YAMAYKADA BAŞ VERİR. DREDLOKLARININ ALTINDAN ÜZLƏRİ GÖRÜNMEYƏN ÜÇ NƏFƏR RASTA KOKOS AĞACININ ALTINDA UZANIB. BƏLLİDİR Kİ, ÇOXLU SAYDA NƏŞƏ BÜRMƏSİ ÇƏKİB XUMARLANIBLAR VƏ İNDİ GÖYÜN YEDDİNCİ QATINDADIRLAR. YEKƏPƏR ZƏNCİ BİR QADIN QIŞQIRA-QIŞQIRA ONLARA YAXINLAŞIR:

– HEY, OĞLANLAR, İŞLƏMƏK VAXTIDIR!

ÜÇ REQQİ QIMILDANMIR. GÖRÜNÜR, ELƏ MƏSTDİR-LƏR Kİ, ÇEÇƏLƏ BARMAQLARINI DA TƏRPƏTMƏYƏ TAQƏT-LƏRİ YOXDU. ONLAR QADINA GÜLÜMSƏYİB ÇİYİNLƏRİNİ ATIRLAR. LAKİN KÖK QADIN ƏL ÇƏKMƏK İSTƏMİR:

– AYAĞA QALXIN GÖRÜM! SİESTANIZ BİTDİ. İŞ BAŞINA, UŞAQLAR!

ÜÇ «QARDAŞ»IN HƏLƏ DƏ TƏRPƏNMƏDİYİNİ GÖRƏN QADIN ÜMİDSİZ HALDA ONLARIN GÖZLƏRİNİN QARŞISINDA BİR «DANETTE» YELLƏDİR. ŞOKOLADLI KREM-DESERTİ GÖRƏN KİMİ ÜÇ RASTA DƏRİHAL AYAĞA SIÇRAYIR VƏ BOB MARLİNİN «GET UP, STAND UP» MAHNISİNİ OXUMAĞA BAŞLAYIR. LƏZZƏTLƏ ŞOKOLADLI DESERTİN DADINA BAXA-BAXA ÇİMƏRLİKDƏ RƏQS EDİRLƏR. ARDINCA «DANETTE»NİN REKLAM ŞƏKLİ VƏ İMZASI GƏLİR: «DANETTE – HƏR KƏSİ AYAĞA QALDIRIR».

II
Son

*«Təkcə Paskalın «Düşüncələr»ində deyil, adi sabun
reklamında da dəyərli kəşflər etmək mümkündür».*

Marcel Proust

Bu gün yuxusuz gecə sənin qonağıdır. Sofi gedəndən bəri həftə sonlarında həmişə canın sıxılır. Həyat eşqin sönməyə başlayır. MTV kanalında «The Grind» rəqs şousuna tamaşa edirsən. Bikini və göbəyiaçıq maykalar geyinmiş minlərlə gözəlçə, ehtimal ki, Mayaminin "South Beach" otelində, açıq hava altındakı nəhəng rəqs meydançasında burcudub rəqs edirlər. Buz baltası qaradərili oğlanlar par-par parıldayan şokoladlı və əzələli gövdələri ilə qızlara sarılırlar. Verilişin yeganə qayəsi plastik gözəlliyi və texno musiqi sədaları altındakı kef-səfa məclisini dəbə mindirməkdir. Hamımız hər zaman on altı yaşında olmalıyıq. Həmişə gözəl, gənc, sağlam, gündə qaralmış, güləruz və hər zaman ritmdə olmaq lazımdır. Və əlbəttə ki, ürkədolusu oylənməlisən, amma günəşin altında itaətkarcasına və nizam-intizamla. Əyninə kip oturan geyim mütləqdir... «The Grind» tamamilə fərqli aləmdir, mükəmməl çimərlik, məsumluğun rəqsi. Nəcc olmasa, «grind» tərcümədə «üyütmək» mənasını verir. Bu gəncliyə əsaslı surətdə formalaşdırılan sitayiş sənə Leni Rifenştalın «İradənin zəfəri» filmi və ya Arno Brekerin heykəllərini xatırladır.

Hərdən bir arxa planda xəbəri olmadan obyektivə tuş gələn bir gözəlçə tövşüyə-tövşüyə əsnəməyə başlayır. Lakin kamera yaxınlaşıb onu iri planda çəkən kimi qız dərhal gümrah görkəm alır, pornoaktrisa duruşlarına girib, saxta məsumiyyətlə barmaqlarını sormağa başlayır. Bitmək bilməyən bir saat ərzində sən həmyoldaşın kokaini burnuna çəkəçəkə bu çimərlik faşizminə tamaşa edirsən. Burnun qanaməsini deyə tozu «Premier» kartınla güzgünün üzərində incədən-incəyə narinləşdirirsən.

Kristalları şəkər tozuna çevirmək lazımdır. Toz nə qədər çox xırdadırsa, qan damarlarını bir o qədər az qıcıqlandırır. Həyatın həmin «reislərin» üzəri ilə sütüür. Təmiz qızıldan hazırlanmış borucuqla malı içəri çəkəndə selikli qişana mümkün qədər az kokain düşsün deyə başını arxaya atırsan. Boğazında tanış tamı hiss edən kimi aramsız olaraq asqırmaq üçün iri stəkandakı toniklə araqdan qurtumladırısan. Allergik rinitdən sonra özün üçün yeni xəstəliyi kəşf edirsən: kokain allergiyası (əlamətləri: burun pərlərinin keyləşməsi, xroniki zökəm, çənənin əsəbi əsməsi, bir tərəfi ağarmış və yeyilmiş plastik kart). Beləcə, həftə sonlarını öz üzərində porvazlanaraq havada keçirirsən.

Narkotiklərin addımbaaddım sənə necə yaxınlaşdığının öz gözlərinlə şahidi olmusan. Başlanğıcda sən onun adını sözsöhbətlərdə eşidirsən:

– Bütün həftə sonlarında «Korinna» iyləmişik.

Sonra dostlarının bir neçə tanış-bilişi sənə girişməyə başlayır:

– İyləmək istəyirsən?

Daha sonra dostlarının dostları sənə narkotik alverçilərinə çevrilir.

Sonradan onlardan biri yüksək dozadan öldü, başqa biri isə dəmir barmaqlıqlar arxasına düşdü. Əvvəl-əvvəl elə-belə, aradabir dadına baxmaq üçün iyləyirsən, sonralar həftə sonları gümrəhləşməyə üçün iyləyirsən. Daha sonralar isə zarafatlaşıb əylənməyi bacarmaq üçün, üstəlik hər gün iyləyirsən. Sonra kokainin yalnız bənzəndirici olduğunu unudursan və onu hər səhər özünü toplamaq üçün iyləməklə kifayətlənirsən. Ona işlətmə dərmanı qatılarda qarnını boşaltmaq, strixinin qatılarda isə gicişmədən burnunu qopartmaq istəyirsən. Amma sən şikayətlənmirsən: toz iyləməsən, başqa cür əylənməli, işlədyan yaşıl geyimdə hündürlükdən tullanmağa, gülünc dizbanları taxıb, konkidə sürüsməyə və ya hansısa Çin restoranında karaoke oxumağa, bəlkə də skinheadlərlə irqçilik törətməyə, ya da yaşlı gözəlçələrlə gimnastika etməyə, yaxud təkbaşına lotereya oynamağa və ya divanında psixoanalizə dalmağa, firılacaqılrla qumar oynamağa və ya İnternetdə qurcalanmağa və ya sadoma-zoxistlərlə oturub-durmağa, bəlkə də arıqlamaq üçün pəhrizə oturmağa, ola bilsin ki, dörd divar arasında viski içməyə, hətta bağbanlıqla məşğul olmağa və ya xizəkürmə yarışlarına qoşulmağa,

bəlkə də marka və ya kağız pulları kolleksiya etməyə, yaxud da buddizmə (onun avropasayağı yüngül formasına) etiqad etməyə və ya hansısa elektron cib oyuncağı ilə vaxt öldürməyə və ya bacarıqlı əllər dərməyində baş qatmağa və yaxud da anal orqiyalara qoşulmağa məcbur qalacaqdın. Hər bir kəsin, belə deyək, «üzərində stress atmaq» üçün müəyyən məşğuliyətlərə ehtiyacı var, amma özün gözəl bilirsən ki, həqiqətdə insanlar, sadəcə, sağ qalmaq uğrunda mübarizə aparırlar.

Təklifi düçar olduğun gündən tez-tez filmlərə baxıb, masturbasiya etməli olursan. Və kağız salfetlər həmişə barmaqlarının ucuna yapışib qalır. Üstəlik Sofidən canını qurtaranda fahişələrə üstünlük verdiyini ona söyləməyə də fürsət tapırsan.

– Mən sənə sədaqətliyəm: sən xəyanət etmək istədiyim yeganə qadınısan.

Hər şey necə baş verdi? Hə, deyim də. Sən onunla restoranda nahar edirdin və o, qəfildən hamilə olduğunu sənə bildirir. Həmin səhnə indinin özündə belə yaddaşında pis xatirə kimi qalib. Sən nəfəsini qalmədən bülbül kimi ötməyə və uzun bir monoloq söyləməyə başlayırsan. Yer üzünün bütün kişilərinin hamilə qadınlarına söyləmək istədiklərini bir-bir onun qabırğasına döşəyirsən:

Çox istəyirəm ki, ayrılacaq... Bağışla məni... Yalvarıram, ağlama... amma mən yalnız bir şeyi – ayrılmağımızı istəyirəm... Mən qotur it kimi tənhalıqda gəborib öləcəyəm... Sən isə tüpür dabanına, çıx aradan, nə qədər ki gözəlsən, öz həyatını yenidən qur... Uzaq dur məndən... İnan ki, mən də çox çalışdım, amma artıq taqətim yoxdur... Boğuluram, daha bacarmıram, mən xoşbəxt ola bilmirəm... Könlümdən tənhalıq və ötrü qadınlar keçir... Xarici şəhərlərə subaybaşına səyahət etmək istəyirəm... Uşaq böyütmək mənim işim deyil, çünki mən özüm də uşağam... Mən öz oğlumam... Hər səhər özümü yenidən doğuram... Atasız böyümüşəm, sənə, mən atalıq edə bilərəm... Sənin sevginə ehtiyacım yoxdu... Mən...

Ümumən, başında «məni» duran çox söz söylədim. Sofi cavabında:

– Sən heyvərəsən, – dedi.

– Hə, mən heyvərəyəm və sən məni sevirsən, deməli, sən də Frankşteynin nişanlısı kimi səfəhsən.

Sofi baxışlarını sənə tuşlayır, sonra masanın arxasından qalxıb, öir saniyə belə yubanmadan həyatından çıxıb gedir. Qərüb işdir, hönkürə-hönkürə restorandan çıxanda dərk edirsən ki, qaçan o deyil, sən özünsən. Ciyərdoluşu nəfəs alıb və havanı buraxırsan; içində bütün ayrılıqlardan sonra gələn «qorxaq yüngülləşmə»ni hiss edirsən. Kağız salfetin üzərində bunları qeyd edirsən: «Ayrılıqlar sevginin Münxenidir» və bir də «İnsanların mehribanlıq adlandırdıqlarını mən ayrılmaq qorxusu hesab edirəm» və nəhayət, «Qadınlarla məsələ belədir: ya onlarla ayrılıb-ayrılmamağın vecinə deyil, ya da bu ayrılıqdan qorxursan». Başqa sözlə desək, əgər ona qarşı laqeyd deyilsənsə, deməli, o, səni, sözün əsl mənasında, qorxudub.

Bir qız öz sevgilisinə hamilə olduğunu deyəndə oğlanın ağlına İLK gələn sual heç də «mən bu uşağı istəyirəm?» sualı deyil, «görəsən, mən bu qızla qalım?» sualıdır.

Nəticə etibarı ilə azadlıq dediyiniz yaramaz və ötəri bir şeydir. Fikrində bu axşam «Bar Biturat»a, sevimli eys-ışrət məkanına qayıtmağı tutmusan. Guya Fransada fahişəxanalar qadağan olunub, bununla belə, təkcə Parisdə təxminən əlliyyə yaxın belə evlərdən var. İçəri keçən kimi bütün qızlar ayaqlarına düşürlər. Onların iki mühüm üstün cəhəti var:

Onlar gözəldirlər.

Onlar sənin deyillər.

Bir şüşə şərab sifariş verib, xanımları qonaq edirsən və budur, artıq saçlarına tumar çəkir, boynunu yalayır, dirmaqları ilə sinəni köynəyin altından cırmaqlayır, şalvarın altından qalxan dostunu sığallayır, qulağının dibində sənə ədəbsiz sözlər pıçıldayır:

– Yaman şirinsən, səni sormağ istəyirəm. Sonya, bir bax necə də yaraşıqlıdır! Onu ağzıma alanda üzünü görmək üçün səbirsizlənirəm. Sal əlini içəri, gör necə islanıb. Barmağını versənə, görürsən, klitorum necə titrəyir, necə səni arzulayır?

Sən isə, sən onların hər sözünə inanırsan. Onları pulla aldığıni unudursan. Qəlbinin dərinliklərində Coannanın adının Canin olduğunu başa düşürsən, amma orqazma çatmadıqca bunun sənin

üçün heç bir əhəmiyyəti yoxdur. Sən «günəşə sən çıxma, mən çıxım» deyən gözəlçə toyuqların arasındakı xoruz kimisən. «Bar Biturat»ın zirzəmisində silikon döşləri əmirsən. Onlar sənin hər nazını çəkirlər. Pişik kimi üzünü yalayır. Amma sən ucadan danışa-danışa özünü haqq qazandırmağa çalışırsan:

– Maşına təmir lazım olanda işini yaxşı bilən usta tutursan. Evini tikmək üçün bacarıqlı memarlara müraciət etmək məsləhətdir. Xəstələndə təcrübəli həkimə üz tutmaq lazımdır. Bəs nəyə görə fiziki sevgi yeganə səhədi ki, burada mütəxəssislərə ehtiyac yoxdur? Hamımız fahişəyik. İnsanların 95%-i min beş yüz avroya görə kiminlə oldu yatağa girir. İstənilən qız bu pulun yarısına səni sorar. Təbii ki, rəfiqələrinin qarşısında özünü təhqir olunmuş kimi göstərəcək, amma bilirəm ki, min avro məqabilində onunla nə istəsən edə bilərsən. Hətta bu pulun yarısına. Hamını almaq olar, məsələ qiymətdədir: bax ələ siz, milyon, on milyon, yüz milyonluq minətdən imtina edərdiniz? Əksər vaxtlarda sevgi riyakardır: gözəl qızlar cibləri dolu, onlara dəbdəbəli və firavan həyat vəd edən kişilərə aşiq olurlar (səmimi-qəlbədən aşiq olduqlarına inanırlar). Bəs onlar fahişələrdən fərqlənirlər? Fərqlənmirlər.

Coanna ilə Sonya sənin dəlil-sübutlarına məmnuniyyətlə razılaşırlar. Onlar həmişə sənin parlaq nəzəriyyələrinlə iklialı razılırlar. Biz eyni yuvanın quşlarıyıq – daha dəqiq desək, ekl sən də özünü axırıncı yola qoymuş biri kimi Böyük Kapitala satılmışsan.

Üstəlik yalnız bu qızlar kokain çəkib hallandığın, alatinin başına rezin keçirdiyin və dilin «öz miyançandakı tiri görmürsən, qonşunun burnunda kokain çöpü axtarırsan» sözüəndən savayı bir söz tutmadığı həmin vaxtlarda içində yatan pələngi oyada bilərlər.

Özünü arsızlığa qoyub, laqeyd davrana bilərsən, amma qəlbində belə deyilsən. Fahişələrin ağuşuna ədəbsizliyindən deyil, ah, qətiyyəən, əksinə, sevgi qarşısındakı qorxudan girirsən. Onlar səni sevmədən sevisirlər, sənin qəlbini yaralamadan sənə zövq verirlər. Hegelin ardınca Gi Debora belə demişdi: «Həqiqət saxtələn peyda olduğu andır» və onların hər ikisi səndən daha ağıllı idi. Bu kəlam fahişəxanalardakı ab-havanın təsviri üçün əvəzolunmazdır. Bu gözəlçələrin yanında saxtakarlıq həqiqi anını yaşayır. Sən, nəhayət

ki, özün kimi olursan. «Ləyaqətli» qadınla ünsiyyətdə isə canfəşanlıq, etməli, lovğalanmalı, əvvəlkindən daha da yaxşı olmağa çalışmalısan, qıssası, yalan danışmalısan: bu vəziyyətdə artıq sən özün fahişəlik edirsən. Buna müqabil olaraq əxlaqsızlar yuvasında kişi özünü rahat buraxır, özünü bəyəndirməyə, olduğundan daha yaxşı göstərməyə, ehtiyacı olmur. Bura insanın fələyin belini qırıb, nəhayət ki, özü kimi, həqiqi davrandığı, zəif, yaraşlıq və kövrək olduğu yeganə saxta məkəndir. «500 avro dəyərinə sevgi» adı altında roman yazmaq olardı.

Yataq ilahələri sənə bəha qiymətə otursalar da, özünə qənaət etmək üçün bu pulu ödəyirsən. Sən yenidən aşiq olmaq və onun sonrakı aqibətinə: güclü ürək döyüntüsü, coşqun duyğular, qəfil məyusluq, ahu-fəğanlara tab gətirmək üçün çoxdan üzülüb əldən düşmüşsən. Heç nə sənə fahişələrin ağuşunda qızınmaqdan daha romantik görünmür. Yalnız həssas insanlar əzablardan yan qaçmaq üçün sevgini pulla almağa üstünlük verirlər.

Otuz yaşından sonra hamı artıq işini bərk tutur: bir neçə sevgi acısından sonra qadınlar təhlükədən sivişməyə çalışaraq etibarlı və yaşlı sarsaq kişilərlə görüşür, kişilərin isə aşiq olmaq daha heç vaxt ağillərinin ucundan belə keçmir, onlar qəmzəli dilbərlər və ya fahişələrlə təsəlli tapırlar; hər kəs zirehli qalxanını geyinir; heç kəs daha heç vaxt gülünc və ya bədbəxt vəziyyətə düşmək istəmir. Sevginin səni incitmədiyi çağlar üçün həzin-həzin sızlayırsan. On altı yaşında artıq qızlarla görüşürdün, sən onları və ya onlar səni atanda belə şeyləri ürəyinə salmırdın. İki dəqiqə sonra hər şey artıq yolunda idi. Nə səbəbdən illərlə hər şey bu qədər ciddiləşir? Məntiqlə baxsaq, əslində, əksinə olmalı idi: yeniyetməlikdə faciəvi, otuzdan sonra isə adi görünməli idi. Əfsuslar ki, könül işləri tamamilə əksinə oldu. Yaşlandıqca kövrəkləşirsən. Artıq otuz üç yaşında dünyanın ən ciddi adamısan.

Evə çatandan sonra sakitləşdirici içirsən və xəyallar aləmindən yerə enirsən. Ey zavallı insan, məhz həmin vaxtda – bir neçə saatlıq «söndüyün» həmin zamanda Sofini unuda bilirsən.

Səhəri gün «Ross» a ayaqlarını arxanca sürüyərək gələndə Əlahəzrat Marketinqin amansız təbii seleksiyası haqqında düşüncələrə dalırsan. Əvvəllər almanın altmışa yaxın növü satılırdı, bu gün isə yalnız üç növü qalıb («golden», yaşıl və qırmızı alma). Əvvəllər cücələr üç aya böyüyürdülər; bu gün isə yumurta qırx iki gündən sonra toyuğa çevrilib, iri marketlərdə satılır, dəhşətli şərtlər daxilində keçən qırx iki gün (hər kvadratmetrə antibiotiklər və anksiolitlərlə bəslənən iyirmi beş heyvan düşür). Yetmişinci illərə qədər Normandiyanın kamamber pendiri dadına görə on kateqoriyaya bölünürdü de, indi onun ən çox üç kateqoriyasına rast gəlmək olar (südü «sterilizasiya»sının standartlaşdırılması səbəbindən). Əlbəttə, bunlar sənin əməyinin bəhrəsi deyil, amma bu, sənin dünyandır. Artıq «Coca-Cola»nın (1997-ci ildəki reklam büdcəsi 1,5 mld avro) tərkibinə kokain qatmırlar, lakin susuzluğun yatması illüziyası və süni alışqanlıq yaratmaq üçün ona fosfat və limon turşusu əlavə edirlər. Sağmal inəkləri onlara qıçqırma verən siloslu yemlə bəsləyirlər, nəticədə onlarda sirroz əmələ gəlir; bundan əlavə, bədənlərinə bakteriyaların yeni və daha davamlı növünün yaranmasına səbəb olan antibiotik yericirlər və sonradan bu bakteriyalar otla birgə satışa çıxır (hələ qaramalda beyin iltihabı törədən sümük ununu demirəm, bu mövzuya girməyə, qəzətlər bu haqda səhər-axşam yazır). Bu

inəklərin südündə yedikləri otlardan onlara yoluxan dioksinin miqdarı yüksək olur. Süni su hövzələrində saxlanılan balıqları balıq unu (sümük unu inəklər üçün zərərli olduğu qədər, bu un da balıqların ziyanınadır) və antibiotiklərlə bəsləyirlər... Şimal dənizlərinin balıqlarının genləri sayəsində geni dəyişdirilmiş çiyələklər qışda qatıyən donmur. Genetik kələklər toyuğu kartofla, əqrəbi pambıqla, dağsıyanı tütünlə, tütünü kəhi ilə, insanı isə pomidorla cütləşdirir.

Bununla yanaşı, otuzyaşlılar arasında böyrək, uşaqlıq boynu, döş, düzbağırsağ, qalxanvarı vəzi, xaya, yağun bağırsağ xərcənginə tutulanların sayı getdikcə daha da artır və həkimlər bu müsbətin səbəblərini hələ də tapa bilmirlər. Hətta uşaqlar da xəstəlikdən əziyyət çəkirlər: böyük şəhərlərdə leykemiya, beyin şişi və bronxial xəstəliklərə yoluxanların sayı günbəgün artır... Professor Lük Montanyenin hesab etdiyi kimi, QİÇS xəstəliyi təkcə İİV virusuna (İnsanda İmmun çatışmazlığı Virusunu o özü kəşf edib) yoluxma ilə deyil, həmçinin «bizim sivilizasiya ilə əlaqədar» digər əlavə amillərlə də izah olunur: o, bu amillər sırasına orqanizmin immun müqavimətini zəiflədən ətraf mühitin çirklənməsi və qidalanmanı daxil edir. Spermanın miqdarı ilbəlil azalır; insanın nəsilvermə qabiliyyəti təhlükə altındadır.

Bu sivilizasiya sənin yaşadığın saxta arzuların dayaqları üzərində bərqərar olub. O, məhvə düşür.

İşlədiyin agentlikdə çoxlu sayda və növdə məlumat cövlan edir: beləcə, təsadüfən xəbər tutursan ki, sınıma və zədələrə davamlı pal-taryuan maşın var ki, heç bir istehsalçı onu bazara satışa çıxarmaq istəmir; öyrənirsən ki, adamın biri ipi qaçmayan corab icad etmişdi, lakin nəhəng corab firması müəllif hüquqlarını ondan almış və onu ləğv etmişdi. Bilirsen ki, partlamayan avtomobil şinlərini siyirmələrdə gizlədiblər (baxmayaraq ki, hər il avtomobil qəzalarında minlərlə insan həyatını itirir); öyrənirsən ki, neft maqnatları elektrikli işləyən avtomobillərin geniş yayılmasına əngəl olmaq üçün əlindən gələni əsirgəmir (baxmayaraq ki, atmosferdəki karbon qazının miqdarının artması havanın orta temperaturunun artmasına, «parnik effekti»nə səbəb olur ki, bu da öz növbəsində, çox güman ki, 2050-ci ilə qədər bir sıra təbii fəlakətlərə, qasırğalara, qütblərdə buzlaqların

əriməsinə, dəniz səviyyəsinin qalxmasına, dəri xərcənginə səbəb ola-çaq, hələ neft axıntılarını demirəm); xəbər tutursan ki, hətta diş pastası da tamamilə faydasız məhsuldur, çünki dişlərin qayğısına qalmaq üçün onları fırça ilə masaj etmək kifayətdir, diş pastası isə nəfəsi tərəvətləndirmək üçündür. Bilirsen ki, qab yumaq üçün vasitələrin hamısı eynidir və ən əsası, qabları həmin vasitələr deyil, qabyuyan maşın yuyur; bilirsen ki, kompakt disklər də adi vallah kimi davamsızdır; alüminium folqa kağızlar əlverişdən daha zərərli; günəş kremələrinin tərkibi II Dünya müharibəsindən bu yana dəyişməyibmiş, baxmayaraq ki, melanoma – dorinin bədxassəli şişinə yoluxanların sayı artmaq üzrədir (günəş kremələri B tipli ultrabənövşəyi şüalardan qorusalar da, zərərli A tipli ultrabənövşəyi şüalardan qorumurlar); xəbər tutursan ki, dünyanın üçdəbir hissəsində körpələr üçün toz südlərinin reklam kampaniyalarını keçirən «Nestlé»nin ayağında milyonlarla körponin ölümü yatır (çünki valideynlər bu tozu qaynamamış suda həll edirdilər).

Bazar xəltəti satış üzərində qurulub: sənin işin istehlakçını daha tez xarab olan məhsulu seçməyə inandırmaqdan ibarətdir. Müəssisə sahibləri bunu «planlı köhnəlmə» adlandırırlar. Səndən isə ağzını yumub, təşvişlərini özündə saxlamaq tələb olunur. Bəli, hər zaman Moris Papon¹ kimi davranıb xəbərsiz olduğununu, yaxud da həmin vəziyyətdə başqa cür davranma bilmədiyini və ya prosesi ləngitmək üçün əlindən gələni etdiyini, uzaqbaşı isə qəhrəmanlıq etməyə məcbur olmadığını bəyan edə bilərsən... Elo, ya belo, ötən on il ərzində bir dəfə də olsun etiraz səsinə qaldırmadın. İşindən imtina etsəydin, bəlkə də hər şey başqa cür olacaqdı. Bəlkə də dünyanı hər addımda qarşımıza çıxan reklamlarsız, kəndləri mənzərəni korlayan çağırış sloqanlarsız təsvir edə bilərdik, elə bir dünya ki, ayaqüstü yeyilən yemək restoranları küçələrin künc-bucağını zəbt etməyəcək və insanlar da o küçələrdə, sadəcə, dolaşacaq, bir-biriləri ilə söhbətləşəcəkdilər. Və həyat indiki kimi olmayacaqdı. Bütün bu süni kabusu sən arzulamamısan. Sürətlə hərəkət edə bilməyən bu

¹ Moris Papon (1910-2007) fransalı kollarasionistdir. II Dünya müharibəsi illərində Bordo şəhərinin polis rəisi vəzifəsini tutmuş və konslagerlərdə 1000 nəfərdən çox yəhudi göndərmişdi.

avtomobilləri də sən istehsal etməmişən (2050-ci ildə planetimizdə 2,5 mlrd. «qutu» olacaq). Lakin sən dünyanı yaxşı tərəfə dəyişmək üçün də əlini ağdan qaraya vurmamışan. Bibliyadakı on əmrədən birində belə deyilir: «Özünü büt seçmə, nə də onların bənzərini... və onlara təzim etmə». Sən isə hamı kimisən, hamı kimi ölümcül günaha bulaşmış, cinayət üstündə yaxalanmışan. İlahi cəza hər kəsə ağıdır. O, yaşadığın cəhənnəmdir.

– Mənə vaxt ayıra bilərsiniz, yoxsa işiniz çoxdur?

Bu, başını sənin iş otağına salmağa çalışan «Madon»un reklam agentini Jan Fransuadır.

– Çarli rəssamla məşğuldur, ən yaxşısı, nahardan sonra gəl.

– Yaxşı, – o deyir, – özünü bilirənsən ki, «Maigrelette» işini yoluna qoymaq lazımdır. Görək rəhbərliyi dilə tutacaq.

– Şirnikləndirmək, şirnikləndirmək, bizim də müqəddəs vəzifəmiz bundan ibarətdir. Yer üzündə bundan özgə heç nə yoxdur, o, insanlığın yeganə hərəkətverici qüvvəsidir.

Jan Fransua sənə havalanmış biri kimi tamaşa edir.

– De görüm, yüz faiz bu həftəsonu yaxşı istirahət etməsən?

– Mən Yalançı Cəmiyyətin şəriki kimi yeni iş həftəsi üçün özümü çox gümrəh hiss edirəm. Eşq olsun bizi Dördüncü Reyxo aparan yola!

Jan Fransua sənə yaxınlaşır və gözlərini burnunun ucuna zilləyir.

– Burnunun ucunda nəşə ağ şey var.

Köynəyinin qolunun arxası ilə burnundakı ağ tozu təmizləyir və deyir:

– İndi başqa bir yerdə iş görüşüm var, amma nə vaxt istəsən mənimlə mobil telefonla əlaqəyə girə bilərsiniz.

– Ah, Cef! Mobil telefonla səninlə əlaqəyə girmək üçün ürəyim gedir.

Çox keçmir Çarli qayıdır və yanında əyləşir. Çarli mənim dayağımdır: mən zəif və ölüvay, o isə, əksinə – möhkəm və özünəarxayındır. Çarli baxtəvədir, bəlkə də xoşbəxtliyi məharətlə təqlid edə bilir. O, evlidir və iki uşağı var; o, həyata iti nəzərlərlə

baxır – hər insan həyatın ümumi mənasızlığı ilə özünəməxsus şəkildə mübarizə aparır. Çarli bütün hövsələsizliklərini sənə bağışlayır. Çarlini çox istəyirsən, çünki o, sənə tamamlayır. O, nəşə çəkəndə sən özün üçün bədənə kokain vurub, keyləşib qalırısan. Günləri İnternetdə ən biabırçı pornoqrafiyalara eşələyib axtarmaqla keçir: misal üçün, ata minət edən qadın; xayalarını taxta lövhəyə mıxlayan kişi; arxasına plastik penis salan tosqun bir qadın; əslində, belə şeylər ona «əyləncəli» görünür.

– MTV kanalındakı «The Grind» şouya baxmışan? Mənə elə gəlir ki, özünü-sözünü bilməyən kütlədən, estetikadan uzaq olan bu məkandan, bu yaramaz sürüsündən xeyrimizə yararlına bilərik.

Çarli nəşəni bürmələyə-bürmələyə başı ilə razılığını bildirir:

– Hə, hə, o veriliş əsəbi zəif olanlara yaramaz. Bəlkə «Maigrelette»yə təklif edə ki, ona sponsorluq etsin? Reklamı isə belə edərək, həmin vur-çatlasın əyləncədən iyirmi saniyəlik fraqmentlər seçib, «Maigrelette» loqotipini yuxarı sağ küncə, MTV-nin loqotipinin yerinə qoyarıq...

– Əla fikirdir. Bu ədəbaz oğlanların və gözəlçələrin «Maigrelette TV» kanalında necə burcudub oynadıqlarını təsəvvür edirm! Reklamı hətta CNN kanalına da vermək olar! Və axşam xəbərlərində «Grind-Maigrelette» birgə brendi adı altında yenidən yayımlaya bilərik.

– Düzdür! Bir halda ki verilişlər müxtəlif saatlarda gedir, hər gün efiirə yeni fraqment vermək olar: bu, hər dəfə yenilənən ilk tele-reklam olardı!

– Bununla da mətbuatın diqqətini özümüzə cəlb edərik. İndi dediklərinin hamısını qeyd et ki, reklamın planını cıza bilək.

– Yaxşı, bəs «MAIGRELETTE SİZİ GÖZƏL VƏ AĞILLI EDƏCƏK» titrini hara yerləş-dirəcəyik?

– Onu da tapmışam. Deməli, belə, qulaq as. Yüzə yaxın gənc mavi somanın altında, evin yanındakı nəhəng hovuzun kənarlarında rəqs edir. Və iyirmi saniyə sonra ekranda bu cümlə görünür: «MAIGRELETTE. SİZ HƏLƏ ONLARIN NECƏ DANIŞDIQLARINI EŞİTMƏMİSİNİZ».

– Oktav, sən dahisən!

- Yox, Çarli, sənə çata bilmərəm!
- Bilirəm.
- Mən də.
- Gəl səni öpüm.
- Sənin işlərinə heyranam.
- Yox, mən SƏNin özünə heyranam.

Sən bir göz qırpımında, yubanmadan yeni reklam ssenarisini hazırlayırsan, həmin vaxtda Çarli yeni video tapmaq eşqi ilə İnternetdə eşələnir: bir kişi süni penisi dəlikaçan burğuya bağlayıb, onu artıq istifadə olunmuş ginekoloji tamponunu soran yeniyetmə qıza salmağa hazırlaşır. Yaman da əyləncəlidir.

Səhəri gün təzə ssenarini Maronycya göstərirsən, rəissayağı təmkinlə başını yelləyib razılığını bildirir (bu etməyi normaldır, axı o, həqiqətən, rəisdir):

- Bu variantı da almayacaqlar, əgər bəxtinizə sınamaq sizi belə əyləndirirsə, başınızı aşağı salıb işləyin. Amma xahiş edirəm, öziz müştərilərimizin divarlarını Çarlz Menson dəst-xətindəki yazılarınla bəzəmə.

Sonra andıra qalmış telefonundan reklam agentinə zəng vurursan.

- Jan Fansua, sənin üçün bəzi şeylər hazırlamışam.
- Yupeka! (öz aramızda «yupi» və «evrika» sözlərinin birləşməsindən ibarət bu sözüz işlədirik).
- Amma bizə üç həftə möhlət lazımdır.
- Xəttin o biri başına sakitlik çökür.
- Uşaqlar, nədir, başınıza hava gəlib? Layihəni artıq gələn həftə onlara təqdim etməliyəm!
- On beş gün olsun.
- On gün.
- On iki.
- On bir.

- Belə edək, verilmiş lent yazısını elə bu gün günortaüstü «Madon»a göndərək, - qətiyyətlə Şarl deyir. - Bizim qaşla göz arasında belə cəld tərənməyimizdən elə kərixacaqlar ki, düşünmədən layihəni alacaqlar.

Jan Fransua əlavə edir ki, «bu perspektivli təklif gələcək layihənin təməl daşı ola bilər» (sitatın sonu). Onu alqışlayırsan. Hamı elə düşünür ki, bədii işçilər reklam agentlərinə nifrət edirlər və bu nifrət qarşılıqlıdır. Heç də elə deyil: bizim bir-birimizə ehtiyacımız var və şirkətlərdə ancaq ehtiyac duyduğun insanları sevirsən; digərlərlə isə ancaq onların vida yığıncaqlarında tanış olursan. Çarli sükanı əldən vermir. Ümumiyyətlə, Çarli fikrini bildirəndə heç kəs onun sözünün qabağına söz qoymur.

Sofi səninlə sanki salamlamış kimi sağollaşdı.

Daha masa arxasında tək əyləşirsən. Övvəllər çoxlu dost-aşnan vardı, indi isə heç kəsin yoxdur. Bu o deməkdir ki, sənin heç vaxt dostun olmayıb.

Günlərin içkisiz ötürüşür, pencəyin isə büsbütün pendirli raklet qoxuyur. Bunun nəyi pisdir ki?!

«İmkan ver səni atım, burax məni gedim, burax yenə həmin ki cavan sarsağa çevrilim», hə, sən ona bunları dedin.

Burnunun ucundan o tərəfi görməmək üçün evdən cəynəksiz çıxırsan. Uzağı zəif görmək qazandığın sonuncu dəbdəbəli bəzəyindir. Ətrafındakı hər şey hansısa reklam çarxındakı görüntülər kimi füsunkar şəkildə yaygın və bulanıqdır. Hər şey səthi və yığışdırılmışdır.

Möhkəm dur. Sən ki istehlak cəmiyyətinin zirvəsində və rabitə cəmiyyətinin düz təpəsində durmusan. Sən ki restoranlarda özünə Çin istiotu, armud şirəsi və dana əti sousunda soya və ətirli sirkədən hazırlanmış qaz qaraciyərindən suşi sifariş verirən. İrəlində əyləşmiş bir qız sənə gülümsəyir. Ona aşıq ola bilərsən. Amma o, heç vaxt bunu bilməyəcək.

Lənət olsun.

Ecəzkar dəqiqələrdir.

Bar piştaxtasına dirsəklənib, yeni qadınların xəyallarına dalırsan. Həyat amalını dərk etmək sənin çox illərini aldı, bu amal ancaq tənhalıq, sakitlik, içki, müaliə, narkotiklər, yazmaq və aradabir daha heç vaxt görməyəcəyin gözəl qızlarla sevişməkdən ibarətdir.

Budur, yaradıcı əhlin minet saati yetişdi. Bulon meşəsindən keçəndə rezinsiz minətə qonaq olmaq üçün maşını saxlayırsan. İyirmi dəqiqə sonra artıq agentlikdəsən.

Qovun məni işdən!

«Ross»un hollunda boğazını yırtı-yırta bağırsan da, heç kəs sənə əhəmiyyət vermir.

Qovun məni!

Təcürbəçilərdən bir neçəsi barmaqları ilə səni göstərib qəhqəhə çəkir, olmaya, zərəfat etdiyini düşünürlər, yəqin, fürsətdən istifadə edərək qızğın hoqqabazlığına qaçqıldayıb gülməklə sənə yaltaqlanmağa çalışırlar.

Qovun məni!

Lakin bu kimsəsiz səhrada heç kəs sənə fəryadına qulaq vermir. Və elə bir an gəlir ki, onların nə səbəbə at kimi kişənəyib güldükləri sənə agah olur: ağ cinsinin ön hissəsi qırmızı dodaq boyasına bulayıbmış.

Sənin sığınanların hər gün televiziya ekranlarında səslənir:

«YENİLƏNMƏYİN, YAMSILAYIN»;

««KRUG» ŞƏRABİ OLMADAN NƏYƏ GƏRƏK BU HƏYAT?»;

«SALOPE. BU ƏTRƏ NİFRƏT ETMƏYİ SEVƏCƏKSİNİZ»;

«RADİO NOVA – HƏR DƏFƏ EYNİ DEYİL»;

«KENZO JUNGLE – ONU RAM ETMƏYƏ ÇALIŞIN»;

«VİAGRA – BƏSDİR KART OYNADINIZ»;

«EUROSTAR – NƏ ÜÇÜN RUASSİDƏN HİTROUYA UÇASINIZ, BİR HALDA Kİ PARİSDƏN LONDONA GEDƏ BİLƏRSİNİZ»;

«CANDEREL – GÖZƏLSƏN, İNCƏSƏN, ÖZÜNSƏN»;

«BOUYGUES TELECOM – GƏLƏCƏYİ SİFARİŞ VERMİŞDİNİZ? XƏTDƏ GÖZLƏYİN»;

«LACOSTE – VALİDEYNLƏRİN KİMİ ELEQANT OL»;

«CHANEL N° 5, HƏR YERDƏ ONU SEÇ!»

Qovun məni!

Könlündən çəmənləkdə uzanıb səməyə baxa-baxa göz yaş tökmək keçir. Əgər xalq Hitleri seçibsə, bütün günahlar reklamdır. Reklamın əsas vəzifəsi vətəndaşları qətiyyətlə könlü açmayan vəziyyətin tamamilə yolunda olduğuna inandırmaqdan ibarətdir. Orta əsrlərdəki qarovulçular kimi o, aramsız olaraq çığırır: «Ey xeyirxah insanlar, rahat yatın, artıq gecə yarından keçib, hər şey yaxşıdır, «çörəkdən, çaxırdan, bir də Bursen pendirindən», «yaxşısından, bəyəndiyindən, Dubonnet içkisindən»; «İrəli, Wasa»; «Mini-Mir, Mini-Qiyət, lakin maksimum xidmət»; rahat yatın, ey xeyirxah insanlar. Axı yazıçı Şarl Pegi «Müasir dünyada hərə bir cür bədbəxtdir» söyləyib sizi xəbərdar etmişdi. O, həqiqəti demişdi: işsizlər işsiz qaldıqlarına görə bədbəxtdirlər, işləyənlər isə işlədiklərinə görə. Arxayın yatın, yuxunuz gəlməyəndə «Prozac» qəbul edin. Və ən əsası, artıq suallar verməyin. Hier ist kein warum! (Niyəsini soruşmayın!)

Etiraf edək ki, planetimizdə baş verənlər kainat miqyasında elə də əhəmiyyətli deyil. Bir yerlinin yazdığını elə digər yerli oxuyacaq. «Microsof»un illik dövriyyəsinin Belçikanın ümumi gəlirinə bərabər olması və Bill Geysin var-dövlətinin 100 milyard dollar dəyərində qiymətləndirilməsi, çox ehtimal ki, digər qalaktikalarda qətiyyətlə narahat etmir. Sən zəhmətə qatlarırsan, hansısa insanlara bağlarırsan, hansısa məkanları digərlərindən daha çox bəyəniyorsən, sən qaranlıq fəzada fırlanan bu çaylaq daşının üzərində ora-bura vurmuxursan. Bəlkə iddialarının ipini bir az boş buraxasan? Sənə elə gəlmir ki, sən mikrobdan savayı bir şey deyilsən? Görəsən, sən kimi zərərli həşəratlara qarşı «Baygon» preparatından daha təsirli varmı?

Sən ancaq intihar edənlərin diskələrini dinləyirsən: «Nirvana», «İNXS», «Joy Division» rok qruplarını, Mayk Branti. Özünü kaftar kimi hiss edirsən, çünki sən Nuh öyüyündən qalmış 30 sm diametrlili vinil valları dinləməkdən çox razı görünürsən. Hər il Fransada 12.000 adam intihar edir, başqa sözlə desək, hər saata birdən çox intihar

düşür, bütün il ərzində hər saat. Əgər bu kitabı bir saat oxusanız, həzirdir, artıq bir nəfər öldü. Əgər aramla iki saat oxusanız? Artıq bir cüt ölü var. Və sair və ilaxir. Gün ərzində 24 könüllü meyit. Bir həftəyə 168 ürək könüllü şəkildə dayanır. Bir ayın içində 1000 arzuolunan ölüm. Ümumi susqunluq altında keçən kütləvi insan tələfatı. Fransa başdan-ayağa nəhəng Günəş Məbədi sektasıdır. «Sofres»in apardığı sorğuya görə ortayaşlı fransızların 13%-i özlərini öldürməyi artıq nə vaxtsa «ciddi şəkildə» fikirləşiblər.

Səhərlərin dörd ismarışı yoxlamaqla başlayır: evdəki və idarədəki telefonun avtocavablayıcısını, mobil telefonundakı səsli ismarışları və elektron məktublarını. Təkcə poçt qutun həmişə insafsızcasına boşdur. Daha sevgi məktubları almırsan. Heç vaxt səlhiqlə və ürkək xətlə yazılmış, göz yaşıyla islanıb sevgi ilə ətirlənmiş, həyəcanla qatlanmış, üzərində səliqəylə çatacağı ünvan və poçtalyona xitabən «ey əziz poçtalyon, yolunu azmayasan, bu təcili məni sevgisinə düşür olduğuma çatdırasan...» yazılmış zərflə qoyulan vəərəqlər nəşibin olmayacaq. İnsanlar poçt ilə ancaq reklam elanları aldıqlarına görə intihar edirlər.

Ultrabənövşənin tələsinə düşürsən. Ruhi sıxıntı keçirən kimi, yəni həmişə əlini pul kisəyə salıb, ultrabənövşəyi şüa seansında nazlarırsan. Naticədə nə qədər çox qüssələnsən, bir o qədər çox qaralırsan. Xiffət sənə sağlam görünüş bəxş edir. Sənin günvurman ümidsizlikdir. Kim deyə bilər ki, sən bədbəxtsən? Üz-gözün səfəq saçır. Tunc rəngli dərinin səni daha gənc göstərdiyini düşünürsən, yanılmısan, əksinə, qocaları məhz daimi qəhvəyi rənglərinə görə tanımaq olur. Bizim çağdaş zamanda ancaq qocaların qaralmaq üçün asuda vaxtları olur. Cavanların bənizləri solğun və hüznü olur, halbuki yaşlılar qaralmış və nəşəli olurlar (gəl bir olmasın, təqəüdlərini gənclərin zəhməti hesabına yığırlar). Jak Segelaya bənzəmək – sən buna can atırsan? Əvvəl-axır ultrabənövşəyi şüalar səni yandırır cızdığı çıxardacaq.

Şəhəratrafi fahişəxanada kefim kök idi... Bütün təqsirlər kokaindədir. Çox şey var ki, kokainsiz sən onları heç vaxt etməyər-

cəldin, misal üçün, Sofidən ayrılmayacaq və ya bu kalamburu heç vaxt yazmayacaqdın. Kokainin boynuna hər şeyi yıxmaq olar. Kompüterdə romanını yazdıqca özünü sistemin ta nüvəsinə qədər gedib çatmış məxfi kəşfiyyatçı kimi hiss edirsən, elə bil beyinlərimizi zəhərləyən mexanizmin işinə nəzarət etmək tapşırığı alan casussan (ABŞ-ın Mərkəzi Kəşfiyyat İdarəsi məgər belə agentlik deyil?). Sən həddindən artıq məxfi məlumatları toplayıb sərt disko yazırsan. Bir gün ələ keçərsən, bütün mikrofilmlərini onlara ötürməyə qədər sənə işgəncə verəcəklər. Amma sən özünü sındırmayacaq və bütün günahları narkotikada görə bilərsən. Sən yalan dedektorundan keçirsənlər, dil boğaza qoymadan bütün tanrılara and içib, bu çirkin sərgüzəştə xırda rol oynadığımı iddia edə bilərsən... cəmi-cümlətanı hansısa qarovulçu idin.

Yaşadığın binanın girişində hər gün sənə oxşayan, evi-əşiyi olmayan bir kişiylə rast gəlirsən. Elə bil əkizsiniz, sən kimi artıq, uzun-draz, solğun, ovurdurları batıqdır. Bu saqqallı kişi sənə, bu üst-başı kirlilən eynilə özünə, cır-cındır içində olan, üfunət qoxuyan, bur-nuna sırğa taxan, cibində qara qəpiyi olmayan, spirt iyi verən bu dilənçi sənə. Gələcəyinə baxsana, fələyin çarxı tərsinə dönəndə sən də sıyrılıb qanamış ayaqlarını metronun havalandırma tor şəbəkəsinin üzərinə uzadib gecələməli olacaqsan. Aradabir o, var gücü ilə: «Nə əkərsən, onu da biçərsən», – deyər bağırır, sonra yenidən yuxuya gedir.

Gecələrini fasiləsiz olaraq «Playstation» oynamaqla keçirirsən. 29 avroya (ƏDV də daxil) sən «Playstation» klubuna üzv olmusan. İldə yeddi dəfə sənə pulsuz «Demo versiya CD-sini, gələcək alışlara həvəsəndirmə çağırışını, sənə alıcılıq qabiliyyətini və nə dərəcədə məmnun qaldığını öyrənmək üçün sorğu vərəqəsini» göndərirlər.

Saatlarla supermarketlərdə sülənir, nəzarət kameralarına gülümsəyirsən. Yeri gəlmişkən, peşən sayəsində qulağına başqa bir məlumat da çatıb: yaxın gələcəkdə kameralardan təkə kleptomanları¹ ələ keçirmək üçün istifadə olunmayacaq. Asma tavanlarda,

¹ Kleptomanlar – kleptomaniyaya (oğurluğa meyil göstərməkdən ibarət ruhi xəstəlik) tutulmuş adam

nəzərdən uzaq yerlərdə gizlədilmiş və mərkəzi kompüterlə əlaqələndirilmiş infraqırmızı kameralar məhsul paylayıcılarına sənə zövqün və vərdişlərinlə tanış olmağa, aldığı malların barkodlarını müəyyonlaşdırmağa və sənə güzəştlər etməyə, yeni məhsulların adına baxmağa və radio vasitəsi ilə sənə sevimli ləmələrinə tərəf istiqamətləndirməyə kömək edə bilərlər. Bu yaxınlarda evdən çıxmağa da ehtiyac qalmayacaq: marketoloqlar sənə zövqlərini böyük qayğıyla araşdıracaqlar, çünki soyuducun İnternetə qoşulmuş olacaq və sənə lazım olan ərzaqları birbaşa ayağına götərə bilərlər. Və bütün həyatın beləcə nizam-intizamda və qlobal sənayeləşmə ilə canbır qəlbə keçəcək. Məgər gözəl deyil? Ağıllı bala ol və kameraya salam de görüm. O, sənə yeganə dostundur.

Bu gün poçt ilə A4 ölçülü qəhvəyi zərf aldın. Əbəs yerə ümidini üzmüşdün: nəhayət, kimsə sənə məktub yazdı. Zərfi açırsan, içində üzərində anlaşılmaz rəqəmlər – «43 5. 0 bg4 fr15 psel2 rj33 gm f 2, alr l i/1 ml dr55» yazılmış ağ-qara qəribə ultrasəs görüntü var, şəklən yuxarı sol küncündə ayın tarixi və saat qeyd olunub. Başını büsbütün itirmisən. Diqqətlə baxandan sonra boz fondakı ağ ləkələrin arasından hansısa yadplanetli varlığın sənə zillənmiş bir gözünü, iki qolunu, burmunun ucunu seçə bilirsən, burada isə qulağa oxşayan bir şey görünür... Sən bunun ultrasəs diaqnostika şəklini olduğunu təxmin edirsən. Bu abstrakt sənət əsərinin bir küncünə bənd edilmiş bir parça kağızda əl ilə bunlar yazılıb: «Bu, sənə ilk və son dəfə gördüyün qızdır. Sofi».

Bir neçə gün olar ki, onların heç birini görmürdün. Amma budur, Jan Fransua özü ilə birlikdə depressiyasını da otağına daşıyır.

Sifarişçidən pis xəbərlərlə gəlmişəm. Alfred Dülər «Grind»-in videolentinə baxandan sonra mənə zəng vurub dedi ki, filmdə çoxlu rəngli adam var. O, belə bəyan etdi, dediklərini olduğu kimi sənə çatdırıram: «Mən irqçi deyiləm, amma qaradərili bazarın cüzi hissəsini tutublar, biz isə diqqətimizi əsl fransız alıcılarında cəmləməliyik. Mənim nə təqsirim ki, məhsulumuz ağ rəngdədir və onun uğurlu satışı üçün reklamda məntiqlə ağ adamları göstərmək lazımdır: təkrar edirəm, bu, irqçilik deyil, amma əlacımız nədir, hələ qara kəsmiklər istehsal etmirik! «Şokoladlı Maigrelette»ni nə vaxt işləyib hazırlasaq, o vaxt da qaraları nümayiş etdiririk!» Bu nitqini söyləyəndə, deyəsən, köməkçiləri pıçıldayıb güldülər. Lakin Dülər onları reklam büdcəsini yenidən tenderə çıxarmaqla hədələyəndə artıq heç kəs gülmürdü.

Qulaq as, gəl bunları boşlayaq, özünü əldən salma. Görmürsən, bacarıqsızlıqda bu faşistin tayı-bərabəri yoxdur. Görək ona «Maigrelette»nin dioksin tərkibli olduğunu söyləyəydin... Və bu məhsulun reklamı üçün modelləri deyil, eybəcər, yöndəmsiz, sızanaqlı çirkinləri seçmək lazım olduğunu da.

Sən isə ürəyində sevinirsən: agentliyin ən yağlı müştərilərindən birini ölinizdən çıxarsan, öz məsələni lap şahlara layiq həll etmiş olarsan. Nəhayət ki, Tanrı dualarını eşidəcək və səni işdən bayıra

atdıracaq, ödənişli veyl həyatla, dövlət hesabına ömürlük bikaşılıqla təmin edəcəkdin... Lakin Jan Fransua artıq özünü küçədə görür. Onun vəziyyəti sənə kimi əlverişli deyil: onun beyni qətiyyətlə küçə həyatı üçün proqramlaşdırılmayıb. O, ata əziz-xələflərinin oxuduğu özəl və ortabab biznes məktəbinin məzunudur, darıxdırıcı vasvası bir qızla evlənib, «Société Générale» bankından borc götürüb, Levalua-Perredə üçotaqlı mənzil ala bilmək üçün on beş il ərzində müdirlərinin və müştərilərinin təhqir və rişxəndələrinə dinməz-söyləməz boyun əyib. Həyatda necə əylənir? «Titanik» filminin musiqisini dinləməklə. Daha fərqli həyat tərzinin mümkünlüyü onun aqlının ucundan belə keçmir. Həyatda həmişə təsadüflərdən qaçıb, hər şeyi yüz ölçüb, bir biçib: həyatı əvvəlcədən təyin olunmuş axarın ixtiyarına buraxılıb. Əgər «Madon» şirkəti bizim agentliklə əlaqələrini üzsə, Jan Fransua bu zərbədən özünə gələ bilməyəcək. Ona toxunsan, indicə ağılayacaq: onun karyera planında hadisələrin belə dönüşü nəzərdə tutulmamışdı. Dünyaya gəldiyi gündən bu yana ilk dəfə olaraq şübhələr ona rahatlıq vermir. Belə getsə, eləmə tənbellik, birdən bu hərif çevrilib adam olar ha!

– Bilirəm ki, Dülər əclafın, faşistin biridir, – deyər dodaqaltı mızıldanır, – amma, di gəl ki, sifariş 12 milyon avroya çatır.

Səhbətin bu yerində Jan Fransuanı sevməyə başlayırsan. Necə olsa, keçən günlərdə burnundakı tozu məhz o silmişdi.

– Ürəyini sıxma, – öz səsini eşidirsən, – Çarli ilə mən səni darda qoymarıq, hə, Çarli?

– Aha. Məncə, «müdafiə tədbiri» tökmək üçün uyğun zaman yetişib.

Mark Maronye başını aralı qapıdan içəri uzadır:

– Nə olub, uşaqlar, niyə üz-gözünüzü turşutmusunuz? Baxan da elə bilər ki, «Roseris və Viçkraft» şirkətlərinə işləyirsiniz... Vay-vay!

Əlini alınə vurur:

– Başımı itirmişəm lap! Siz elə onlara işləyirsiniz də!

– Mark, bədsir boş-boş çərənlədin, – Cef gileyənir. – Bu «Maigrelette»yə görə xirdəyə qədər zibildəyik.

– Hə-ə-ə! Yüngül kəsmik istehsalçıları yaman ağır olurlar...

Maronye sənə yuxarıdan aşağı nəzər salır (sözün əsl mənasında: yuxarı və aşağı – çünki o, ayaq üstədir, sən isə əyləşmişən).

– Oktav, Çarlı... sizə elə gəlmir ki, Orsec planını həyata keçirməyin zamanı yetişib? – o deyir.

– Onlar artıq «müdafiə tədbirləri»nə keçiblər, – Cef ucadan söyləyir. – Yaxşı, deyin görüm, bu müdafiə tədbirləri nə olan şeydir?

Bu vaxt Çarlı təntənəli ayının yerinə yetirir: qollarını və gözlərini güynüzlu mal-qara sürüsü üçün (genetika elə inkişaf səviyyəsinə çatıb ki, bundan sonra mal-qaranı da mələtmək olar) nəzərdə tutulmuş gözəl, məsum, zərərsiz və saxta bir reklam düzüb-çörsən.

– Şef, yaşıl işığı yandırırısan?

Şef vüqarla başını yelləyir və otaqdan çıxır, otağa sükut və bud-dist zenlərə məxsus dinclik çökür. Çarlı yavaş-yavaş sənə tərəf çevrilir və şifrəni söyləyir:

– Çətin anın peyin məşını, irəli!

– Başladıq.

Və Cefin gözləri qarşısında düz bir dəqiqə ərzində Çarlı və sən bütün müstərlərin xəyallarında yaşatdığı bir reklam hazırlayırsan: mələşən büynüzlu mal-qara sürüsü üçün (genetika elə inkişaf səviyyəsinə çatıb ki, bundan sonra mal-qaranı da mələtmək olar) nəzərdə tutulmuş gözəl, məsum, zərərsiz və saxta bir reklam düzüb-çörsən.

Sonra peyin məşınının göstərişlərini ucadan ona oxuyursan:

– «Ağdərilə, xurmayı saçlı (nə sarışın, nə də qaraşın) heyranedicə bir qadın (nə yaşlı, nə də cavan) «Cənub sahili» üslubunda bəzənmiş səfalı kənd evinin (rahat, amma sadə) artırımında yelləncəkli (nə çox bahalı, nə də ucuzvarı) kreslodə əyləşib. O, kaməraya baxır və füsunkar, lakin təbii səslə ucadan söyləyir: «Mən gözələm? Belə deyirlər. Amma bu sualı heç vaxt özümə vermirəm. Çünki mən elə mənəm, özüməm». Mələhətli (nə çox cəlbədici, nə də çox ədalətli) hərəkətlə bir qab «Maignelette» götürür, onu ehmalıca (nə çox iti, nə də astadan) açıq və bir qaşığı (nə çox boş, nə də dolu) ağzına qoyur. Sonra gözlərini yumub (minimum iki saniyə) məhsulun dadından zövq alır. Ardınca tamaşaçıların düz gözlərinin içinə baxa-

baxa bunları deyir: «Mənim sırım «Maignelette»dir. Tərkibində kal-sium, vitaminlər və proteynlər olan nəfis dada malik yağsızlaşdırılmış kəsmik. Gözəlliyinizin və zəkanızın qayğısına qalmaq üçün bundan yaxşısı yoxdur». İncə hərəkətlə (o qədər də incə yox) ayağa qalxır və işvəli gülüşlə (o qədər də işvəli yox) fikrini tamamlayır: «Bu da mənim sırım. Amma bu artıq sirr deyil, bir halda ki onu elə indicə sizinlə paylaşdım, hi hi». Və o, yenidən oynaq təbəssümlə (bir o qədər də oynaq yox) gülümsəyir. Sonra da ekrana məhsulun iri planda bədətli gəlir (minimum beş saniyə), altında bu yazı: «MAGRELETTE SİZƏ GÖZƏL VƏ İNTELLEKTUAL OLMAĞA KÖMƏK EDİR».

Jan Fransuanın ümidsiz halı bir göz qırpmında yerini e-yoriyaya verir: bu oğlan görək Dramatik İncəsənət Məktəbinin «mim-siklotomik» fakültəsinə daxil olaydı. O, əllərimizi, ayaqlarımızı, dodaqlarımızı öpür.

– Canım-ciyərim dostlarım, siz həyatımı xilas etdiniz!

– Yaxşı, yaxşı! Aradakı pərdəni çox qaldırmayaraq, – gözlərini kompyutərə zilləyib anqvil balığı ilə cinsi əlaqəyə girən kişiyyə tamaşa edənin Çarlı donquldandır.

Bu vaxt ayılırsan və başa düşürsən ki, böyük bir səhv buraxmısan:

– Ay səni! Belə çıxır ki, məni işdən qovmayacaqlar. Belə reklam işi ilə Filipp nəinki məni işdən qovmayacaq, üstəlik məni qızıla tutub, ən azı on il mənə dəyib-dolaşmayacaq. Hə, «Madon»ün yenə də anasını ağlatdıq!

Amma son söz həmişə Çarlinindir:

– Onların anasını ağlatdığımızı ürəyin istəyən qədər deyə bilərsən, amma özün bilirsən ki, həqiqətdə tam tərsidir.

Ruhlanmış Jan Fransua murdar reklamını qoltuğuna vurub otaqdan çıxır. Bu səhnə İsa Məsihin mövludundan sonrakı üçüncü minilliyin əvvəlində baş verir (İsa Məsih – dilə-dişə düşən çoxsaylı kəlamların müəllifi, dahi mətn redaktoru olub. «YAXININI SEV», «ALIN, YEYİN, BU, MƏNİM SİZİN ÜÇÜN QIRILAN BƏDƏ-NİMDİR», «ALLAHIM, ONLARI BAĞIŞLA, ONLAR NƏ ETDİKLƏRİNİ BİLMİRLƏR», «SONUNCULAR DA BİRİNCİ OLACAQ», «BAŞLANĞICDA KƏLAM VARDI» – yox, səhv getdi, bunu onun atası demişdi).

Keyfiyyətli kokainin qramı yüz avrodur. Qiyməti gülməşəkər varlıların sağlamlığına görə qəsdən bu qədər qaldırıblar, halbuki yox-sullar onun keyfiyyətsiz «Rikar» növü ilə özlərini zəhərləməklə məşğuldurlar.

Sən Tamaranın, sevimli call-girl, yəni «zənglər» gözəlinin nömrəsini yığırsan. Avtocavablayıcıdakı incə səsi eşidirəm: «Əgər məni bir qədəh içkiyə dəvət etmək istəyirsinizsə, 1 düyməsini seçin. Əgər məni nahara dəvət etmək istəyirsinizsə, 2 düyməsini seçin. Əgər mənimlə evlənmək istəyirsinizsə, zəhmət olmasa, dəstəyi asın». Sənə zəng vursun deyə agentlikdəki birbaşa əlaqə nömrəni və bu müraciəti qoyursan: «Yad et məni, sənin çiyənlərin iltq bişmiş yumurta kimidir, sənə təcili ehtiyacım var, gəl ki fikrim dağılsın, sənin həyatında əriyib yumşalmağ üçün səbirsizlənirəm, Oktav». Onun ələ hüsnəcamalı var ki, gözünü ondan çəkə bilmirsen.

Bir tapmaca deyim: o nədir ki, ənbər qoxulu dərisi, qıyığı gözləri, meksikalı qədd-qaməti var? Cavab: əsl adı Tamara olmayan ərəb qızının. Ondən «Obsession»dən (ing. mübtəlahiq), Sofinin sevdiyi ətirdən vurmağı xahiş edirsiniz.

Onun xıriltılı səsi, incə barmaqları, qarışıq qanı var. Qadın bədəni saysız-hesabsız cazibədar elementlərdən ibarətdir: qarabuğ-dayı topuqlar, dırnaq boyası çəkilməmiş ayaq dırnaqları, hər tərəfə

səpilməmiş (əsasən yanaqlarına və sağrıdan bir qədər yuxarıya) batıqlar, al-qırmızı dodaqlarının arasından bərç vuran sədəf dişləri, tamahsızlandırıcı büküklər (pəncəsində, belinin altında), müxtəlif çalarlı al dəri (almacıq sümüklərində, dizlərində, dabanında, bədəninin əmilmiş yerlərində), amma qollarının iç tərəfi qar kimi bəyaz, insanda oyatdığı hisslər kimi zərifdir.

Bəli, köhnə dövrandə zəriflik də satılırdı.

Tamara ələ biridir ki, sən onunla yatmırsan. Qısa ətəyinin üstündə «LİCK ME TİLL. İ SCREAM» (məni qışqırdana qədər yala) yazılıb, lakin sən onun qulağını yalamaqla kifayətlənirsən (özünü buna nifrət etsə də). Tamara beş yüz avro müqabilində bütöv bir gecəni müştərinin evində keçirir. Övvəllər vaxtını «Il était une fois» qrupunun, «Mudi Blyuz», «Massiv Atak» qruplarının diskələrini birlikdə dinləməklə keçirirdiniz. Sevgililər kimi dodaqlarınız qovuşsun deyə uf demədən bir ətək pul xərcləyirdin. Onunla yatmaq deyil, sadəcə, onu sıgallamaq və qeyri-adi cazibəsinin qüvvəsini hiss etmək istəyirsən. Sevgililər maqnit kimidirlər. Qoruyucu taxıb Tamarada qorq olmaqdan imtina edirsən. Bu səbəbdən də siz heç vaxt sevişmirsiniz. Tanışlığın ilk vaxtlarında Tamara dilini onun dilinə dolayan bu müştəridən heç cür baş açə bilmirdi. Sonralar isə özü də buna alışdı, onun ağzını dişləyən dişlərindən, araç qoxuyan ağır suyundan xoşlanmağa başladı. Və indi onun dili özünü iltq qirtlağına soxulur, dolanıb borucuğa çevrilir, onun yanaqlarını, boy-nunu, gözlərini yalayan dilinin sərt zərbələrini qəbul edir... nəşə, in-ilti, tövşümələr, ehtiras. Dayan! Ona gülümsəmək üçün, gözəlməyi öyrənmək, dadına yenidən baxmaq, yenidən fasilə vermək və hər şeyə yenidən başlamaq üçün üzünü onun üzündən bir kirkip uzunluğ qədər aralayıb fasilə verirsən. Hər şeyi öz adı ilə çağırmaq lazımdır: dillərin sevişməsi bəzən vücudların sevişməsindən daha gözəl olur.

- Saçlarının vurğunuyam.
- Qoyma saçdır.
- Mavi gözlərinin vurğunuyam.
- Linzadır.
- Məmələrinin vurğunuyam.
- «Vonderbra» lifçiyidir.

– Ayaqlarının vurğunuyam.
– Axır ki, bir kompliment söylədin.
Və Tamara qəhqəhə çəkib gülür.
– Səninlə əsl fişqırıqdır.
– İndiki cavanların dilindəki bu söz xoşbəxtəm deməkdir ?
– Hal-hazırda, hə, xoşbəxtəm.
– Mən isə bilirəm ki, hal-hazırda sən riyakarlıq edirsən.
– Birincisi, əgər mən pul alırsam, bu o demək deyil ki, riyakarlıq edirəm. Əlaqəsi yoxdur. İkincisi, ayda on kağız nağd pul aldığımı nəzərə alsaq, niyə də xoşbəxt olmayım?
– Deməli, xoşbəxtlik puldadır?
– Qətiyyətlə. Amma ev almaq və körpəni böyütmək üçün kifayət qədər pul yığa bilirəm.
– Heyif! Səni necə də bədbəxt etmək istəyirdim.
– Əgər haqqımı verirlərsə, mən heç vaxt özümü bədbəxt hiss etmirəm.
– Mənim üçün hər şey tam əksinədir: mən bədbəxtlikdən qurtulmaq üçün sənə pul ödəyirəm.
– Öp məni, bu axşam sənə 10% endirim edərəm.
Və o, bəldən yuxarı soyunur. Belində nazik qızılı zəncir parıldayır. Sağ döşünün altına çəhrayı döymə vurdurub.
– Əsl döymədir, yoxsa şəkil?
– Əsldir, istəyirsən yala, bax, getməyəcək.
Bir neçə məqnit qasırğasından sonra Tamaranı rəqəmsal kamera ilə çəkir, eyni zamanda ondan müsahibə alırsan:
– Tamara, de görüm, sən, həqiqətən, aktrisa olmaq istəyirsən, yoxsa zarafat edirsən?
– Bu, mənim arzumdur, bu... işimdən savayı, aktyorluq sənəti ilə də məşğul olmaq istəyirdim.
– Bəs nə üçün fotomodel olmadın?
– Mən günortalar fotomodel kimi işləyirəm. «Bar Biturik»də işləyənlər digər qızlar kimi. Bütün günüm bir seçim turundan digərinə qaçmaqla keçir. Amma qız çox, iş isə azdır, ona görə də ayın sonunda günü günə calamaq üçün dərindən-qabıqdan çıxmalı olursan...

– Yox, səndən ona görə soruşdum ki... qulaq as, «Maignelet»nin növbəti reklam çəkilişləri üçün sənə namizədliyini təklif etmək istəyirdim.

– Yaxşı, əvəzində bu axşam sənə pulsuz minet edərəm.
– Ağılna belə götürmə! Hələ başa düşməmişən ki, mən indiki dövrün Robin Quduyam?
– Necə yəni?
– Çox sadə: varlılardan alıb qızlara verirəm.

Bəli, həyatında elə axşamlar olub ki, Tamara ilə yağışın altında öpüşmək üçün beş yüz avrondan keçmişən və aldığın zövq bu pula dəyərdi. Lənət şeytana, həm də necə dəyərdi!

On gün sonra agentlikdə reklam çarxının çəkiliş öncəsi iclası var. İclasçılıq maniyası, sözün ösl monasında, baş alıb gedir. Elə sakitlikdir ki, hətta milçəklərin vızılıtsı da eşidilmir: bəs necə, milçəklər bilirlər ki, ələ keçərlər, sodomiyaya məruz qalacaqlar. Alfred Dülər «Madon» şirkətinin üç müşketyoru ilə təşrif buyurdu, iclasda «Ross»u iki menecer, bir xanım teleprodüser və iki yaradıcı işçi (Çarl və mən) təmsil edir, iclasda həmçinin Enrike Badükül adlı rejissor, onun parislı prodüseri, depressiyalı stilisti, ingilis mənşəli rossamı və üz dərisini dardırmış maliyyə direktoru iştirak edirdi. Şarl səninlə mərc gəlib: «anksiogen»¹ və «əhəmiyyətini azaltmaq» sözlərini birinci söyləyən «Apicius» restoranında nahar yeməyi qazanacaqdı. Sözü teleprodüser alır:

Aynı 12-si tarixli müşavirədə müzakirə olunan qərarlar bir qədər dəyişdirilmişdir. Biz digər seçimləri gözləyirik. Amma Enrike ümumilikdə sizin agentliyin layihəsini təqdir edir. Belə, indi sizə filmi nümayiş etdirəcəyik.

Hər dəfə bu növ icaslarda olduğu kimi, bu dəfə də video-maqnitofon işə düşmür və heç kəs ondan necə istifadə etməyi bilmir.

¹Anksiogen faktor - ətraf mühitin qəfil sıçrayışla qorxu, tələs, hətta vahiməyə səhnməsi.

Bu işdən başı çıxan birini çağırmaq lazım gəlir, çünki otaqdakı on dörd nəfər bəndənin ümumi illik gəlirləri bir milyon avrodan çox etsə də, onlar altı yaşındakı uşağın asanlıqla, üstəlik gözübəğli işə sala biləcəyi bir cihazla doğru-düzgün rəftar etməyə qadir deyillər. «Play» düyməsinə basmağı bacaran xilaskarın zühurunu gözləyən müddətdə rejissor layihəsini ucadan bizə oxuyur.

– Qızın çox gözəl olmağına ehtiyac yoxdu, qoy tərəvətli və gənc biri olsun.

Enrike Badükül fəaliyyətdə «Qlamur» jurnalında fotoqraf kimi başlayıb, sonradan narıncı rəngin çalarlarının üstünlük təşkil etdiyi reklam çarxlarının ulduzuna çevrildi. Venesuela tələffüzünün qayğısına xüsusi olaraq qalır, çünki bu ekzotik nüans onun uğur qapısının başlıca açarındır (işsizlikdən əziyyət çəkən beş yüzə yaxın rejissor onunla eyni üsluba malikdirlər, eyni «bulanıq» kadrlar, eyni çoxsaylı filtrlər, trip-hop üslubundakı eyni səsləndirmələr, amma iş tapmırlar, çünki adları Enrike Badükül deyil).

– Mahsulun markasının birinci kadrından görünməsi şəxsən mənim çox-çox xoşuma gəlir. «Esta muy muy importante» (Bu çox vacibdir). Ama, fikrimcə, aktirisa üçün də yaradıcılığ imkanı buraxmaq lazım.

Rejissor onu seçmişdi, çünki Co Pitka məşğul idi, Jan Batist Mondino isə təklifdən imtina etmişdi. Hamı birinci sinif şagirdi kimi barmagını onun mətninin çap nüsxəsi üzərində gəzdirir. Bu vaxt mavi kombinezonlu usta qapını döymədən otağa daxil olur, dərindən köks ötürür və videomaqnitofonu işə salır.

– Çox sağ ol, Jeje, – Cef deyir, – biz sənəz nə edərdik?

– Kütbeyin qalardınız, – Jeje otaqdan çıxanda deyir.

Cef yalandan gülümsəməyə çalışır:

– Ha-ha-ha! Ay səni, Jeje! Belə, gəlin maneken seçimlərinə baxaq.

Mənzərəyə bax, on dörd nəfər kütbeyin qurşaqdan yuxarı yarıçılpaq, qara «Vonderbra» lifçiyində əyləşib, dodaqlarını gəmirə-gəmirə kameraya danışan füsunkar Tamaraya tamaşa edir. Tamara deyir:

– Bu, mənim arzumdur, bu... işimdən savayı, aktyorluq sənəti ilə də məşğul olmaq istəyərdim. Amma qız çox, iş isə azdır... (montaj).

Yubanmadan söz alıb, bunun son dərəcə maraqlı bir fotomodello təsadüfən lentə alınmış hovoskar kasting olduğunu və sabah layihənin mətni ilə tanış etmək üçün bu qızla əlaqə qurulacağını bəyan edirsən.

Alfred Dülər çəkilişlərdən sonra qızın dərisinin rəngini bir qədər ağartmağın mümkün olub-olmadığı ilə maraqlanır.

– Əlbəttə, problem yoxdur. Biz ondan əsl G.A.Q. fransız düzəldərik (göy – ağ – qırmızı).

Dülərin reklam üzrə direktoru, piyli gövdəsinə «Zara» firmasından kostyum keçirmiş və qadın bütün iclas ərzində birinci və sonuncu dəfə ağzını açıb bunları deyir:

– Ən əsası istək oymatqdır.

– İlahi! İşə bir bax! Qucaqlarına heç bir kişinin soxulmadığı bu qadınlar səhərdən axşama qədər əlləşir və istehlakçıda istək oymatmağa çalışırlar.

Teleprodüser bloknotunda qeydlər aparır: «Belə, Tamara ilə əlaqə qurmaq və üz dərisini ağartmaq».

Alfred Dülər yenidən söz alır:

– Enrike ilə, reklamımızın ulduzu ilə birgə çalışmaqdan xüsusi zövq aldığımızı vurğulamaq istəyirəm, çünki hamımıza məlumdur ki, o, öz işində ustahdır, professionallığını qoruyub saxlamağı bacaran biridir.

(Sinxron tərcümə: «Ssenarimizdə bir kəlməni də dəyişməyəcək səzbəxan rejissoru seçmişik».)

– Enrike, sənin məhsulun markasıyla bağlı etdiyən qeydləri qiymətləndirirəm. «Şairlər məclisi»nə toplaşmadığımızı hamımız yaxşı bilirik. Əsas odur ki, tamaşaçı «Maigrelette»nin loqosunu birinci kadrda görsün.

– Si, si! Məhsulun iri planda parlaq şəklini verməyi düşünürəm.

– Əlbəttə. – Cef canfəşanlıq göstərir. – Əslində, reklam çarxinin tamamilə günəşli, amma lentə alıqda qüsuruz görüntüsü olacaq.

Stilist qız mövzunu davam etdirir:

Geyimlər darıxdırıcı olmasa, düşünürəm, hər şey çox gözəl alınacaq.

O, rəngli maykalrı gözümüzün qarşısında yellədir.

– Bunlara bənzər qırmızı, al-əlvən rəngli geyimlər tapmaq olar.

– Düzdür, – deyə marka üzrə menecerlərdən biri iclasdakı (eyni zamanda «Madon» şirkətindəki) iştirakını əsaslandırmaq üçün dillənir, – amma reklamı bütün il ərzində istifadə etmək üçün, təbii ki, seçimi mövsümü olmayan geyimlər üzərində saxlamalıyıq.

– Ayın 12-si tarixindəki iclasda deyilənlərə əsaslanaraq təklif edərdim ki, film bir qədər şux, daha oynaq çəkilsin, – deyə vəzifəsi «Madon»un ödədiyi reklam işlərinə nəzarət etmək, hər şeyi tənqid atəşinə tutub, xərcləri (öz xərcləri istisnadır) azaltmaq olan maliyyə direktoru əlavə edir.

– Şübhəsiz, – deyə Cef yenə canfəşanlıq edir, – ayın on ikisində biz məhz bu qərara gəlmişdik.

Hamı tutuquşu kimi bir ağızdan danışır, sərxoşlar kimi boşboğazlıq edir. Stilist qadının rəngi maykalarından daha qırmızıdır. Baxın, bir də bu köynəyi gətirmişəm...

Hamı köynəyin tənqidinə girişdiyi bir vaxtda qəfildən aydın olur ki, müştəri də eyni köynəkdən geyinib.

Qulaq asın, – Çarli deyir, – əlimizdə ümumi müqavilə var, amma çəkiliş vaxtı bəzi dəyişikliklərə haqqımız çatır, düzdür?

Bütün nəzərlər «Alfred Dülər heyvərinin biridir»inə dikilir.

Ssenarinin müəllif hüquqlarının «Madon»na məxsus olduğunu sizə xatırlatmağı özümə borc bilirəm, əgər montajda müəyyən dəyişikliklər edilsə, reklam çarxinə imtina edəcəyik. Aramızda dəqiq şərtləri olan müqavilə bağlanıb: bu mövzuda fikrim qətidir.

Əlbəttə, Cefi artıq əsmə tutub, agentliyimiz bu gün nümayiş etdirdiyini nöqtəsinə qədər əks etdirəcəyinə boyun olur.

Və müşavirə saatlarla uzandıqca uzanır. Qaş qaralır. Sən isə katib, ya da müasir dövrün fəlakət salnaməçisi kimi onların ağzından çıxan hər kəlməni cidd-cəhdlə qeydə alırsan. Çünki Uluncu Dünya müharibəsi tarixində bu iclasa barmaqarası yanaşmaq, əhəmiyyətsiz bir «hadisə» kimi baxmaq olmazdı.

Ssenariyə «aəgözlüklə» sözünlə əlavə etmək. Mütlaq.

Otuz saniyəyə ehtiyacımız varmı? Olmaz ki, bütün planların sıxılması hesabına ideyanı iyirmi saniyədə çatdırıq?

Yaxşı, planları qısaldırıq, amma nəzərə alın ki, film daha sürətli görünlə bilər.

Biz mümkün qədər qısa zamana sığışmalıyıq.

Bircə İPSOS' bizi testdən keçirməsə, düşünürəm, iyirmi saniyəyə də yerləşmək olar.

Ssenaridəki «acgözlüklə» sözünü «qarşısı alınmaz» sözü ilə əvəzləmək. Fikrin ibarətliyi mütləqdir. Mən bunu hətta məcburi hesab edirəm.

Gərək bu məhsul istehlakçını daf edə bilməyəcəyi qüvvə ilə özünə çəksin. Xatırladım ki, reklam yayımdan qabaq fokus-qrupun sorğusundan keçəcək. Əgər bizim istehlakçı araşdırmalarımız müsbət nəticələr verməsə, qarxı zibil qutusuna tullayacaqlar.

Ssenarini bir daha sizə oxuyuram: «Məhsulun istifadəsi: qadın «Maignelette» qabını açıdıqdan sonra qarşısı alınmaz zövqlə və qaşıqla onun dadına baxacaq».

Oktav, heç zarafatın yeridir?

Qızı əlində məhsulu tutub yeriyərkən də çəkmək pis olmazdı...

Bəsdir! Bağlayın bu söhbəti. «Maignelette» sizin üçün hansısa veyllənən kəsmik deyil!

Dedikləri hər sözü qeyd edirsiniz, çünki bu tamaşa gerçək olmaq üçün çox gözəldir.

İndi də məkana keçək: sözü Toniyə verirəm.

Biz Mayami ətrafındakı çoxlu evlərə baxmağ. Many seçimlər var: ağız sahəli və ya böyüy bağlar, ya da daha muasir, burdakı şəkillərə baxın, geniş evyan, şuşabend, bəlkə də reklamı yerli fermalarda çəkməy, hə-ə?

Ama Toni, – Enrike deyir, – sən biza öz fikrini deməlisən, sənin məsləhət nədir?

Mən klassik evi daha yaxşı hesab etməy, evin qabağda artırma olsun, mən düşünmək ki, sənin uçun bu çox gözəl olacaq. Ürəy sixan film çəkməy lazım deyil, hə-ə?

Əgər sən okey deyirsən, onda mən də okey.

Məhsulun çəkilişlərinə qayıdaq.

Yəqurtu məkana uyğunlaşdırmaq lazımdır... belə deyək, misal üçün, təbiətlə vəhdətdə olduğunu vurğulamaq üçün onu yaşıl otların üstünə qoymaq olar.

Bir növ insanın həm könlünü açan, həm də ona sağlamlıq bəxş edən məhsul.

¹İPSOS – Beynəlxalq Marketing və Sosial Araşdırmalar İnstitutu

Bizim başlıca dəyərimiz sevgidir, – deyə Dülər sonda bunları qeyd edir. Bizim müştərilər sevgi alırlar (bax bu, Tamaranın ürəyindən olacaq, özlüyündə deyirsən). Biz yoğurt deyil, əsl ana südü satırıq! Məhz bu səbəbdən də biz beynəlxalq markaylıq, Worldwide! Sevgi beynəlxalqdır! Worldwide fikirləşmək lazımdır. Worldwide fikir yürütmək lazımdır! Hətta deyərdim ki, qarnını da Worldwide boşaltmaq lazımdır! Düşünürəm ki, «Maignelette»nin əsas məqsədi məhz bu olmalıdır.

Bu vaxt Filipp qapını döymədən qəfildən otağa daxil olur. Ona fikir verməməyimizi və müzakirəni davam etdirməyimizi xahiş etsə də, iclası yenidən başlamalı oluruq, bir fərqlə, bu dəfə Filipp mobil telefonu söndürmədiyindən o, tez-tez zəng çalır və müşavirəni yanında kəsirdi.

O, sözün əsl mənasında, qadındır. Əynində tünd-göy rəngli cins şalvar, uzunqol köynək var, ilk saniyədən tamaşaçıda səliqəsiz, lakin şux geyinmiş qadın təəssüratı oyatmalıdır.

Elə bil Şaron Stounun özüdür, sadəcə, qarabuğdayı və bir qədər gənc.

Valensyenli hansısa madam Mişunun o qadında özünü tanıya biləcəyinə inanırısmı?

Diqqətli olun: o, orta sinif nümayəndəsidir, həm də şən biridir.

O, avropalılara elə də bənzəmir.

– Biz şimali afrikalıların qətiyyətlə əleyhinə deyilik, sadəcə, ehtiyat edirik ki, hədəfə aldığımız tamaşaçı kütləsi özünü bu qızla eyni tutmasın, özünü bu qızda görməsin.

– Düzdür, qız bir qədər «cənub əhli» görünüşünə malikdir, amma indi belələrinə böyük maraq var, İnes Sastr, Cenifer Lopez, Salma Hayek, Penelopa Kruz kimi tünd dərilili xanımlar indi dəbdəirlər.

– Salma Hayek kimdir?

Enrike səksən qızın arasından yalnız onu seçib, deyir ki, o, fotolarda daha yaxşı düşür.

– Və o, markanın ruhu ilə tamamilə uyuşur, o, sərbəst, həssas, elə «Maignelette»nin özüdür.

– Bəli, «o esta magnifico».

- Very cute.
- Salma Hayek kimdir ki?

Höqiqətən, kameradan belə tamaşaçıya güclü duyğu axını göndərir.

- Seçimi onun üzərində saxlamağa ctiraz etmirəm, amma yalnız təkrar məşqlərdən sonra.

- «Şəhərkənarı bir ev, əyalətin sakit, lakin coşqun ab-havası. Otluq yaşıl, amma Aralıq dənizi tərəflərdəki otlar kimi bir qədər sarımtıl-yaşıl rəngdə olsun. Fonda təbiət səsləri, quşların cıkkiltisi».

- Sonra cırcırımaların səslərini də əlavə etmək lazımdır.

- Salma Hayek kimdir axı?

- Dəbli «latino»lardan biri.

- İngilis «Vogue» jurnalının oktyabr nömrəsinin üz qabığına onun şəklini vurmuşdular.

- Tanımırım eləsini.

Əsəbiləşib hal-təbdən çıxmaq üzrə olan stilist xanımımız iyirmi cüt günəş eynəyini masanın üzərinə səpələyib, müştərinin Tamaranın başına qoyacağı eynəyi seçməyini gözləyir. İyirmi dəqiqədən sonra eynəklərin hamısını çəkiliş meydançasına aparmaq və iş başında seçim etmək qərarı alınır (nəticədə iclasda heç bir qərar almamaq qərara alınır).

Növbədə musiqi seçimidir: bizə beş musiqiçinin diskini göndəriblər. Dinləyək?

Demo 1:

- Çox dəblidir.

Demo 2:

- Çox ağırdır.

Demo 3:

Çox zövqsüzdür.

Demo 4:

- Çox ləngdir.

Demo 5:

- Çox bayağıdır.

- «Musiqiçilərdən musiqini yenidən işləməyi xahiş etmək», - prodüser qeyd aparır.

- Maneken məhsulun dadına baxarkən aşağı hissədən edilən kadrı xəxsən mən bəyonmirəm. Elə çəkilişlərdə qızın bədən quruluşunun təhrif olunacağından chtiyyət edirəm. Brendin konsepsiyasına uyğun olan hər hansı klassik yanaşmaya üstünlük verərdim.

Elə bu məqamda Çarlı mərəcdə qalib gəlib, «Apicius»dəki naharı qazanır.

- Hesab edirsiniz ki, bu, anksiogendir? Amma filmin əhəmiyyətini azaltmaq olar.

Baş direktor Filipp ayağa qalxır və iclası tərək etməmişdən qabaq agentliyin teleprodüserinə müraciətlə deyir:

Afərin, Martin, iclası çox səriştəylə təşkil etmişən, gözəl işdir, sən təzə işçisən? «Ross»un kollektivinə xoş gəlmisən, sənənin kimi peşəkarları işə aldığına görə Marka xüsusi təşəkkür düşür.

Filipp, adım Monikadır və artıq beş ildir ki, burada işləyirəm, - teleprodüser dedi, səsindəki soyuqluğa işə haqq qazandıрмаq olardı.

Budur, axırda özün də Maigrelettenin gününə düşüb arıqladın. Üç ay ərzində on yeddi kilo itirmisən. İndi ancaq burnunla qidalanırsan. Hər səhər ayılında burun pərlərindəki daşlaşmış tabaşır qırıntılarını görürsən. İşə günüortadan keçmiş, saat altıya iyirmi beş dəqiqə qalmış gəlirsən. Mark Maronye səni məzəmmət edəndə ona deyirsən:

Məni işdən qovana qədər tətıl edəcəyəm.

Dərdin nədir? Maaşının artırılmasını istəyirsən?

Yox, mən, doğrudan da, hər şeyin arxasından bir təklik vurub getmək istəyirəm.

Kim zəng vurub? «CLM»? «BDDP»dən təklif almısan?

Dedim axı, yox. Oyundan çıxmaq istəyirəm. Başa düşürsən ki, canım çıxır, ölmək üzrəyəm. Gör necə arıqlamışam, skeletə dönmüşəm.

Fotomodel Keyt Moss kimi bir dəri bir sümük olmaq işdən çıxmaq üçün hələ bəhanə deyil.

Amma beyin şişindən gəbərüb ölə bilərəm!

Mümkün olan iş deyil: sənin beynin yoxdur.

Amma mən adam arasına getdikcə daha az çıxmağa başlayıram!

Bilirəm, amma nümayəndəlik üçün sənə ehtiyacımız var.

Sən Erik Berjerdən kostyum, Hedi Slimanın «Saint Laurent

Rive Gauche» kişi geyimləri mağazasından köynək, «Berluti»dən çəkmə geyir, Odmar Pigenin «Royal Oak» qol saatını (mobil telefon kimi də istifadə oluna biləcək «Samsung Watch Phone» saatının intizarındasan), «Stark-Eyes»dən eynək taxırsan, şalvarını «Banana-Republic» firmasından Nyu-Yorkda almısan. Sen-Jermen-de-Predə dizaynı Kristian Lyeqr tərəfindən verilmiş beşotaqlı mənzilin var. Sən digər şeylərə də malikəsən:

– on ədəd CD-ni avtomatik dəyişən «Bang and Olufsen» musiqi mərkəzi;

– faksla təmin edilmiş peyk GSM telefonu;

– XV Lüdoviqin babanla nənəndən sənə miras qalmış üç cüt stulu;

– memar Mis van der Roenin «Barselona» kətili;

– «Pleyada»nın¹ Jan Pruve tərəfindən yığılmış kitab şkafindakı külliyyatı (üzü açılmamış kitablar);

– «multisistem «Sony» maqnitofonu;

– «Philips»dən LCD ekran televizor;

– Sony Glasstron DVD pleyer;

– Dizayner Çarlz Eymsin şəzlonqu (1956);

– «Sony PlayStation» video oyunu;

– İkkiamerallı «General Electric» soyuducusu («Petrossian»dan nəvə balığı kürüsü, «Petite Auberge»dəyən içi trüfelli qaz ciyəri və «Cristal Roederer» şərabı ilə ağzınacan doldurulmuş, nəhəng dondurucu kamera və avtomatik buz paylayıcı ilə təchiz edilmiş soyuducu);

– «Sony PCİ» (çəkisi 360 qram, 12 sm hündürlüyü, 5 sm eni olan rəqəmsal əl kamerası);

– «Leica Digilux Zoom» rəqəmsal fotoaparət;

– «Puiforcat»dan iyirmi dörd ədəd büllür qədəh;

– Fotoqraf Jan Filipp Jonvelin orijinal üç nüsxəsi;

– Baskiannın üç kvadratmetrlük tablosu və Devid Hokninin bir rəsm əsəri;

¹ Pleyada – (fr. La Pléiade – XVI əsrdə Fransadakı yunan və Roma modeli yeni bir fransız ədəbiyyatı yaratmağa çalışan yeddi şairdən ibarət qrup.

– Jan Koktonun afişası;
– abnos ağacından «Modénature» jurnal masası;
– illüstratorlar Pyer Lø Tanın, Edmond Kirazın, Röne Qröonun, Jan Jak Sempenin, Jan Filipp Delhomun, Vuçun, Mats Qustfsonun orijinal əsərləri;

– Urban Outfitters döşəməüstü lampa;
– «Ev və ailə» mağazasının paşminadan bej və ağ rəngli səkkiz ədəd yastığı; Letisiya Kastanın çərçivəyə salınmış avtoqrafı;
– Fotoqraflar Mario Testino, Ellen fon Unvert, Jan Batist Mondino, Bettina Reyms, Dominik İssermannın şəxsən çəkdiyi şəkilləri;

İnes Sastr, Jerar Depardyön, Ridli Skot, Eva Herziqova, Naomi Kempbell, Karlo Bruni, Devid Linç və Tyerri Ardissonla yanaşı çəkilmiş şəkillərin;

– Oje zirzəmilərindən (Parisin 8-ci dairəsi, Osmann bulvarı, 116) aldığı yaxşı Bordo çaxır şüşələri ilə dolu zirzəmi: «Chasse-Spleen», «Lynch Bages», «Talbot», «Petrus», «Haut Brion», «Smith Haut Laffitte» «Cheval Blanc», «Margaux», «Latour», «Mouton Rothchild» və s...

– minlərlə kompakt disk, DVD, CD-ROM və videokasetlər;
– kafe «Flora»nın birillik icarəyə götürülmüş dayanacağındakı «BMW Z3»;

– onun evin yanındakı dayanacaqda duran əkiz tayı;
– «Berluti»dən beş cüt, «Nike Air Max»dan üç cüt, «Adidas Mi-cropacer»dən xronometr və addımölçən mikrokompyuterlə təchiz olunmuş bir cüt ayaqqabı;

– «Hermès»dən üç kəşmiri və «Louis Vuitton»dan üç zəmsə paltó;

– «Dolce e Gabbana»dan beş və «Richard James»dən də eyni sayda paltó;

– «Helmut Lang»dan beş cins şalvar və «Gucci»dən beş cüt mokasin ayaqqabı;

– «Prada»dan iyirmi ədəd köynək və «Muji»dən iyirmi ədəd tennis;ə

– on ədəd Hüseyin Şalayn istehsalı, on ədəd Lüsyen Pella-Fine istehsalı kəşmiri toxunma yun köynək, kəşmir və viçon yunundan savayı hər şey sənə qashınma verir);

– «APC»nin ötən on mövsümünün geyim kolleksiyaları ilə aşıb-daşan paltar dolabı;

– rəssam Ruben Altcrionun bir tablosu;

– «Cutler and Gross»dan on cüt günəş cynəyi;

– bütünlükdə «Calvin Klein» məhsulları ilə (dösmallar, hamam xalaları, sabunqabı, kosmetik vasitələr, otilər) zəngin vanna otağı (yalnız losyonlar «Kiehl's» firmasıdır, Nyu-York);

– bu kitabın yazıya alındığı çəhrayı kompyuter, İnternetə naqilsiz çıxışı olan narıncı eBook və rəngli «Epson Stylus 740» printeri.

Digər əşyaların əksəriyyətini «Colette»dən aldı etmiş. Əgər evdəki əşyalar «Colette» məhsulları deyillərsə, deməli, «Catherine Memmi»dəndir. Əgər nə «Colette», nə də «Catherine Memmi» istehsalı deyillərsə, deməli, sən öz evində deyilsən.

Adambaşına düşən hesab yüz avrodan aşağı olan restoranlarda nadir hallarda nahar edirsən. Səfərə çıxanda yalnız «Relais-et-Châteaux» mehmanxanlar şəbəkəsində yerləşir. Artıq üç ildir ki, ancaq biznes-klasla uçursan (əks halda, yuxudan sonra az qalır belin qırılsın), üstünü ancaq kəşmiri şalla örtürsən (yoxsa qashınacaqşan: yuxarıya bax). Söz düşmüşkən, məlumat üçün deyim ki, biznes-klasla Paris-Mayami və geriyə reysin qiyməti 62.000 frank, yəni 10.000 avrodur.

Bu qədr mal-mülk sahibi, firavan həyat tərzi sürən biri məntiqlə özünü dünyanın xoşbəxti hiss etməlidir. Bəs sən niyə xoşbəxt deyilsən? Nə səbəbdən səhərdən axşama qədr burnunu ağ zəhərə dirəyib gəzirsən? Bank hesabında iki milyon avro yığıldığı bir vaxtda özünü necə bədbəxt hiss edə bilərsən? Əgər uçurumun kənarında durmusansa, uçurumun dibindəki kimdir?

Kəçən gün Universitet küçəsindəki «Bonpoint» mağazasının qarşısında göz yaşını axıdıb hönkür-hönkür ağıladı. Ağ taxtadan uşaq çarpayılarına, heyvan şəkli olan lampalara, üçaylıq körpələr üçün gümüşü xırdaca papışlara, 55 avroluq kombinezonlara, 94 avroluq bapbalaca yun köynəklərə tamaşa edəndə havalanmış biri kimi ağlayıb-sızladı, mağazadan çıxan müştərilər vitrinin qarşısında nalə çəkən bu kişini – səni uşağını avtomobil qəzasında itirmiş bir ata zənn edib, təlaşla və ürkək-ürkək başlarını yelləyirdilər. Heyhat! Uşağını itirmək üçün avtomobil qəzasına ehtiyac yox idi.

Nəhəng mətbəxində içib keflənməyin əsl vaxtıdır. Ultramüasir soyuducuna yaxınlaşırsan. Qapısında öz əksini görürsən. Əsəbi halda buz paylayıcısının düyməsinə basırsan. Kiçik buz parçaları «Absolyut» stəkanını ağzına qədər doldurur, lakin buz parçaları mətbəxin döşəməsinə səpələnəncə qədər barmağını düymədən çəkmirsən. Sonra paylayıcını «çox narın buz»a proqramlaşdırırsan. Və yenidən düyməyə basırsan. Qara mərmər ağ qar dənəcikləri ilə örtülür. Dünyanın ən bahalı soyuducusunda əks olunan simana nəzər salırsan. Hansısa qadının sevgidolu baxışlarla səni burada, həmin bu evdə gözlədiyini biləndə ipə-sapa yatmayan islahedilməz subay kimi davranmaq çox asan idi. O qədər kokain təpşirmisən ki, arığı da bonucuqla qeyri-iradi burnuna çəkirsən. Kollapsın yaxınlaşdığını hiss edirsən. Güzgüdəki əksində tənəzzülünü görürsən: etimoloji cəhətdən «narsis» və «narkotik» sözlərinin eyni kökdən törədiyini bilirdinmi? Buz paylayıcısının bütün ehtiyatını döşəməyə boşaltmışsan. Ayağın sürüşür və on santimetrlik qar təbəqəsinin üstünə yığılırsan. Bədənin soyuq buz parçalarında qərğ olur. Bəlkə minlərlə xırda aysberqlərin arasında yuxuya gedəsən? Yatmaq, zeytun dənəsi kimi nəhəng mətbəx stəkanın dibinə enmək. Əsl Titanikdir. Süni buz meydançasında çapalayırısan. Don bağlamış yanaqların mərmər döşəməyə yapışır. Altındakı buz bütöv bir hərbi alayı sərinlətməyə yetərdi; başqa sözlə desək, sən Rusiyadan geri çəkilən Napoleon ordususan. Döşəməni sormağa başlayırısan. Burnundan düz boğazına axan qanı udursan. Nə qədər ki huşunu itirməmişən, mobil telefonundan gücbəla təcili yardıma zəng vurmağa macal tapırsan.

*REKLAM FASİLƏSİNDƏN SONRA
GÖRÜŞMƏK ÜMİDİ İLƏ!...*

GƏNC OĞLAN CAMAŞIRXANAYA DAXİL OLUR. İRİ, İKİ METR HÜNDÜRLÜYÜ OLAN PALTARYUYAN MAŞININ QABAĞINDA AYAQ SAXLAYIR. MAŞINA ÇOXLU SAYDA MİS PUL ATIR. SONRA CİBİNDƏN BİR QUTU «ARIEL» YUYUCU TOZU ÇIXARIR. OVCUNA TÖKÜR VƏ TOZU BURNUNA ÇƏKİR. NARKOTİKDƏN GÜMRAHLAŞMIŞ HALDA BAŞINI YIRĞALAYIR. SONRA MAŞININ QAPAGINI AÇIR VƏ GEYİMLİ VƏZİYYƏTDƏ MAŞININ İÇİNƏ GIRİR VƏ KOSTYUMDA BARABANIN ÜSTÜNDƏ OTURUR. MAŞININ QAPISINI BAĞLAYAN KİMİ CİHAZ İŞƏ DÜŞÜR. O TƏRƏF-BU TƏRƏFƏ ÇALXALANIR. ÜSTÜNƏ İSTİ SU AXIR. İÇƏRİDƏ NECƏ SÜRƏTLƏ FIRLANDIĞINI GÖSTƏRMƏK ÜÇÜN KAMERA DA 360 DƏRƏCƏ DÖNÜR. QƏFİLDƏN MAŞIN DAYANIR. MAŞININ İÇİNDƏN OĞLAN QISA ƏTƏK GEYİNMIŞ CAZİBƏDAR BİR QADININ CAMAŞIRXANAYA DAXİL OLDUĞUNU GÖRÜR. GƏNC QADIN NƏHƏNG MAŞINA DOĞRU ADDIMLAYIR. MAŞININ İÇİNDƏKİ OĞLANI GÖRÜB, QAPINI AÇIR VƏ OĞLANA GÜLÜMSƏYİR. OĞLAN KÖPÜKLÜ SU ÖSKÜRÜR. QIZ MAŞININ QABAĞINDAKI «ARIEL» QUTUSUNA BAXIB GÜLÜMSƏYİR, ƏLİNİ QISA ƏTƏYİNİN ALTINA SALIB TUMANINI ÇIXARIR VƏ ONU OĞLANIN ÜSTÜNƏ TULLAYIR. QAPINI YENİDƏN BAĞLAYIB, MAŞINI İŞƏ SALIR. QAPININ ŞÜŞƏSİNƏ YAPIŞAN OĞLAN AĞZINDAN KÖPÜKLÜ SU ÇIXA-ÇIXA CANINI TAPŞIRIR.

LOQO VƏ MƏHSULUN ŞƏKLİ. «ARIEL»İN SLOQANI: «ARIEL
ULTRA. HƏTTA MAŞINDA DA ULTRATƏMİZLİK».

Faint, illegible text on the left page, possibly bleed-through from the reverse side.

III
O

*«Elə bir zaman yetmişdi ki, ifrat sənayələşdirilmiş,
mağazalarla zəbt olunmuş dövlətlər özləri üçün yeni inanc,
insanların minilliklər ərzindəki səylərinə layiq olan yeni layihə
kəşf etdilər: dünyanı nəhəng və vahid şirkətə çevirmək layihəsi».*

René Victor Pilhes.

Lənət oxuyan, 1974.

Qırmızı Xaçın hesablamalarına görə, planetimizin bir milyard sakini xarabalıqlarda yaşayır, lakin bu, Oktava iştahasını yenidən bərpa etməyə mane olmurdu: bir görün dırnaqlarını necə də ağgözlüklə gəmirir və bu hələ işin əvvəlidir. Keyt Berrinin Suassondakı klinikasında boş yer olmadığından Maronye onu dezintoksikasiya terapiyası keçmək üçün bir aylığına Belvü (ünvan: Medon şəhəri, On bir noyabr küçəsi, 8) psixiatrik klinikasına yerləşdirdi. Bədii şöbənin müdirləri «Tur de Frans» yarışının alverçihəkimlərindən fərqlənmirlər: çempionları uğur qazansınlar deyə əvvəlcə onları güdaza verib dopinqlə bəsləyir, canları çıxmağa başlayanda isə onları sağaltmağa başlayırlar. Məhz bu səbəbdən Oktav YB-dan PB-ya – yəni yaşayış binasından psixiatriya binasına köçməli oldu.

Hər səhər parkda yeriir, yüzyaşlı palıdların və ruhi xəstələrin arasında dolaşır. O ancaq intihar etmiş yazıçıları oxuyur: Heminquey, Kavabata, Qari, Şamfir, Senek, Riço, Petroniy, Pavez, Lafarq, Krevel, Zveyq, Drie, Monterlan, Mişima, Debor, Lamarş-Vadel, qadınları da unutmur: Silviya Plat və Virciniya Vulf (yalnız intihar etmiş müəllifləri oxuyan kəs, əslində, ən çox mütaliə edən biridir). Məzələnmək istəyəən həmkarları ekspress poçtla ona bir bağlama göndərmişdilər. Müalicəni aparan həkim-psixiater bu axmaq zarafatı qınamışdı.

Çarlı isə Oktavın noutbukuna bir əlini önünə, digər əlini isə anus dəliyinə salan qızın pornoqrafik videosunu yükləmişdi. Oktav yavaş-yavaş gülməyə başlayırdı. Təcrübə BP 897 preparatı ilə aparılan müalicə onun canını tamamilə və bilmərrə kokain asılılığından qurtarmalı idi. Əgər müalicə uğurla nəticələnsə, kredit kartına asqırmadan baxa biləcədi.

Yeməxanada o, yeni növ xəstəliklərdən xəbər tutur. Misal üçün, mərtəbə qonşusu ona çıçsofil (bu vaxta qədr görünməmiş yeni seksual pozğunluq) olduğunu izah edir.

– QİÇS-ə tutulmuş biri ilə qoruyucusuz yatağa giren qızları kameraya çəkirdim. Məlum məsələdir ki, qızın heç nədən xəbəri olmurdu. Sonradan İV infeksiyası testinin cavablarını almaq üçün laboratoriyaya gedən qızı gizləncə lentə alırdım. Qız elə ki QİÇS-ə yoluxduğunu bilirdi, mən elə həmin dəqiqə boşalırdım. O, zərfi açanda mən əsl orqazmı yaşayırdım. Çıçsofil xəstəliyini özüm icad etmişəm. Kaş biləydin ki, qızın «İV infeksiyası – pozitiv» yazılmış kağızı əlində tutub hönküürə-hönküürə laboratoriyadan çıxdığı an necə nəşəli andır! Amma tərgitməli oldum, çünki polis bütün kasetlərimi müsadirə etdi. Əvvəlcə həbsxanada yatdım, sonra da buraya köçürdülər. Hər necə olsa, az qalib, tezliklə öləcəyəm. Amma hələ ki yaxşıyam, yaxşıyam. Hə, yaxşıyam, mən yaxşıyam, yaxşıyam, yaxşıyam, yaxşıyam, yaxşıyam.

Hıçqırdı, cod tüklü çərasinə bir qədr kök əzməsi sıçrandı.

Mən də çox qoribə azara, seksual psixopatiyaya düşər olmuşam, – Oktav dedi. – Mən eksofiləm.

Bah! O nə mərazət elə?

Eks-sevgililə bağlı qarayaxa xatirələrdən ibarət başqa bir pozğunluq. Amma mən də özümü yaxşı hiss edirəm, mən lap yaxşıyam, hə, yaxşıyam, çox yaxşıyam, yaxşıyam, yaxşıyam, yaxşıyam.

Sofi heç vaxt ona baş çəkməyə gəlmədi. Ümumiyyətlə, onun xəstəxanada yatdığından xəbərdar idimi? Üç həftə sonra parkda gəzişən Oktav üz-gözünü turşudan şizofreniyalıları görəndə artıq daha tez-tez gülməyə başlamışdı: parkdakı bu tamaşa agentliyi yadına salırdı.

– Həyat ağaclardan, manyakal-depressivlərdən və dələlərdən ibarətdir.

Bəli, demək olar ki, indi bir az yaxşılaşıb: artıq gündə altı dəfə masturbasiya edir (xəyalında onun spermasını udan Edvinanı və Edvinanın klitorunu yalayan Anastasiyanı canlandırmaqla). (Düzdür, bəlkə də Oktav hələ büsbütün sağalmayıb, raziyam).

İstənilən halda o, əvvəl-axır dəyişməlidir. Pulun çoxluğundan harınlayıb kokainlə, qara kostyumlarıyla, ucuz riyakarlığı ilə saksənlərdə ilişib qalmağın mənası yoxdur. O vaxtdan bu yana dəb xeyli irəliləmişdi: indi uğurlarımla və işinlə lovğalanmaq dəbdə deyildi, əksinə, özünü tumançaq fəqir-füqərə kimi göstərməli, veylin, fərsizin biri kimi təqdim etməliyəm. Yeni əsrin ilk illərində nəhs adamlar qədir-qiymətə minmişdilər. Mütəxəssis staxanovçular var-yoxdan çıxması işsizlər kimi görünməyə can atırdılar. Segelanın səs-küylü, gündə yanmış, boyunbağı taxmış şit oğlanlarının, Ridli Skot tərzindəki reklamların dövrünü (Venesiya jaluzləri və ya tavandan asılan ventilyatorlar) keçmişdə qaldı. Həyatın hər sahəsində olduğu kimi, reklamda da yeni cərəyanlar meydana çıxmağa başladı: 50-ci illərdə kalamburlar, 60-cı illərdə komediya janrı, 70-ci illərdə cavanların qaragürühu şənlikləri, 80-ci illərdə yeniyetmə dəstələri, 90-cı illərdə təzadlar dəbdədir. İndən sonra ayağına kəm-köhnə «adidas», əyninə isə «Gap»dan yamaq-yırtıq tennisqal keçirməlisən. Sürtülmüş «Helmur Lang» cinsləri geymək və hər gün üzünü yüngülvarı əl gözdirib, narın saqqal saxlamaq dəbə minmişdi. Dəblə ayaqlaşmaq istəyən hər kəsin saçları yağlı, bənizi solğun, «Dazed & Confused» jurnalındakı mısırmıq sallamış modellər kimi narazı görünüşü olmalıdır, qulağının üstündə qırılan bakenbardlar saxlamalı, qurşağa qədr çılpaq olan yəndəmsiz əsəb xəstələrinin gitara dinqıldatdığı ağ-qara videokliplər çəkməlidir (yaxud da yaşımıl fonda ağır-ağır irəliləyən limuzinlər, yağışın altında voleybol oynayan puertorikalı oğlanlar). Nə qədr çox varlısanız (İnternetin yaranması ilə sərvətlərin sonuna olavə üç sıfır da qoşulmuşdu), özünüzü bir o qədr çox yoxsul göstərməlisiniz. Yeni nəsil milyarderlərin hamısı kəm-köhnə krosokvialer geyirdilər. Oktav belə qərara aldı ki, xəstəxanadan çıxan kimi küçədəki səfil əkizinin yanına gedib, ondan son dəblə bağlı məsləhətlər alacaq.

– Maraqlı təəssüratdır: mən balaca olanda 2000-ci il əlçatmaz fantaziya kimi görünürdü. Yəqin, böyümüşəm, çünki həmin il artıq gerçəkdir.

XIX əsrin sonlarına aid olan bu böyük binada Oktavın düşünmək üçün xeyli vaxtı olmuşdu. Görünür, «Madon»da günlər daha ləng keçir. Çəmənlikdə gəzişən Oktav yerdən yaşı iki min ilə çatan bir çaylaq daşı götürür. Dış pastalarından fərqli olaraq, çaylaq daşları heç vaxt əriyib yox olmur. Daşı uzağa, ağacdan da o tərəfə tullayır: siz bu sətirləri oxuyanda da bu daş hələ orada olacaq. Bəlkə də yaxın iki min ili həmin yerdə keçirəcək. Bax belə: Oktav bu daşa paxıllıq edir.

O, qeydlər aparır:

«Ver mənə tellərini
Qüvvətli əndamını
Mavi gözlərini
Duzlu göz yaşlarını».

Lakin bu dördlüyü ünvanlamağa heç kəs olmadığından Belvüldəki sığınacağı tərk edən ərəfədə şeiri qiçsofil dostuna verir.

– Bu misraları qurbanlarından birinə göndər. Görəcəksən ki, İV virusu analizinin müsbət cavabını deyil, fərqli bir şeyi oxuyan qadının reaksiyasını seyr etmək daha cəlbədidir.

– Göstər görüm... Bu nədir, başına hava gəlib? Yox, yox, sənin şeirindən qan iyi gəlib.

2

Oktav iş həyatına qayıtmağını Seneqal seminarı ilə eyni vaxta saldı. «Ross» orduya bənzəyir: agentlik arabir işçi heyətini «məzu-niyyətə» yollamağa ehtiyac hiss edir; müdiriyyət bunu «həvəsləndirici seminarlar» adlandırır. Nəticədə iki yüz əlli nəfər qulluqçu avtobuslara doluşur və Ruassi aeroportuna üz tuturlar. Bu insanların arasında çoxlu sayda evli katibələr (ərsiz), əsəbi mühasiblər (sakitləşdirici dərmanları ilə), atamız başçılarımız, həmçinin iridöşlü telefonçu qadın, insan resursları şöbəsinin direktoru ilə yatandan bəri üzünə-gözünə nur gəlmiş toppuş müdirə və reklamçılara bənzəmək üçün bacardıqca daha yüksəkdən qaçıldamağa çalışan reklamçılar var. Hamı bir ağızdan oxuyur, elə bil karaokedədirlər, sözləri tükə-nəndə əlüstü yenilərləri qoşurlar. Hamı pıçılदाइत bir-birindən Seneqalda kimin kimlə yatacağı ilə maraqlanır. Doroti O'Lirin – Oktavın «Frans 2» telekanalında müxbir işləyən rəfiqəsi Seneqal fahişələrinin tərifini göylərə elə qaldırmışdı ki, Oktavın onlardan ötrü ağzi indidən sulanmağa başlamışdı.

Odilə gəldikdə isə, kürəyi çılpaq, başında saç bantı olan, uzun kəmərlı cins çantası və yay başmaqlarıyla istirahətə hazır olan bu on səkkiz yaşlı məxluk özüyçün «koka-kolalı Çupa Çups» sorur. Və «fıkrə gedir». Qızın on səkkiz yaşında olduğunu necə təyin edə bilərsən? Çox asan: dərində qırış, gözlərinin altında şiş olmur, yanaqları körpə uşaq yanaqları kimi yupyumru olur, CD oxudu-cusunda Vil Smiti dinləyir və «fıkrə gedir».

119

Oktav klinikada yatanda Odili təcürbə keçən redaktor qismində işə almışdılar. Həyatda onu yalnız pul və şan-şöhrət maraqlandırır da, özünü yalandan aydan arı, sudan duru, sadəlövh biri kimi qələmə verməyə çalışır. İndiki qızların hamısı belədir: dodaqlarını məsumcasına aralı tutur, gözlərini Terri Riçardsonun fotolarındaki Odrı Marne kimi heyrətdən bərəldirlər. İndiki dövrdə şöhrətpərəstlik xəstəliyinin zirvəsində məharətlə oynanılmış məsumluq durur. Odil şənbə günü axşamüstü, təkbaşına! – dilinə necə pirsinq vurdurduğunu Oktava nəql edir:

– Bilirsən, anesteziya da etmədilər, döyməçi, sadəcə, maqqaşla dilini bayıra çıxarır və iynəni ona sancır. İnan mənə, qətiyyən ağrı hiss etmirsən, düzdür, ilk günlər yemək yeyəndə narahatlıq yaradır, xüsusən də mənim üçün, iltihab vardı, yeməklər irin dadı verir.

O, qara eynəyini gözündən çıxarmır (eynəyin şüşələri dioptrikdir), yalnız anqlosakson jurnallar oxuyur («Peypə», «Tolk», «Bast», «Biq», «Blum», «Söfis», «Naylon», «Slizineyşn», «Soda», «Lup», «Tank», «Veri», «Kompozit», «Friz», «Krak», «Bum», «Hyu»). Oktavın yanında aylaşır və qulaqlıqlarını yalnız Oktavı məlumatlandırmaq və daha televizora baxmadığını, «aradabir ancaq «Art» kanalına baxdığını demək üçün çıxarır. Oktav özündən burada hansı itinin azdığını xəbər alır (bu əbədi sualı dünyaya gəldiyi ilk gündən özünə verir). Odil avtomobil yolunun kənarındakı iri binanı göstərib deyir:

– Ora baxın, Qəsəbə-4000. Mən orada yaşayıram. Futbol stadionun lap yanında. Gecələr hər tərəfi elə işıqlandırır ki, özünü lap «Müstəqillik günü» filmində hiss edirsən.

Oktav ağzına su alıb oturmuşdu, bunu fürsət bilən qız həmkar rəfiqəsi ilə epiliasiyasını müzakirə etməyə başlayır.

– Bu gün səhər lazer epilasiya üçün kosmetoloqun qəbuluna getmişdim. Ağrıdır, xüsusən də bikini hissəsində. Amma tüklərdən həmişəlik canımı qurtardığıma görə çox razıyam.

– Aeroportda epilasiya kremi almağı yadıma salarsan.

– Dakara saat neçədə çatarıq?

– Gecəyarısı. Mən aeroportdan birbaşa gecə klubuna gedəcəyəm. Cəmi-cümlətni üç gecəmiş var, onları faydalı keçirmək lazımdır.

– Zəhrimara qalsın, Lara Fabianın kasetini götürməyi unutmuşam.

– Dərim qurumasın deyə həmişə təyyarədə makiyajımı silirəm, üzümü losyonla təmizləyir və üzərindən adi yumşaldıcı krem çəkirəm.

– Mən isə manikür və pedikür edirəm. Əvvəlcə ayaq dirnaqlarıma dirnaq boyası sürtür, onlar quruyana qədər isə əl barmaqlarıma qulluq edirəm.

Oktav fikrini cəmləməyə çalışır. Kokainsiz həyata alışmaq, gerçəkliyi olduğu kimi, qirmsiz qəbul etmək lazımdır, cəmiyyətlə qaynayıb-qarımaq, insanlara hörmət etmək, taleyə boyun oymək lazımdır. Xəstəxanadan çıxmağını nəşəli bir şəkildə qeyd etmək istəyir. Bu məqsədlə də bəxtini sınamaq üçün deyir:

Qızlar, bəlkə elə burada ölüstü bir kərə sevişək, nə deyirsiniz?

Qızlar onu qınayırlar və bu, onun çox xoşuna gəlir.

Ay səni, başıboş.

Ondansa ölərəm.

O gülür.

Nahaq yerə imtina edirsiniz. Qızlar çox vaxt ya razılaşmağa gecikirlər, ya da tez, onlardan hələ heç nə istəməyində razılaşırlar. Üstəlik sizin yolunuzda beş yüzümü də fəda edərdəm.

Bu nə danışıq? Bizi lap fahişə yerinə qoyur.

Bu utanmazı bir görürsən? Sənin yanına heç minə də girməzlər.

Bu dəfə Oktav qəhqəhə çəkib gülür:

Deyim ki, hətta Kazanova da çox vaxt sevgililərinə pul verirdi, deməli, bunda qəbahətli heç nə yoxdur.

Sonra poçtla aldığı ultrasəs diaqnostika şəklini onlara göstərib deyir:

Baxın, bu da mənim gələcək övladım. Yəni hətta bu da sizi həyəcanlandırır rıqqətə gətirmir?

Hətta bu cəhdi də layiqli uğursuzluqla nəticələnir. Qəsəbə-4000 avtobusun arxa şüşəsində sürətlə gözdan itməkdədir. Oktav daha hansı yolla qızların qılığına girəcəyini bilmir. Deyəsən, özünə inamı itirib. İroniya ilə bir araya sığmayan tək şey varsa, o da, əlbəttə ki, kimisə məftun etmə bacarığıdır. Qızlardan biri ondan soruşur:

Təsədüfən yanında iş dizaynı jurnalı olmaz?

Hansından istəyirsən, «Nyulook», «Pleyboy», «Penthaus»?
Ha-ha. Hələ də zarafatlarından qalmırsan, zavallı Oktav.
Hiss edirsən ki, necə yalaq, bayağı olmusan? Mən də elə
bildirdim orada sənin başının dərdini tapacaqlar.

Belə görünür ki, hələ səninlə çox əlləşməli olacaqlar. Deyəsən,
sən qocaldıqca ağıln da seyrəlidir.

Oktav gözlərini aşağı, yasəmən rəngli ayaqqabılara (hər tayı bir
minimal zəhmət haqqının yarısı qiymətindədir) keçirdiyi yığıclarına
dikir. Sonra başını qaldırır və uca səslə gileyəlməyə başlayır:

– Mərhəmət göstərin, ey gözəllər. Xanım qızlar, nə vaxtsa
ağılımızdan hamının, gördüyünüz insanların, maşınları ilə yanımızdan
şütüyən bu insanların, hamının bir nəfər kimi, istisnasız-filansız
öləcəyini keçirmisinizmi? Baxın, o da, «Audi Quattro»nun sükanı
arxasındakı o insan da, «Mini Austin» maşınında bizi ötürüb-keçən bu
qırxyaşlı qadın da öləcək. Səs ötürməyən, lakin faydasız nəhəng di-
varlardan hörülmüş bu çoxmərtəbəli binaların bütün sakinləri də. On-
lardan hər birinin gec, ya tez çürümüş leş yığınınə çevriləcəyini
düşünmüşünüzmü? Planetimiz yaranandan bu günə kimi səksən mil-
yard sakin olub. Bunu yaddaşımıza yaxşı həkk edin. Bizim
ayaqlarımız altıda səksən milyard ölü var. Və indi bizim – möhlət
verilmiş insanların gələcəyin nəhəng meyit zibilliyinin bir hissəsi, leş
qoxulu cəmdək yığını olacağımızı təsəvvürünüzdə canladırı
bilirsinizmi?

Alındı, bu dəfə, həqiqətən, onların kefinə soğan doğraya bildi.
Özündən çox məmnundur. Mark Çakobun kolleksiyasından olan
zamşa gödəkcəsinin cibində sakitləşdirici «leksomil» dərmanının qu-
tusunu ora-bura fırladır. Bu qutu ona arxayınlıq aşılayır, necə ki,
sianid kalium həbi gestaponun sorğu-sualına hazırlaşan Müqavimət
hərəkəti qəhrəmanına arxayınlıq verirdi, Loriston küçəsində, altmış
il əvvəl.

Təyyarədə reklamçıların əlindən tərpənməyə yer yoxdur. Əgər
təyyarə partlasaydı, bu qəza ədalətin qələbəsinə doğru ilk addım
olardı. Amma həyat elə qurulub ki, reklamçıların təyyarəsi heç vaxt
partlamır. Günahsız insanları, dəliqanlı sevgililəri, bəşəriyyətin
xeyrixahlarını daşıyan təyyarələr partlayır, Otis Reddinqomun,
«Lynrd Skynrd» musiqi qrupunun, Marsel Dadinin, İkinci Con
Kennedinin təyyarəsi partlayır. Kommunikasiya vasitələrinin gündə
qaralmış xadimləri özlərini təhlükəsizlikdə hiss etdikcə daha çox
lovğalanırlar: onlar təyyarə qəzalarından deyil, birja qəzalarından
qorxurlar. Bu cümləni noutbukunda yazan Oktav gülümsəyir. O,
əhəmiyyətlidir, o, varlıdır, o qorxur – hər şey bir-birinə çox uyğun
gəlir. O, «Espace 127»nin salonunda toniklə əraç içir. («Siz «Espace
127» salonunun erqonomik və rahat oturmaqlarına böyük
məmnuniyyətlə əyləşəcəksiniz. Bu oturmaqlar 127 dərəcə bucaq
altında qurulub – çünki çəkisizlikdə insan bədəni məhz 127 dərəcə
alır. Telefon, individual videopleyer və səskəçirməyən qulaqlıqlarla
təchiz edilən bu oturmaqlar iş və istirahət üçün sizə ən ideal rahatlığı
bəxş edir», havada olanda paylanılan «Air France Madame» qadın
jurnalındakı reklamda məhz bunlar yazılıb).

Biznes-klasın salonunda strateji planlaşdırma şöbəsinin işçiləri
fotoprodüserlərə girişməyə çalışırlar; direktor müavinləri teleprodü-
ser qadınlarla dilxöşləy edirlər; beynəlxalq koordinatorun əli çiməl-

lıca inkişaf üzrə direktorun budunu sıgallayır (istənilən müəssisədə həmkarı ilə yatan qızları çox asan tanımaq olur, ancaq o qızlar açıq-saçıq geyinirlər). «Seminar» adını daşıyan bu kollektiv eys-ışrat səyahətinin məqsədi «agentliyin işçi həyatının üzvləri arasında əlaqələri möhkəmləndirmək və insan resurslarının iş zamanı ünsiyyətini optimallaşdırmaq»dır. Oktav bu qayda-qanunlara artıq çoxdan alışıb, bir də axı, necə olmasa, fəzadə fasiləsiz olaraq fırlanan yumru qayanın üzərində keçən həyatımız çox qısa an kəsindən ibarətdir və qısa həyatımızı belə OPTİMALLAŞDIRMALARIN müzakirəsinə sərf etmək axmaqlıq olardı. Ən yaxşısı oyunun qaydalarını olduğu kimi qəbul etməkdir.

– Biz düşünmədən qəbullanmaq ruhunda əhliləşdirilmişik. Uçurumun kənarı ilə yeriyirəm. Hə, kim razıdır, əvvəl-axır kimsə qeyd-şərtsiz mənimlə yatmağa razılaşacaq, ya yox?

Əvvəllər belə hoqqaları gülüslə qarşılanırdı, indi isə acı təəssüratlar oyadırdı.

– İnsanların Tanrı yolunda etdiyi bu qədər fədakarlıqlardan sonra Tanrı heç olmasa özünə zəhmət verib, mövcud ola bilərdi, elə deyilmi?

Kütlə arasındakı tənhalıq.

O, hər dəqiqəbaşı telefonunu yoxlayır və hər dəfəsində inadkarcasına eyni cavabı alır:

– «Yeni səsli ismarışınız yoxdur».

Oktav, Tom Hənsin filminə baxa-baxa yuxuya gedir (o, aktyor yox, sanki əsl yuxu dərmanıdır). Yuxuda Baham adalarındakı fotoçəkiliş zamanı fotomodellər Vanessa Lorenzonun və Haydi Klamın qırılmış nəm «məstanlarını» barmaqları ilə necə «tədqiq etdiyini» görür. Daha dişləri gicişmir. Hər şeyin arxada qaldığını xəyal edir. O zəhrimardan uzaqlaşdığını, iki addım aralıda, münasib məsafədə durduğunu zənn edir. Boşalıb yüngülcə ah çəkir və «Levi-Strauss» cinsini bulayır (2001-ci ilin «Qəmli tropiklər» payız-qış kolleksiyasından 501-ci model).

Nəhayət, agentlik yərə endi. Agentlik çamadanlarını aldı. Agentlik avtobusa mindi. Agentlik məhninin sözlərindəki qəm-kədəri hiss etmədən Mişel Fügenin məhnilərini oxudu:

«Həyata nəğmələr qoşaq,
Sanki sabah son günümüzdür».

Və: «Sabaha qədər dilimizdə nəğmələr
Ən son nəfəsimizə qədər».

Qəfildən Oktava «Ulduz yolu» serialındakı kosmik gəminin niyə «Enterprise»¹ adlandırıldığı aydın olur, «Rosseryş Witchcraft» agentliyi ilə digər planetlərdəki sivilizasiyaların mövcudluğunu araşdırmaq məqsədi ilə ulduzlararası fəzaya buraxılmış kosmik gəmi arasında müəyyən oxşarlıqlar var. Təsədüfə bax, bəzi həmkarlarının hətta itiuclu qulaqları da var.

Mehmanxanaya çatar-çatmaz agentliyin işçilərinin hərəsi bir tərəfə dağılır: qadın əməkdaşlardan kimisi hovuzda tullanır, kimisi mağazalara cumur, yerdə qalanlar isə yatıb dinclərini alırlar. Yuxusu arşə çəkilənlərə rəqs etmək həvəsi güc gəlir və Odillo, onun yumru döşləri ilə «Roll's» klubuna üz tuturlar. Oktav onların arxasınca düşür, özünə bir şüşə «Gordon's» cini sifariş verir və yanındakılardan geri qalmayıb bir marixuana da o tüstülədir.

Sahildə vəziyyətin nə yerdə olduğu ilk baxışdan aydındır. Qaradərili gözəlcələr görüş axtarırdırlar. Qızlardan biri ona deyir:

– Bəlkə otağıma gələsən? – Amma qız yerli aksentlə danışıdığından Oktavın qulağına sözlər belə çatır: – Bəlkə ağzıma gələsən?

Qiyamətdir. Yalanlar qarşılıqlıdır, hər şey yolunda gedir. Qızın üzünü ovcuna alıb deyir:

– Ceyran, mən qızlarla yatmıram, mən onları məhv edirəm.

Senegal ordusunun ayıq-sayıq mühafizəsi altında olan «Saly» turistik istirahət mərkəzi on dörd mehmanxanadan ibarətdir: agentlik seçimini kondisionerli yataq otaqları, gecələr işıqlı olan iki hovuzu, tennis, mini-qolf meydançası, ticarət mərkəzi, kazinosu, diskotekası

¹Enterprise – ing. müəssisə

olan və bütün bunları Atlantik okeanı sahilində cəmləyən «Savana» mehmanxanasının üzərində saxladı. Heminqueyin səyahətlərindən bu yana Afrika çox dəyişib. Bura artıq Qərb ölkələrinin, əsasən, göz görə-görə ölümə buraxdığı bir qitədir (1998-ci ildə QİÇS xəstəliyi ucbatından iki milyon insan həyatla vidalaşmalı olmuşdur, buna başlıca səbəb dərman istehsal edən özcaçılıq laboratoriyalarının, misal üçün, ABŞ-ın «Bristol-Mayers-Skuibb» korporasiyasının dərmanların satış qiymətlərini aşağı salmaqdan imtina etməsidir). Bura orta səviyyəli işçiləri həvəsləndirmək üçün ən uyğun məkandır: başdan-başa xəstəliklərə və rüsvətخورluğa yoluxmuş, monasız müharibələr və aramsız genosidlərdən üzülüb əldən düşmüş bu ölkəni görün kapitalizmin xırda işçi həyəti ona firavan həyat bəxş edən sistemə yənidən inanmağa başlayır. Onlar qara ağacdən hazırlanmış zənci maskaları alır, xətirolər qazanır, yerli əhali ilə fikir mübadiləsi aparırlar (və yaxud apardığını düşünürlər), Parisin şaxtasında dişini dişini kəsən qohum-əqrəbaları onlara paxıllıq etsin deyə vətənə günəşli məmləkətdən açıqca göndərilirlər. Daha ağır şərtlər daxilində yaşayanları görüb təsəlli tapsınlar və öz doğma vətənlərinə can atsınlar deyə Afrikalı reklamçılara pis örnək məqsədi ilə göstərilirlər. Bu səfərdən sonra işçilər ilin yerdə qalan aylarına boyun əyirlər: Afrika mənzərəsi onların əmin-amanlıqlarının daşdankeçən sübutudur. Bir halda ki yoxsullar ölümə məhkumdurlar, deməli, varlıqların yaşamağa haqları çatır.

Dəniz skuterində nəhəng dalğaları yarır, «Polaroid»i fasiləsiz şıqqıldadırır, heç kəs heç kəsə maraqlanmır, hamının əynində milli geyimlər var. Afrikada qaradəriliyə müraciət edən ağdəriliyin sənsində keçmiş günlərin haqaratlı rasist-müstəmləkəçi iltifatı deyil, başqa şey özünü büruzə verir: indi vəziyyət daha bərbəddir. İndiki dövrdə qaralara baxan ağdəriliyin gözlərində ölümə məhkum olunmuş şəxsin dərisinə yağ¹ çəkən keşiş şəfqəti oxunur.

¹ Pravoslavlarda xəstənin və ya can çəkən adamın bədəninə «müqəddəs» yağ sürtmə ayini (pravoslavlarda).

«Savana sahilı» mehmanxanasında hovuzun kənarındakı qırıq diaqlar.

Direksiya katibələrindən biri (yuyuna-yuyuna): – Su çox əladır!
Oktav: – Elə sən də.

Reklam yerləşdirilməsi şöbəsinin xanım əməkdaşı (mənzərdən bir dişləm alaraq): – Bunun ətli yerindən çox xoşum gəlir.

Oktav: – Mənim sə sənin ətli yerindən.

Bədii direktorun köməkçisi (kafeteriyə tərəf gedərkən): – Bəlkə bir az yeyək?

Oktav: – Kimi?

Kollektivin həvəsləndirilməsi tam gücü ilə gedir. Səhər saatları agentliyin yekun fəaliyyətinin tərifini göyə qaldıran müzakirələrə həsr olunur. İlin sonundakı pul mükafatlarının verilməsinə haqq qazandırmaq üçün tez-tez «təsərrüfat hesabına», «borcun təcridlə ödənilməsi» kimi sözlər işlədilir (haqiqətdə isə bizim filialın qazandıqı məbləğ son qəpiyinə qədər heç vaxt Parisə gəlməyən, bahalı siqarlar çəkən və özünə əziyyət verib heç vaxt heç kəsə minnətdarlıq etməyən Vol Strit küçəsinin hansısa dazbaş kaftarlarının cibinə axır. Orta əsr vassalları və ya Pun müharibəsinin qurbanları

kimi, «R&W» agentliyinin başçıları da aldıkları ikinci imarətin kreditini ödəyə bilməyəcəklərindən qorxuqlarından il ərzində əldə olunan bütün qəniməti səhmdarların ayaqları altına sərilər).

Günorta naharından sonra əməyin məhsuldarlığını optimallaşdırmaq mövzusunda konstruktiv özünütənzid müzakirələri başlanır. Cin-tonika lazımdan artıq buz qoyan Oktav turisti xəstəliyinə – ishala tutulub. Agentliyin direktoru Filipp və Mark Maronye aradabir onu kənara çəkib, bu tərzdə bir neçə söz pıçıldayırlar: «Sənin sağalmağın çox sevinirik, bu mövzuya girməyək, amma özün görürsən ki, sənin hoqqlarına normal yanaşırıq, çünki biz müasir və yaxşı müdirlik, amma sən işdən çıxmayacağısan, düzdür?» Heç nə Filippə «Maigrelette»nin uğurlu reklam çəkilişinin «Madon»la məhriban münasibətlərin əsasını təşkil etdiyini Oktava söyləməyə mane ola bilməzdi.

Reklam strategiyasının hazırlanması mövzusunda iclasdan bu günlərdə çıxmışıq. Yaxşıca yağlı danlaqlar yedik.

Ürəyini sıxma, prezident. Bu dəfə müştərinin ayaqyolusuna qusub batırmayacağam. Həm də reklam çarxına ən uyğun qızı mən özüm tapmışam.

Hə, bilirəm, qaraşın qızı.. Amma çəkilişlərdən sonra onu bir qədər ağardarsınız.

Narahat olma, hər şey büdcənin hesabıdır. Bir təsəvvürünə gətir ki, bu gün bizim qarşımızda necə geniş imkanlar açılır: göycək arxası olan bir qızı götürüb, başqa bir qızın başını, üçüncü qızın gözəl ayaqlarını, dördüncüsünün qollarını, beşinci gözəlçənin döşlərini ona əlavə edirsən. Qısa, insanlardan həftəbəcər hazırlayırsan, necə olsa, çərəyimiz kələkbazlıqdan çıxır!

Bu çarxı çəkmək üçün rejissordan daha çox estetik cərraha ehtiyacınız var, mənəcə.

Oktav daha dikbaşlıq etmək niyyətində deyil, amma hər deyilənə boyun əyib özünü alçalmaq da istəmir, belə deyək, Oktav artıq yetişib. Və qəfildən coşqunluqla danışımağa başlayır:

– Əvvəla, deyin görüm, hansı səbəbdən ərəb qızını reklama çəkə bilmərik? Bəsdirin, siz də müştərilərimiz kimi faşizmə yoluxdunuz! Lənət sənə kor şeytan, rasist davranışlardan cana doymuşam!

«Nike» öz «Nike parç» plakatlarındakı irqi ayrı-seçkiliyi bərpa etdi. «Nestle» basketbol haqqındakı videoçarxda zənciləri çəkməkdən imtina edir, amma bu, bizə onlar kimi davranmağa əsas vermir! Belə olmaz, əgər hamı ağzına su alıb sussa, bu gərdislə harayacan gədə biləcəyik? Reklam ələmi bir-birinə vurub: Qandı «Apple» kompyuterləri satır! Ağılı bundan nə kəsir?! Hər cür texnikaya arxa çevirən, ruhani əlbəbəsi geyinib ayaqyalın gözən bu müqəddəs insan da sayəmizdə kompyuter texnologiyaları alverçisinə çevrilib! Pikaso «Citroen» şirkətində məşin adıdır, aktyor Stiv Makkuin «Ford» sürür, aktrisa Odri Hepbern «Tod's» mokasinləri geyir! Ölüyən ticarət agentlərinə çevrildiklərdən, yaqın ki, qəbirləri onlara dər gəlir. Əsl zombi yığıncadır! Ölülərin Holokastı! Biz meyitlərin sayəsində dolarıq! Zombilər bizim malımızı satırlar. Bu özbaşnalığı sonu nə vaxt gələcək? Fransa Dövlət lotereya şirkəti bu yaxınlarda üzərində Maonun, Kastro və Stalinin şəkilləri olan tirajla bizləri sevindirdi! Filipp, əgər sən müdir ola-ola irqi ayrı-seçkilik və dünya miqyaslı ünsiyyət vasitələrinin milliləşdirilməsi qarşısında ağzına su alıb durmusansa, bu hərc-mərcliyin qarşısını kim alacaq?

– O-la-la, narkotiki atandan bəri bu nə yaman zəhlətökən olub! Elə bilirsən, heç vaxt bu haqda düşünməmişəm? Təbii ki, bu iş mənim də ürəyimi əz bulandırmır, amma mən arvadımı, uşaqlarımı düşünməliyəm, üstəlik inqilab etmək üçün o qədər də şöhrətpərəst deyiləm. Lənət olsun, Oktav, azacıq itaət göstərsən, dünya dağılmaz ki! Televizoru qoşmaya və daha heç vaxt Makdonaldsa ayaq basmaya da bilərsən, səviyyəsizlik baş alıb gedirsə, bunda mənim heç bir günahım yoxdur, bu, sizin öz günahınızdır, indoneziyalı kələlərinin istehsal etdiyi «Nike»ləri siz alırsınız, mən deyil! Öz əllərinizlə dəyimanına su tökdüyünüz sistemi qarğıyıb lənətləməyə nə var ki?! Ümumiyyətlə, məni pul düşkünü kimi qələmə verib, adıma tamahkar qoyma! Düzdür, bəzi şeylərdən mənim də ürəyim bulanır. Lakin çəkiliş üçün ağ qızların seçimi mənə də ikrah hissi oytarmır, bu məsələdə əlimizdən bir iş gəlmir, çünki sifarişçi yox, istehlakçı özü irqçidir. Ölüləri oyuna qoşmağa da pis baxmıram: görkəmli incəsənət adamlarının obrazları həmişə özlərindən yan qaçıb, dahilər hətta sağlıqlarında belə qəbirlərində fırlanırdılar. Yox, yox, əzizim Quççe,

məni əsəbiləşdirən tamam başqa şeylərdir – insanları daha çox istehlaka sürükləmək üçün reklamçıların uydurduğu min cür qəribə bayramları deyirəm; ailəmin hər dəfə bu tələyə düşməyindən təngə gəlmişəm. Bəd ayaqda Milad bayramına qatlanmaq olar, baxmayaraq ki, Şaxta baba amerikalıların kəşfidir və bizə sonradan gəlib. Bəs Analar günü (marşal Petenin sayəsində), Atalar günü, «Nənə» kofesinin eyni adı Nənələr günü, balqabaqlar bayramı, Müqəddəs Patrik bayramı, Müqəddəs Valentin günü, rus Yeni ili, Çin Yeni ili, «Nutrasweet»¹ və «Tupperware»² günləri və daha nələr, nələr. Çox keçməz ki, təqvimdə markaların əlindən boş yer qalmayacaq: müqəddəsləri 365 loqotiplə əvəzləyəcəklər!

– Görürsən, şef, sənə qarşı çıxmaqda haqlı olmuşam. Hellouin bayramının adı çəkildə mənim də ürəyim ağzıma gəlir: əvvəllər bir dənə bütün Müqəddəslər günü bayramı vardı, amma bu camaat ilan sancmış kimi qəflətən sıçrayıb, nə səbəbə hansısa cənəbi bayramlara maraqla göstərməyə başladı?!

– Əşi, bunlar tamam fərqli bayramlardır! Bütün Müqəddəslər günündə biz qəbiristanlığa gedib, övlərimizə baş çəkirik, balqabaq bayramında isə onlar bizə təsir buyururlar. Bu daha əlverişlidir, heç yerə getməli olursan. Hazır nazir olursan: ÖLÜM SƏNİN QAPINI DÖYÜR! Camaatın da belə şeylər üçün ürəyi gedir! Ölüm Milad günündə təqvim paylayan poçtalyona bənzəyir.

– Məna isə belə gəlir ki, bədhəyətələr kimi geyinib-kecinmək və balqabaqlara yanan şamlar keçirmək adamların daha çox xoşuna gəlir, nəinki ölmüş yaxınlarını yad etmək. Amma sənə deyim ki, sadaladığın bayramların arasında ən böyük ticari bayramı yaddan çıxartdın: toy-büsatı. Hər il yanvar ayından başlayaraq evlilik qızğın reklam kompaniyalarının və hər ilki şənliklərin hədəfinə çevrilir – «Printemps» mağazalar şəbəkəsinin, «Galleries Lafayette» və «Bon marche» mağazalarının plakatları, bütün qadın jurnallarının üz qabıqları, televiziya və radio vasitəsi ilə zəhərlənmələr və sair və

¹NutraSweet «Nutrasuit» eyni adı şirkətin (The NutraSweet Co.) diabet xəstələri üçün istehsal etdiyi şəkər əvəzləyicisi.

²Tupperware party «tupperer şənliyi» plastik orzاق qablarının satışı məqsədilə təşkil olunan reklam tədbiri.

ilaxir. Beyinləri tamamilə yuyulmuş gənc cütlüklər elə bilirlər ki, bir-birlərini sevdikləri və ya xoşbəxtliyi dadmaq üçün ailə qururlar, halbuki firmalar öz qab-qacaqlarını, hamam dəsmallarını, qəhvədanlarını, divanlarını, mikrodalğalı sobalarını onlara rahat sınıya bilsinlər deyər evlənilirlər...

– Söz düşmüşkən, ağıma yaxşı bir fikir gəlib... Oktav, «Barilla» əhvalatı yadındadır, bir dəfə sən bizə içində «xoşbəxtlik» sözü olan bir tıtr təklif etmişdin.

– Hə, yadımdadır... Vəkillər bizə bunun mümkün olmayacağını izah etmişdilər axı.

– Etmişdilər! Çünki «XOŞBƏXTLİK» sözü «Nestle»nin sloqanında var, işə bax: «XOŞBƏXTLİK NESTLEYƏ MƏXSUSDUR!»

– Buna təəccüblənmirəm... Qulaq əs, bilirsən ki, «Pepsi» göy rəngi öz adına çıxmaq istəyir?

– Necə yəni?

– Bəli, bəli. Onlar göy rəngi alıb, ona sahiblənmək istəyirlər və bu hələ hamısı deyil: ibtidai siniflərə pulsuz paylanan CD təhsil proqramlarını maliyyələşdirirlər. Beləcə, uşaqlar məktəbin Pepsi kompyuterlərində savada yiyələnirlər: onlar «Pepsi»nin göy fonunda «susuzluq» sözünü oxumağa alışırlar.

– Və Pepsi rəngli şəməyə baxdıqlarında Pepsi rəngli gözləri parıldayır, velosipeddən yığılanda dizləri Pepsi rəngindəki qaçırlarla örtülür...

– Eyni şeyi «Kolqeyt» etmişdi: firma müəllimlərə videokasetlər paylayır, müəllimlər isə öz növbələrində uşaqlara dişlərini ancaq onların pastası ilə yumağı tövsiyə edir.

– Hə, belə bir şey eşitmişdim. «Loreal» firması da «Petit Dop» şampunlarının satışı üçün eyni üsula əl atıb. Uşaqların beyinlərini yumaq onlara azlıq edirmiş, indi də saçlarına hücum edirlər!

Filipp saxta gülüzlə qəhqəhə çəkir, amma heç nə Oktavı saxlaya bilməzdi:

Bütün bunlara laqeyd yanaşmamağın mənim xoşuma gəlir...

Mənim ağım yerimdədir: nə qədər ki ortada boşluq var, reklam bu boşluğu doldurmağa davam edəcək. O, bizim yeganə idealımızı çevrilib. Təbiət yox, məhz ümid boşluqdan qorxuya düşür.

Dəhşətə bax! Yox, getmə, gözlə, bir halda ki söhbət açılıb, sənə bundan daha yaxşı əhvalatı danışacağam. Reklam sifarişçiləri məhsullarını necə satacaqlarını bilməyəndə və yaxud da elə-belə, ciddi səbəb olmadan, yüksək gəlirlərinə haqq qazandırmaq üçün QABLAŞDIRMANIN DƏYİŞDİRİLMƏSİ əmrini verirlər. Və belə olan tərzdə məhsullarına yeni görünüş vermək məqsədi ilə agentliklərə əmək-təmək pullar tökürlər. Bu məqsədlə də saatlarla iclaslar keçirirlər. Bir dəfə «Kraft Jacobs Suchard» firmasına, kirpibaş oğlanın kabinetinə getməli olmuşdum, Antuan Puassar, yox, Ponşard, ya da Podar, nəşə buna oxşar bir addır...

Pudar.

Düzdür. Pudar, belə adı unutmaq olar? Deməli, Pudar onlara təklif olunmuş müxtəlif variantları mənə göstərməyə başladı. Mənim fikrimi öyrənmək istayırdı. Sevincindən göyün yeddinci qatında idi, orqazma çathaçatda: necə olmasa, gör necə faydalı və əhəmiyyətli bir işin ələyindən yapışıb. Bütün layihələrin qovluqlarını döşəməyə sərdi; onun üzü səliqəylə qırxılmışdı, «Tintin, Milou»dan qalstuk taxmışdı, mənəşə çəkib hallanmışdı, Velizidəki nəhəng binada üzbəüz əyləşib, otuz ildir kişi əlinə həsrət yaşlı katibənin tövşüyərək bizə gətirdiyi soyunmuş qəhvəni içirdik. Mən Pudarın düz gözlərinin içinə baxdım və onun təəddüd etdiyini gördüm, anladım ki, həyatında ilk dəfə özünə burada nə gəzdiyini sual edir, işi belə görüb ona əlinə keçən istənilən layihəni seçməyi təklif etdim və dodaqaltı «bir-iki bizimki, üç-dörd qarını ört» mırıldanaraq əlini atıb bir topa layihənin içindən düşünmədən birini seçdi və bu gün bu qablaşdırma Avropanın bütün supermarketlərinin bütün piştaxtalarının bəzəyidir. Maraqlı cümlədir, necə bilirən? BİZ İMİCİMİZİ BƏXTƏBƏXT SEÇDİK.

Heyhat! Filipp çoxdan gedibmiş. Oturduğu budağı kəsməyə məcbur qalmaqdan xoşlanmır. Prinsipial müzakirələrdən məharətlə yan qaçmağa çalışır. Üşyanını qatlayıb ««Fouquet's» restoranındakı nahar süfrəsində aylıq özünüistehza və şallaqlama» adlı siyirmənin bir küncünə yerləşdirir. Bu səbəbdən də səhərin gözü açılar-açılmaz yarıyuxulu halda dolayır.

Oktav Afrikanın isti havasını ciyərlərinə çəkib buraxır. Yelkənli gəmilər səs salmadan körfəzboyu üzür. Agentliyin qızları fotomodel İman Bouiyə bənzəmək üçün saçlarını hörüb, arxalarına atmışdılar, nəticədə isə yaşlanmış Bo Derəkdon fərqlənmirdilər. Qiyamət günü bütün reklamçılar hamı bir nəfər kimi sorğu-sual edilib, məhşər ayağına çəkiləndə onu qismən günahkar biləcəklər. O ki adı aparat işçisi, hətta gözəl günlərin birində dünyanın ədalətinə şübhə etmiş xırda zəhlətəkəş olub, şübhəsiz ki, Medon xəstəxanasına düşməyi yüngülləşdirici hal kimi münisflər heyətinin mərhəmətinə qazanmağa kömək edər. Üstəlik Maronyedən fərqli olaraq, o, heç vaxt «Kann şirləri» mükafatına layiq görüləməyib.

Sofini, heç vaxt görməyəcəyi qızının anasını düşünə-düşünə Tamaraya, platonik sevgilisinə zəng vurur. Bir ömür üçün itkisi böyük olub.

Oyatdım səni?

Düən «Plaza»da müştərim vardı, Tamara cır səslə cavab verir, təsəvvür et ki, onun kişiliyi uşaq qolu yoğunluğunda idi. Onu mənə salana qədər dəridən-qabıqdan çıxmalı biləcəklər. ELEKTRİK MƏİŞƏT AVADANLIQLARINI... bum-bum... BİZDƏN ALIN, RAZI QALIN.

Bu nədir?

Bu? Heç nə, belə olanda telefonu ödəmirsən: onlar aradabilir söhbətə reklamlar yerləşdirirlər, əvəzində danışqlar pulsuz olur.

Sən belə dəhşətli razılaşmaya qol qoymusan?

«KASTO»DA HƏR ŞEY VAR, HƏR CÜR FAYDALI MAL-LAR. KASTO-KASTO-KASTORAMA. Nə olsun ki?! Sonradan öyrəşirsən, sən də yoxla, mən artıq öyrəşmişəm. Nə isə, söhbətə qayıdaq, bəxtimdən dünənki müştəri axırda yoruldu, özünə inamı itirdi, halbuki durmuşdu, düz sözümdür, durmuşdu. Ələcsiz qalıb çarpayın üstündə ona striptiz təşkil etdim, ardınca qıçımın üstündən burnuna bir «cığır» sümürməyi xahiş etdi, sonra televizora baxdıq, qisası, canımı yaxşı qurtardım. «İNTERMARCHE» SATIŞLAR ÇEMPİONU. Saat neçədir?

Günorta üç.

Nə danışırısan? Elə yorğunam. Səhər saat yeddində «Banana»da

idim, yorğunluqdan taxma kirpikləri dişlərimə yapışdırmışdım. Bəs nə necəsən? Ümumiyyətlə, sən haradasan?

Seneqalda. Sənin üçün darıxmışam. Elə indiçə «Fahişənin vulvasının genişlənməsi» kitabını oxuyurdum.

Vay, onun adını çəkmə, yoxsa çantama qusacağam. «KAYU... KAYU... KAYU... ƏN YAXŞI İŞİQLANDIRMA CİHAZI». Bəlkə bir azdan zəng vurasan?

Mobil telefonu qulağıma söykəyirsən? Bax ha, ehtiyatlı ol. Cib telefonları DNT-yə ziyandır. Alimlər siçanların üzərində təcrübə aparıblar: mobil telefonla təmasdan sonra ölən siçanların sayı yetmiş beş faiz artmışdı. Özümə telefona qoşulan xüsusi qulaqlıq almışam, sən də al, beynimdə bir dənə şişim çatışmırdı.

Oktav, ciyər, sənin beynin yoxdu axı. «KONTİNENT» ALIŞ-VERİŞDƏN RAZI GET.

Bağışla, amma sənin reklamların məni boğza yığdı. Hələlik, yat, yuxunu al, gözəl, mənim ərəb ceyranım, mənim «mərağətli xilaskarım!»

Çağdaş dövrün kişi nümayəndəsinin problemi qəzəbli olmağında deyil. Əksinə, o, çox vaxt ona uyğun səbəblər daxilində alicənab davranmağa çalışır. Sadəcə, o darıxmağa niyyət edir. Sıxıntı onu dəhşətə salır, çünki heç nə gündəlik həyatdan qoparılmış bir çimdik bəkarçılıq dəqiqələrindən, cansızıcı saatlardan, təklidə və ya özün kimilərlə birgə keçən usandırıcı keyfləmə dəqiqələrindən daha faydalı və daha sərfəli ola bilməz. Oktav bu həqiqətə çatmışdı: ən səfəli istirahət darıxmaqdır. Ancaq darıxanda keçən zamandan həzz ala bilsən, amma insanlar bunun tam tərsini etməyə çalışırlar: televizor, kinoteatr, İnternet, telefon, video oyunlar uzağa, yeddi qapıdan o yana qovmağa çalışırlar. Onlar iş görürlər, amma bu işlərdə iştirak etmirlər, sanki öz həyatlarını yaşamırlar, elə bil indi və burada nəfəs almaqdan, buna qane olmaqdan utanırlar. Adəm övladı televizora və ya hansısa sayta baxanda, yaxud mobil telefonla zəng vuranda və ya «PlayStation» video oyunlarına aludə olanda o yaşamır. Olduğu yerdə deyil, tamamilə başqa aləmdə olur. Canını tapşırırmayıb, amma canlı da

deyil. Gün ərzində gerçəklikdən qopmuş halda bax beləcə özgə dünyalarda keçirdiyimiz saatların hesabını aparmaq maraqlı olardı. Paralel dünyada keçirdiyimiz saatların. Bütün ölçü cihazları yoxluğumuzda bizi qaib üzv kimi qeydə alacaq və bundan yayınmaq mümkün olmayacaq. «Tamaşa Cəmiyyəti»ni tənqid atəşinə tutan bütün insanların evində televizor var. İstehlak cəmiyyətinin pisinə danışanların cibindən «Visa» kartları əskik olmur. Çıxılmaz vəziyyətə düşmüşük. Paskalın zamanından bu yana heç nə dəyişməyib: bəşəriyyət qüssədən xilas olmağın yeganə yolunu əylənməkdə görür. Sadəcə, indi əyləncə həyatın hər sahəsinə o qədər soxulub ki, Tanrını da əvəz edib. Bəs əyləncədən necə yaxa qurtarasan? Qəm-qüssəyə qorxmadan meydan oxumaqla.

Dünya darıxdırıcı olmadığı bütün hallarda qeyri-realdır.

Oktav kokos ağacının altında uzanıb, böyük məmnuniyyətlə darıxmağın dadını çıxarır; qumun üstündə cütlaşən cırcıramalara baxdıqca özünü xoşbəxt hiss edir və dodaqaltı mızıldaıyır:

– Yer üzündəki bütün insanların darıxmağa boyun əydikləri gün bəşəriyyət xilas olacaq.

Əfsuslar olsun ki, deyəngən Mark Maronye onun füsunkar sıxıntı dəqiqələrini pozur.

Deməli, Sofi ilə doğrudan-doğruya ayrılımsınız?

Hə, deyəsən, elədir, bilmirəm... Niyə soruşursan?

Elə-bələ. Bir-iki dəqiqəlik səninlə danışa bilərəm?

«Yox» desəm də, mənimlə danışacaqsan və iyerarxiya səbəbindən səni məcburən dinləməli olacağam.

Düz sözə nə deyəsən?! Onda ağzını yum və dinlə. «Maignelette» üçün «Madon»a satdığınız ssenarini görmüşəm: biabırçılıqdır. Belə zibili uydurmaq necə ağılıma gəlib?

Oktav hər şeyi düz eşitdiyinə əmin olmaq üçün qulaqlarını ovxalayır.

Gözlə hələ, Mark. Məgər zibil düzüb-qoşmağı ÖZÜN bizə demədin?

Mən dedim? Heç vaxt belə şey deməmişəm.

Nədir, yaddaşın tamam pozulub? Onlar bizim on iki layihəmizin hərəsinə min cür mız qoymuşdular, sən isə bizə Orsec aməliyyatını işə salmağı təklif etdin. Son dəqiqənin silahı...

Bağışla ki, sözünü kəsirəm, amma xəstəxanadan təzəcə çıxmış hal əhli xəstə sənə, mən yox, odur ki, rolları səhv salma, yaxşı? Reklamçılara nəyi necə dediyimi özüm çox yaxşı bilirəm. Agentliyimizin sayılıb-seçilən müştərisinə belə yararsız şeyi təklif etməyə heç vaxt sənə imkan verməzdim. Adam arasına nahara çıxanda hər dəfə utanıb-qızarmaqdan tənğə gəlmişəm. «MAGRELETTE – AĞLINDAN SAVAYI HƏR ŞEY İNCƏ OLACAQ». Sən ki heç kəsi vecinə almırsan!

Bəsdir, Mark. Sənin bədxah xainliyinə hamımız müəyyən dərəcədə alışmışıq. Amma iş işdən keçib artıq, «Maignelette»nin ssenarisi satılıb, sınaqdan uğurla keçib, bazara buraxılma öncəsi iclasları da baş tutub: nəyisə dəyişmək mümkün deyil. Mən çox fikirləşdim və...

Səni fikirləşmək üçün işə almamışam. Layihəni təkmilləşdirmək isə heç vaxt gec deyil. Nə qədər ki reklam çarxı çəkilməyib, hər şeyi dəyişmək olar. Odur ki, sənə bir söz deyim: Çarli və sən, bilmirəm ikiniz də çuvalınızı sudan necə çıxaracaqsınız, amma çəkilişlər başlamamış bu ssenarini yenidən işləyəcəksiniz. Səhbət «Ross»un nüfuzundan gedir. Sizi doğan elə!..

Oktav ağzını yumur və razılışır. O çox yaxşı bilir ki, müdirini «Ross»un nüfuzu deyil, əldən çıxma bilən kreslosu narahat edir. Əgər işə qayıtdığı birinci gün Filipp şəxsən özü onunla danışımağa gəlmişdisə, deməli, «Madon» onu yamanca küncə qısıb: işi əngəldədir, o da vəziyyətdən quru çıxmaq istəyir. Başqa sözlə desək, bu axşam Seneqalın havasından işdən qovulma iyi gəlir və bədbəxtlikdən, Oktav hiss edir ki, bu qoxunun onunla heç bir əlaqəsi yoxdur.

Səyahətin ikinci günü əyləncə tədbirləri rəhbəri sıx meşəliyə ekspedisiya təşkil etmişdi. Tədbirin məqsədi agentliyin müddətsiz əmək müqaviləli işçilərinə əsl Afrikanı gördüklərini və əbəs yerə qızıl qəfəslərini tərک etmədiklərini tələq etməkdir. Təbii ki, hər şey heç də üzəndən göründüyü kimi deyildi: işçilər maşınlarla Retbanın – çəhrayı gölün sahilinə gəldikdən sonra Afrika rəqslərinə tamaşa edib, meşui yedilər, başqa sözlə desək, əsl turist gəzintisi. Səyahət agentliyi bu gəzintini yalnız bir məqsədlə – Seneqal mənzərələri ilə agentliyin elanlarındakı şəkillər arasındakı oxşarlığı sübut etmək üçün təşkil etmişdi. Turizm səyahətçini nəzarətçiyə, onun kəşflərini təftişə, təəccübünü təsdiqləməyə, səyyahı şübhəci Fomaya¹ çevirir. Amma Oktavın işi yamandır, o, ağcaqanadların hücumuna məruz qalıb, limon otirli spreyini mehmanxananın nömrəsində unutmasaydı, macərə daha əyləncəli olardı.

Nahardan sonra seminarçılarla (üzərində «Lacoste» emblemi olan geyimlərdə) artıq mövcud olmayan Afrika qəbiləsinin döyüşçüləri (onlar «Tarzan» filmindəki yerli əhali kimi geyinmişdilər) arasında ənənəvi Seneqal döyüşü baş tutdu. Ağzında benzin iyi verən çaxırın və istiotlu yarmanın dadı, Kazamans şəhərinin hərarətli otları üzərində, nəhəng baobab ağacının altında uzanmaq, cibli üzgüçü

¹ Bibliyada İsa Məsihin dirilməsinə inanmayan on iki həvaridən biri. O: «Görməsəm, inanmaram», demişdi. İsa Məsih onun yanına gəldi, Foma gördü və inandı.

tumanı geymiş Maronyenin təbillərin gurultulu sədaları altında, bu ayın, bu ulduzların, xarici əlaqələr şöbəsinin mirvari dişli xanım əməkdaşının qəhqəhələri, uşaqların acgöz baxışları altında gilli torpağa yumalanmasına tamaşa etmək necə də ürəkəçən mənzərədir. Oktavın könlündən yenidən göy qübbəsini qucaqlayıb bağrına basmaq və müvəqqəti olsa belə, burada olduğuna görə külli-ələmə minnətdarlıq etmək keçir.

Oktav havanın daimi rütubətini çox xoşlayır, çünki əllər dərinin üzərində asanlıqla sürüşür. Nəmişlikdə dodaqlar da daha qızılmlıqla öpüşür. Əhəmiyyətli şeylər mənasını itirəndə bütün xırda şeylər qiymətə minir. Gündəlik həyatdan azacıq da olsa, uzaqlaşmaq bəzən işçilər üçün həyat əhəmiyyətli olur. Oktav icbari olan bu səyahətə çox könlüylə gəlmişdi, amma indi yüksəklərə qalxır, əbədiyyətə toxunur, həyatı sığallayır, faniyyəti arxada qoyur, həyatın sadəliyini dərk edirdi. «Qızıl mədoni» ləqəbli alverçi gündəlik marixuana payını gətirəndə o, nəfəsinin qəniməti olan «Sofi» adını dodaqaltı mızıldanıb səhildəki torpağa sərdi.

– Sevginin ürəklə, bədənlə qan paylayan bu iyrenc nasosla heç bir əlaqəsi yoxdur. Sevginin ilk əlaməti ciyərlərin sıxılmasıdır. Belə olan tərzdə «ürəyim sınıb» demək çox axmaq səslərin, əslində, «ciyərlərim boğuldu» demək yerinə düşərdi. Ciyərlər ən romantik orqanlardır: bütün sevgililərlə vərəmdən əziyyət çəkirlər; və bir halda ki Çexov, D.H.Lourens, Frederik Şopen, Corc Oruel, müqəddəslərdən Tereze və Lizye bu xəstəliyin ucbatdan canlarını tapşırıblar, demək ki, buna təsadüf demək olmaz. Alber Kamüye, Alberto Moraviaya, Alfons Budar, Mariya Başkırtseva və Katrin Mensfildə qaldıqda isə, bu azar olmasaydı, belə gözəl əsərlər yaradardılar mı? Ən nəhayət, unutmayın ki, Kameliyalı qadın¹ miokard infarktından vəfat etməmişdi; bu cəzanı Tanrı eşqə düşmüş incəqəlblə insanlar üçün deyil, əsəbi şöhrətpərəstlər üçün ehtiyatda saxlayıb.

Oktav göylərdə porvaz edir və özü ilə söhbətləşərdi:

– Hər kəsin qəlbinin bir guşəsində sevgi acısı mürgüleyir. Sevginin qırmadığı ürək – ürək deyil. Ciyərlərimiz varlıqlarını hiss etmək üçün vərəmə yoluxmağı səbirsizliklə gözləyir. Mən sizin bədən

tərbiyəsi üzrə müəlliminizəm. Gərək döş qəfəsində «Günlərin köpüyü» əsərinin qəhrəmanı Xloye və ya «Səhrli dağ» əsərindəki madam Şoşa kimi su zənbaqları bitsin. Sənin necə yuxulduğuna tamaşa etmək xoşuma gəlirdi, hətta özünü yuxuluğa vursan da. Eyo sərxoş və gecə yarını vurmuş qayıtdığım günlərdə kirpiklərini sayırdım, hərdən gözümə gülümsədiyin görünürdü. Səvən kişi sevgilisi yatarkən, bəzən də orqazma çatarkən onu seyr etməkdən xoşhallanan kişidir. Sofi, telefon operatorları reklamlarında olduğu kimi aramızdakı çəkilən kilometrə baxmayaraq, mənə sevdirməni? Nə üçün bir insanı sevdirdiyimizi yalnız o insan həyatımızdan getdikdən sonra dərk edirik? Məgər görmürdün ki, səndən yalnız bir şeyi – məni yüngülcə incitməyini istəyirdim, xəstəliyin başlanğıcında ciyərlərim mənə incidən kimi.

Budur, iri sinəsi düşməncə çəpər olan stajçı, dəstəbaşı Odil və çılpaq məkinaçı qızlar səhildə lövbər salıblar; onlar növbə ilə tənbəki çəkir və onun təsirindən şit zərəfatlar edirdilər:

Dördnəfərə çəkilən tənbəkinin yerini heç nə verməz.

Soruram, soruram, amma heç nə gəlmir.

Əminsən ki, udmaqdan xoşun gəlir?

Müştüyü yusaydın, bir də çəkərdik.

Belə yava söhbətlər ədəbsiz səslənsələr də, hazırkı mənzərənin çərçivəsində, həqiqətən, çox məzəli görünürdü.

Agentliyin kişi cinsindən olan nümayəndələrindən kimi puloverlərini Rolf Laurendən olan çəhrayı qısaqol idman köynəklərinin üstündən səliqəsiz halda çiyinlərindən salladı, kimi də puloverin qollarını düyünləyərək səhildə gəzişir. Oktav bu dəblə razılığa bilmir və öz ələmində səssizcə hiddətə gəlir:

– AXI PULOVERİ BOĞAZINA DOLAMAQ NƏ MƏNA VERİR! Burada iki variantdan biri ağılabatdır, hava soyuqdu, sən hamı kimi onu boynuna deyil, əyninə geyinirsən, hava istidirsə, evdən çıxanda onu özünə yükləyib götürürsən. Boyuna dolanmış pulover sahibinin qorxaqlığından, dəqiq qərarlar qəbul etməyi bacarmadığından, yeldən qorxduğundan, tədbirsizliyindən və zəif xarakterindən xəbər verir, bu cənablar şotland yununu sərgiyə çıxarırlar (çünki kəşmirə pul xərcləməyə, çox güman ki, xəsislik ediblər). Havaya uyğun geyinməyi bacarmadıqlarından ölüvay

¹Oğul Aleksandr Dumanın «Kameliyalı qadın» romanı (1848)

səkkizayaqlı ilbizləri çiyinlərində daşıyırlar. Çiyininə pulover atan hər kəs qorxaqdır, səliqəsizdir, acizdir və nifrətləyiqdir. Qızlar, mənə söz verin ki, belə rəzillərə etibar etməyəcəksiniz. RƏDD OLSUN ÇİYİNLƏRDƏKİ PULOVER DİKTATURASI!

Sonra axşam düşdü, ardınca günorta və onunla birgə lanqust mənqalı. Burada kim dekolonizasiyadan danışdı? Heç bir şey heç bir ölkəni dünya reklamından daha yaxşı müstəmləkəyə çevirməyi bacarmaz: dünyanın o biri başındakı ən kiçik daxmanın ən darın küncündə «Nike», «Coca-Cola», «Gap» və «Calvin Klein» eyni ardıcılıqla Fransanı, İngiltərəni, İspaniya və Belçikanı təmsil edirlər. Arada bir fərq var, zənci qardaşlarımız çörəyin qırıntıları ilə kifayətlənməli olurlar: saxta disklər, geydirmə «Rolex»-lər və pis hazırlanmış süni timsah dərisi, ilk yumada korlanan «Lacoste» köynəkləri.

Çəhrayı şərəb yüngüldürsə, beyni dumanlandırır, amma biz elə buna görə şərəb içirik, elə deyil? Səkkiz saata on yeddi şüşəni aşağı boşaltdıq. İçki artıq Çarlinin başına vurmuşdu, havalanmış biri kimi mehmanxananın bir-birinin ardınca bütün əyləncə tədbirlərinə: karaokelərə, islanmış maykalar müsabiqəsinə, «McDonalds»-in «Hədiyyə! Hədiyyə!» çıxışı Seneqal uşaqlarına oyuncaq paylama aksiyasına qoşulurdu.

Oktav bilir ki, həftənin bazar ertəsi bu yalanın sonu gələcək. Lakin yalanın bitdiyi yerdə heç də həmişə həqiqət başlamır. Ayıq olun: bir yalanın arxasında digər yalan gizlənmə bilər.

Zibilə qalsın, hər şey çox qəlizdir, ehtiyatını bərk tutmasan, bir yalan tələsindən çıxar-çıxmaz ikisinə eyni anda düşə bilərsən.

Çarli əlini narkotik bürməsinə ona uzadan Oktavın çiyininə qoyub deyir:

Düzünü de, xəbərin var ki, «Pepsi» göy rəngi almaq istəyir?

Hə, əlbəttə, xəbərim var, xoşbəxtlik «Nestle»yə məxsusdur, bəs sən nə bilmişdin? Xəbərin olsun ki, mən həmişə bütün yenilikləri izləyirəm...

Düzdür. Buna baxsana («Monde» qəzetini onun burnunun altında yelləyir)! Romanın üçün daha yaxşı xəbərim var: Medi-

ametriya institutu tamaşaçıları tədqiq etmək üçün yeni sistem işləyib hazırlayıb. Bu, gözlərin hərəkətini izləyən infraqırmızı şüalı kameradan və mikrofonlu saatdan, prosessor və qulağın işini qeydə alan yaddaşdan ibarət qutuya oxşayan bir qurğudur. Nəhayət ki, istehlakçının təkcə evdə, televizorun qarşısında deyil, hətta mağazada, supermarketdə, hər yerdə və hər addımda nəyə baxıb, nəyi dinlədiyindən xəbərləri olacaq. BÖYÜK QARDAŞ SİZİ İZLƏYİR!

Çarli siqaretdən bir qullab alır və dərhal da ürprəmiş halda öskürməyə başlayır. Oktavın gülməkdən gözlərinə yaş gəlir:

– Öskür, öskür, mister Dirək, bu öskürək dünyada başına gələ bilən ən gözəl şeydir. Əslində, Corc Oruel canını vərəmə tapşırmaqla ən düzgün yolu seçmişdi. Elə bu xəstəliyin sayısında əsərlərində necə haqlı olduğunu görmək ona qismət olmadı.

Motivasiya seminarı kollektivçi utopiya ab-havası ilə başladı: gözəllənmədən hamımız bərabər olduq, kölələr ağaları ilə səli-səməli danışır, bərabərhuquqlu orgiya baş alıb gedirdi. Ən azından, səfərin birinci axşamı belə oldu. Çünki səhəri gün, günəş üfüqdə görünən kimi kəstalar yenidən formalaşdı, artıq rəsmiyyət pərdəsi yalnız gecələr, dahlizlərdə otaqların açarlarını bir-birilərinin ciblərinə basanda qalxırdı: dünənki utopiya bu gün əsl məzhəkəyə çevrildi.

Sərxoş vəkil qadın bağçada çömbəlib işəyir; heç kəs onunla ünsiyyət saxlamaq istəmədiyindən katibə təkliddə nahar edir; sakitləşdirici dərmanlara oturmuş bədi direktor (qadın) bir az artıq içən kimi qarşısına çıxan hər kəsin ağız-burnunu əzməyə cumur (zarafat bir yana, ciddi-ciddi şapalaq vurur, gözə yumruq atır, o gün Oktavın köynəyini çirmişdi); uzun sözün qarşısı, bu səyahətdə ağı başında olan insana rast gəlmək qərarlıqda qara pişik axtarmaq qədər qəlizdir. Agentlikdəki həyat qəddar məktəb illərindəki həyatı xatırladır, amma amansız bir fərqlə – burada heç kəs sizi qorumur. Nalayıq atmacalar, ədalətsiz töhmətlər, seksual kələklər və dava, yəndə dava, hakimiyyət davası: məktəbin həyatındakı acı xatirəyə çevrilmiş əlbəyaxalarımızda olduğu kimi, bu qalmaqalarda da bütün vasitələr daşdan keçərlidir. Agentliyin saxta və sakit ab-havası məktəb həyatının qorxulu illərinin min mislinə bərabərdir. Hamı bir-biri ilə elə rahatca kobud və təbiişiz davranır ki, sanki səkkiz yaşında uşaqlar və «geridəqalmış» damğası qazanmamaq üçün onların

bütün həyasızlıqlarını təbəssümlə qarşılamağı olursan. Onların ən ağıldankəmləri, təbii ki, özünü hamıdan normal hesab edənlərdir: direktor vəzifəsini tutmağa haqları olduğuna əmin olan direktorlar, direktorların yerində oturmağa layiq olduqlarını düşünən müştərilərlə iş üzrə direktorlar, təqaüd yaşının yetişməyini gözləyən reklamın yerləşdirilməsi şöbəsi işçiləri, müttəhim kürsüsünə çıxmış müdirlər, keflənib özündən çıxmış müdir köməkçiləri. Bəs Cef haradadır? Afrikaya gələnlərin arasında Oktav onu görməyib. Çox heyif, bu bacarıqlı oğlan ona bu günlərdə «Ross»un rəhbərlərinin içində narahatlığın sirtini çözməkdə kömək edə bilərdi. Yəqin, Düler oclafın yekəsidir, yənə də ona arxadan zərbə endirib.

Sahildə tərlə əndamlarına qum yapışmış qızları, onların budlarındakı qançları, dizlərindəki sıyrıntıları görüb rıqqətə gələn Oktavı çimdikləsəydin, ağlayardı. Siqaretdən bir qullab da alsay, hansısa qızın kürəklərinə aşiq olacaqdı. Hər gün bir azcana, xal ölçüsündə olsa belə, cüzi gözəlliyə ehtiyacı var. O, Odilin çiyinlərini busələrdə qorq edir, çünki bu çiyinlərdən «Obsession» ətrinin qoxusu gəlir. Saatlarla onun dirsəyini dil boğaza qoymadan tərifləyir.

– Gələcəyə doğru uzanmış dirsəyini vurulmuşam. İcazə ver, qüdrətinə nəbələd olduğun dirsəyinin duyucuna seyrinə dalım. Özündən əvvəl mənim üçün sənin dirsəyin gəlir. Yandır siqaretini, hə, atəşi üzünə yaxın tut. Məni istədiyin kimi ovsunlaya bilirsən, amma dirsəyini öpməyimi mane ola bilməyəcəksən. Sənin dirsəyin mənim xilaskarımdır. O dirsək həyatımı mənə geri qaytardı. Sənin dirsəyin mövcuddur, mən onu görmüşəm. Bədənimə məni ağılatmağa qadir olan bu incə dirsəyinə vəsiyyətdir. Dirsəyin dəri ilə örtülmüş oynaqdan ibarətdir, düzdür, dərin bir balaca cədləşib, yəqin, uşaq vaxtı onu çox əzib qanatmışam. Uşaqılıqda indi öpdüyüm yerlərdə, yəqin, sızanaqların olurdu. Dirsək elə də əhəmiyyətli bir yer deyil, bununla belə, mən çox arayıb-axtarıram, lakin hal-hazırkı məqamı duyuncaya yaşamaq üçün bundan tutarlı bir səbəb tapmıram.

– Ay mənim məstanım.

– Dirsəyini dilimlə yalamaq. Hal-hazırda könlümdən başqa heç nə keçmir. Yalayıb və ölmək.

Və o, təmtəraqa söyləyir:

Odilin dirsəkləri

Mənim Axilles dabanlarımdır.

Bu misraların ardınca gündə qaralmış bizim Valmon püpit əvəzinə Odilin kürəyində Sofiya nəmə yazır:

«Əziz Mübtəlalıq,

İltifat göstərib məni özümdən xilas edə bilirsənmi? Əks təqdirdə, ayaqlarımı suya, əl barmaqlarımı isə elektrikli yuvasına salacağam. Həyat yolunda səninlə birgə addımlamaqdan daha bətar bir şey varmı – bu yolda sənsiz addımlamaq. Qayıt. Əgər qayıtsan, sənə «New Beetle» hədiyyə edəcəyəm. Razıyam, bu çox axmaq təklifdir, düzdür, amma səbəbini özündə axtar: sən gedən gündən bəri hər ötən zaman məni daha çox ciddişdirir. Anladım ki, yer üzündə sənə tay olacaq heç bir qız yoxdur. Və buradan belə nəticəyə gəldim ki, mən səni sevirdim».

Altda imza qoymaq mənasızdır, Sofi onsuz da onun özünəməxsus üslubunu tanıyacaq. Açıqca yazmaqdan, diz çökməli və Sofiya kor-peşman fikirləşir ki, açıqca yazmaqdan, diz çökməli və Sofiya yalvarmalı idi: «Dadımaya yetiş, Sofi, artıq bacarmıram, sənsiz yaşaya bilmirəm, biz ayrılmamalıyıq, səni itirəmə, hər şeyimi itirəcəyəm». Lənət sənə kor şeytan, gərək məhz belə edəydin, qarşısında diz çöküb yalvaraydı, məgər bunu da edə bilməyəcəkdin?

Sofini tanıyana qədər süni kirpik taxdıqlarını qızlara məzəmmət edir və bu yolla onları tovlamağa çalışırdı. Qızlar etiraz etməyə başlayırdılar. Onda bunu yoxlamaq üçün qızlardan gözlərini yummağı xahiş edirdi və fürsəti əldən buraxmayıb onların boyalı dodaqlarından bir öpüş qoparırdı. Əl atdığı digər üsul «yük maşını» adlanırdı:

– De ki, «məni yük maşınıyam».

– Mən yük maşınıyam.

– Bip-bip (deyir və siqnal əvəzinə onların döşlərinə basırdı).

– Üçüncü üsul isə mərc üzərində qurulurdu.

– Mərc gəlirəm ki, geyiminə toxunmadan arxana toxuna bilərəm.

– Yaxşı.

– Ududzun (əlini ətəyin altına salaraq deyirdi).

Və nəhayət, uzaqbaşı, «tekila bum-bum» üsuluna əl atmaq olardı: qıza dişlərinin arasında yaşıl limon dilimi sıxmağı söyləyir və ovcuna bir çimdik duz tökürsən, ovcundakı duzu yalayır, bir stəkan «Schweppes» qazlı suyunu və tekilanı birməfəsə başına çəkir və qızın ağzındakı limondan dişləm alırsan. Limonu üçüncü dəfə dişləyəndə onu artıq qızın dili ovəz edirdi.

Nə qədər qoribə olsa da, bu üsullar həmişə özünü doğruldu. Lakin Sofi ilə hər şey tamamilə fərqli oldu. Övvəlcə özünü ələ apardı ki, guya Sofi onda bəylik marağ oyadı. Və Sofi özünü ələ apardı ki, guya ona inanır. Nəticədə onların ikisi də bir-birlərinə uşaqlıqları şeylərə inanmağa başlamışdılar. Və günlərin birində Sofi Oktavdan soruşdu:

– Niyə susursan?

– Əgər susuramsa, bu, yaxşı əlamətdir: deməli, mən qorxuram. Mən qorxuramsa, bu, yaxşı əlamətdir: deməli, mən utanıram. Əgər mən utanıramsa, bu, yaxşı əlamətdir: deməli, mən vurulmuşam. Mən vurulmuşamsa, bu çox pis əlamətdir.

O, Sofiyə aşıq olmuşdu, çünki Sofi ailəli idi. O, Sofiyə bənd olmuşdu, çünki Sofi azad deyildi. İkisi də «TBW de Plas» agentliyində işləyirdi, lakin Sofini ələ keçirə bilmirdi. O özü də evli idi, ələ buna görə də Sofini sevmişdi, çünki evli ola-ola başqasını sevmək qadağan idi, bu sevgi gizlin və şərfəsiz hərəkət idi. O, Sofini tovlamaq qadağan olunan qadınlar kimi: anası, bacısı, atasının rəfiqələri və ilk məhəbbəti kimi sevirdi, saf sevgi və təmənnaşız hisslərlə sevdiyin ilk məhəbbətin kimi. Sevgi dominoya bənzəyirdi: yuxıdan birinci daşın arxasına digərləri də yığılacaq. Onu uşaqlıqda bəyəndiyi qızlar kimi arzulayırdı, yəni duyğularını gizli saxlayaraq. Sonra ona belə dedi: «Mən vurulmuşamsa, bu çox pis əlamətdir» və o, bu sözlərdən qətiyyətlə təəcüblənəndi. Gecəyarı İncəsənət körpüsündə, Akademiyə tərəfdən üçüncü sırada Sofiyə götürüş təyin etdi, üzü Yeni körpüyə şəxələndən, iki qolu sanki gələcəyə qucaq açan Sena çayına tamaşa edə-ədə onu gözləməyə başladı. Hər şey ələ gözəl idi ki, haqiqətə bənzərdi. Sonra o, görüşə gəldi və hər şey adılədi.

– Bağışlayın, madmazel, sizinlə sonradan əlaqə qura bilmək üçün koordinatlarınızı mənə verə bilərsinizmi?

– Əlbəttə, müsyö...

– Mənə, sadəcə, Oktav deyir. Oktav. Deyəsən, mən sizə vurulmuşam. Döşlərinizi əlləsəm, buna etiraz edirsinizmi, madam?

– Utanmayın, buyurun, buyurun. Amma etirazınız yoxdursa, bəlkə danışmamışdan qabaq dilinizlə ağzımı zəbt edərdiniz?

– Bəs sizin bu məşğuliyyətin üçün uyğun bir yeriniz varmı?

Heyif ki, o bax beləcə, çox asanca aşıq oldu. Bu, birlikdə yaşayan sevgililər üçün həddindən artıq təhlükəli olan emosiya partlayışı əmələ gətirir. Həzz nikahın Damokl qılıncıdır. Sofi onu Yeni körpü küçəsində yerləşən agentliyin avtodayanacağına, yanqaranlıq və sakit bir güşəsinə apardı və iki iş məşininin arasında, beton divara qışılıb sevişdilər. Bu, hər ikisinin həyatında ən uzun orqazm oldu. Sonra Sofi onun mobil telefonunu aldı, öz nömrəsini yığdı və telefonun yaddaşına qeyd etdi:

– İndi yalandan deyə bilməyəcəksən ki, nömrəmi itirmişəm.

Oktav onun dərdindən ələ dəli-divanə olmuşdu ki, hətta bədəni də Sofi ilə ayrılığa etiraz səsinə qaldırdı. Çıbanlar çıxartdı, allergiyalar, boynunda sızanaqlar, qarın sancıları, mütəmadi yuxusuzluq kimi bəlalər ondan ələ çəkirdi. Beyin hər şeyi nəzarətdə saxladığını düşünsə də, ürək üsyana qalxırdı, ciyərləri havasızlıqdan boğulurdu. Sevdiyini inkar edən hər insan miskinləşir və azarlayır. Sofisiz həyat Oktavı eybəcərləşdirirdi. Çirkinləşmə günü bu gün də davam edir: indi ona təkcə narkotik çatışmır.

– MƏNİM TOXMAĞIM NAHAR AXTARIR!

Oktav bunu mikrofona qışqırır. Odil yığılanı. Onlar mehmanxananın gecə klubunda əyləşiblər, Oktav plastinkanı qoyur. Əldə olana qanə olmaq lazımdır: burada ancaq bir neçə köhnə disko mahnılar, fransız estrada toplusu vardı. Birtəhər musiqi proqramını hazırlayır, misal üçün, Erta Kittin ifasında dünyanın ən gözəl mahnısı – «Ələ yaxşıdır, sənə ələ-ələ tutuşub, mahnı oxuya-oxuya dünyanın harasına oldu getmək» mahnısı. Amma ciddi musiqilərdən başqa, «Y.M.C.A.» kimi yüngül disko musiqilərə də yer ayırmışdı.

– «Village People» qrupu şərab kimidir, – Oktav ucadan deyir, – köhnədikcə yaxşılaşır.

«Marcia Baïla»dan savayı, hər şeyi dinləməyə razıdır. Odil aradabir rəfiqələrinin gözü qarşısında ondan yarıpıb, bədəninə sürtünür. Rəfiqələri uzaqlaşan kimi o da ayrılır. Oktav onun zövqündə deyil, sadəcə, istəyir ki, rəfiqələri paxıllıqdan yanılıb-yaxılsınlar. Oktav isə

gənclərin və gözəllərin bu dünyasında özünü qoca və eybəcər hiss edir. Odilin qolundan yapışb hirsli deyir:

- Sizlər, on səkkiz yaşlı işvəli-nazlı qızlar yaman ifritəsiniz.
- Amma otuz üç yaşlı boşanmış kişilərə çata bilmərik.
- Düzdür, sənin xətrinə, istəsəm belə, yalnız bir şeyi dəyişə bilmərəm – yaşımı.

O, bir-birinin ardınca bütün gözəl qızların arxasınca düşür, təki niyə bütün gözəl qızların arxasınca düşdüyünü özünə sual etməyə vaxtı olmasın. Çünki cavabı ona gün kimi aydındır: ancaq bir qızın yanında ilişib qalmamaq üçün.

Daha sonra, demək olar ki, heç nə baş vermədi. Oktav Odili otağına apardı: çünki özü yeriyə bilmir, səndirləyirdi. Otağa girən kimi vanna otağına cumdu və Oktav onun necə qusduğunu eşitdi. Sonra suyu buraxdı və Oktavın heç nə hiss etmədiyinə ümid edə-ədə dişlərinə fırçaladı. O soyunmağa başlayanda Oktav özünü yuxuluğa vurdu, sonra isə, doğrudan da, yuxuya getdi. Otaqdan qusuntu qarışıq «Fluocaril» diş pastasının qoxusu gəlirdi.

Təyyarədə geri qayıdanbaşa qadınlar korlanmış saç düzümlərinin və xarab çıxmış dezodorant balonlarının arxasınca alıb-verirdilər. Oktav uçandan Dalidanın «Sözlər, sözlər...» mahnısını, Alen Delonun misralarını oxumağa başladı:

«Qəribədir.

Bilmirəm, bu axşam mənə nə olub,

İlk görüşümdəki eyni baxışlarla sənə baxıram.

Hisslərimi dilə gətirə bilmirəm.

Amma sən mənim oxunmaqdan usanmayacağım

Ən gözəl sevgi əhvalatımsan.

Sən dünən, sabah

Hər vaxt, hər zaman

Mənim yeganə həqiqətimən».

Maraqlıdır, həyatın işinə bax ki, əhəmiyyətsiz yaşadığın şeylər bəzən sənə mənalı görünməyə başlayır.

«Sən, skripkada nəğmələr qoşan

və qızılıgüllərin ətrini uzaqlara aparən külək kimisən».

Həmin nəslin nümayəndələrindən daha heç kəs fikrini belə gözəl ifadə etməyə cürət etmir.

*«Sən mənim, ulduzları qum təpələri üzərində
rəqsə dəvət edən yeganə melodiyaımsan».*

Halbuki bir vaxtlar sərxoş dostları ilə bu mahnını dinləyib gülməkdən uğunurdular. Nə üçün bu sözlər onlara belə gülməyə görünürdü? Nəyə görə romantikadan sıxılmağa başlayırıq? Öz hisslərimizdən utanırıq. Uca sözlərdən taundan qorxan kimi diksiniirik. Hər halda, duyğusuz varlıqları vəsf etmək heç də arzuolunan deyil!

*«Sən, mənim yasaq arzum,
Yeganə ağrım-acım,
Sən əlacımsan».*

Katibələr pıçqıldayıb dodaqaltı gülməyə, halbuki gözlərini onların gözlərinə zilləyib, «sən mənim yasaq arzumsan» deməyə cəsarət edən ilk oğlanın qarşısında göz yaşlarını sel kimi axıtıb hönkürərdilər. Bəlkə də paxılıqdan əsəbiləşir və istehzayla gülməyə. Amma onlar tezliklə mövzunu dəyişir və agentlik tərəfindən fotoşkillərin çapına ayrılan xüsusi endirimlərin müzakirəsinə başlayırlar. Danışarkən müdirlərinin adlarının ancaq baş hərfələrini çəkirlər:

– Görəsən, FAP bu barədə PİT ilə danışdı?

– Bunu JFD ilə müzakirə etmək lazımdır...

– APT ilə RGP-nin iclası yaxşı keçdi...

– Elədir, amma LJ və AD heç nəyi təsdiqləməyiblər...

Yerdə qalan vaxt restoranların talonlarının məbləğinin azlığından şikayətlənməklə keçir. Oktav hələ də hamıdan daha yüksəkdən qəhqəhə çəkməyə çalışır və bəzən buna nail olurdu.

Kişini ələ keçirmək, qadını isə məğlub etmək müşküldür. Bir neçə gündən sonra tamamilə əks-istiqamətdə uçan təyyarəyə minən Sofi laqeyd nəzərlərlə Oktavın göndərdiyi açıqcanı oxuyurdu. Onun körpəsini daşısa da, daha onu sevmirdi. Bir aydan çoxdur ki, ona Mark Maronye ilə xəyanət edirdi.

İndi isə Seneqaldakı məzuniyyətini uzatmaq qərarına gəlmiş Markın yanına uçurdu. Ayrılandan sonra Sofi əsl cəhənnəm əzabı yaşamışdı. Bətnində uşağını daşdığından insandan ayrılmaq insan qüvvəsi xaricində bir mətanət tələb edirdi, xeyr, daha dəqiq desək, qeyri-insani cəsarət, heyvani cəsarət tələb edirdi. Sanki anesteziya edilməmiş qıçını paslanmış cib bıçağı ilə asta-asta kəsirlər. Sonra könlünə qisas almaq düşdü. Sevgisi nifrətə çevrildi və Oktavın müdirinə zəng vurdu, necə olmasa, bir neçə il öncə Maronye həm də onun müdiri idi. O, Sofini «Qərb sahili» restoranına nahara dəvət etdi, Sofi elə oradaca təslim oldu, ağıladı və açdı sandığı, tökdü pambığı, hər şeyi ona olduğu kimi danışdı. Maronye sonuncu fotomodel sevgilisindən yenidən ayrıldığından vəziyyət ona əl verir və müvəqqəti sentimental asudəliyinə uyğun gəlirdi. Onlar marinada qoyulmuş balıq və dəniz molyuskundan ibarət xörək sifariş verdilər.

Mark artıq onun çıxarına sığal çəkirdi ki, Sofinin mobil telefonuna Oktavdan zəng gəldi.

Alo, Sofi? Nə üçün mənim zənglərimə cavab vermirsən?

Sənin nömrən mənə də yoxdur.

Necə yəni mənim nömrəm sənə də yoxdur?

Silmişəm onu.

Axı niyə?

Telefonun yaddaşında artıq yer tuturdu.

Sofi əlaqəni kəsdi və telefonu söndürdü, daha sonra Marka şokolad desertinin qabı üzərindən onu öpməyinə icazə verdi. Səhəri gün isə telefon nömrəsini dəyişdi.

Yaddaşında artıq yer tutan hər şeyi Sofi beləcə, bərbəbir silirdi.

Oktav Markla Sofinin eşqbazlığından xəbərsiz idi, heyif, bilsəydi, sevinərdi: öz müdirinin sayəsində qurumsaq adını qazanmaq dolayısı ilə elə işdən çıxarılmamağa bərabər bir şeydir. Sofinin uçduğu təyyarə də qəzaya uğramadı. Maronye onu Dakar aeroportunda gözləyirdi. Səkkiz günlük istirahətin hər günündə bir dəfə sevişdilər. Halbuki hətta bir dəfənin çox hesab olunduğu yaş həddinə çatmışdılar. Hər ikisi halından razı idi, çünki vaxtlarını birgə keçirməkdən xoşları gəlirdi. Hər şey onların nəzərlərində çox sadələşmiş, qəfildən aydınlanmışdı. Yaş artıqca insanların xoşbəxt anları daha da artmış, xeyr, sadəcə, tələbləri azalır. Təmkin və sakitlik nümayiş etdirir, uğursuzluqlarını çəkinmədən dilə gətirirlər. Onlara verilən hər saniyəni möhlət bilib qədir-qiyətini bilirlər. Markla Sofi bir-biri ilə tutmurdular, amma onlara birlikdə xoş idi, belə şeyə nadir halda rast gəlinir. Onların qanını yalnız bir şey – adlarının axmaq «Mark və Sofi» teleserialı ilə eyniliyi qaraldırdı.

Amma insan özünü buna görə öldürməz ki. Əgər...

**BİZDƏN AYRILMAYIN!
REKLAMLARDAN SONRA ROMAN DAVAM EDƏCƏK!**

SAQQALLI NARKOTİK ALVERÇİSİ QOLLARINI YANLARA GENİŞ AÇARAQ ZİBİLXANANIN YUXARISINDA DURUB. ON İKİ NÖFƏR MÜŞTƏRİ ONU DÖVRƏYƏ ALIB. ONLARIN ƏYNİNDƏ PAPAQLI PAMBIQ KÖYNƏK, SU KEÇİRMƏYƏN «K-WAY» GÖDƏKCƏLƏRİ, BEYSBOL PAPAQLARI VƏ OMBADAN AŞAĞIDA DURAN KİSƏYƏ OXŞAYAN ŞALVARLAR VAR. ONLAR GÖZDƏN-QULAQDAN UZAQ BU TULLANTI SƏHRASINDA ONA SİTAYİŞ EDİRLƏR.

GÖZLƏNİLMƏDƏN ALVERÇİ DEYİR:

– SİZDƏN ÇOX CİDDİ SORUŞURAM, ARANIZDAN KİM MƏNƏ BİRİNCİ DAŞI ATAR?

HƏVARİLƏRDƏN BİRİ BƏRKİYİB DAŞLAŞMIŞ KOKAİNİ ONA UZADIR:

– XUDAYA, AL, BUDUR DAŞ.

BU VAXT İLAHİ MUSIQİ SƏSLƏNİR, SƏMADAN YERƏ PARLAQ BİR ŞÜA SÜZÜLÜR VƏ O, BİZİM MÜQƏDDƏS SATICININ ƏLİNDƏKİ DAŞI NURLANDIRIR, SATICI BƏYAN EDİR:

– SƏN DAŞSAN VƏ ÖZ EKLOQAMI¹ BU DAŞIN ÜZƏRİNƏ HƏKK EDƏCƏYƏM.

ARDINCA BİZİM SAQQALLI ULDUZUMUZ DAŞLAŞMIŞ KOKAİNİ AĞ TOZA ÇEVİRİLƏNƏ QƏDƏR OVCUNDA ƏZİB XIRDALAYIR. ƏLİNİ AÇANDA OVCUNDA MÜKƏMƏL ŞƏKİLDƏ SİRALANMIŞ ON İKİ PARALEL KOKAİN «CİĞİR»İ GÖRÜNÜR.

¹ Ekloqa (ədəb 1. antik poeziyada, daha sonralar isə Avropa poeziyasında: çoban həyatını təsvir edən şeir; 2. seçilmiş şeirlər məcmuəsi)

– GÖTÜRÜN VƏ BURNUNUZA ÇƏKİN, BU, SİZİN YOL-
UNUZDA FƏDA ETDİYİM CANIMDIR.

ON İKİ MƏSLƏKDAŞI MƏİŞƏT TULLANTILARININ
ARASINDA ONUN QARŞISINDA DİZ ÇÖKÜR VƏ UCADAN
DEYİR:

– ŞÜKÜR OLSUN SƏNƏ! O, «CİĞİR»LARIN SAYINI AR-
TIRDI!

İRİ PLANDA ŞƏKİL: XAÇ FORMASINDA AĞ TOZ TOPA-
SI VƏ ONA SANCILMIŞ SAMAN ÇÖPLƏRİ.

FİNAL SLOQAN (KADRARXASI SƏSLƏ): «KOKAİN: BİR
KƏRƏ ÇƏKƏN, MİN KƏRƏ ÇƏKƏR».

IV

Biz

*«Çağırışımız kütlədə unudulmaz
təəssüratlar buraxsın deyə insanları öldürməli olduq».*

Teador Kaçinski,
ləqəbi «Unabomber»,
*«Washington Post» və
«New York Times» qəzetlərində
çap olunmuş manifestindən,
19 sentyabr, 1995.*

Markın intihar xəbəri hamımızı sarsıtdı. Amma desəm ki, bu addımına təəccüblənmişik, yalan danışmış olaram. Rəsmi xəbərə görə, sualtı cərəyanlar onu aparmış və o, Dakarın cənubundakı Sali sahillərində boğularaq ölmüşdü. Lakin həqiqəti təkcə biz bilirdik. Bilirdik ki, həyat qayğılarından xilas olmaq istəyən Mark özünü qəsdən cərəyana təslim etmişdi. Əsəbilik və gərginliyin onu əldən saldığı hamımız bilir, onun necə çapalayıb mübarizə apardığını hiss edirdik, onun saxta ruh yüksəkliyindən ilhamlanır və intihardan söz salan kimi mövzunu tələm-tələsik dəyişirdik. Həqiqət gözə soxulurdu, biz isə onu qulaqardına vururduq: Maronye gözümüzün qarşısında məhv olurdu və biz onu xilas etmək niyyətində deyildik. Hələ sağlığında onun dəfninə hazırlaşırıdık. «Kral yarımcaandır, yaşasın kral!»

Banye qəbiristanlığındakı dəfn mərasimində üç yüz reklamçı, xüsusən də Marka nifrət edənlər və illərdir onun ölümünü həsrətlə gözləyənlər göz yaşlarına heyifsilənmədən ağlayıb-sızlayırdılar: arzularına çatdıqlarına görə vicdan əzabı çəkir və bundan sonra kimə nifrət edə biləcəklərini özlərinə sual edirdilər. Reklam işində düşmənçilik labüddür, sən düşməninə özib uğur qazanmalısən, amma qəfildən zəruri hərəkətverici qüvvəndən məhrum olanda başını itirib nə edəyini bilmirsən.

Çox istəyirdik ki, bu mərasim yuxu olsun. Biz ara qarışırdıran bir insanın dəfnində iştirak edirdik, məzara endirilən tabuta baxır və bunun onun növbəti hiyləsi olduğuna ümid edirdik. Qəfildən kamera kənara sıçrasa və bu tamaşanın aktyorlar tərəfindən təşkil olunduğu hamıya agah olsaydı, nə gözəl olardı: keşişin ömrün qış çağını

yaşayan oturuşmuş aktyor olduğundan xəbər tutardıq, kaş göz yaş axıdan dostlar qəhqəhə çəkib gülər, arxamızdakı texniki işçilər naqilləri yığar, rejissor isə qışqırdı: «Çəkildi!»

Çox vaxt həyatın yuxuya çevrilməyini arzulayırıq. Ucuz filmlərdəki kimi günlərin birində yuxudan ayılıb, bütün qayğılarımızın möcüzəvi şəkildə həll olunduğunu görmək istəyirik. Filmin qəhrəmanı dənizdə batır və budur, ura, gözlənilmədən huşu yerinə gəlməyə başlayır. Dəfələrlə ekranlarda buna bənzər səhnələri görmüşük: filmin baş qəhrəmanı eybəcər və qaniçən bədheybətə hücumuna məruz qalıb, vəhşi heyvan onu küncə qısıb, dadına baxmağa yenidən hazırlanırdı ki, şarp, qəhrəmanınız qan-tər içində yuxudan ayılıb, yatağında dik atılır. Nə üçün belə şeylər həyatda heç vaxt başımıza gəlmir? Hə?

Əgər yatmırsansa, yuxudan necə ayıla bilərsən?

Amma buradakı tabutun içində həqiqi meyitin həqiqi külü vardı (Çarli həтта ondan bir ovuc götürüb cibinə basmışdı). Biz həqiqi göz yaşları ilə ağlayırdıq. Biz, yəni Avropa «Ross»unun bütün kollektivi: Cef, Filipp, Çarli, Odil, tacrübə keçənlər, qüdrət sahibləri, əlindən iş gəlməyənlər və mən, əlində kağız dəsmal tutan Oktav, hələ də burada, hələ də iş başında, hələ də işdən atılmağa həsrət, sadəcə, Sofi gəlmədiyinə görə bir qədər məyus Oktav. Biz, yəni «Ross» agentliyinin hesabına yaşayan bütün tüfeyli dəstəsi: televiziya kanalları sahibləri, böyük radiostansiyaların səhmdarları, müğənnilər, aktyorlar, fotoqraflar, dizaynerlər, siyasi xadimlər, jurnalların baş redaktorları, nüfuzlu mağazaların müdirləri, biz – hamının yerinə qərar qəbul edənlər, biz – ictimai rəyin qabaqcılları, biz – satılmış, tanınmış və lənətlənmiş artistlər, biz ağlayırdıq. Biz öz acınacaqlı taleyimizin yasını tuturduq; reklam sahəsində kimsə vəfat etdisə, qəzətlərdə nə bir məqaləyə, nə də qara çərçivəli nekroloqa rast gələ bilərsən, heç televiziya verilişləri də bu kədərli xəbərə görə yayımını dayandırmır, ölümdən sonra mərhumun yalnız satılmamış layihələri və İsveçrə bankındakı şifrəli hesabı qalır. Reklamçı öləndə heç nə baş vermir, təkcə ölü reklamçı dirisi ilə əvəz olunur.

Bir neçə gün sonra artıq Mayaminin cənub sahillərindəyik. Burada hər ölçüdə pamelAndersonlar, ürəyin istəyən qədər janklodvandamlar var. Hamımız canbır qəlbə dostuq. Üzümüzü amerika günəşinə tutmamışdan qabaq dərimizi ultrabənövşəyi şüalarda yandırırıq. Bu cür mühitə uyğunlaşmaq üçün qızlar yelbeyin gəlinciklərə, oğlanlar isə pornoqrafik filmlərdəki gədələrə bənzəməlidirlər. Biz narkotika qurşanmışıq çünki dünyanın heç bir spirtli içkisi və musiqisi dilimizdəki qıfılı sındırıb, bizi bir-birimizlə ünsiyyətə cəsarətləndirməyə qadir deyil. Bizim yaşadığımız dünyanın yeganə dəlisov macərəsi qoruyucusuz seviməkdir. Nəyə görə hamımız gözəllik axtarışındayıq? Çünki dünya elə eybəcərdir ki, adamın lap ürəyi bulanır. Biz gözəl olmağa can atırıq, çünki biz hamıdan yaxşı olmaq istəyirik. Estetik cərahiyə bizə qalan yeganə cəfəngiyyatdır. Buradakı insanların dodaqları oxşardır. Dünyamız insanın klonlaşdırılması fikrindən təşvişə düşür, halbuki o, çoxdan bəri mövcuddur və «*plastic surgery*», yəni estetik cərahiyə adlanır. Bütün barlarda Şerin «Sevgidən sonrakı həyata inanırsanmı?» adlı mahnısı səslənir. Bundan sonra özümüzə insandan sonrakı həyata inanıb-inanmamığımızı sual etsəydik, pis olmazdı. Amansız çirkinlikdən xilas olmuş, dünyəvi paytaxtı ecazkar Mayamidə məskunlaşmış uca postinsanların varlığına inanırıqmı? Orada hamının məsum və qabarıq alını, pambıq

kimi dərisi, badamvarı gözləri olacaq, hamının uzun qollara və qara boyalı dirnaqlara haqqı çatacaq, ətli koppuş dodaqlar, qabarıq almaçiq sümükləri, incə qulaqlar, dimdik burunlar, ipək kimi saçlar, cazibədar və xoş ətirli boyunlar, ən əsası isə ucu sivri dirsəklər hamıya tənbətən paylanılacaq. Hərəyə bir cüt dirsək! Dirsəyin demokratikləşdirilməsinə doğru, irəlilə! Fotomodel Paulina Porizkova müsahibəsində çox təvəzökarcasına demişdi: «Şadam ki, insanlar mənə gözəl hesab edirlər, amma bunun səbəbi adi riyazi məsələdədir, yəni gözlərimlə cənnət arasındakı millimetrlərin sayındadır».

Çarli ilə mən dəniyə girib, mobil telefonla danışırıq. Nəhəng «Jeep»lərdə səhildə fırlanır. Maroneyin ölümünə baxmayaraq, «Maigrette»nin çəkilişlərini dayandırmadıq, necə olmasa, istehsalata əmək-pullar tökülüb. Birdən Çarli cibindən içində Mark Maroneyin bir neçə qrammış küllü olan kiçik qutunu çıxarıb. Küllü dəniyə boşaldır. Mayaminin dalğalarının ağuşunda üzümək – bu, Markın ürəyincə olardı. Ovcunıya yapışmış qalın küllü qırıntılarını görəndə ağıma bir fikir gəldi. Ondan əlini irəlilə uzadıb, ovcunu üzüyuxarı açmağı xahiş etdim. Əyildim və bir vaxtlar dostum, müəllimim olan Mark Maroneyi burnuma çəkdim. «Maroney bəyimdə dolanır!»

Bu şəhərdə rastınıza eybəcər qız çıxsın, bizə xəbər edin. Başqa yerlərdə statistik cəhətdən anormal hesab olunanlar (yəni sağlam və gözəl olanlar) burada çox normal hesab olunurlar; bütün bunlardan adamın ürəyi sıxılır (xatırladım ki, mən danırmaq əşiqiyəm). Bir qızı gözəlti edən kimi mütləq ondan daha gözəl və daha cavan olan digər qız tapılacaq. Ey şirin işgəncə! Hə, düzdür, şəhvət yeddi ağır günahdan biridir. Mayami – ey Sodoma, Gomora¹ və Babillə qardaş şəhər!

Mayaminin «Coconut Grove», yəni kokos meşəliyi məhəlləsindəki bir oğlan çihuahua cinsindən olan xaltalı altı itini gözdirir və rezin əlcəklə onların nəcisini küçədən toplayırdı. Onun görüşünə narkotik alverçiləri və diyrəkli qaçış xizmətlərindəki idmançılar çıxır. Gündə qaralmış məxluqlar sürüsü «Koloni» mehmanxanasının

qarşısında mobil telefonla danışır. Bizə aydın olur ki, Mayami şəhəri başdan-başına nəhəng reklam dünyasıdır. Burada artıq reklam həyatı deyil, həyat reklamı təqlid edir. Altdan neon işıqlarla bəzədilmiş çəhrayı «Kadillak»lar çikano repinin sədələri altında titrəyir. Bu qədər gözəlliğin və var-dövlətin bir məkanda toplanmasından adamın az qala başı gicəllənir. «Nyas Kafedə» əyləşib, gözəlçə modelləri süzürük, amma ürəyimizdə onların gül camallarını zay etmək keçir.

Mayaminin Ar-Deko rayonu şəhərin cənubunda, dəniniz sahəsində yerləşir. Rayonun əsası təqaüdcülərin yerləşməsi üçün XX əsrin otuzuncu illərində qoyulmuşdu. Həmin əsrin qırxıncı illərinin əvvəllərində yaponların Floridaya hava hücumlarından ehtiyat edən ABŞ hökuməti çoxlu sayda hərbiçini Mayamiyə səfərbər edir. 1959-cu ildə, Batista rejimi çökəndən sonra buraya kubalıların kütləvi immiqrasiyası başlayır. Beləliklə, Mayami təqaüdcülərlə (Qərbin bütün zəhmətkeşlərinin ilboyu işləyib xidmət etdikləri pensiya fondlarının sahibləri) hərbiçilərin (onları qoruyanların) və kubalıların (onları narkotiklə təmin edənlərin) şəhərinə çevrildi: əla həftəbecərdir. Yetmişinci illərin neft böhranı Mayamıdan dəyən ötmədi. Şəhərin sonunun gəldiyini, ömrünü başa vurduğunu, şəhvətin taxtdan endiyini düşünürdülər, lakin on il sonra, 1985-ci ildə reklamçılıq yenidən onu dəbin taxt-tacına sahib etdi.

Həmin ildə fotoqraf Brüs Veber «Calvin Klein» üçün Mayaminin Ouşn-drayv küçəsində silsilə fotolar çəkdi. Bu şəkillər dünyanın bir çox jurnallarında görünən kimi Mayami yenidən dəb dünyasının paytaxtına çevrildi. Mayami elə bir məkandır ki, burada fotoqraflar şəhərin şahzadələridirlər. Əgər nasistlər bu şəhərin dağdıncı reklam gücündən istifadə edə bilsəydilər, on dəfə daha çox insanı o biri dünyaya göndərə bilirdilər. Fotomodel Kristi Tarlingtonu çimərlikdə hansısa «istedadlı» fotoqraf kəşf etmişdi. Canni Versace 15 iyun 1997-ci ildəki qətlinə qədər bütün kataloqlarının çəkilişlərini burada həyata keçirmişdi. «Oakley» eynəklərinin son modelini taxan məxluqlar – tunc dərililə kubalı gözəlçələr, şort geymiş homoseksuallar konki üzərində küçələrdə o baş-bu baş veyllənirlər.

¹ Sodoma və Gomora – Əhdi-Ətiqədə adı çəkilən və əhəllilərinin günahı ucubtından Allah tərəfindən məhv edilən günahkar şəhərlər.

Ortada heç bir ziddiyyət yoxdur. Nəticə etibarilə nasistlər qalib gəliblər: hətta zəncilər də saçlarını sarı rəngə boyayırlar. Biz sağlam və gülürüz Hitler gəncliyinə¹ bənzəmək üçün dəridən-qabıqdan çıxırıq. Antisemitlər istədiklərinə nail oldular: qızlar Vudi Allenin zarafatlarına ürəkdən gülürlər, amma söhbət yatağa çatanda onlar ali irqə məxsus olan sarışın Rokko Siffredi ilə yatmağa üstünlük verirlər.

Yolunmuş palma ağacının ensiz kölgəsində əyləşib, «Volley-palooza»ya – çimərlik voleybolu turnirini baxırıq, müxtəlif agentliklərin manekenlərindən ibarət komandaları arasında keçirilən bu yarış iki gün davam edəcək. Fotoqraflar Stiven Mayzel və Piter Lindberq oyuna (eyni zamanda ilin 364 günü bütün planetə) hakimlik edirlər. Qırmızı və qara bikinili qüsuruz əndamlar isti torpağın üzərində orabura qaçışırlar. Dəniz suyuna qarışmış tər damlları onların sarı saçlarından süzülərək rafiqələrinin incə göbəklərinə sıçrayır və onlar bu qıdıqlayıcı təmasdan gülümsünürlər. Aradabir okeandan gələn yüngül sahil küləyindən dərirləri ürəşir; hətta uzaqdan belə onların zərif qollarının necə titrədiyini görür və bundan zövq alırdıq. Kövrək çiyinlərinə səpələnmiş qum dənəcikləri qızılı narın yağış kimi parıldayırdı. Bu tamaşa monoton zövq-səfası ilə ruhumuza əziyyət verirdi. Bizə öldürücü zərbəni onların bərq vuran düməğ dişləri vururdu. Əgər on milyon nüsxədə satılan disk yazsa bilsaydım, indi biz burada olmazdıq. Hə, bir də, oyunda qırmızı bikinililər qalib gəldilər. Qalib komandanın kapitanının elə bil on beş yaşı var. Onun yanında Kameron Dias, Uma Turman, Jizel Bandhen və Hiter Qrahem dörd qoca kaftara bənzəyirlər. Və elə bilməyin ki, ağılımızdan onları, bu xanımdadələri ancaq yatağa dartmaq keçir. Onların ayaqlarının arasına soxulmaq bizim vəcimizə də deyil. Biz yalnız dilimizizin ucu ilə onların titrəyən göz qapaqlarına toxunmağın, barmaqlarımızın ucu ilə alınlarına sığal çəkməyin, onların vücudlarına qısılaaraq uzanmağın, Arizonada və ya Cənubi Karolinada keçən uşaqlıq illərindən bizə danışarkən onları dinləməyin həsrətini çəkirik; birlikdə fındıq yeyə-

yeyə televizorda hansısa seriala baxmağı və üzlərinə tökülən züflərini aradabir ehmallı qulaqlarının ardına verməyi arzulayırdıq, fikirlərim sizə çatır, yoxsa necə? Eh, biz onların qayğısına qalmağı bacarardıq, mehmanxana nömrəsinə suşi sifariş verərdik, «Rolling Stones» qrupunun «Enci» mahnısının sədaləri altında rəqs edərdik, məktəbdəki dəcəllikləri xatırlayıb gülərdik, axı bizi eyni məktəb xatirələri birləşdirir (ilk dəfə pivo içdiyimiz şənlik, gülünə saç düzümləri, ilk, eyni zamanda sonuncu olan məhəbbətimiz, cins gödəkəclər, əyləncə gecələri, hard-rok, «Ulduz döyüşləri» və bu kimi şeylər), amma gözəllik ilahələri hər zaman istedadsız uşaqbaz yazıçıları və «Ferrari» sürənləri bizdən üstün tuturlar və bu səbəbdən də planetimizin işləri kölləməyallaaq vurur. Xeyr, xeyr, mən seks divanəsi deyiləm, lakin dilin lüğət tərkibində sevgidən ciyərləri boğulan manyaklara uyğun bir addan-zaddan da yoxdur. Yaxşısı budur, bunu belə adlandıraq: mən «ciyərlə mübtəlahiyam», vəssalam.

Axşam naharımız kirayə götürdüyümüz yaxtanın kayıt-kompaniyasında, bir neçə ikinci dərəcəli manekenin iştirakı ilə baş tutur. Desərdən sonra Enrike Badükül qızlardan biri ilə min dollara mərc gəlir ki, o, tumanını çıxarsa və yaxtanın tavanına yapışdırıb-yapışmayacağını yoxlamaq üçün onu yuxarı tullağa bilməz. Lakin qız cəsarətli çıxır və tumanını tullayır, biz hamımız bir ağırdan gülürük, halbuki bu, qətiyyətlə gülməli deyildi (çünki tumanı qopub spagetinin üzərinə düşdü). Bütün dünya fahişədir. Kiminsə haqqını ödəmək və ya kimdənsə haqq almaq – əsas məsələ bax bundadır. Kobud desək, qırx yaşına qədər sənə pul ödəyirlər, sonra isə sən digərlərinə ödəyirsən, bu, faktdır – Fiziki Gözəllik Məhkəməsi apelyasiyaları qəbul etmir. Üzü seyrək saqqallı avara cavanlar baxırlar ki, görün, onlara baxan var, biz isə onlara baxıb-baxmadıqlarına baxmaq istəyənlər avaralara baxırıq. Sonu görünməyən və məzhəkə «Güzgünlü saray» – köhnə yarmarka bayramlarındakı attraksionu, öz əksinlə toqquşduğunuz güzgünlü labirinti xatırladı. Yadımdadır ki, uşaq vaxtı bu labirindən alınımı işlərlə bəzəyib çıxırdım.

¹ Hitler gəncliyi – (alm.Hitler-Jugend) nasist hərbi gənclər təşkilatıdır, məqsədi gənc oğlanları nasist ölkələrinə uyğun yetişdirməkdir. Bu təşkilat Alman Nasional Sosialist Fəhlə Partiyasının alt qurumu kimi birbaşa Hitlerə bağlıydı.

Ouşn-Drayv küçəsinin neon işıqları yoldan keçənlərin üzərində sayışıb sanki onları alova qərç edir. İliq külək köhnə əyləncə gecələrinin vərəqələrini süpürləyib uzaqlara aparır. Bir gün qabaq «Living rum» gecə klubundakı qızlar buz üstündəki inəklər kimi burcudurdular (əgər sən «Living rum» klubunun qapısından girmisənsə, deməli, sən VIP-sən. İçəri keçən kimi əyləşməyə masa almısan, deməli, sən VVIP-sən, əgər masanın üzərində şampən şüşəsi varsa, deməli, sən VVVIP-sən. Və əgər klubun sahibəsi səni marçılıyla (Madonnasan). Mayami Biç şəhəri nəhəng şirniyyat mağazasıdır – binaları totrlara oxşayır, qızları isə konfet kimidirlər, ağzına qoy, ye, ye, birtməsin.

Reklam çarxının çəkilişi üçün gün işığını qaçırmayaraq olmazdı, ona görə də biz səhər saat altıda yuxudan ayılırdıq. Hansısa milyarderin Ki-Biskeyn adasındakı evini – divarlarından Tamara de Lempikanın əsərlərinin surəti asılan imarətini kirayələmişik. Tamara (bizim qız) yeni reklam ulduzu həyatına bir göz qırpımında əhlişdi. Onun saçına bəzək verir, üzünü qrimləyirlər, rejissorun furqonundakı qəhvə qonaqlığında onu qəhvə sarıdan korluq çəkməyə qoymurlar. Dekoratorlara otluğu rəngləmək həvalə olunub (otluq ssenariyə əsasən elə də yaşıl deyil). Baş operator anlaşılmayan göstərişlərini anlayışlı texniki işçilərə ünvanlayır. Həmin işçilər bütün gün ərzində

müəmmalı rəqəmlərlə danışıır, işıqlanmanın hazırlığını görürlər:

4-dən 12-yə keçməyi yoxla.

Yox, fokusu dəyişmək lazımdır, mənə 14-də 8-i ver.

Ofisiant bizim üçün hər nə gətirsə, Çarli ilə mən üyüdüb yeyirik: saqqız – sadə və şişməlisindən, pendirli dondurma, qızılbalıq otından hamburgerlər, ələmi bir-birinə qarışdırmışıq, pendirli-dondurmali-saqqızlı-qızılbalıqlı-hamburgerli-toyuqlu-souslu saşımı. Saat səhər doqquzun yarısı hiss olunmadan özünü yetirir və Enrikenin dodaqlarındakı gülüş yox olub gedir.

– Səma artıq ağarmış, belə havada çəkməy olmaz.

Müştərimiz israrla vurğulamışdı ki, çəkiliş zamanı səma gömgöy, kölgələr isə qarışıq olsun.

Amma nə etməy olar, – deyir Enrike özünə təskinlik verir, – Tanrının işığıdı bu.

Cavabında Çarli vüqarla böyan edir:

Deməli, Tanrı fərsiz operatorudur.

Səmanın ağımtıl hissələrini sonradan işığın tənzimlənməsində dəyişmək mümkün olmayacaq. Əgər çəkilişləri davam etdirsək, sonradan hər kadri proqramda ayrıca rəngləmək məcburiyyətində qalacaqdıq. Bu işlər isə baha başa gəlir, gününə 40.000 saymalısan. Çarəmiz nədir, dumanın dağılmasını gözləyəncə qədar düz on dəfə səhər yeməyi yeyirik. Teleprodüser saç-başını yola-yola Parisdəki siğorta şirkətinə zəng vurub «Günün Hava Proqnozu»nu almağa, hər pis xəbərə hazır olmağa çalışır. Mən isə əhvalımı pozmuram: kokaini tərğidəndən bu günə bütün günü gövsəyirəm, ağzımın boş duran vaxtı olmur.

«Jül və Cim»¹ romanının qəhrəmanları kimi, biz də: Tamara, Çarli və mən Floridanın ayrılmaz üçlüyü idik. Buradakı amerikalılar hər addımda eyni sualla bizi tənqə gətirirdilər:

– «Üç nəfərlik sevgi» oynayaq?

Səhərlərimizi «Korona» pivəsi içməklə keçirir və nəfəs dərmədən gülüb şənələnirik. Hamı elliklə Tamaraya vurulub: gəl bir vurulmasınlar, erkəklərdə eşq kimi kimyəvi reaksiyalar əmələ gətirmək üçün bu qız günə 10.000 avro qazanır. Dəbilqəli və saqqallı

¹«Jül və Jim» yazıçı Henri-Pyer Roşenun 1953-cü ildə çap olunduğu romanıdır.

texniki işçilər elektrik məfəllərini daşıyırlar, simsiz danışıma cihazları cızıldadır, işıqçılar qəmli-qəmli səmaya baxırlar, biz isə bədənimizə günəş kremi çəkib uzanmışıq, bəlkə bu krem günəşi bizə götürə. Qara pərdələr ətraf mühitlə aramızda girib, dünyanı sanki tək gözlə görürük. Əgər günəşin yoxdursa, sən axı nəyə yarayırsan, ay Mayami?

– Nəzarət edin ki, palmalar kadra düşməsin: yəqin, unutmamısınız ki, reklamdakı hadisələr guya Fransada baş verir. Elə olsun ki, qovaq və fıstıq ağaclarını sonradan çəkib əlavə etməli olmayacaq.

Afərin, Oktav, qeydin lap yerinə düşdü, nəhayət, sən də bir işə yaradın. Bir cümlənlə biletinin pulunu artıqlaması ilə doğrulda bildin.

Çarli zarafat etsə də, çox qayğılı görünür. Səhərdən sözlü adama oxşayırsan, amma danışmağa cürət etmir. Qərara gələ biləcəkmisi? Budur, deyəsən, gəldi:

Oktav, bilirsan, sənə bəzi şeyləri xəbər verməliyəm. Agentlikdə böyük dəyişikliklər olacaq.

Çox sağ ol, özüm də bilirəm. B.D.-nin ölümündən sonra, çox güman ki, nələrsə dəyişəcək.

B.D.-nin ölümü deməzlər, deyərlər ki, vəfatı.

– Sevimli müdirimizin ölümünü lağa qoymağa cəsarətin də çatır?

Tamara uğunub gedir, Çarli isə eyni tərzdə hücumunu davam etdirir:

– Cefin Seneqala gəlmədiyini sənə də gözündən yayınmayıb, yəqin.

Hə, bunu biləndə qəhər mənə güc gəldi və az qala Seneqaldan baş götürüb qaçmaq istədim. Bilmirəm, onsuz keçən bu dörd günə necə dözə bilmişik.

Bəsdir, tikanlarını saxla. Biz burada «səndə-məndə» oynadığımız vaxt Cefin harada olduğunu mən çox yaxşı bilirəm. Təsəvvür et ki, bizim sevimli həmkarımız tənbellik etməyib Nyu-Yorka uçur və «Ross»un başbirlərlərindən prezident Filippin yerinə onu qoymağı xahiş edir.

Nə danışırısan?

Eşitdiyini. Cef saman altından su yeritdi: «Madon»dakı Dülərin

dəstəyini qazandı, baş ofisə gedir və deyir ki, agentliyin Fransadakı rəhbərlərini dəyişməsələr, «Madon»un sifarişləri əllərindən çıxacaq. Bəs, sənə, bizim başbirlərlər ona nə cavab verdilər?

Cef, get dilini bir yerinə sox!

Bu saat! Amerikanların müdirlərin kreslosuna göz dikən belə dilli-diləvər, şeytana pəpis tikən şöhrətpərəslərdən ötrü ürəkləri gedir – Harvardda biznes akulalarına və Con Ueynin çəkildiyi kovboy filmlərində məhz belə şeyləri təbliğ edirlər.

Yox, dayan görün. Nə boş-boş danışırısan? Bunları özün təkbəşinə uydurmusan?

Çarli dırnaqlarını gəmirir və qətiyyətlə nağıl danışan birinə bənzəmir.

Əzizim Oktavio, başın romanın üçün salın qeydlər aparmağa cəsarətini, ətrafında baş verənlərə nəzər salmağı da yadırgamısan.

Hm, görün bir bunu kim deyir! Öz gözündə çöpü görmürsən. Bəs, görəsən, səhərdən axşama qədər İnternetdə eşələndir, ədəbsiz şəkillər axtaran kimdir?

Bax bunu səhv dedin, mən, sadəcə, öz dövrümüz haqqında məlumatlanmağa çalışıram. Yeri gəlmişkən, yadıma salarsan, sənə öz nəcisini yeyən doxsanyaşlı arvadın videosunu göstərəcəyəm. Zarafat bir yana, onların seminarında necə qəzəbli olduqlarına fikir verməmişdin? Odur ki, ayıl, dostum, ayıl! Cefi Filippin yerinə, «Ross»un prezident direktor vəzifəsinə qoyacaqlar, Filipp isə Avropa sektoruna rəhbərlik edəcək. İndi xoruzun quyuğu göründü. Filippin də yaxasına fəxri sədr və yaxud da buna bənzər hansısa fəxri ad yapışdıracaqlar, vəssalam.

CEF – AGENTLİYİN MÜDİRİ? Amma onun heç otuz yaş da yoxdur: o ki hələ burnu fırtıqlı uşaqdır!

Bəlkə də uşaqdır, amma bəbə deyil, fikrimi bilmək istəyirənsən. Xülasə, ikinci minillikdəyik, qədəmlərin mübarəkdir, əziz həmkarım! Zəmanə tutuz yaşlı direktorlar zəmanəsidir. Onlar da əlilliyə qədər ki az aşın duzu deyillər, amma daha gümrəhdirlər və maaşları da aşağıdır. Amerikalı səhmdarlar ovucularını iyləyib, bütün kartları nahaq yerə Cefə qoymurlar ki: onun arxasında agentliyin ən yağlı müştərisi durur, Cef oxu düz hədəfə atıb. Başqa sözlə desək, Cef

təkbaşına Maronyeni işdən atdıra bilməzdi, fikrim sənə çatır?

Ay sən!.. Mark bu göbələyin onun yerinə göz dikdiyini bildiyinə görə intihar edib?

Bəs necə! Üstəlik o elə bilirdi ki, biz hamımız ona qarşı əlbirik.

Səma hələ də tutqun idi, amma bu o demək deyil ki, o, bizim başımıza düşməlidir.

– Yəqin, nəyisə düz eşitmədim... Demək istəyirsən ki, bizi bədi direktor vəzifəsinə Cef təyin edir?

Bu səhər Cef mənə zəng vurdu və bu vəzifəni bizə təklif etdi. Aya otuz min avro məvacib, bundan əlavə, ümumi xərclərin cəmi, mənzilin ödənilməsi, «Porşə» iş maşını.

Tamara qımışır:

Oktav, dovşanım, işdən qovulmaq istəyən oğlan üçün bu ki lap əla oldu, elə deyil?

Sənə yaramazlıq etmə, mumla, sənə zəhmət!

Haqlısan, əzizim, sizlər yaratıcısınız, mən isə adi yaramaz.

Başın pis işləmir, – deyə Çarli onun sözünü kəsir, – amma yenə də ağzını yum, quzum. Bu gündən etibarən biz bədi direktorlarıq. Fərqi hiss edirsən?

Ey, ey! Mən demədim ki, təklifi qəbul etmişəm.

Burada Enrike söhbətə qarışır:

– Belə təklifə yox demək olmaz, deyəsən, butun çəkiliş dəstəsi hər şeyi bilirdi, məndən savayı.

Və məhz bu məqamda günəş həyasızcasına buludların arasından səmaya təşrif buyurur.

Elə bil Tamara bütün ömrü boyu komediya oynayıb – əslində, bir tərəfdən baxsaq, həqiqətən də, belədir. Zənglə seksə gedən bu qızlar aktyorluq sənətinin bütün sirlərini peşəkar aktyorluq fakültələrindən daha yaxşı öyrədən bilirlər. Tamara kamera qarşısında çox rahatdır. Obyektiv onun cazibəsi qarşısında əriyir, yəqin elə acgözlüklə yeir ki, sanki bütün həyatı ondan asılıdır. O hələ heç vaxt Floridada qurulmuş qondarma Aralıq dənizi bağlarındakı qədər vələhedici olmamışdı.

– O, yeni yüzilliyin simasıdır, – deyə yerli texniki direktor reklam çarxı haqqında film çəkmə qıza ingiliscə nəsihətəməz tərzdə bildirir.

Məncə, onun fikrindən əvvəlcə Tamaranı «Elit» maneken agentliyinin direktoru Jon Kasablankaya təqdim etmək, ardınca isə onu yatağa salmaq keçir. Və yaxud da hər şeyi əks ardıcılıqla etmək, bu da mümkündür.

Biz ilk öncə yad torpaqların özünü, daha sonra onların kütləvi informasiya vasitələrini maliyyələşdirib zəbt edirik. «Maignette» kampaniyası 2004-cü ilə qədər davam edəcək və o, hər tərəfi işğal edəcək – reklam lövhələrini, avtobusları, qadın jurnallarını, satış yerlərini, yaşayış binalarının divarlarını, çimərlik yarışlarını, yerli xəbərlərdə və küçədə paylanılan vərəqələri, İnternet saytlarını,

mağaza ləmələrinin başını və qəbz təqdim edilən tərzdə malın geri qaytarılması təkliflərini. Tamara, hara baxsalar, səni görəcəklər, biz səni bütün şəngən ərazisində yağısız yoğurtlar arasında ən qabaqcıl emblemə çevirəcəyik!

Biz Kolorado ştatındakı «Aspen» dağ-xizək kurortundan söhbət edə-ədə «Keyp Kod» kokteyli içirik. Qarşımıza bir neçə yoluq pişik çıxır (Vaşinqton küçəsində heroin axtarışına çıxmış bir dəri bir sümük olan əsəbi qızlara bu adı qoymuşduq). Canni Versaçenin evinin qabağında özümüzü ölülyə vurub əylənirik. Biz qıç olmuş kimi yərə uzananda bizi güllələr deyil, turistlərin fotoapartlarının şaqılıtsı ataşə tutur. «Delano-hotel»in ağ pərdələrinə bürünürük, Tamara Şəhrizad, mən isə sevimli kabus Kasperəm. Ətrafımızdakı insanlar o dərəcədə özlərinə vurğundurlar ki, yalnız özləri ilə sevişirlər. Mayamıdakı hansı günü uğurlu gün adlandırmaq olar? Üçdəbir hissəsi diyircəkli ləvhə sürməklə, üçdəbiri ekstaz halına çatmaqla, yerdə qalan üçdəbiri masturbasiya etməklə keçən gün.

Çəkiliş meydançasındakı qazona qənim kəsilmiş günəş yenidən onu yandırır bozardıb. Əvvəlki zümrüdü rəngini geri qaytarmaq üçün dekorçular qidalandırıcı boyaq məhlulunu otlara püskürdürlər. Bu axşam Linkoln-roud küçəsindəki barda «drag-queen»lərin¹ döyüşü keçiriləcək, başqa sözlə desək, amerika sərbəst güləşi meydançasında transvestitlər bir-birlərinin pariklərini yolub didirdicəklər. Madonnanın «Həqiqətdə heç nəyin mənası yoxdur» mahnısı səslənir, yeri gəlməşkən, onun burada yaxşı bir mülkü var. Əslində, bu mahnı hər şeyi çox gözəl izah edir. Mən həm Tamaranı, həm də Sofini sevirəm; bəddi direktorun maaşı ilə onların ikisini də yağ-bal içində saxlaya bilərəm. Lakin bir iş də var ki, bu kitabın əvvəlində dediyim fikrə – «Bu kitabı mənə işdən qovsunlar deyər yazıram» cümləsinə tamamilə zidd gələn bir təklifi qəbul etmək istəmirəm. Bəlkə bu

¹ Drag-queen (draq-kvin) – qadın paltarını geyən kişi artistləri bildirən ifadədir. Onlar heç də həmişə homoseksuallar olmurlar, tamaşaçıları əyləndirmək üçün belə geyinirlər.

cümləyə əl gəzdirib, onu belə yazım: «Mən bu kitabı vəzifəmi artırınsız deyər yazıram»... Tamara fəlsəfi fikirlərimi yarıda kəsir:

Nə istəyirsən, qəhvə, çay, yoxsa mən?

Hər üçünü ağzıma istəyirəm. Tamara, ən çox xoşladığın reklam hansıdır?

«LESS FLOWER, MORE POWER». Bu, «Volkswagen»nin «New Beetle» modelinin titidir.

«Titir» yox, «sloqan» demək lazımdır. Əgər mənimlə işləmək istəyirsənsə, bunu qulağında sırğa etməlisən.

Günorta saatlarını, lentə alınmış materialı kadrəkadrla izləməyə imkan verən «Sony» videomonitorunun qarşısında əyləşib, əlimizi ağdan qaraya vurmamaqla keçiririk: bir kadrda Tamara pilləkəndə, digər kadrda isə bağcadadır, Tamara iri planda, Tamara ümumi planda, Tamara təbii surətdə sünidir, Tamara kamera ilə üzbəüz, Tamara sünə surətdə təbiidir, Tamara məhsulun dadına baxarkən (yoğurtun qabını açır, qaşığı batırır, ləzzətli məhsuldan dadır), Tamara və onun valehedici dirsəyi, Tamara və onun bilərəkdən göstərilən sinəsi. Amma ürəyimə daha çox yatan bir Tamara var ki, o yalnız mənə məxsusdur: bu, otağımın cıvanında çılpaq duran, sol ayağımın baş barmağında üzük və sağ döşünün altında çəhrayı döymə olan Tamaradır. Çəkinmədən sərbəst davrandığım Tamara:

Səninlə sevişmək istəmirəm, amma sən məni ovsunlamısan. Tamara, deyəsən, mən səni sevirəm axı. Sənin pəncələrin iridir, amma mən yənə də səni sevirəm. Şəkillərdə həyatdakından daha yaxşısan, lakin mən səni olduğun kimi sevirəm.

Xoşxasiyyət görünməyə çalışan çox zalım kişi tanıyıram, amma səndən bir dənədir: sən zalım görünməyə çalışan xoşxasiyyətsən. Öp mənə, bu dəfə səndən pul almayacağam.

Sən mənim yasaq arzumu, yeganə ağrım-acımı, sən əlacımsan.

Yənə də sözlər, hər zaman cyni sözlər.

Çəkiliş vaxtı ən əzəbli iş məhsulunu dequstasiyasıdır: nahardan sonra, qızmar günəş altında zavallı bərbər gözəli yoğurt dolu qaşığı iyirmi dəfə ağzına aparır, ləzzəti təqlid etməli oldu. Bir neçə sınaq

çəkilişindən sonra artıq ürəyi qalxırdı. Enrike «çəkildi!» qışqırın kimi rekvizitçi əlində ləyon köməyə yetişir və Tamara yoğurtu qusub yediyi bütün kosmikləri qaytarır. Baxın sizə bir sirrin üstünü açdım, amma bunu aləmə fəş etməyə ehtiyac yoxdur: deməli, reklam çarxında məhsuldan ləzzətə dadan aktyor görsonsiz, xəbərdar olun ki, o, çəynədiyini heç vaxt udmür və çəkiliş bitən kimi əl altında olan xüsusi ləyənə qusur.

Çarli və mən üst-üstə qalaqlanmış buterbrod «dağı»nın qarşısında, plastik oturmaçılarda əyləşmişik. Bütün reklam çəkilişlərindəki mənzərə eynidir: yaradıcıları bir küncə yerləşdirir, ehtiyat edirlər ki, onlar layihənin müəllifi olduqlarını bəhanə edib çəkilişlərə müdaxilə edərlər, bundan ehtiyat etdiklərindən onlara həm nifrət edir, həm də məcburən nazlarını çəkirlər. Biz özümüzü alçaldılmış, fərsiz hiss edirik, mədəmiz şirniyyat yeməkdən az qala partlayır, qısqası, ürəyimiz həmişəkindən daha çox bulanır. Özümüzü bilməməzliyə qoyuruq, sanki heç nə hiss etmirik, çünki fransız «Ross»unun bədii direktor vəzifəsində özümüzə yer edən kimi amansız şəkildə qisas almaq üçün əlimizə yüzlərlə fürsət düşəcək.

Biz varlı və ədalətsiz olacağıq.

Biz köhnə dostlarımızı işdən qovacağıq.

Bütün işçilərimizin canını almaq üçün gah nala, gah da mıxa vuracağıq.

Tabeliyimizdəki işçilərin ideyalarını öz adımıza çıxacağıq. Bir aləm vəd verməklə gənc mütəxəssisləri tora sahib işə alacaq, yeni ideyalarını onlardan əkişdirəcək və onların arxalarından bu ideyaları özümüz həyata keçirəcəyik.

Özümüz Mavrikiya adasında dincəlməmiş işçilərə tətillə verməkdən imtina edəcəyik.

Biz şöhrətpərəst və həyasız olacağıq.

Bütün yağlı sifarişləri ikiöllü qamarlayacaq və ştatlı işçilərə zülm etmək üçün bütün tamahsızlandırıcı kampaniyaları ştatdankənar işçilərə həvalə edəcəyik.

«Fiqar»unun iqtisadi xəbərlər səhifələrində israrla öz şəklimizi tələb edəcək və şəkil işıq üzü görün kimi məqalə kifayət qədər mədhedici olmadığından qəzeti daha heç vaxt ondan reklam səhifələrə almayaçağımızla hədələməklə jurnalisti işdən qovduracağıq.

Biz fransız reklamçıların yeni nəslini təmsil edəcəyik.

Həftəlik «Strateji» jurnalının səhifəsində «Konsepti persepsiyaadan ayırmağı bacarmaq lazımdır» cümləsini söyləmək üçün jurnalın mətbuat atasının rüsvət verəcəyik.

Eyni zamanda hər cümlənin başında «məstəsnə alıcılıq hüququ» sözünü işlədəcəyik.

İşimiz başımızdan aşacaq və bizimlə görüşmək mümkün olmayacaq; qəbulumuzu düşmək üçün ən azı üç ay gözləməli olacaqlar (və həyasız katibəmiz görüşü son anda, təyin olunmuş günün səhəri ləğv edəcək).

Köynəklərimizi xirtdəyə qədər düymələyəcəyik.

Ətrafımızdakılara ruh düşkünlüyü yaşadacağıq. Həmkarlarımız haqqımızda pis sözlər deyəcəklər, amma özümüzə deyil, arxamızca danışacağıqlar, zira bizdən qorxaçaqlar.

Əlimizi ağıdan qarıya vurmayaçağıq, lakin yaxınlarımızı görüş üçün vaxt da ayırmayaçağıq.

Biz çox təhlükəli və lazımsız olacağıq.

Biz müasir cəmiyyətin cilovunu əlimizdə tutacağıq. Hətta «qızmar günəşdə» belə biz kölgədə duracağıq.

Özərimizə düşünən bu qədər əhəmiyyətli məsuliyyətsizliyimizdən ürəyimiz dağa dönəcək.

– Qrimdən xoşunuz gəlmək?

Bizim dəqiq fikrimizlə maraqlanan qrim ustası şirin xəyallarımızı yarıda kəsir. Vaxtı çatanda onu «R&W» agentliyinin qrim qrupunun rəhbəri seçəcəyik, çünki biz hələ vəzifədə artmamışdan qabaq bizim əhəmiyyətimizi nəzərdən qaçırmamışdı.

Aktrisa bir qədər sadə görünsə, kifayət edər, – Çarli qətiyyətlə deyir, – o, sağlam, sakit, dinamik, təbii görünməlidir.

Yeah, onda dodaqlarını bir qədər *glossy* (parlaq) etmək, amma üzünə əl vurmamaq, onun çox gözəl dərisi var.

Yox, bircə *glossy* olmasın, – Çarli gələcək müdir kimi əminliklə deyir (əslində, o artıq müdirdir), – mən deyərdim, *shiny* (parıltılı) olsun.

– Əlbəttə ki, *shiny* daha yaxşı olardı, – tələsik əlavə edirəm. – Yoxsa biz ümumi koloriti pozarıq.

Qrim ustası bizim kimi dodaq makiyajı bilicilərinin fikrini hərmətlə qəbul edir – bax belə mütəxəssisləri aldatmaq mümkün deyil. Bizə ancaq kulinar qrimçini qorxutmaq qalır, sonra hər şey yağ kimi gedəcək.

Tamara bütün işi həyətin canına od salır. Hamımız ona heyranıq, onun məftunedici gözəlliyi qarşısında hiyləgərəsinə bərimizə göz-qaş edirik. Əgər bütün günü başqa birini düşünməyədim, biz onunla xoşbəxt ola bilərdik. Nəyə görə mən məhz yanımız olmayan insanları arzulayıram? Hərdən bir Tamara əlini üzümə qoyurdu; bu, onu sakitləşdirirdi. Amma mənim özümün yüngülləşmə dozasına ehtiyacım vardı. Baxsana, bu da məhsul üçün əlavə bir sloqan olsun: «MAIGRELETTE. HAMININ CÜZİ YÜNGÜLLÜK DOZASINA EHTİYACI VAR». Bu cümləni bir yerə qeyd edim, təyinat işini bilmək olmaz.

Deməli, sənə təklif olunan bütün pulları qəbul etməyə razısan?

Xoşbəxtlik pulda deyil. Tamara, sən ki bunu bilirən.

Sənin sayəndə, hə, indi bunu bilirəm. Əvvəl bilmirdim. Xoşbəxtliyin pulda olmadığını bilmək üçün görək ikisindən də dadasan: həm puldan, həm də xoşbəxtlikdən.

Mənimlə evlənersən?

Yox... ya da hə... amma bir şərtlə: toyumuzda vertolyot olsun və qonaqların üzərinə çəhrayı konfetlər töksün.

Bəs ağ konfetləri necə edək?

Onları yeyərik!

Nəyə görə gözlərini gizlədir? İkimiz də narahatıq. Həna ilə naxış vurulmuş əlindən tuturam.

Nədir belə? Sənə nə olub?

Bu qədər yaxşı olmağın yaxşı hərəkət deyil. Özünü zalımlığa qoymağın daha çox xoşuma gəlirdi.

Axi...

Sus! Özün də yaxşı bilirən ki, mənə sevmirən. Mən də sənin kimi yelbeyin olmaq istəyirdim, amma mən rolə girməkdən bezmişəm, bilirən, fikirləşdim ki, hər şeyə son qoyum, «Maigrelette»dən alacağım pulla özümə Mərakeşdə xudmani bir ev alaram və qızımı böyüdərəm. Qızım ananın yanında və onun üçün bur-

numun ucu göynəyir... Qulaq as, Oktav, rəfiqənin yanına qayıt və siz də öz uşağımızı böyüdü. O, sənə ən gözəl hədiyyəni verir: sən də hədiyyəni qəbul et.

İşə bax da, hamınız uşaq deyib durmusunuz. Elə ki sizi əzizləyirlər, dərhal uşaq məsələsini ortaya atırsınız! «Niyə yaşayırıq?» sualının cavabını axtarmaqdansa, siz həyatda problemləri artırmağa çalışırsınız!

Səfeh fəlsəfəni özünə saxla. Belə şeylərlə zarafat etməzlər. Mənal üçün, mənim qızımın atası yoxdur.

Nə olsun? Mən də atasız böyümüşəm, amma bunu həngəməyə çevirmirəm.

Həngəməyə çevirmir. Bir özünə baxmısan? Səndən hamilə qalan qızı atıb, gecələrini qəhbələrlə keçirirən.

Hə, keçirirəm... amma, ən azından, mən azadam.

Azad? Mən, deyərsən, yuxu görürəm. Deyilsən, Oktav, sən azad deyilsən! Nardinamuk! Sən geridəqalmısan. Gözlərimə bax, gözlərimə dedim. Dünyaya gələcək o uşağın ATASI ola bilər. Həyatında ilk dəfə sən də kiminsə karına gələ bilərsən. Nə vaxta qədər eyni iyrenc barlarda sülənəcəksən, eyni sərxoş zırramaların və impotentlərin eyni ədəbsiz lətifələrinə dinləyəcəksən? Lənətə gələrsən, nə vaxta qədər, hə? Budur sənin azadlıq anlayışın? Xəstə!

Bir seansı 1000 frank olan psixoloq var, Tamara saatı 3 000 frank olan moralistdir.

Başına ağır qoyma, əl çək yaxamdan! Zibilə düşdük də!

Məni özümdən çıxartma, yoxsa qan damarlarım partlayacaq. Bəlkə öyüd-nəsihət vermək artıq dəbdə deyil, amma hələ ki yaxşını pisdən, ağı qaradan seçmək üçün ən yaxşı vasitədir.

Hə, sonra? Mən oclaf, azad oclaf kimi qalmaq istəyirəm, mənə xoşdur, eşitdin? Azad! Mədəni və dustaqda olmağı deyil! «Ey azad insan, sənin qismətinə həmişə qəm-kədər düşür!» Sənin dediklərinə yaxşı başa düşürəm, amma təəvvür et ki, ailə xoşbəxtliyi səhər saat altıda hansısa bivec oyaşın hansısa murdar meyhanada danışdığı hansısa axmaq əhvalatdan daha eybəcər ola bilər, fikrim çatdı? Bir də ki, hər iki dəqiqədən bir qarşıma ilk çıxan fahişəyə vuruluramsa, mən uşağımla necə məşğul olacağam? Lənət olsun!

¹ Ərəbcə söyüş, «sənin ananı!...»

Səhbətin bu yerində bilmədən Tamara ilə ünsiyyətimin bir qaydasını pozdum: ancaq onun «fahişə» sözünü işlətməyə ixtiyarı vardı; əgər bunu başqa birinin dilindən eşitsə, bunu təhqir kimi qəbul edirdi. Tamara hiçqıraraq ağlamağa başlayır. Axmaq səhvimi düzəltməyə çalışıram:

– Yaxşı, ağlama, bağışla məni, sən müqəddəssən, özün də bunu bilirən, bunu sənə demişəm və həmişə deməyə hazırım. Bu günə qədər mən fahişələrə pul verib, onlarla yatmayan yeganə adam idimsə, bu gündən sonra həm də onların ən yaxşısını ağladan biriyəm. Oğlandakı qoçaqlığa bax! Mobil telefonunu mənə ver görüm, görək dərhal «Rekordlar kitabı»na zəng vurum. Alo, alo? Zəhmət olmasa, məni «dünyanın ən nəzakətsiz kişisi» şöbəsi ilə çağdırın.

Çox şükür, alındı, o gülümsündü. Qrımçı yüngülcə gözlərinə əl gəzdirdi, düzələcək. İsti-isti özümütəhlili davam etdirirəm:

Mənim mühacir sevgilim, mənə ancaq bir şeyi izah et, mən də bilim, elə ki bir qadını sevirən və hər şey qaydasında gedir, nə üçün qadın səni və özünü körpə tərbiyəçisinə çevirmək, bütün günü ələ-ayağımaza əlişən, hay-küy salan, bizə təkliddə sevgi ilə nəşələnməyə mane olan bir sürü uşağı aramıza salır? Pərvərdigara, sən özün saxla! İki nəfərin birlikdə yaşamağı belə qorxuludur? Mən UMİS kimi (Uşaqsız Münasibətlər, İki Sevgili kimi) yaşamaqdan xeyli razı idim, bizi ALƏYə (Amansız İşgəncə Lazımsız Özab) çevirməyə nə ehtiyac vardı? Çoxuşaqlılar, bütün günü uşaq poxunun içində yaşayanlar bədbəxt deyillər, səncə? Bəs ancaq uşaq qorxokundan danışan romantik cütlüklər? Bəlkə uşaqlarının dallarını silən Qallaher qardaşları sənə cəlbədedici görünürdülər? Bunun üçün görək nəcisfil olasan! Mən isə qatı nəcisfobam! Üstəlik mənim «BMW Z3» maşınım körpə oturacağı üçün dar gələr!

Bədbəxt sənə. Əgər sənin anan uşaq istəməsəydi, sən indi burada durub, ağzına gələni danışmazdın.

Lap yaxşı, bu elə də böyük itki olmazdı.

Mumla!

Özün mumla!

BƏSDİR QIŞQIRDIN, SƏNİN AHU-ZARIN MƏNİ BEZDİRDİ!!! – Tamara içini çəkkə-çəkkə qışqırır.

Və burnunu silməyə başlayır. Aman Tanrım, hönkürüb ağlayanda necə də gözəl olur! Əgər kişilər qadınlara bu qədər ağrı-acı yaşadırlarsa, bunun bir səbəbi var – çünki qadınlar ağlayanda daha da gözəlləşirlər.

O, başını qaldırır və məni Sofi ilə evlənməyə yola gətirmək üçün öz ələmində bu sözləri tapır:

– Biz gizləncə görüşə bilərik.

Yaşasın qadın əxlaqı! Bu kəlamı Blez Paskal demişdi:

«Əsl əxlaq əxlaqı ələ salır». «Seven Up» şirəsindən çıxardığım borucuqla onun göz yaşlarını sorduğum vaxt ikimizin də fikrində eyni şeylər dolaşırdı.

Bilirən, niyə bizimki heç vaxt alınmayacaq?

Bilirəm, – cavabında deyirəm. – Çünki mən azad deyiləm, sənə, sən çox azadsan.

Nəhayət ki, çəkiliş bitdi: üç gün ərzində üç milyon frank (beş yüz min avro) xərclədik. Kameraları yığışdırmamışdan qabaq Enrikenin reklamın əlavə «həvəskar» versiyasını çəkməyi xahiş etdik. Düzdür, hamının, elə Tamaranın da cınları təpəsinə çıxdı. Çarli ucadan dedi:

Qulaq asın! **HAMINIZ MƏNİ DİNLƏYİN!** *Listen to me, please.* Maronyeni sonuncu dəfə sağ görəndə o, həmin bu Oktavı sancıb danladı və dedi ki, bizim ssenarimiz heç nəyə yaramır və yenisini yazmaq lazımdır.

Düzdür, – təsdiqlədim. – O hətta yaddaşından heç vaxt silinməyəcək bir cümlə demişdi: «Layihəni təkmilləşdirmək üçün isə heç vaxt gec deyil».

Xanımlar və cənablar, ledi və cəntiqlər, məgər biz mərhumun sonuncu arzusuna etinasızlıq göstərəcəyik?

Texniki işçilər narazı idilər. Teleprodüser və Enrike ilə uzun danışıqlardan sonra razılığa gəlirik, kameraları çiyinlərə qoyub, montajsız, «Dogma»¹ tərzində bir film çəkirik (bu qış dəbdə olan bütün kliplər intellektual Danimarka tərzində çəkilmişdi).

¹ Dogma – 1995-ci ildə danimarkalı rejissorlar tərəfindən yaradılmış avangard film janrıdır.

Beləliklə, «Maigrette Dogma» versiyası bundan ibarət idi: tik ağacından hazırlanmış artırmada duran Tamara köynəyini məlahətli soyunur, yarıçılpaq halda kameraya baxır və yoğurtu yanaqlarına, döşlərinə yaxmağa başlayır. Yerində fırlanır və ayaqyalın bağçaya qaçır, yağsız yoğurtu yeyə-yeyə qışqırır: «Maigrette! Mən səni yeyəcəyəm!», daha sonra yeni rənglənmiş otluqda yuvarlanmağa başlayır, sinəsi yaşıl rəngə və kəsmiyə boyanır, üst dodağındakı kəsmiyə dili ilə yalayıb, həzdən az qala inildəyir (kamera kəsmiyə bulanmış üzünü iri planda götürür): «mmmm... Maigrette. It's so good when it comes in your mouth!»

Bu qız əsl istedaddır! Bu versiyanı «Madon»dan xəbərsiz Kannda keçirilən Beynəlxalq reklam festivalına göndərməyi qərara alırıq. Əgər «Kann şirləri»ni qazana bilsək, Dülər istər-istəməz bizi alqışlamağa məcbur olacaq.

Maronye bu fədakarlığımızdan razı qalardı. Onun hələ soyumamış kreslosunda oyləşmək üçün indi vicdan rahatlığı ilə Parisə qayıda bilərdik. Amma əvvəlkindən daha yenilməz olan Çarlinin sanki başına iş qəhət idi. Həmin günün axşamı çəkilişin bitməsi münasibəti ilə «Likid» gecə klubundakı şənlikdə idik, şənlikdən sonra Çarli bizi elə təəssüfətiləcək cəncələ saldı ki, əfsuslar olsun ki, bu əhvalatı sizə nəql etmək məcburiyyətindəyəm.

Şaquli işıq şüaları klubun qaranlıq zalına sancılırdı. Rəqs meydançasında korsetlə belini sıxıb az qala on səkkiz santimetrə çatdıran yaşlı sadomazoxist bir qarı göründü. O, qara dəri üzüklü qum saatına bənzəyirdi.

Torpağı tökülən bu nənə bilirsən, yadıma nəyi saldı? Mayamidəki varlı təqaüdcülərin gəlirlərini artırmaq üçün Avropadakı müəssisələr minlərlə qulluqçunu işdən atırlar, düzdür?

Hm... ümumilikdə elədir. Floridanın bütün kaftarları xarici şirkətlərin təqaüd fondlarının səhmdarlarıdır, deməli, sən haradasa haqlısən, BƏLİ.

Bir halda ki fələyin küləyi bizi bura gətirib, planetin qoca sahiblərindən birinə baş çəkməyə nə deyirsən? Məmləkətlərində qonaq olmaq və onlardan biri ilə söhbət çürütməmək axmaqlıq olardı; bəlkə gələnlə dəfə işdən heç kəsi qovmamaq üçün kimisə dilə tuta bildik, sənəcə, necə fikirdir?

Məncə, sən çox içmişən, amma mən razı, getdik.

Və üçümüz: Tamara, Çarli və bəndəniz işə başladıq, «Mayami polisi» filminin qəhrəmanları kimi küçələrdə dolaşib, dünyəviləşmiş səhmdarlığın hər hansı nümayəndəsini axtarırdıq.

– Dinq! Donq! Dinq! Donq! Dinq-Donq-Donq-Donq-Donq!

Mayamidə həтта qapı zəngləri də fərqlənməyə çalışır: misal üçün, bu qapıda adi cingiltinin yerinə Motsartın «Kiçik gecə sere-nada»sı eşidilir. Bir saatdan çox olar ki, Koral-Geybls yaşayış

ərazisində öyüd-nəsihətli dərslərini vermək üçün təqaüdcü səhmdar axtarırdı. Nəhayət, Çarli dəbdəbəsi dörd göz istəyən Məraş tərzli bir imarətin qapısının zəngini basır.

Yes? (Bəli?)

Good evening, madame, do you speak french? (Axşamınız xeyir, madam, siz fransızca danışırsınız?)

Hə, əlbəttə... lap az bilirəm... Bəs niyə siz belə gec zəng vurmaq?

Ah, iş belədir ki... Bu, Tamaradır, yanımdakı qız (Tamara nəzarət kamerasına gülümsəyir), missis Uord, o deyir ki, sizin nəvənizdir.

Bz-z-z...

Qapı açılır və bizi bir mumiya qarşılayır. Yəqin ki, o da nə vaxtsa qadın olub, amma çox-çox uzaq keçmişdə və çox-çox uzaq qalaktikaların birində. Burnu, ağzı, gözləri, alnı, yanaqları – hamısı tamamilə süni idi. Bədəni isə büzüşmüş kartofu xatırladırdı – skelet sür-sümüyünə doladığı ev xalata, yəqin, onu daha da qırıxıq göstərirdi.

Təkcə üzünü dartdırıb, – deyə Çarli dili dolaşa-dolaşa deyir.

Nə danışırsız? Hansı nəvə? Mən...

Artıq gecdir. Qoca cıncırını çıxarmağa imkan tapmamış Tamara onu döşəməyə yığır (nahaq yerə cüdo üzrə qəhvəyi kəməri almayıb ki!). Biz tavanından döşəməsinə qədər qızıla tutulmuş evə daxil olurduq. Qızıl olmayan yerlərdə ağ mərmər bərq vurur. Tamara və Çarli madam Uordu psixodelik motivli divanda otuzdururlar, yəqin, sahibinin dəbdə olduğu zamanlarda, sözsüz ki, təxminən XX əsrin əvvəllərində divandakı bu motivlər də yaman dəbdə olub.

Madam Uordam, bir halda ki fransızca başa düşürsünüz, onda nəzakətli olun və bizi dinləyin. Siz bu evdə tək yaşayırsınız?

Hə, i mean... No, tamam yox, polis tez-tez gələcək. KÖMƏK EDİN! HELP!

Bunun ağzını yummaq lazımdır. Tamara, yaylığını görüm!

Al.

Tamara bandanasını onun ağzına dürtür, Çarli qocanın üstündə oturur, sizi əmin edə bilərəm ki, bizim Çarlinin çəkisi də zarafatları qədər ağırdır. Deyəcəklərini təqaüdcü qarına indi daha rahatca eşitdirə biləcəm.

– İş belə gətirdi ki, madam, sizə təşrif buyurduq, halbuki yerinizdə müasir cəmiyyətin fəlakətlərində müqəssir olan başqa biri də ola bilərdi. Biləsiniz ki, bu gündən etibarən belə təşriflər adət halını alacaq. Amerika yensiyə fondlarının səhmdarlarının bir həqiqəti bilmək zamanı yetişiş – milyonlarla günahsız insanın həyatlarını məhv etməkləri cəzasız qalmaq və ya bir gün onlar bu əməllərinə görə cavab verəcəklər. Fikrimi izah edə bildim?

Çarli dil boğaza qoyurdur. Qaradiməz adamlar çox vaxt belə olurlar: elə ki ağızlarını açdılar, daha onları susdurmaq olmur.

Louis-Ferdinand Celine adlı yazıçının «Gecənin sonuna səyahət» əsəri haqqında eşitmişiniz?

Mmmffggmmghphh...

Xeyr, xeyr, Selin ayaqqabı markasının adı deyil. O, fransız yazıçısıdır. Onun ən məşhur romanındakı qəhrəmanın adı Bardamüdür və o, müqəssir axtarışında dünya səyahətinə çıxır. O, müharibədən, səfalətdən, xəstəliklərdən keçir, Afrikaya, Amerikaya gedir, lakin müsibətlərimizin müqəssirini heç yerdə tapa bilmir. Kitab 1932-ci ildə nəşr olunub və beş il sonra Selin bütün günahların səbəbkarını – yəhudiləri tapdı.

Tamara daxmaya göz gözdürir, soyuducunu açır, özünü və bizi pivəyə qonaq edir. Mən isə müqəssirə qarını eybəcər divanında a kimi çapa-çapa çənə döyən Çarlinin natiqlərə layiq nitqinin qeydlərini aparıram.

– Hamımız bilirik ki, həmin yazıçı, Selini deyirəm, bir səhv edib, yolunu azdı – rəzil antisemit oldu (eyni mənalı sözlərin təkrarına görə üzr istəyirəm). Demək, belə, biz də Bardamü kimi müqəssir axtarışına çıxmışıq. Bizimlə gələn bu xanımın adı Tamaradır və bu qadın özünə bir sual verir – niyə qızına pul göndərmək üçün bədənini satmalıdır? Yanımdakı bu başdanxarabın adı isə Oktavdır və vərəmli idbar sifətindən görüldüyü kimi o da hər zaman özü ilə sordu-sualdadır. Kim dağıdır, kim gəmikir dünyanı? Kimdir bu cinayətkarlar? Serblər? Rus mafiyası? İslamçı fundamentalistlər? Kolumbiya narko-kartelləri? Əcəb müqəssirləriniz var! 1930-cu illərdəki «yəhudi-mason əlbirliyi» kimi! Sözümlü nəyə gətirib çıxardığımızı hiss edərsinizmi, ledi filankəs? Bizim də qapazaltımız

sizsiniz. Yer üzündəki hər bir insan öz əməllərinin nəticələrini dərk etməlidir, bu çox vacibdir. Tutaq ki, mən «Monsanto»nun məhsullarını almışam, deməli, mən transgen mühəndisliyi və toxumların özəlləşdirilməsini dəstəkləyirəm. Siz öz pullarınızı hər hansı maliyyə qrupuna etibar etmişiniz və onun sizə qazandırdığı faizlər hesabına Mayaminin səfəli yaşayış ərazisindəki eybəcər imarətinizin pulunu ödəyirsiniz. Ehtimal ki, sizin üçün zərərsiz, digərləri üçün də qədrli olan bu qərarın xarəsinə gələn müsibətləri nəzərə almamışdınız. Fikrim sizə çatır? Çünki bu qərarınızla DÜNYANIN SAHİBƏSİNE çevrildiniz.

Qarı yaş-sel axan gözlərini açsın deyə Çarli onun yanaqlarını yüngülcə şappıldadır. Yaylıq nəfəsini kəsdiyindən qoca iniltili hiçqırıqlar atır.

– Bilirsiniz, – o davam edir, – uşaq vaxtı Ceyms Bondun filmləri üçün ürəyim gedirdi. Bu filmlərdə həmişə dünyanın hökmdarı olmaq istəyən qəddar bir obraz olmalı idi. O, gizli yeraltı istehkamda məxfi ordu saxlayır və Özbəkistandan oğurlanmış nüvə raketləri ilə həmişə planeti partlatmaqla hədələyirdi. Bu filmləri xatırlayırsınız, madam Uordbürüşük? Deməli, belə. Bu yaxınlarda kəşf etdim ki, Ceyms Bond da Louis-Ferdinand Celine kimi səhv yolda imiş. Dünyanın hökmdarı heç də hansısa qəddara və ya yəhudi massonuna bənzəmir, gülməlidir, hə? Dünyanın ağasının öyündə əzik xalat, başında mavi parik, zövqsüz villası, boğazında şərf var və üstəlik dünyanın ağası olduğundan xəbəri yoxdur! Bu ağa sizsiniz, madam Uorddollar! Bəs siz bilirsiniz ki, biz kimik? Biz agent 007-yik! Pam pa pa pam pa pam!

Çarli Jon Berrinin musiqisini mırıldadır. O, hər şeyi düz ifa edir, amma bu ifa Dünyanın Sahibəsinə başını Versaçe (demək ki, Versaçe ölməyib, çünki işləri hələ də yaşayır) tərzindəki al-əlvan yastığına çırpıb, qorxu içində zarıldamağına mane olur.

– Əziyyət çəkib, məndə rəhm oyatmağa çalışmayın, madam Uordqotur. Bütöv bir ərazi kütləvi işdənqovulmalardan, intensiv re- struktuzasiyadan, yalnız sizin gözəl gözləriniz naminə həyata keçirilən lüzumsuz sosial planlardan əziyyət çəkəndə rəhmə gəlmişdinizmi? Odur ki, heç əzilib-büzülməyin. Bir qədər ləyaqətli olun və hər şey

yaşşı olacaq. Mənim adım Bonddur, Ceyms Bond. Bizim bura gəlməkdə məqsədimiz odur ki, 1300 milyard frankı idarə edən «Templeton» təqaüd fondunuza bu gündən etibarən şirkətlərdən qulluqçuların qovulmasını tələb etməyəsınız, çünki, əks təqdirdə, bizim kimi insanlar sizin kimi insanlara daha tez-tez baş çəkməli olaçaqlar. Aydın oldu?

Bu vaxt söhbətə Tamara qarışıdı:

– Dayan, Çarli. Məncə, o, nəyisə göstərməyə çalışır.

Düz deyir, ağbircəyimiz qıç olmuş barmaqları ilə jurnal masasının üzərindəki çərçivəli şəklə işarə edirdi. Ağ-qara şəkilə ABŞ ordusunun başında döbilqə, əynində hərbi geyimi olan gülürüz əsgəri təsvir olunmuşdu.

– Mmfhghmfphgg!!! O, şəkl göstərə-göstərə ləhləyirdi.

Nə mızıldadığını daha yaxşı başa düşmək üçün ləçəyi ağızından çıxartdı. O, dərhal bağırmağa başladı:

– WE SAVED YOUR ASS IN '44! MY HUSBAND DIED IN NORFUCKINGMANDY! (Bax, SARSAQ, SİZİN TORPAQLARDA, NORMANDIYA ƏMƏLİYYATINDA ÖLMÜŞ ƏRİMİN ŞƏKLİ!)

Şəxsən, mən bu xalqın onun xeyrinə yazdım. Amma bu dəlillər Çarlını cin atına mindirdi. Mən onun ailə məsələlərindən tamamilə xəbərsiz idim. İlk dəfədir eşidirdim, düz sözümdür.

– İndi qulağın mənə olsun, miss. Ölülərimizi tənə ilə bir-birimizin başına çırpmaq üçün buraya gəlməmişik. Siz murdar «Coca-Cola»nın ixracı üçün bu oyuna qoşulmuşdunuz. IT'S COCA-COLA WHO KILLED YOUR HUSBAND! (Sənin ərin «Coca-Cola» öldürüb!) Mənim atamsa intihar etmişdi, çünki gəliri artırmaq üçün onu işində bayıra atmışdılar. Və mən onu boynunda kəndir ölü tapdım, qəndin, alçaq qadın? YOU KILLED MY FATHER! (Mənim atamı sən öldürmüşsən!)

Məncə, Çarli onu bir az möhkəm şapalaqladı. Çünki qarının burmudan qan açıldı. And olsun ki, ona əngəl olmağa çalışırdım, lakin içkidən gücü birə-min artmışdı.

– MƏNİM ATAMI SƏN ÖLDÜRDÜN, QANCIQ, İNDİ BUNA GÖRƏ MƏNƏ CAVAB VERƏCƏKSƏN!

Çarli onu şillələməyə, gözlərindən yumruqlamağa başladı, pivə şüşəsini burmunda sındırdı, taxma dişlərini qoparıb qarının ayaqlarının arasına basdı, ümumən, demək olar ki, Çarli qarının əzab-əziyyət dolu həyatını, istənilən halda artıq son ünvanına yetişmiş mövcudluğunu mənzilbaşına tələsdirirdi, amma, məncə, bunun başqa bir adı da var – affekt halı. Qıtsası, beş dəqiqə sonra (elə də qıtsa zaman kasımı deyil, misal üçün, boksun bir raundu daha az vaxt aparır) missis Uord artıq nəfəs almırdı, canını tapşırırmışdı və ondan otağa çox pis qoxu yayılmışdı. Versaçə yastıqlarını təmizləmə məntəqəsinə göndərmək yerinə düşərdi.

Çox güman ki, belə quduzluq tutmalarına alışqan olan Tamara gözünü də qırpmadı. Qarının nəbzini yoxladıqdan, yəni öldüyünü təsdiq etdikdən sonra əldən zirək tərərənib otağı mümkün qədər tez sahmana salmağa başladı. Cəsədi sürüyüb geniş dəhlizə, yunan-roma pilləkənin aşağısına aparmağı əmr etdi. Daha sonra ayaqlarının ucunda bu mənfur imarəti tərk etməmişdən qabaq bağcadakı daşlarla nəzarət kameralarını sındırırdı.

Necə bilirsən, videoyazı qaldı?

Yox, bu adi ev telefonudur.

Qalsa belə, onsuz da bizi burada heç kəs tanımır.

Sonuncu cümlə bütün yerli nəzarət kameralarının yazılarına baxan mühafizəçiləri güldürdü (onlardan biri haitili idi və fransızca yaxşı danışdı); lakin missis Uordun hücumu məruz qaldığı məlum olanda və Mayami şəhərinin polis idarəsi üçün ölüm hadisəsi ilə bağlı məlumat hazırlamaq olduqlarını biləndə gülüşləri dodaqlarında dondu.

Həmin hadisədən bu yana sanki beynim qurudu. Yaşayış məhəlləsində ins-cins gözə dəymirdi. Çarli özünə gəlmişdi və Tamara ilə tamamilə razı idi:

Doğrudan da, çox eybəcər divan idi.

Geçni «Madonna» striptiz klubunda başa vurduq, iki cüt ipdən ibarət olan tuman geymiş, qüsuruz gözəlliyə malik bu rəqqasə kiberqadınlar şalvarının zəncirbəndinə keçirdiyin onluq dollarları dişləri ilə qoparırdılar. Biz onların təsəvvürəgəlməz dərəcədə göyçək (lakin süni) döşlərinə gurultulu alqışlar göndərirdik.

– Qadınlarla həmişə belədir, – Çarlı dedi. – Ya onlar bizim gözümüzü qorxudur, ya da onlar bizim ürəyimizi vururlar.

İşin ustası kimi qüruruna toxunulduğundan Tamara bizə dadı damağımızda qalan zövq yaşatdı: bar piştaxtasına sıçrayıb, pivə şüşəsinin ağzını yalamaqla, araq stəkanımdakı buzla doşlərinin giləsinə ovxalamaqla bir tamaşa göstərdi ki, gəl görəsən. Tamara qəzəbdən özlərinə yer tapmayan rəqibləri bizi qapı arxasına atana qədər möhtəşəm nömrə göstərdi. Sonra üçümüz də mehmanxananın əla pornoqrafik film göstərən «izlə və ödə» kanalı qarşısında yuxuya getdik (ikili *anal seks* – mən bunun əməli cəhətdən mümkün olduğunu belə bilmirdim, boynuma alıram ki, aktrisanın qışqırıqlarından vəcdə gəlib, şalvarıma boşaldım).

Ertəsi gün Parisə geri qayıdanbaş (biz adambaşı 35.000 franka başa gələn həmin biznes-klasa idik, nahara «tomat sousunda, nəre balığı kürüsü qarnirində qaranquş yuvası yedik») Çarlı mənə YD vəzifəsini qəbul etdiyini dedi. Təyyarənin qəza keçirməsi üçün duaları bir saniyə belə əskik etmədim, amma həmişəki kimi Tanrı dualarımı qulaqardına vurdu. Bax beləcə, gözəl günlərin birində mən eyni zamanda agentliyin müdirinə və qatilin cinayət ortağına çevrildim.

Parisə qayıdıb, kompyuterlərimizdə «Rosserys & Witchcraft» agentliyinin bütün filiallarındakı işçilərinə elektron ünvanla göndərilmiş (çox güman ki, maşın tərcüməsi proqramında tərtib edilmiş) göstərişlər tapdıq:

«Rosserys & Witchcraft»dan olan əziz dostlarımız! Mənim müştərilərimizə, səhmdarlarımıza və sizlərdən hər birinizə qarşı başlıca vəzifələrimdən biri agentliyin gələcəyini irəlicədən xəbər verməkdir. Son illərdə hər kəsin menecerlərimizin yüksək iş bacarığının canlı şahidi olmaq imkanı olmuşdur. Bu bacarıqlı insanlar, qlobal və strateji marketinq mütəxəssisləri bizə qarşıya qoyduğumuz məqsədlərə çatmağa kömək etdi və agentliyimizi kommunikasiya sahəsində dünya miqyasında öncül qruplardan birinə çevirdi. Bu gün bizim uğurumuzda onların böyük payı olduğunu etiraf və qeyd edir və üçüncü minillikdə «Rosserys & Witchcraft»ın işıqlı gələcəyi üçün möhkəm zəmin yaratmağa çalışıram.

Bu səbəbdən də böyük məmnuniyyət və fəxr hissiylə Jan Fransua Parkonun firmanın Paris şöbəsinin prezidentbaş direktor təyin olunduğunu elan edirəm. Filipp Anjevini Avropa filialının fəxri sədri vəzifəsini icra edəcək.

Bu təyinatlar dərhal qüvvəyə minir.

Fəxri sədr kimi Filippin sevdiyi işlə məşğul olmağa,

ən əsası isə qlobal nəticələrin əldə olunmasına yönəlmiş yüksək effektiv marketing kommunikasiyalarının təminatını gerçəkləşdirməyə daha çox vaxt olacaq.

Öz növbəsində, Jan Fransuanın yeni vəzifəsi ona fikrini sevdiyi işdə cəmlənməyə, bizimlə çiyin-çiyinə çalışaraq iş keyfiyyətinin yüksəlməsinə və inkişafımızın beynəlxalq miqyaslı strategiyasının yenilənməsinə kömək edəcək. Jan Fransua qətiyyətli və işgüzarlığı sayəsində 1992-ci ildən «Madon»la əməkdaşlığımızın səmərəli olmasına kömək etmişdir.

Fransız filialının rəhbəri kimi gördüyü uğurlu işlərə və qazandığı nailiyyətlərə görə Filippo şəxsən minnətdarlığımı bildirirəm. Reklam sahəsindəki böyük təcrübəsi sayəsində və müştərilərimizin maddi imkanları çərçivəsində Avropa şəbəkəsinin yeni uğurlarına imza atacağına şübhə etmirik.

Jan Fransua bədii şəbəkənin rəhbərliyini yeniləmək niyyətində olduğundan Oktav Parənqonu və Çarli Naqudu faciəvi ölümü ilə bütün dostlarını və həmkarlarını son dərəcə məyus edən Mark Maronyenin yerinə təyin etmişdir. O, sizi agentliyin tərkibindəki digər struktur dəyişiklikləri barədə məlumatlandıracaq.

Buradan Markın ailəsinə müraciət edib, onun öz dərin konseptual intuisiyası və yaradıcılıq imkanları ilə agentliyin tarixini, eyni zamanda qlobal kommunikasiyaların təkmilləşdirilməsini xeyli zənginləşdirdiyini çatdırmaq istəyirəm.

Əlbəttə ki, əlimdən gələnlə köməyi Jan Fransuadan, Oktav və Çarlidən əsirgəməyəcəyəm və sizin də eyni cür davranacağınıza inanıram.

Mən «Rosserys & Witchcraft»ın gələcəyinə qürurla, nikbin əhvali-ruhiyyədə və sonsuz inamla nəzər salıram. XXI əsrdə «R&W» adlı gəmi adətli üzrə biznes dalğasının zirvəsində duracaq.

Ən xoş arzularla
İkinci Edvard S. Ferringer

Sarsaq Çarli çəkilişlərdən bir həftə qabaq ikimizin də yerinə razılıq bildiribmiş. Mənə ancaq bir neçə sənədə imza atmaq qalırdı. Və mən özlüyümdə dedim ki, bu vəzifəni qəbul etməklə bəlkə də dünyanın gedişində nəyisə dəyişə bilərəm. Lakin mən yanılmışdım: hakimiyyəti heç vaxt ondan istifadə etməyə cürət edənlərə vermirlər. Bir də axı nə hakimiyyətəbəzlikdir? Hakimiyyət keçmiş zamanların pas atmış oyuncağıdır. Bu günün hakimiyyətləri o qədər şəxələnib, o qədər törəyib artıb ki, sistemin özünü çökdürüb. Biz isə əllərimizi sallayıb, ara vermədən Qramşidən sitat götüririk: «Təyyarəni qaçırtmaq istəyənlər təyyarənin içində olmalıdır». Taleyin ironiyasına bax! Əlimizdə qumbaralar təyyarənin kabinəsinə daxil olmuşuq, avtomatın lüləsi ilə sürücüləri hədələyib, onlara əmrlər verməyə hazırlaşdırdıq ki, kabinədə sürücü olmadığını görürük. Biz heç kəsin idarə edə bilmədiyi təyyarəni qaçırtmaq istəyirdik.

**HƏR ŞEYİN ƏVƏZİNİ KİMSƏ ÖDƏMƏLİDİR:
REKLAM FASİLƏSİNDƏN SONRA GÖRÜŞƏRİK.**

SƏHNƏ LUVR MUZEYİNİN QARŞISINDAKI «KARUZEL» MEYDANINDA CƏRƏYAN EDİR. MÖHTƏŞƏM DƏB NÜMAYİŞİNİN HAZIRLIQLARI GEDİR. KÜTLƏ JANSON DÖ SAYI ADINA MƏKTƏBİN QIRMIZI QALSTUKLU YARAŞIQLI OĞLANLARININ MÜHAFİZƏ ETDİYİ GİRİŞİN ÖNÜNƏ YIĞIŞIB. BİZ BÜTÜN YER ÜZÜNDƏN «VIP»LƏRİN TOPLANDIĞI ZALA DAXİL OLURUQ.

İŞİQ SÖNÜR. DƏVƏTLİ QONAQLAR RAZILIQ ƏLAMƏTİ KİMİ HAMILIQLA SEVİNCİLƏ AH ÇƏKİRLƏR. PODIUMDA TEXNO-METAL-HARD-ACID-HOUSE MUSİQİ SƏDALARI ALTINDA TAMAMİLƏ ÇİLPAQ QIZLAR TƏNTƏNƏ İLƏ YERİYİRLƏR.

QONAQLAR ÇİLPAQ MANEKEN QIZLARIN QÜSURSUZ BƏDƏN QURULUŞLARINA LƏZZƏTLƏ TAMAŞA EDİRLƏR: ONLARIN GÖZƏL DÖŞLƏRİ, YUMRU YANLARI, UZUN QIÇLARI, DÖRDBUCAQ FORMASINDA QIRXILMIŞ QASIQLARI VAR. QIZLAR QƏFİLDƏN PODIUMUN MƏRKƏZİNDƏ DAYANIR, MANİKÜRLÜ DIRNAQLARINI, ƏLLƏRİNİ QOLTUQLARINA SALIR VƏ ORADA ZƏNCİRBƏND TAPIRLAR! ONLAR İPƏK DƏRİLƏRİNİN ZƏNCİRİNİ ÇƏKİR, ÜZGÜÇÜ KOMBİNEZONUNU ÇIXARAN KİMİ ÖZ DƏRİLƏRİNİ ÇIXARIRLAR. TAMAŞAÇILARIN ARASINDAKI YAŞLI BİR HERSOGİNYA BAYILIR. GÜN EYNƏYİ TAXMIŞ SAQQALLI KİŞİ QARŞISINDA OTURMUŞ TAMAŞAÇININ GÖDƏKCƏSİNİN ÜZƏRİNƏ BOŞALIR. ON İKİ YAŞLI BİR QIZCIĞAZ AYAQLARININ ARASINI SİĞALLAYA-SİĞALLAYA FALLUS FORMASINDAKI DONDURMANI YALAYIR.

DƏRİLƏRİNİ SOYUNMUŞ MODELƏR METALDANDIR. ONLAR BƏRKİDİLMİŞ POLADDAN HAZIRLANMIŞ KİBORQLAR, PARILDAYAN ANDROİDLƏRDİR. QIZLARDAN BİRİ

BAŞDAN-AYAĞA YÜZ AVROLUQ ƏSGİNAZLARLA ÖRTÜLÜB
DİGƏRİ QIZIL PULLAR QUSMAĞA BAŞLAYIR. ÜÇÜNCÜ QIZ
KREDİT KARTLARINI KONFETTİLƏR KİMİ HAVAYA TULLA-
YIR. BU QIZLAR ƏSL ROBOT-DAXILLARDIR (GÖZƏLÇƏLƏR-
DƏN BİRİ AVTOMAT PAYLAYICIDAN ÇƏKİRMİŞ KİMİ METAL
CİNSİYYƏT ORQANINDAN KAĞIZ PULLAR DARTIB ÇIXARIR).

TAMAŞAÇILARIN GURULTULU ALQIŞLARI. İNSANLAR
HEYRƏTDƏN BAR-BAR BAĞIRIRLAR. QIZĞIN AB-HAVA VAR
MUSİQİNİN SƏSİ QALXDIQCA DÖZÜLMƏZ OLMAĞA BAŞLA-
YIR. İNSANLARIN BAŞLARI KÜNC-BUÇAĞA DƏYİB PARTLA-
YIR. ONLARLA İNSAN ÜRƏK DAYANMASINDAN, İNFARKT-
DAN KEÇİNİR. ZALIN ARXA SİRALARINDA ÇOXLU SAYDA
KOLLEKTİV ZORLAMA HALLARI YAŞANIR.

İRİ PLANDA ŞƏKİL: TAILANDLI YENİYETMƏ QIZIN ÇIL-
PAQ BƏDƏNİNƏ YAĞIŞ KİMİ TÖKÜLƏN QIZIL PULLAR.

Ekrandakı şəklin üzərində bu sloqan görünür:

«MƏQSƏDİNİZƏ DOĞRU CAN ATIN: FAHİŞƏNİN ÜZƏRİ-
NƏ BOŞALIN» – ardınca rəsmi xəbərləmə: «BU MÜRACİƏT FFQF-
YA MƏXSUSDUR» (FRANSA FAHİŞƏXANALARININ QANU-
NİLƏŞDİRİLMƏSİ FEDERASIYASI).

V

Siz

*«Hər kəsin müqəssir olduğu qapalı cəmiyyətdə
yeganə cinayət ələ keçməkdir. Oğrular dünyasında
yeganə ağır günah axmaqlıqdır».*

Hunter Stockton Thompson.
Las-Veqasda qorxu və nifrət, 1971.

«Ross»a qalib kimi qayıtmaq qərībə hissidir. Əvvəla, agentlik başqa yərə köçmüşdü: köhnə «gənimiz» deşilmişdi, su buraxırdı, siz onu tərک etdiniz, Parisin Bulon-Biyankur məntəqəsindəki Marsel-Samba meydanı indi tərک edilmiş gəmiqayıma zavodunu xatırladırdı, repçilər sayacağı geyinmiş qəmgin tərسانə fəhlələri Makdonaldsın qapısı önündə oturmaqdan kök salmışdılar. Üç yüz metr aralıda yeni ofis binası ucaltmaq üçün köhnə fabriki sökdünüz və onu yenidən eyni görkəmdə inşa etdiniz. Niyəsini də bilmirsiniz (köhnə divarlardakı asbest sizə mane olurdu? Mühəndisin işini bəyönmədiniz? Bəlkə həm o, həm də bu?). Qırmızı kərpicdən hörülmüş, fallusa oxşayan iyirmi metrlik baca binanın başına tac kimi dolanıb. Baca tüstüləmir, orada heç nə yandırmırlar – hələ ki heç nə yandırmırlar.

Vəzifə pilləkənində qalxmağın dadını ürəkə dolusu çıxarırsınız. Üç yüz nəfər yeni qulluqçunun ürəkək baxışları. Hələ dünən laqeyd davranan qadınların irəli uzanan dodaqları. Yuxarıdakıların yumşalan səs tonu – bu gündən siz onlardan yuxarıdasınız. Qəfildən sizin köhnə yoldaşınız, qardaşınız olduğunu xatırlayan insanların gözlə qaş arasında sizin səmimi dostunuza çevrilməyi. Hörmət süquta bənzəyir. Lakin Çarlı və sən, siz təvazökar qaliblərsiniz. Agentliyin işçi heyətini bir araya yığıb, qarşılarında bu nitqi söyləyirsiniz:

«Əziz dostlar, Jan Fransuanın bədii direktor vəzifəsi təklifi elə gözlənilməz oldu ki, onu qəbul etməyə bilməzdik. Bu işə razılaşmaq ondan imtina etməkdən daha cəsarətli addımdır. Qarşıda bizi çətin mərhələ gözləyir, ona sinq gərməyə hazırıq: əvvəla, ona görə çətin ki, Mark kimi əsl reklam dahisininin yoxluğu agentlik üçün böyük itki

və zərbədir (nitqin bu hissəsində məyus görkəmlə dörd dəqiqə və beş dəqiqənin ondabiri qədər susursunuz), daha sonra isə bizim özümüz reklamfob reklamçılar olduqumuzdan bu ziddiyyəti aşmaq üçün sizin köməyinizə ehtiyacımız olacaq. Reklam həyatımızı zibilləyir və bəşəriyyətin kommunikasiya ekologiyasını icad etmək bizim öhdəmizə düşür. Biz nəticə etibarilə həm də siz istehlakçıya nəzərən hörmətlə və mədəni davranmalıyıq. Bəsdirin, lentləri lazımsız şəkillərlə korladıq! Biz agentliyin qapılarını yeni nəsil yaradıcı heyətin üzünə açmağı qərara almışıq; tanınmamış yazıçılar, lənətlənmiş şairlər, İnternet saytlarının rədd etdiyi müəlliflər, avanqard rəssamlar, pornoqrafik film rejissorları. Reklamın müasir dövürün avanqard incəsənəti ilə birləşmə zamanı yetişib. «Ross» yəni fəaliyyətinin başlanğıcındakı həmin təcrübə laboratoriyasına çevrilməlidir; biz isə bütün söylərimizi hər zaman agentliyimizin fəxri olan yaradıcılıq nailiyyətlərinin zirvəsində durmağa sərf edəcəyik.

Beləliklə, biz işə bir neçə simvolik tədbirlərlə başlayacağıq və ümid edirik ki, onlar öz nəticələrini dərhal göstərəcəklər: əvvəlcə dinamiklərdən başlayaq, dinamiklərdə həmişə «Ottawan» qrupunun «Sən yaxşısan, sən əla, sən necə lazımsan» mahnısı səslənəcək. Bu musiqi həmçinin telefon xəttində gözləyənlər üçün fon musiqisi olacaq. Qəbuldakı və telefonçu qızlar belə qədər çılpaq şəkildə foyedə əyləşəcəklər. Müştərilərin ofislərindəki bütün kampaniya təqdimatlarında xoş ab-hava yaratmaq üçün rus orkestrini və kafe-teatrlardan tapdığımız istedadlı komik aktyorları cəlb edəcəyik. «Ross»un bütün əməkdaşlarına salamlaşarkən bir-birlərini dodaqdan öpmək bir vəzifə olaraq tapşırıılır. Bütün yaradıcılara istonilən öləri ideyalarını həyata keçirmək, lazımı şəkilləri çəkmək üçün «Sony» kameraları paylanacaq.

Biz əzəli təbiiyyə, incəsənətin beşiyinə geri qayıtmalıyıq. Biz məsullar kimi fasiləsiz olaraq hər şeyə HEYRAN qalmalıyıq. Bu durğun, yalnız özünü təmin edən sistemi məhv etməli, insanları təəcübləndirməklə oyunun qaydalarını kökündən dəyişməliyik, əks təqdirdə, istehlakçının qəlbini yol tapmayacağıq: deməli, müştərilərin pullarını pəncərədən bayıra tullayacağıq. Sonda bir nəticəyə gəldik, bunu heç vaxt yaddan çıxarmayın – siz buraya ÖZÜNÜZLƏ

əylənmək üçün gəlmisiniz və yalnız ÖZÜNÜZ əylənməklə alıcılarımızı əyləndirə bilərsiniz. «Ross-Frans»ın yeni şüarını hələ ser Terens Konran özü demişdi: «İnsanlar onlara həmin şey təklif edilməyəndə qədər nəyi istədiklərini bilmirlər». Sabah səhər bu kolam agentliyin giriş qapısı üzərində həkk olunacaq. Diqqətinizə görə minnətdaram. Şənlük davam edir!»

Gur, lakin ahəngsiz alqışlar eşidildi. Üç yüz nəfər yeni ələtini iç həyatın ıclas zalındakı kokteylə davət etmişdiniz. İşçi heyət, demək olar ki, sizin dediyiniz hər kəlmənin həqiqət olduğuna, hər şeyin dəyişəcəyinə əmin idi, hətta heyərdən qeyri-ixtiyari şalvarlarına da batıra bilərdilər. İndi sizə yalnız bir şey – vədləriniz tədricən boşca çıxdıqca onları məyus etmək və sələfiniz kimi (agentliyin büdcəsində 20 milyon anarlıq dəlik buraxan sələfiniz kimi) aradan çıxmaq qalır.

Müasir zamanın bütün boynuyğun müdirləri kimi gündəliyinizdə sizi şan-şöhrətə aparan bir neçə qaydanı yazırsınız:

«11.00 – tamamilə lazımsız birinə nəzakət göstərmək.

13.30 – fikirləşmək haqqında fikirləşmək.

15.15 – aşağı əməkhaqqı alan birini öz adı ilə adlandırmaq (kadrar şöbəsində onun barəsində maraqlanmaq).

17.10 – tabeliyində olan işçilərdən birinin xəstə qızının əhvalı ilə maraqlanmaq (şahidlərin qarşısında).

19.00 – ofisi tərk edərkən hamıya gülümsəmək».

«Taxta çıxmağımızı» münasibətilə təşkil olunmuş kokteylin sonunda Çarlı bütün bədii şöbənin bütün veteran işçiləri üçün bir hədiyyə hazırlamışdı – «Laperouse» restoranında meymun naharı. Buna görə də siz hamınız nəhəng oranqutanq kostyumları geyib, şam yeməyi üçün ayrıca kabinetdə əyləşdiniz, bir gecəliyinə tutulmuş on iki çılpaq ofisiant qız masaların üzərində baş-ayaq, əlləri üzərində, ayaqlarını aralayıb yeriyirdilər ki, qıçlarının arasında qoyulmuş təpəzə istridyolərdən götürüb dadına baxsınız. Bu Çarlı var ha, onun çox təkzibedilməz daxili motivasiya anlayışı var.

Bununla belə, müştəri ilə ilk təqdimatınız çox bərbad keçdi. «Madon», yəni Alfred Düler və onun tularları «Maigrelette»nin reklam çarxını (maraqsız versiyasını) istehlakçılardan ibarət fokus-grupa nümayiş etdirmiş və test heç bir müsbət noticə verməmişdi: telefon görüşü qızğın keçdi, siz əlli yaşın altında olan evdar qadınların həmlələrinə qarşı durmalı olduğunuz. «Çox yüksəkdir», «çox perspektivlidir», «narahatçılıq yaradır», «elə də inandırıcı deyil», «nəşə məğrifsayağıdır», «səsləndirmə səviyyəsində keyfiyyətsizdir», «məhsulun şəklinin ölçüsü bir az da böyük ola bilərdi»... Qısa, tut başını, qaç. Müşavirə vaxtı siz təslim olmamağa çalışdınız, «səsləndirmənin dəyişdirilməsi», «çarxın sonundakı şəklın ölçüsünün böyüdülməsinin mümkünlüyü», «bəzi şeylərin yenidən ASAP (As Soon As Possible (mümkün qədər tez) işlənməsinin əhəmiyyəti», «bazarın bu hissəsində formal yeniliklərin zərurəti», «istehlakçı instinkti və markanın tanınma səviyyəsindən asılı olan maraq» kimi məqamları vurğulayaraq mübarizə apardınız və sonda müştəri, nəhayət ki, «qeydləri nəzərə almaqla filmin yenidən, ASAP işlənməsi şərti ilə» razılığını verdi.

Və siz anlayırsınız ki, müdir olanda heç də adamın əli bala batmır. Bədii direktor müştəridən əyriyaq masa hazırlamaq sifariş almış mebelçiyə bənzəyir, çünki müştərinin könüllü belə istəyir, çünki pulu o ödəyir. Reklam sifariş edənlər həmişə hər şeydən ehtiyat edirlər. Ətək-ətək pulları havaya atırlar ki, reklamlarını nəzərə çarpdırmayaq. Düzdür, özləri bu cəhətlərini görmürlər. İstehlakçıların

narazılığına səbəb olmaqdan elə qorxurlar ki (onlar bunu «imicə xələf götürmək» adlandırırlar), özləri bu «imicin» içində itib-batırlar, şəffaflaşırlar. Onları ekranlarınızda görsonsiz də, gözə soxulmaqdan yaman ehtiyat edirlər. Bədii direktor kimi yeganə vəzifəniz onların şizofreniyasını təqdir etməkdir.

Beləcə, zəncirvari reklam nifrətinin əsası qoyulur: bədii heyət agentliyə nifrət edir, agentlik sifarişçiyə, sifarişçi istehlakçıya, istehlakçı isə özü kimilərə nifrət edir.

Mayamida çəkdiyimiz otuz saniyəlik «Maigrelette» filmindən axır-uxurda elə bunlar qaldı: buna filmin yenidən işlənməsi demək olmaz, bu, uzaqbaşı, amputasiya edilmişin yenidən amputasiya edilməsidir (ölyüə nəfəs vermək?).

Deməli, belə. «İri planda götürülən Tamara şəhərkənarındakı gözəl evin artırmasında əyləşir (məhsul ekranda görünəndə qədər ilkin kadrların sayını azaltmamaq; istehlakçının qavrayışını artırmaq üçün aktrisanın çıqlarının nisbətini dəyişmək; üz dərisinin rəngini açmaq). O, kameraya baxır və deyir: «Mən gözələm? Belə deyirlər. Amma bu sualı heç vaxt özümə vermirməm. Çünki mən elə mənəm, özüməm» («Deyirlər» sözü şübhə əsladığına görə, «Amma bu sualı heç vaxt özümə vermirməm» cümləsi artıq səsləndiyinə görə ixtisara salmaq. Əgər özünə bu sualı vermirmə, bunu dilə gətirməyə ehtiyac yoxdur. Qısa, filmə yalnız iki cümlə qaldı: «Mən gözələm? Mən elə mənəm, özüməm»). Sonra aktrisa bir qab «Maigrelette» götürüb, onu sülluca açıf və qaşıqla dadına baxır (məhsulun görüntüsü olan bütün kadrları iriləşdirmək). O, məhsulun dadına baxdıqca həzdən gözlərini yumur (bu kadri mümkün qədər daha çox uzatmaq olarmı? Xatırladaq ki, söhbət başlıca kadrdan gedir, testin nəticəsi belə göstərdi. Məhsulun arzu olunduğunu şişirtmək həyatı əhəmiyyətli məsələdir. Müqəssirlik hissindən məhrum edilmiş daddan zövqalma konsepsiyasını vurğulamaq üçün məhsulun şiddətli arzulandığını mütləq dramatikləşdirmək lazımdır. Sonra tamaşaçıların düz gözlərinin içinə baxaraq bunları deyir: «Mənim sırım... «Maigrelette»m. Tamamilə yağsızlaşdırılmış valhedici yoğurt. Kalsium, vitaminlər

və proteinlərlə zəngin. Gözəl və ağıllı olmaq üçün bundan yaxşısı yoxdur» (bura məhsulun fincandan xəfifcə süzülən üçölçülü şəklini və yağlı şriftlə istehlakçıya məhsulun çox faydalı və zəruri olduğunu təlqin edən «kalsium», «vitaminlər», «proteinlər», «sıfır faiz yağlılıq» sözlərini əlavə etmək). Tamara ayağa qalxır və əsrarəngiz gülüşlə mətni tamamlayır: «Bu da mənim sirrim. Amma bu artıq sirr deyil, bir halda ki onu elə indicə sizinlə paylaşdım, hi hi..» (üç saniyə əlavə vaxt aparan bu lazımsız gülüşü ləğv etmək. Qısa şəkildə belə demək olar: «Bu da mənim sirrim» – bu, rəqabət baxımından həm dəbdədir, həm də özünəməxsus). Filmin sonunda görünən şəkil və sloqan: «Maigrette». GÖZƏL VƏ AĞILLI OLMAQ ÜÇÜN BUN-DAN YAXŞISI YOXdur (digər sloqanları nəzərdən keçirmək olarmı? İstehlakçı dedikdə hədəfə müxtəlif insan qrupları: uşaqlar, yaşlılar, ortayaşlılar, gənclər, kişilər, qadınlar alınır və reklam onlara ünvanlanır. Ən əsası, hər şey ən müasir reklam texnologiyalarının imkanları çərçivəsində həyata keçirilir). Sonda markanın sinqlı səslənir: «m-m-m, Madon».

Sloqana gəldikdə isə, o, sizi qətiyyətlə narahət etmir, çünki ehtiyatda öz sloqanını var: «MAİGRELETTE. HƏMİNİN CÜZİ YÜNGÜLLÜK DOZASINA EHTİYACI VAR». (bax. fəsil IV, səhnə 4.)

Daha sonra Kann özünü yetirdi. Xeyr, xeyr, kinofestival deyil, başqası. Geninə-boluna pul buraxılan həmin maskaradan bir ay sonra, hər il iyun ayında, ÜTT-in (Ümumdünya Ticarət Təşkilatı) qurultayları və ya Davosda baş tutan görüşlər kimi səssiz-səmirsiz ötüşən əsl festival. Bu, Beynəlxalq reklam həftəsi, ingiliscə desək, «48th International Advertising Festival» və ya «Kann şirləri-2001» adlı festivaldır. Buraya geniş kütlənin tanımadığı yeddibaşlı varlıqlar gəlir, o varlıqlar ki, məhsulun «gizli» reklamının yer aldığı tammətrajlı filmləri maliyyələşdirir (Jeyms Bondların sürdüyü «BMW»lər, «Taksi 1» və «Taksi 2» filmlərindəki «pejo»lar), o kasrlar ki, cibxərcələri ilə bütöv kinostudiyaları alıb («Segram» – «Universal», «Sony» – «Columbia-triStar», «AOL» – «Warner Bros») aldığı kimi, gələcək məhsullarını sərgiləmək və dəstək vermək üçün filmlər çəkirlər («Disney» və ya «Lucasfilm» kimi), qısa, planetimizə yayılmalı olan («yiyələnmək» felinin bütün mənalarda) Otuz sənaye reklam filminin əhatə dairəsi bir saat yarımlıq bədii filmdən daha geniş olur (misal üçün, «Maigrette»nin reklam çarxinin planlarına iştirakçı ölkələrin əhalisinin 75%-ni fəth etmək daxildir).

Bu da başlıca fransız reklam sifarişçilərinin reklam xərcləri (1998-ci il üçün):

«Vivendi»..... 2 milyard frank.
 «L'Oréal» ..... 1,8 milyard frank.
 «Peugeot-Citroen».....1, 8 milyard frank.

«France Telecom».... 1,5 milyard frank.
«Nestlé»..... 1,5 milyard frank.
«Madone»..... 1,3 milyard frank.

Bütün bu ticarət markaları qeyd-şortsiz dişbatmazdır. Onların sizinlə danışmaq hüquqları olduğu halda, sizin onlara cavab verməyə ixtiyarınız çatmır. Mətbuatda siz istədiyiniz insana qara yaxa bilərsiniz, lakin məsələ reklam sifarişçilərinə gəldikdə isə, istənilən artıq kəlmə sizi qəzetinizdəki reklamlardan əldə etdiyiniz milyonlarla frankın üzünə həsrət qoya bilər. Televiziyada vəziyyət daha gərgindir: qanuna əsasən «gizli reklamlar»dan qaçmaq üçün marka adlarını efiərdə çəkmək qəti qadağandır; əslində, bu, onların tənqiddən yayınmasına əla şərait yaradır. Reklam sifarişçiləri ürəkləri istəyən qədər fikir bildirə bilirlər (və bu imtiyaz üçün böyük pullar ödəyirlər), amma heç bir etirazla qatlaşa bilmədiklərinə *heç vaxt onlara cavab vermək olmaz*. Kitablara gəldikdə isə... Ehtimal ki, bu roman «markaları nüfuzdan salma», «saxtalaşdırma», «parazitlik», «iftira», «başqalarının intellektual mülkiyyətinə yiyələnmək» və yaxud da «ədalətsiz rəqəbat» adları altında senzuraya məruz qalacaq.

İngilis dilində reklama «advertising» deyilir ki, bu sözün də bir qolu gedib «xəbərdar etmə» sözünə çıxır – görünür, bu peşə sahibləri bizi xəbərdar etməyə çalışıblar.

Aeroportda stüardessa sizdən soruşur:

– Yükünüz var?

Cavabında deyirsiniz:

– Bəli, var. Məndə marketing diplomu, yanımdakında isə İncəsənət məktəbinki.

Kann festivalında uğurun zirvəsini siz – Çarli və sən təşkil edirsiniz: siz cavansınız, gündə qaralmış dəriniz var, siz varlı və zəhmlisiniz, gözünüzə «Helmut lanq optikal»dan gün eynəkləri taxmış, ayaqlarınıza «Nyu balans» ayaqqabıları keçirmisiniz, «Ross»un firma maykalarında Kruazet bulvarında gəzişirsiniz (maykanın ön

hissəsində «Ross – tələbata zəmanət var», kürüyündə isə ««Ross»da işləyən dişləyər» yazılıb. Hər iki sloqanın müəllifi qəpik-quruşa işləyən və müddətli müqavilə bağlamış hansısa təcrübə keçən işçidir). Siz, sözlən əsl mənasında, zorba pul kisələrisiniz. Məntiqə görə, hazırda siz «qaymaq»dan onlara da pay çatsın deyə portativ kompüterlərini qoltuqlarına vurub, axışib Kanna gələn mənsəbpərəst dilbər jurnalistlərə müsahibə verməli idiniz. Onlar «Premiere Heure» şirkətini (bədi direktorları əzizləmək üçün Kanna yerləşmiş nəhəng prodüser şirkətinin) kirayələdiyi «Jeyns-klub»da maskulaşıblar. Amma hal-hazırda siz müsahibəyə deyil, sahilədəki «Karlton» mehmanxanasına, Alen Bernar və Aram Kevorkyanla, reklam filmləri istehsalçısı olan «Pac» firmasının rəhbərləri ilə cəmi masa arxasında müftə nahar süfrəsinə yollanmışınız (onlar buraya «Premiere Heure» firmasının ən qatı düşmənləri kimi uşaqlıq dostları ilə mehriban iqtisadi münasibətlər qurmağa gəliblər). Elə anlar olur ki, müvəqqəti olsa da, xoşbəxtliyi dadırsınız, sözlə ifadə oluna bilməyən qısa səadət anlarını siz «Near Life Experience» adlandırırınsız.

Piştaxta arxasına keçən kimi dərhal reklam fəaliyyətinin yeni mötəbər ustalarını tanıyırsınız, onlar küçə dilənçilərinə bənzəyirlər, pirtlaşığı saçları (bəziləri keçəldir), cod tüklü üzləri, cırıq-cırıq maykaları, bozarmış cins şalvarları, köhnəlmiş idman tərzli çəkmələri var və onlar ölkənin qazancları fəvvarə vuran insanlarıdır. Adları yaxalarındakı vəsiqələrdə qeyd olunub:

– Krostof Lamber, «CLM-BBDO» reklam agentliyinin prezidenti-baş direktoru, (ümumi gəliri – 411 milyon frank; müştəriləri: «Total», hazırladığı sloqan – «Daha bizə təsadüfən gəlməyəcəksiniz»);

– «France Telekom», sloqan – «Bizimlə 2000-ci ili sevcəksiniz», «Pepsi-Cola» – «The choice of a new generation» (yeni nəslin seçimi);

– Paskal Qrekar, «Leagas Delancy» agentliyinin prezidenti və bədi direktoru (bu agentlik 1998-ci ildə futbol üzrə Dünya çempionatında möhtəşəm sloqana sahiblik edib: «Adidas – Qələbə bizdədir!»);

– Qabriel Qotye – Fransanın bütün bədi direktorlarını birləş-

diren «Bədii direktorlar klubu» cəmiyyətinin prezidenti, «Young & Rubicam» reklam agentliyinin bədii direktoru (ümumi gəliri 481 milyon frankdır, sifarişləri: «Orancina» agentliyi, sloqan: «Orancinamı yaxşı silkələməsən, meyvə dilimləri dibinə çökər»; «Stimorol» – «saqqızı daniyasayağı çeynə», «Ricard» suları – «Suya hörmət edək»);

– Kristian Blaşa, «CB Nyus» jurnalının təsisçisi (siz onu hər həftənin bazar günləri jurnalist Tomas Erve ilə birlikdə «M6» kanalının «Reklam mədəniyyəti» verilişində görürsünüz);

– Erik Tonq Künq, adı gələnlə kimi onu tanımaq mümkün deyil, «Avro RSCG Babinet Erra Tong Cuong»¹ reklam agentliyinin prezidenti (ümumi gəliri məlum deyil, sifarişləri: «Evia» agentliyi, sloqan – «Bədəninizin bu suyu özünü cavanlıq mənbəyi seçib», «Pejo» avtomobilləri – «Qoy avtomobil hər zaman məmnuniyyətə çevrilsin», «Canal+» – «Canal+kanalına baxdıqca televiziya qarşısında olursunuz»);

– Benua Devaryo, «Devarricux Villaret» agentliyinin təsisçisi (ümumi gəliri 126 milyon frank; sifarişçilər: «Credit Lyonnais» – «Sizin bankınız sizə bir hesab borcludur», «Volvic» şirkəti – «Volvik suyu sizə uğun gətirəcək»);

– Bernar Büro, «Ogilvy & Mather» reklam agentliyinin prezident müavini (ümumi gəliri 472 milyon frankdır; sifarişçiləri: «Perrier» qrupu, sloqan – «Su, hava, həyat»; «Ford Ka», sloqan – «Fikrinizdə ancaq Kadın»);

– Jerar Jan, «Jean & Montmarin» reklam agentliyinin həmtəsisçisi (sifarişçilər: «Yop» şirkəti, sloqan: «Yop illəri»; «Teisseire» şirkəti, sloqan – «Siz onları «Teissirc»dan məhrum etməli idiniz»; «Herta» şirkəti, sloqan – «Sadə şeylərdən yan keçməyək»);

– Jan Pyer Barbu, «BDDP@TBWA» reklam agentliyinin çoxsaylı bədii direktorlarından biri (ümumi gəliri 834 milyon frank; sifarişləri: «McDonald's» – «McDo – ancaq özünüklər üçün»; «Fransa Dövlət Dəmir Yolları» şirkəti – «Bizimlə qatarları sevəcəksiniz», «1664» firması – «Dörd rəqəm bütün həflərdən daha qüdrətlidir»);

¹ 2012-ci ilin sentyabr ayından «Euro RSCG» reklam agentliyi «Havas worldwide» adlanır.

– Kristian Vens, «DDB France» qrupunun prezident-baş direktorunun müavini (dövrüyyəsi 843,5 milyon frank; sifarişlər: «Volkswagen» avtomobilləri – «Səhv etməmək çox asandır»; «FNAC» – «1954-cü ildən etibarən təşviqatçımız»; «Badoit» (təbii qazlı su istehsal edən müəssisə, sloqan – ««Badoit» suları olmadan naharı təsəvvür etmək olarmı?»);

– Bertran Süşe, «Louis XIV» agentliyinin yaradıcısı və prezidenti, (sifarişlər: «Audi» – «Ətrafınızdakılar onları ötüb-keçməyiniz üçün mövcuddurlar»; Regina Rubens – iş qadını və geyim ustası, sloqan – «Nəfəs alın, siz qadınısınız»; «Givenchy» moda evi – «Sonsuzluqdan bir az da uzağa»).

Bu insanların arasında bir də cənab Zzz var, onu belə adlandırırlar, çünki istənilən istehsal firmasının hesabına Mustik² adasına səyahət etməyə həmişə hazırdır (bütün həmkarları onu harada görsələr, bir ağızdan «zzzz» deyir və onu vızıldamaqla qarşılayırlar. Bu, bezdiricidir, amma həm də əyləncəli, təbii ki, özü üçün yox, onun həç dodağı da qaçmır).

Sadaladığım əlahəzrətlərdən savayı, burada hələ iyirmi il bundan qabaq iki-üç uğunlu ideyaya imza atıb, bu günə qədər onların sayəsində birtəhər çulunu sudan çıxaran yekəqarın tüfeylilər də var. Onlardan biri elə həmin yolla, bir sloqanı müxtəlif müştərilərə satmaqla böyük var-dövlət əldə etmişdi: «Corab Kindyodir», «Pendir Kiridodir», «Kakao Bananiadadır», «Saat Keltondadır», «Ayaqqabı Batadadır»... və s. Hamınız özünüzü əylənlən kimi göstərmək üçün dərindən-qabıqdan çıxırsınız. Əylənmək intiharın özüdür, yalnız bir fərqlə, siz hər gün əylənlə bilərsiniz. Çarlı ilə sonin yanında Maronyenin adını çəkən kimi ağlaşma qurub şəraitə uyğun sözlər deyirsiniz: «ehh, ehhe, vay, vay, ondan danışmayın, onun üçün burunumuz ucu göynəyir. Bilirsən, hələ də onun adına poçt gəlir, «İmicBank» kataloqları, lənət şeytana, yəni kartotekani yeniləmək belə çətindir?! Ümumiyyətlə, işlər bərhad gedir, istənilən halda

² Mustik adası Qrenadin arxipelaqında yerləşir, Moustique (mustik) fransızcadan tərcümədə «milçək» mənasını verir.

Kannın əcali çatıb... Bu axşam, ilkin seçimdən sonra «Martinez» mehmanxanasının barında görüşürük də, hə?»

İlkin seçim dedikləri münisiflər tərəfindən dünyanın yüz ən yaxşı reklam filminin seçilməyidir (beş min namizəd arasından). Və «It's so good when it comes in your mouth» sloqanınızla siz də bu siyahıdasınız. Yapon, ingilis, alman, amerikan, brazilyalı və fransız peşə yoldaşlarınızdan ibarət münisiflər heyəti sizin reklam çarxınızı çox cəsarətli hesab etdiklərindən geniş tamaşaçı zalında fit çalan bir neçə nəfərə baxmayaraq, onu qəbul etmişdilər. Siz çarxın «Dogma» versiyasını ən son anda çəkmişdiniz, onu cəmi bir dəfə, gecə saat üçdə «Canal Cimi»də yayımlamışınız və bu, hüquqi cəhətdən onun həqiqi reklam kampaniyası olduğunu təsdiqləməyə kifayət edir, halbuki müştəriniz bu videonu rədd etmişdi və tamaşaçı kütləsi onun üzünü də görməyib (əvəzində, filmin amansızcasına qol-budağı kəsilmiş digər versiyası «TF1» kanalında hər axşam yeni «MAÏ-GRELETTE! HAMININ CÜZİ YÜNGÜLLÜK DOZASINA EHTİYACI VAR» sloqanı ilə tamaşaçıların gözlərini döyənək etməkdədir, amma onun birinci mərhələdən keçmədiyini söyləmək yersiz olardı).

Tamara sizə səhər qoşulmalıdır, «Rosserys & Witchcraft»ün fransız filialının bədii direktoru vəzifəsinə yüksəldəndən düz bir ay sonra «Kann şirləri»ni də ələ keçirəydiniz, bax bu, qiyamət olardı. Siz səhnəyə qalxıb, hədiyyənizi alacaqdınız, televiziya və mətbuatda sizdən sitatlər çəkəcəkdilər: «Reklam fəaliyyətinə həmişə digər Avropa ölkələrindən geridə qalan Fransa, nəhayət ki, bir neçə mükafatı əldə edə bildi, onlardan biri də «Madon» şirkətinin «Maigrelette» kompaniyasının pornoqrafik təqdim kimi çəkilmiş reklamın bizə qazandırdığı «Kann şirləri» mükafatıdır. Xatırladaq ki, bu yaxınlarda «Rosserys & Witchcraft» agentliyinin bədii şöbəsinə iki nəfər yeni direktor təyin olunmuşdur». «Strateji» jurnalında şəkliniz çıxacaq və şəklın altında belə yazılacaq: «Oktav Parano və Çarli Naqud bəyan etdilər: *Başlıcası işini sevənlərin gücünü gələcəyin yolarıncına qovuşdurmaqdır*».

«Majestic» mehmanxanasının suda xizəksürənlər üçün nəzərdə tutulmuş körpüsündə duran adamlar salamlamaq üçün əllərini şappıldadırlar, buradakı söhbətlərdən qırıq parçalar:

Dior adamı darıxdırır.

Dovşanın ipatı da tullandıqı otuz saniyəlik çarxı gördün? Bos «reno-meqan»ı necə? Qaza basanda saçları biz-biz dururdu. Mənasızdır. Xalis cəfəngiyatdır.

«Qonday»ın Fransa Hava Yolları üçün çəkdiyi reklam mükəmməldir.

Amma «dizel»in sonuncu reklamından nəyə gözü mü içmir.

«Taq hoyer»in kampaniyası əsl faciədir.

Demə, demə! Amma «Pepsi»nin təzə reklamı qanımı qaraldı.

«Kiss Fm»in reklamı barəsində nə düşünürsən? «Volsvagen»də oturub, mahnı mızıldanan yekpərə qarabalını demirəm hələ.

Çox yaxşı. Əladır, beş də artıq.

Bu il də Norveç hər şeyi süpürləyib aparacaq.

Təsəvvür edirəm, qıza girişən mavini görən tamaşaçılar necə donquldanacaq.

Hə, yaxşı fikirdir.

Saunadakı iki oğlanı gördün? Qızılın iyi kilometrəndən hiss olunur.

Sənin «Maigrelette»n üçün ürəyim gedir. Amma nə əcəb reklamda heyvanlar yoxdur? İtlər, pişiklər... Kanndakılar belə şeyləri xoşlayırlar.

Bir vaxtlar atalarımız az qala birlikdə işləyəcəkdilər, bunu bilirdin?

Hə? Onda gəl səni bağrıma basım. Adın nədir?

Natali Foşton.

Çox pakizə! Bilirsiniz, mən hərdən nadinc oluram.

Süni təbəssümlər.

– Sənə bir şey deyəcəyəm: əgər mənimlə deyilsənsə, deməli, mənim əleyhimənsən.

– Ha-ha-ha! Elə bildim ciddi deyirsən!

– Şəxsən mənimki bura qədər idi, vəs-sa-lam, qışda Cənub yarımkrəsənə yollanıram.

– Bizim Maigrelette qızımızı görmüsən?

– Fövqəladədir.

– İdeya əladır, amma yarada bilməyib.

– Yox, yox, ciddi soruşuram, xoşun gəlir, ya gəlmir?

– «Bəyənirəm» ilə «bəyənmirəm» arasında seçməliyəmsə, «bəyənmirəm» deyirəm.

– Bəsdir, bəsdir! Yoxsa qubarlanacağam.

– Yaxşı görək, zarafat edirəm. Düzünə qalsa, ideyanıza söz ola bilməz, amma fransızca olan sloqanı saxlamalıydınız, yoxsa «it comes in your mouth» ikibaşlı səslənir.

– Nə olur olsun! Amerikanlılar o qədər ikiüzlüdürlər ki, görərsən, hamısı bu sloqanın xeyrinə səs verəcək. Çılpaq omba görün kimi bunu çox cəsarətli addım hesab edirlər, çünki onlarda belə şeyləri göstərmək qadağan olunub.

Bu fikir bəyənildi.

– Keçən dəfə bir iclasdayam, görürəm ki, bir müştəri mənə söz soxmaq istəyir: «yaxşıdır, sözüm yoxdur, amma bugünlülük də əlavə etmək yerinə düşərdi», bilirsən cavabında nə dedim? «Sabahlıq lazımdır deyil ki?»

Gülməkdən qarınları sancır.

– Mənim müdirim səhər-axşam «dadlılıqdan» danışıq! «Dad» sözünün mövcudluğundan bixəbərdir, deyəsən.

– Biznes məktəblərdə dad öyrətmirlər ki.

– İstənilən halda «daha sənə dəzə bilmirəm» deməkdənsə, «sənə heyranam» demək yaxşıdır.

– Ən yaxşı reklam hər gün yanından ötüb-keçən maşını gözləyən, ingiliscə «getuppa» (ayağa qalx) oxuyan oğlanın reklamıdır.

– Görməmişəm, baxmağa verərsən?

– Dahiyənədir, üstəlik mənası da tamamilə qüsursuzdur.

– Məncə, həddindən artıq estetikdir.

– Elədir, estetikdir, amma həm də heterodur.

– Başa düşürəm, necə oldu ki, «nayk» seçildi, amma o biri,

Hulkun qadını ələkdən keçmədi.

– Əşi, hamısı mənanı tuta bilməyən yaponların zibilləridir.

– «Maigrelette» və porno, cəsarətli addımdır.

– Üstəlik elə qızğındır ki, adamı ixtiyarsız təsiri altına alır.

– Möhkəm durun, uşaqlar, əsl sallaqxana olacaq.

– Toni Keyin sonuncu əməlidən xəbərin var? O, divarlarına altı yüz balıq hörülmüş tunel salmağı tələb etmişdi, amma bir dəfə də olsun bu tuneldən istifadə etməyib.

– Yeni dərgi hazırlamaq istəyirəm, səninlə mütləq məsləhətləşməliyəm, adı «jurnaloq» olacaq, amma nə jurnal olacaq, nə də kataloq. İkisinin ortasında.

– Bəs nə üçün «katalan» adını seçmədin?

Nəzərlərini yuxarı – səmaya dikir.

– Sofi necədir?

– Uşaq gözləyir.

– Bir bu qalmışdı! İşə bax, mən isə buterbrod gözləyirəm.

– e_şalam!

Bu, Matye Kokto, «BDDP» agentliyinin keçmiş mətn yazarı idi, indi isə İnternet saytların hazırlanmasında mütəxəssisdir.

e_xoş gördük! Xudmani biznesinin işləri necə gedir?

e_yaxşı. E_yarım ildə e_200 milyon qazanmışam.

Bəs e_burada nə işin e_var?

e_sizə işim düşüb. Mənim zir-zibil saytlarımı tanıtdırmaq üçün reklama, bir də onları maliyyələşdirmək üçün reklam qəbulunu qulaqlara çatdıran reklama chtiayacım var. Təzə iqtisadiyyatda təzə heç nə yoxdur. Köhnəsi kimi reklam gücünə ayaqda durur.

Sənə bir söz deyəcəyəm. Biz hiyləgər millətlik, səksəninci illərdə camaatın baş-beynini reklamla dəng edəndən sonra, doxsanıncı illərdə onları dəbdən düşdüyümüzə və ikinci minillikdə İnternetin bizim axırımıza çıxdığını inandırmağa çalışdıq. Halbuki biz hələ heç vaxt bu illərdəki kimi qüdrətli olmamışıq!

e_yaxşı. Bağışla, söhbətə e_vaxtım yoxdur. Elektron poçtumu yoxlamaq üçün çimərlikdəki İnternet-kafeyə getməliyəm. Hələlik. e_çao.

bye-bye.com!

Gecə isə hamımız «Niberlend»də iflic adamlar kimi kreslolarımızda əyləşərək rəqş edirsiniz. Bu dəb bizə Nyu-Yorkdan gəlir: Nyu-York meri gecə klublarını o qədər sıxma-boğmaya salmışdı ki, kefcil «geccəquşu»larının əlacı rəqş qadağan olunan barlarda yığışmağa qalardı. Ona görə də insanlar «Spy», «Velvet», «Jet»,

«Chaos», «Liquid», «Life» və digər barlarda musiqinin qulaqbatırıcı ədədləri altında heç vaxt kətillərdən qalxmır, əl-qol atmaqla rəqs edirdilər. İndi həmin dəb Atlantik okeanı aşdı, bizə də ayaq açıb və indi rəqs meydançasında yanlarını basa-basa oynamaq son dərəcə şit və bayağı hərəkət sayılır. İndi dünya dəbi ilə ayaqlaşmaq üçün ahəngsiz musiqinin gurultusunda əyləşməlisən. Kann diskotekalarındakı «yerli gədələri» digərlərindən dərhal seçə bilərsiniz, çünki onlar şəhərin gözəl-göycək qızları ilə qol qaldıraraq həyənlə oynayırlar, bəli-nələr kimi tullanıb şəllənirlər, halbuki reklamçılar vüqarla ziyafətdə əyləşib, şüşədən qurtulmadır və həmkarlarına şanlı-şöhrətli Nyu-York şəhərindən gəldiklərini nümayiş etdirirlər. Çarli ilə sən gecə ərzində on dəfə masadan qəsdən hay-küylə qalxıb, ayaqyoluna gedir, orada beş dəqiqə gözləyir və saçlarınız dağınıq halda geri qayıdırsınız, su stəkanlarını ard-arda boşaltmaqla, burnunuzu qaşımqla yaponlara başa salmaq istəyirsiniz ki, bax sizin ağ malınız var, onların isə yoxdur.

Bu dəfə özünü Devid Linçin filmində hiss edirsiniz: mədəni və gülürüz xarici görkəmin altında sanki hansısa anlaşılmaz təhlükə, gizli olan yırtıcı, dağıdıcı cəlğünlük gizlədir və bu gizlilik sizi daha azğınlıqla gülməyə vadar edir.

İndi isə özünüzü dəniz qabınətdəki əlli üç yaşlı komissar Sançes Ferlosionun yerinə qoymağa çalışın. İş günü sona yaxınlaşır, həftəsonunun intizarını çəkib, təmkinlə cərcirəmələrin nəğməsini dinlədiyiniz və ağ şərabı qədəhdən aramla qurtumladığınız vaxt qəfildən «hazırkı siqnalı» çədidirsiniz: elektron ünvanınıza beynəlxalq həbs orderi haqqında məktub və bu məktuba bərkidilmiş videoyazı gəlir. Faylı üzərinə iki dəfə vurursunuz və qarşınızdakı ağ-qara videoyazıda hansısa villadan hay-qışqırıqla çıxan üç fransız canları: « – Necə bilirsən, videoyazı qaldı? – Yox, bu, görüntülü adi ev telefonudur. – Qalsa belə, onsuz da bizi burada heç kəs tanımır». Sonra əllərindəki iri daşla obyektivə yaxınlaşırlar.

İngilis dilini yaxşı bilmirsiniz, ona görə də ingiliscə yazılmış «First Degree Murder Prosecution» (Birinci dərəcəli qətdə ittiham) başlıqlı məktubu güc-bəla ilə oxuyursunuz (belə-bələ işlər). Ümumən, hər şey aydındır: Florida ştatının polisi Mayami bələdiyyəsini həmin şəhərdə bu ilin fevral ayında açıq havada çəkilişlər aparmaq üçün ondan icazə alan üç şəxs kimliyi ilə bağlı sorğu-sual edib. Üç nəfər şübhəli fransızın adı və peşəsi ekranda görünən kimi Kann reklam festivalının qızmar çağında nə səbəbə sizi narahat etdikləri aydın olur. Ötən illərin, komissar peşəsinin çətin, amma ləng keçdiyi həmin illərin xiffətini çəkirsiniz. Kruazet bulvarındakı Festival sarayında keçiriləcək təntənəli mərasimin iştirakçı siyahısını almaq üçün telefon dəstəyinə əl atırsınız.

Tamara ilə sən yuxudan qaş qaralanda ayılırsınız: «Carlton» mehmanxanasının pərdələri çox qalındır. Qapının cəftəsinə «Narahat etməyin» löhvəcisi asmağ bəs edir ki, mehmanxana xidməti sizi dinc buraxsın. Bütün gecə qədəh-qədəh vurmusunuz, amma kokainə barmağımın ucu ilə də toxunmadın. Əvəzində Amsterdamin çətənə tərkiibli ərzaqlar satan mağazasından gətirilmiş göbələklərin dadına baxdınız. Onların sayəsində gecə saat dördə «Humexs Furnye» (zökəmə qarşı kapsul) üçün fişırq bir reklam düşündün:

«Səhnə Alma şəhərində cərəyan edir. Hamar, ipək saçları olan sarışın gözəl nəhəng «Mercedes»in arxa oturacağımda, varlı bə ərəbin böyründə əyləşib. Sürücü ağır zökəmdir. Avtomobil tunelə daxil olan anda qofildən sürücü asqırır: hopçi!.. hopçi! Təkərlərni qıcırtısı və ağır avtomobil qəzasının qorxulu gurultusu eşidilir. Ekranada «Humex Fournier» loqosu və bu alt yazı görünür: «Humex Fournier. Zökəmin axırına çıxın, nə qədəri ki o, sizin axırınıza çıxmayıb».

Süfrənin bir küncündə cızma-çaya etdiyini mətni oxuyanda öz-özünə: «Babat alın!» – deyirsiniz. Amma daha yaxşısını yazmaq olar.

«İkinci Con Kennedinin kiçik təyyarəsi Lonq-Aylənd adasının üzərindən uçur. Kennedi ağır zökəmdir, ara vermədən öskürür və asqırır. Xanımı Karolin ərinin səhhətinə görə bir qədəri narahatdır və bu səhhət sözü onun qızılq soyadı Besset ilə gözəl səslənir. Karolin ona «Humex Fournier» kapsulu təklif edir, lakin əri imtina edir, çünki Conun əmisi qızının toyuna çox gec qalmışdılar. Qəfildən o nəfəs dərmədən asqırmağa başlayır, nəticədə aeroplan yolundan sapır və burnu üstə yerə çırpılır. «Humex Fournier» loqosu və final titr görünür: Humex Fournier. Burunla zarafat etməyin».

Dünən axşam Tamara ilə ilk dəfə sevişdiniz və bu, ecazkar, şirin və çox təbii idi. Oktav, sən «girmə üzrə çempion» adına tamamilə layiqsən. «MTV» kanalında «Rem» qrupunun «Dünyanın axırındır və mən özümü yaxşı hiss edirəm» mahnısı səslənirdi. Tamara sənə yaxınlaşdı. Ərikli kökə yemişdin, cəmə bulaşmış barmaqlarını silmək üçün dəsmal axtarırdın. O, şirəli barmaqlarını, sonra da hər yerini yalamağa başladı. Sən də ona qoşuldu və ya bir-birinizə qoşulub,

bədən-bədənə sarmaşdınız. Bu dünyüni açmaq asan olmayacaqdı. Onun şirin dodaqları vardı (ərikli kökə kimi). Onun qalın və ağır saçları səni sığallayırdı. Tamaranın dərisi cəlo parlıtlı idi ki, orada öz əksini belə görə bilirdin. Orqazma çatan kimi yenidən şövqə gəldin. Çoxdandır başına belə şey gəlməmişdi. Birgə həyat sürən insanlar ikinci orqazma yaşamağı yadırgayırlar. Təkrarən sevişmək nadir qonağa çevrilir. Halbuki bu çox möhtəşəm bir şeydir: bir qədəri əvvəl vədə gəlib həzzin zirvəsini yaşamağınız, baxışınız, nəfəsinizi döndürməyə icadınız, adama bir siqaret çəkdiniz, oradan-buradan danışıq güldünüz, hoppa, aranızdan yenidən qığılcım keçdi, gözləriniz alışıb-yanır, istəyiniz yenidən baş qaldırır, onun ayaqlarının arası islanıb, sənin toxmağında cəlo bərkliyib ki, ağrısı canını yaxır. Sloqan: Tamara, mənədən sənə sarsıdıcı həmlə, yenidən başladığı cəni həvəslə.

Tamara yatıb, tər damcılarını səhər şəhi kimi çiyinlərinə və alınada gələlətib. Şair Pol-Jan Tulenin «Rəfiqəm Nan» romanında dediği kimi, o, «bikarçılıqdan hədsiz yorulan kreolların tənəbl məlahəti»nə malikdir. Qolsuz ağ böynəyini bu vaxta qədəri niyə onun əynindən dartıb çıxarmadığını başa düşə bilmirsiniz. Əgər hər şeyin belə füsunkar olacağını bilsəydiniz... O, saçlarını boyayır, lakin saçları günəş sarısı deyil, sadəcə, axıcıdır. Tamara dünən axşam «Majestic» mehmanxanasındaki hovuzun kənarında tarama yeyirdi. Qəfildən mənə dedi:

Edim sənin üçün? İstəyirsiniz?

Aman! Döşlərin məni nişan alıb!

Bəli, mən nişan alıram, sonra da atıram.

Tamara çevriləndə kişilərin başları da onunla birgə çevrilirdi. Onun sanki əl ilə yonulmuş qüdsüz profili vardı (onun qızılı, lakin qızğın gözləri vardı: ona baxanda hər şey ona tərəf uzanırdı, hətta onun mədhinə durmuş kəlamlar belə). Uzun ağır saçları o yeriyərkən arxasınca yüyürür, ona ayaq çətdirə bilmirdi, bu saçlar kürəyində yellənir və arxasınca sənə çox tanış olan bir ətrinin qoxusunu yayırdı: «Obsession» ətrinin... Sofinin ətri. Tamara eşq macərasının əvvəlində sənin üzərindəki hakimiyyətini sınaqdan keçirmək istədiyi, reklam plakatında Karolina Errera kimi dodaqlarını aralayıb küsdüyü vaxtlarda da üstündə bu ətri olurdu. Bu düşüncələr səni ayıldırdı və qoruyucusu sevişdiyinizi yadına saldı.

Ehtiyatını möhkəm tut, Tamara, toxumlarım yaman məhsuldarlır.

Qorxusu yoxdur. On il olar ki, dərman içirəm. Heç olmazsa xəstəliyin-filan yoxdur ki?

Hər ikiniz özünü televizoron qarşısında yuxuluğa vurmusunuz. Telefonda bağırın Çarlinin zəngi sizi oyadır:

Bizdə QİÇS var! Bizdə QİÇS var!

Nə-ə?

Qulaq as bir: Səhiyyə Nazirliyi QİÇS-ə qarşı reklamın büdcəsini bizə həvalə etdi. Aləm xəbərdir, hə? Nə az, nə çox: düz on milyon avroluq büdcə!

Tamara sənə tərəf çevrilir:

Nə olub?

Heç nə... Çarlı idi... QİÇS-i bizə veriblər.

Keçən gün səhər Amsterdamdan gətirilmiş kefləndirici psilosib göbələkləri acgözlüklə aşağı ötürdünüz (adambaşına beş papaqçıq və gövdə) və bu göbələklərin təsirindən söhbətləriniz fərqli gedişat aldı:

Sənin iki başın var.

Dolab bu saat partlayacaq.

Mən filmə baxmaq istəyirəm, amma bilmirəm niyə istəyirəm?

Sənə, bu, normaldır?

Sənin nə soruşduğunu başa düşəndə qədər cavab vermək üçün artıq gec olacaq.

Beynim hələ də işləyir.

Mini-barla mübarizədə idim. O qalib gəldi.

Yalan ayaq tutar, yeriməz.

Özümə gəlirəm.

Fahişə filmlərinə baxmaq istəmirəm. Bir də ki, onsuz da onları hər addımda görürük.

Siz qızlar nə üçün bizi yanınızda tutub saxlamaq istəyirsiniz?

«Zəhləm gedir» sözü ilə başlayan cümlələrdən zəhləm gedir.

Sən susuzluğumu yatırırısan.

Sən isə məni daim aldadırsan.

Hə. Amma daha bətrəni edə bilərdim – sənənlə evləndədim.

Varlıqlarla kasıblar arasındakı fərqi bilirsiniz? Kasıblar «Nike» almaq üçün narkotik satırlar, varlıqlar isə narkotik almaq üçün «Nike».

Dəniz qaranlıq ensiz körfəzin qolları arasında rəqs edirdi. Mavi suları bərq vurub, rəngdən-rəngə düşürdü. Tamara həmin günün səhəri həmişəlik çıxıb gedəcəyini dedi.

Kiminlə?

Alfred Dülərlə, «Madon»dan olan müştərinlə. Dərdimdən dəli-divanədir. Hər gün avtocavablayıcıma iyirmi sevgi ismarığı buraxır. Onunla keçən həftə yatdım, o, məni «Trianon Palace» mehmanxanasına apardı, sevincindən az qala aqlını itirəcəkdi, amma canında qorxu da vardı. Dəsgah adamdı. Bilirsen, elə məhribandı ki. Mənə bir aləm vədlər verdi. Məncə, həqiqətən, arvadı ilə boşanmaq istəyir. Kişinin ömrünü yeyib.

Yox bir. O özü milyonlarla insanın ömrünü yeyib. Bəs qızın necə olacaq, Marakeşdə qalacaq?

Yox. Alfred onu Fransaya götərdirməyə və birlikdə yaşamağımıza razıdır. Boşanacaq, istəyir ki, evlənək, qısa, mənim üçün hər şeyə razıdır... Bilirsen, əlliyaşlı kişinin aqlını başından almaq üçün necə belin və məharətli dilin kifayət edir, adamın inanmağı gəlmir...

Və arvadından iyirmi yaş kiçik olmağın.

Qulaq as, özündən çıxmaq lazım deyil, özün də bilirsen ki, belə fürsətlər adamın qarşısına yüz ildə bir dəfə çıxır. Bu, həyatımın fürsətidir! Mən həyatımı qura, sanballı qadına çevrilə bilərəm. Həyatımda ilk dəfə öz evim olacaq. Onu istədiyim kimi bəzəyə biləcəyəm. Məni madam Dülər, qızımı isə madmazel Dülər çağıracaqlar. Bizim altımızda maşın, Provansiyada tətillərimiz olacaq. Mən özümü arxayınlıqda hiss edəcəyəm və nəhayət ki, istədiyimi yeyəcək və kökəlməkdən qorxmayacağam! Amma sənə də unutmuyacağam, toya gələrsən, hə? Səni həтта şahid seçmək istəyirdim, amma Alfred razılaşmadı, məni keçmişimə yaman qışqandır.

Sən mənə ona hər şeyi danışmısan? Ehtiyatlı ol, o, mənim ən böyük müştərimdir.

Hm... Hər şeyi nöqtəsinə qədər danışmamışam, bir də ki, o özünü də hər şeyi bilməyə can atmırdı, amma bizim yatıb-durduğumuzu başa düşüb.

Və bu, yanlış fikirdir, çünki dünənə qədər biz yatmamışdıq.

Hə, elə ona görə də səni özüm zorladım, əsəbiləşirdim ki, niyə heç vaxt bunu etməmişik. Dünən səni əla idin. De görüm, xoşuna gəldi? Məhsulun dadını sənə baxdırmadan ayrılmaq istəmirdim. Axı hər şeyə sənənin sayəndə çatmışam (bunu deyəndə barmağı ilə «El» jurnalının üz qabığını, Jan Mari Peryenin çəkdiyi şəkli göstərir, şəkildə gülümsəyən Tamara və aşağıda bu yazı var: «Tamara: bərbər Maigrelette»)...

Bəs şirlərin təqdimatına da gəlməyəcəksən?

Qulaq as, Alfréd bunu istəmir, o sahiblənməyi xoşlayır, mən də onun ziddinə getməməyə çalışıram. Üstəlik o, haqlıdır: deyir ki, istedadımı reklamda zay etməkdənsə, kino fəaliyyətinə başlayım.

Deməli, hər şey belə bitəcəkdi? Mən isə səni sevməyə başlamışdım.

Bəsdir: axırıncı dəfə sevirəmi çox tez demişdin, indi isə çox gecdir.

Və o, səni sonuncu dəfə qucaqlayıb öpür və sən onun zərif dirşəyincə getməyə icazə verirənsən. Sən onu əlindən buraxırsan, çünki sən hamını əlindən buraxırsan. Sən onu kino ulduzu olmağa buraxırsan. Halbuki hər ikiniz bu işin nə olduğunu yaxşı bilirsiniz. Sən özünü getdikcə daha çox vəərəmli hiss edirsən. Arxasınca qapını çəkən kimi onunla keçirdiyin hər saniyə üçün darıxmağa başlayırsan.

Səma okeanın uzaq sularına bürünüb: buna üfüq deyirlər. «Üçüncü minilliyin üfûqündə...» Bizə o qədər bu üfüq haqqında danışblar ki, nəhayət, onun gəlişini görmək çox qərİbədir. Qorxulu heç nə baş vermədi. Neft gəmiləri körfəzin sularını yarıb keçir, arxasınca rəngbərəng (yəni mazutlu) quyruq buraxırlar. Sən gözlərini qırpmadan Sofinin göndərdiyi şəkllə baxırsan, şəkil bulanmağa başlayır, amma sən göz qapaqlarını yanaqların göz yaşlarından islanana qədər açıq saxlayırsan.

Ömür yolunuzda özləri də bilmədən sizin həyatınızı dəyişdirən insanlara rast gəlirsiniz, sonra onlar daldan-dala sizə xəyanət edirlər, düşmənlərinizlə əlbir olurlar, sonra da siz onların buraxdığı dağıntıları və batan günəşin fonunda şəhəri qarət edən qalib ordu kimi necə uzaqlaşib getdiyini seyr edirsiniz.

Siz bizim dövrün məhsulusunuz. Ya da yox. Bütün təqsirləri dövrün üstünə yıxmaq çox asandır. Siz, sadəcə, məhsulsunuz, vəssalam. Qloballaşmanı insan məhfumu maraqlandırmadığından cəmiyyətin diqqətini cəlb etmək üçün məcburən məhsullaşmışınız. Kapitalizm insanları tez xarab olan kəsmiyə, tamaşa zombisinə çevirir, yəni özünüza bənzərləri məhv etmək ruhunda yetişdirir. Özünüzu qovmaq üçün adınızı kompyuterin ekranında yazmaq, oradan zibil qutusuna göndərmək və ardınca da zibil qutusunu təmizləmək kifayət edir, kompyuter sizdən: «Siz, həqiqətən, bu elementə silmək istəyirsinizmi?» – soruşacaq. «Ok» əmrini seçin. Özünüzu ləğv etmək üçün «Ok» əmrini seçmək bəs edir. Bir reklamda belə deyilirdi: «Adi bir klikin şaqqıltısı böyük şokdan yaxşıdır», lakin hal-hazırda adi şaqqıltı böyük bir şoka səbəb olur.

Madam ki məhsulsunuz, istəyordunuz ki, əvvəl-axırı bilinməyən, dilə yatmayan, yadda çətinliklə qalan bir ad daşıyasınız, ağır narkotikin adını, palçıq rəngində bir ad, turşu kimi yandırıcı, bir diş bir saatin içində kökünü qədər əridib yox etməyə qadir olan, ürəkvruran şirinlikdə bir maye, ekzotik bir içki kimi qəribə tamlı, bütün bu cəhətlərinə baxmayaraq, hələ də yer üzündəki ən tanınmış markanın adını daşımaq. Uzun sözün qıssası, siz zəhərli coca-cola şüşəsi olmaq istəyordunuz.

İşdir, əgər Çarli Naqud olsaydınız, indi mehmanxananın otağında xəlvətə çəkilib, müxtəlif pornoqrafik saytlarda eşləndiriniz və hansısa «əyləncəli» (öz dilinizlə desək) bir videoni, misal üçün, atla cinsi əlaqəyə girən asiyalı qızın videosunu yükləmək üçün ağzınız sulanardı. Amma bu vaxt xatırlayırsınız ki, beynəlxalq Kann «şirləri»nin təqdimat mərasimi üçün geyinib-kecinmək vədəsi yetişib. Amma işə bax ki, artıq adi təcrübəçi deyil, elə bu günlərdə baş bədi direktor vəzifəsinə keçən Odil vanna otağını nə az, nə çox: hələ düz qırx dəqiqə məşğul edəcək.

Əgər siz Oktav Paranqo olsaydınız, siz indi Kruzaet bulvarındakı Festivallar sarayının – bildiyiniz neonasist üslubundakı həmin nəhəng bunkerin, kinouluzların fotoaparatların şaqqıltılı gülləbaranı altında məşhur Kann pilləkənləri ilə qalxdığı həmin binanın önündə olmalı idiniz. Dünyanın bütün ölkələrindən gələn, kirayə götürülmüş smokinlərdə dolaşan və triumfator reklamçıların mükafatları bir-birilərinə necə təqdim edəcəklərinə baxmaq üçün əldən-ayaqdan gedən reklamçıların izdihamı arasında səbirlə gözləməli idiniz. Siz hay-küylü səsləri dinləməli, məstedici ətirli, öldürücü tər iyini ciyərlərinizə çəkməli olacaqdınız. Ağ göyərçinlərə oxşayan yaxtaları olan narın qumlu çimərliyi seyr edəcəkdiniz. Əbəs yerə boylanıb, geriye baxacaqdınız, arxanızda iki minillik tarixi deyil, hansısa hollandiyalı zırramanı görəəcəksiniz. Və siz yenidən əlli min il yaşı olan qumluğa baxacaqdınız, odur ki, siz bu torpağın heç vecinə də deyilsiniz. Qədim torpaqla müqayisədə miskin iki min il nəyə yarayar axı? Hətta yeni təqvimdən bir neçə il qabaq doğulsanız da, heç nə dəyişmir, bah, böyük iş olubmuş. Bu, özünüzu dağ başına qoymağa əsas vermir.

Siz əminsiz ki, istənilən vəziyyətdən qalib kimi çıxacaqsınız. Müzəffərliyiniz üçün yeni fikir kifayət edəcək. Çətinlik çəkmədən hansısa axmaq fikri təklif edəcəksiniz və dünya topuğunuzdan olacaq: müştərilərinizə valideynləri ilə cinsi əlaqəyə girən insanların kompyuter qrafikasında hazırlanmış pornoqrafik videolarını satacaqsınız, ac ölkələrdən birinə paraşütlə yağsızlaşdırılmış «Maignelette» atacaqsınız, tibbi şamlar şəklində narkotik maddələr və ya falloimi-

tator şəklində tibbi şamları bazara çıxaracaqsınız, qablaşdırma xərclərini azaltmaq üçün «Coca-Cola»nın beyninə içkini qırmızı rəngdə buraxmağı yeritmək, ABŞ prezidentinə hər dəfə İraqda ölkədaxili problemlər ortaya çıxdığında oranı bombalamaq fikri vermək, Kelvin Kleyno genidəyişdirilmiş məhsullar istehsal etməyi, «Madon»a ekoloji təmiz geyimləri modelləşdirməyi, Bill Geysə bütün kasıb ölkələri almağı, «Nutella»ya şokolad və şəkərdə badam içlikli sabunlar istehsal etməyi, «Lakost»a vakuum qablaşdırmada timsah əti satışına girişməyi, «Pepsi-Cola»ya mavi rəngdə televiziya kanalı açmağı, «Total-Fina-Elf» neft şirkətinə bütün avto-dayanacaqlarda fahişəxanalar açmağı, «Gillette» firmasına isə satış səkkiztiyəli ülgüclər çıxarmağı təklif edə bilərsiniz... Qısa, xurcununuzda həmişə bir yenilik tapılacaq, elə deyil?

Odur ki, haydı, irəli, rəqs etməyə.

Zalda iynə atsan, yerə düşməzdi. Həyəcədən ürəyiniz çırpınır. Saçınızı sığal çəkir, ağzınızı «Deomint» spreyi fısıqırdırsınız. Siz zəfərin astanasındasınız. Aradan çıxdığına görə Tamaraya qarşı bir az qəzəblisiniz, amma ümumilikdə buna görə narahat olmağa dəyməz. Odil Çarlini elə öpür ki, az qala ötinə qopardacaq. Zalda altı min insan öyləşib. Kim bilir, mükafata layiq görülsəniz, çox güman ki, bir azdan səhnədə olacaqsınız. Hər şey yolundadır. Bəs gülüşünüz niyə anbaan saxtalaşır?

Solunuzda öyləşən xanım ilə danışmağa başlayırsınız:

Hi. My name is Charlie, onun adı isə Oktavdır.

Bilirəm. İkiniz də «Ross»un yeni direktorlarısınız.

O-o! Bəxtim gətirdi, siz fransızsınız. Bəs siz harada işləyirsiniz?

«Ross»da, istehsalat şöbəsində. Adım Adelindir.

Hə, hə, əlbəttə. Adelin. Xatırladım. Bizi bağışlayın, üç gün olar ki, yuxumuzu doyunca ala bilmirik.

Eybi yox. Necə fikirləşirsiniz, «Maignrelette» qalib gələ bilər?

Demək çətindir. Ola bilsin, qalib gəlsin. Elə axmaq çarxdır ki, baxarsan, keçəcək.

Yaxşı yadıma düşdü, sizə deməliyəm ki, «Şahzadə Di» və «İkinci Con» yoxlanışa göndərilib.

Bilirəm, bilirəm. Və QİÇS bizimdir.

Bəli, xəbərim var. Deyəsən, işlərimiz çoxalır.

İşıq sönmür. Tamaşaçılar hamılıqla əl çalırlar. Bir qıçınızı o birinin

üzərinə aşırırsınız, saata göz atırsınız, barmaqlarınızı daraq edib saçlarınıza əl gəzdirə-gəzdirə sizin katqoriyanın (Süd və Süd məhsulları) elan olunmasını gözləyirsiniz. Qarşıdakı ekranda planetin ən yaradıcı reklam çarxları ara vermədən növbəylə nümayiş olunur: qarğıdalı yumaqlarının sərsəm tarifləri, arıqlamaq üçün pəhrizlər, ətirilər, cins geyimlər, şampunlar, araq, şokolad batonları, əriştələr, pizzalar, kompüterlər, pulsuz İnternet saytları, itlər üçün yeyəcəklər, 4x4 avtomobillər – sifarişçilərin ayıq-sayıq senzurasından möcüzəvi şəkildə salamat çıxmış, reklamçıların təxəyyülünün və özünüistehza cəhdlərinin bəhrəsi olan reklam filmləri, yeni və müasir şriftlər, bulanıq yaşıl fon, on-altı mm.-lik kinolenti, sabahın dizaynı, əl ilə cızılmış lentlər, üçöçlülü tünd-qırmızı loqotiplər, hindu cizgi qəhrəmanları, parodiya musiqilər, qucaq-qucaq pullar, coşqun duyğular və gözəl qızlar, hər şey gözəl qızların üzərində qurulub, çünki insanları başqa heç nə maraqlandırmır. Qurcalanan və dödaqaltından mahnı mızıldanaraq özünü rahat göstərməyə çalışan qonşu qızın yanında özünüzü sərbəst aparmağa çalışırırsınız. Əgər Alber Koen bu səhnəni 1968-ci ildən qabaq görsəydi (halbuki 1968-ci ilə qədər bu, qətiyyənlə mümkün olan şey deyildi, çünki o roman olmasaydı, indi bu müqayisə olmazdı), «Hökmədarın gözəli» əsərində daha şirnikdirici səhnələr yaratmaq üçün bu səhnədən ilham alardı.

And the winner is... Meqrelet – The Nymphomaniac by Rosserys & Witchcraft France! (Və qalib... Maigrelettedir. – Fransa «Rosserys & Witchcraft»-nin ninfomanı!)

Eşq olsun sənə, ey Qızıl Şir. Şükür olsun sənə, Səmələrin sahibi! Hökmranlıq sənə məxsusdur! Qüdrət sənindir, əsrlərdən əsrlərə sənə eşq olsun, amin!

Sevincdən özünüzə yer tapa bilmirsiniz.

Yyyeyess!

Amfiteatrdan enir, pillələri qalxıb səhnəyə sıçrayırsınız, ağzınızı doldurub, rejissor Enrikeyə – «onsuz biz bu səhnədə ola bilməzdik» və gözəl Tamaraya «bu uğuru ona borcluuyuq» minnətdarlıq etməyə, əsas məqsədinizin «insan zəhmətini dəyərləndirən həyata himn oxumaq» olduğunu bəyan etməyə və sair və ilaxir, bu çərçivədə boşboğazlıq etməyə hazırlaşdırdınız ki, qəfildən üstünüzə cumurlar.

Üç polis nəfəri bütün peşə yoldaşlarınızın gözü qarşısında sizi yaxalayır, komissar Sançes Ferlosio şəxsən özü qandalları qolunuza taxır və Florida ştatı, Mayami, Koral-Geybls məhəlləsində yaşayan missis Uordun qətlilə bağlı sizə ittiham irəli sürür.

Bax belə, müəyyən mənada belə demək olar ki, siz özünüzü konkursdan xaric etdiniz.

Həyatın qəribə axını var: siz doğulursunuz, siz ölürsünüz və bu iki hadisə arasındakı zamanda qarnınız sancır. Yaşamaq qarın sancısıdır, aramsız sancı: on beş yaşında qarnınız sancır, çünki eşqə düşmüşünüz; iyirmi beş yaşında qarnınız sancır, çünki gələcəkdən qorxursunuz; otuz beş yaşında qarnınız sancır, çünki içki şüşələrinin içinə girirsiniz; qırx beş yaşında qarnınız ağrıyır, çünki işiniz sizi əldən salır; əlli beş yaşında qarnınız sancır, çünki daha heç kəsə vurulmursunuz; altmış beş yaşında qarnınız sancır, çünki keçmiş sizi kədərləndirir; yetmiş beş yaşında qarnınız sancır, çünki xərçəngə yoluxmusunuz və o, metastaz verib. Fasilələrdə isə ömür itaətlə keçir – valideynlərə itaət, sonra müəllimlərinə, daha sonra müdirinə, sonra örinə, lap sonda isə həkimlərə itaət. Hərdən sizə elə gəlir ki, sən onları qətiyyətlə maraqlandırmırsan, amma nəyisə dəyişmək üçün artıq çox gecdir və günlərin birində bu insanlardan biri sizə öləcəyinizi bildirir, sonra da sizi taxta tabuta, daha sonra isə yağışın altında Banye qəbiristanlığındakı torpağa gömürlər. Düşünürsünüz ki, canınız qurtuldu? Nə deyim, sizin üçün lap yaxşı. Siz bu sətirləri oxuyanda mən artıq həyatda olmayacağam. Siz yaşayacaqsınız, mən isə yox. Möhtəşəmdir, deyilmi? Siz gəzintiyə çıxacaq, içəcək, yeyəcəksiniz, sevişəcəksiniz, hansısa seçimlər edəcəksiniz, mən isə, mən

bunlardan heç birini də bilməyəcəyəm, mən tamam başqa yerdə, əvvəllər sizin kimi tanımadığım, amma bu məktubu oxuduğunuz vaxt artıq tanıyacağım bir məkanda olacağam. Ölüm bizi ayırır. Bu, kədərli deyil, çox adi haldır, mən – ölü və siz – bu məktubu oxuyanlar keçilməz divarın müxtəlif tərəflərindəyik, amma yenə də ünsiyyətə girə bilirik. Həyatda olmaq və sizinlə danışan ölünü dınlamək: İnternet ola şeydir.

Sizin sevimli kabus Sofi».

Sofinin valideynləri ilə siz karıxmış halda, qəzəblə elə baxırsınız ki, sanki həbsxananın görüş otağında söhbətiniz baş tuta biləcək (əgər görüş otaqları danışmaq üçün olsaydı, hamı bunu bilərdi), üstəlik artıq Sofinin həyatda olmadığı bir vaxtda nə danışmaq? Siz heç Sofinin sağlığında da valideynləri ilə kəlmə kəsə bilmirdiniz. Onlar lütf göstərmiş, sən – ailə yığıncaqlarında həmişə xor baxdıqları vəcəzə ata Oktavın Taraskon həbsxanasında görüşünə gəliblər. Ağlamaqdan göz qapaqları şişmiş, gözlərinin altı qaralmışdı. Qəmli gözləri iki cüt qıpqırmızı şara bənzəyirdi.

Bu məktubu İnternetlə Seneqaldakı hansısa mehmanxanadan göndərmiş. Siz ondan nəso almamısınız? Onunla...

Onunla ayrılandan sonra? Yox. Halbuki dəfələrlə cəhd göstərmişəm.

Bu vaxt sən zəif damarına düşürlər. Maronye intihar edəndə o, Seneqalda imiş... Bəlkə birlikdə intihar edəblər? Bir də axı onun Maronye ilə Seneqalda hansı iti azmışdı? Lənət şeytana, özünü dəyys kimi hiss etmək yaman iyrənc hissdır, üstəlik bu haqda ölümdən sonra xəbər tutasan, bu azmış kimi, qurumsaqlığın üstü qazamatda açıla...

– Ola bilməz, bu, mümkün deyil, bu, doğru deyil, bu, doğru deyil, bu, mümkün deyil (bu iki cümlə bir saat ərzində dilinizdən düşür. İniltili giley-güzarlarınızı burada təsvir etməyə ehtiyac yoxdur).

Sən onlara – çənələri titrəyən bu iki qocaya baxırsan. Görüş
o tağından çıxan kimi «Air Liberté» hava yollarının reklamı qarşısında
göz yaşlarını sel kimi axıdırsan. Dörd divar arasına düşəndən bu yana
ilk dəfə deyil ki, ağlayırsan. Əslində, ikiniz də: Çarli ilə sən ciyərli
cənablar olsanız da, ağciyərlər kimi tez-tez zırıldayırsınız. O qədər
tez-tez ki, hətta zindana düşən günün səhəri Çarli özünü asmağa cəhd
etmişdi. Sən oxşayırsan və ah-vay edirsən:

– Mən onu daha sevmirdim, amma mən onu həmişə sevməyəm,
halbuki mən onu lazımı qədər möhkəm sevməmişdim, halbuki necə
sevmək gərəkdir ki kimi sevmədən həmişə sevmişdim.

İndi də, bu sətirləri yazdığı vaxt sən hələ də ağlayırsan. Berq-
son gülüşü «canlıya möhürlənmiş qeyri-iradilik» kimi qiymətləndirib.
Deməli, göz yaşları bunun tamamilə əksidir: qeyri-iradiliyə
möhürlənmiş canlı. O, xarab olmuş robotdur, təbiiyin qalib gəldiyi
dendidir, o, ikiüzlülüğün düz şahdamarına soxulan həqiqətdir.
Qəfildən tanımadığınız bir şəxs qarnınızı çəngəl zərbəsi ilə
şərəfləndirir. Gözlənilmədən tanımadığınız biri hamamda sizi ədəbsiz
cinsi əlaqə təklifi ilə şərəfləndirir. Ummadıq zamanda tanımadığımız
bir qadın exoqrafla vidalaşmaqla sizi şərəfləndirir. Hamilə qadın in-
tihar edirsə, bu, bir qiymətə iki ölümdür, yuyucu vasitə
reklamlarındakı kimi. Radioda isə dəlisov Milen Farmer oxuyur:
«Əgər hündürlükdən düşsəm, qoy enişim asta olsun».

*SONUNCU REKLAM FASİLƏSİ.
GÖRÜŞƏNƏ QƏDƏR.*

BİR KİŞİ BOŞ MƏNZİLİN DÖŞƏMƏSİNDƏ TƏK-TƏNHA
ƏYLƏŞİB.

MONTAJ (YAVAŞIDILMIŞ ÇƏKİLİŞ, AĞ-QARA ŞƏKİL):
ONUN ƏMLAKINI SİYAHIIYA ALMAĞA GƏLMİŞ MƏHKƏMƏ
İCRAÇILARI AILƏ DAVASI. ARVADI QAPINI ÇIRPARAQ GEDİR,
TAMAŞAÇI BAŞA DÜŞÜR Kİ, İNDİ ONUN DAHA HEÇ NƏYİ
YOXDUR.

GÖZLƏNİLMƏDƏN KAMERA ONU İRİ PLANDA GÖ-
TÜRÜR, O, OBYEKTİVƏ ÜMİDSİZ HALDA NƏZƏR SALIR.
KADR ARXASINDAKI SƏS DANIŞIR: «ARVADINIZ SİZİ TƏRK
ETDİ? SİZİN BİR AVRONUZ BELƏ YOXDUR? SİZ ÇİRKİN VƏ
SARSAQSINIZ? HƏR ŞEY BİR ANDA YOLUNA DÜŞƏ BİLƏR».

KİŞİ DİQQƏTLƏ BU SƏSİ DİNLƏYİR. SONRA KƏDƏRLƏ
BAŞINI YELLƏYİR. QƏFİLDƏN CİBİNDƏN REVOLVER
ÇIXARIR VƏ LÜLƏSİNİ GİCGAHINA DİRƏYİR.

KADR ARXASINDAKI SƏS DAVAM EDİR: «ÖLMƏK – DO-
ĞUŞDAN ƏVVƏLKİ AZADLIĞINA QOVUŞMAQ DEMƏKDİR».

KİŞİ GÜLLƏNİ BAŞINA ÇAXIR. KƏLLƏSİ DAĞILIR, BEY-
Nİ ÇİLPAQ DİVARLARA FIŞQIRIR, ONUN BƏDƏNİ TİTRƏYİR,
ÜZ-GÖZÜ QANA BULAŞIR. KAMERA ONUN AĞZINA YAXINLA-
ŞIR. O PIÇILDAYIR: «ÇOX SAĞ OL, ÖLÜM» VƏ AÇIQ GÖZ QA-
PAQLARINI TAVANA ZİLLƏYİB HƏRƏKƏTSİZ DONUR.

KADR ARXASI SƏS ŞƏFQƏTLƏ YEKUNLAŞDIRIR:
«ÖLÜMLƏ SƏNLI-MƏNLI DANIŞINI! İNTİHAR HƏYATDAN VƏ
ONUN SONSUZ QAYGILARINDAN XILAS OLMAĞA KƏMƏK
EDİR!»

Sonda FDİF-in loqotipi və sloqanı görünür:

«İZTİRABA SON: ÖLÜM SON NƏTİCƏDİR»

Ardınca xatırlatma gəlir:

«FRANSA DİNC İNTİHARÇILAR FEDERASIYASININ
(FDİF) SİFARIŞI İLƏ»

DİGƏR MÜMKÜN SLOQANLAR:

«ÖLÜM DƏBDƏDİR»

«HƏYATA GET, ÖLÜMƏ GƏL DEYƏK»

«HƏYAT? ONU DOSTLARINA SAXLA»

VI

Onlar

«Deyirəm ki, yox, heç nə olmayacaq. Mən kolleci bitirəndən sonra heç yana getməyəcəyik. Qulağımı yaxşı aç, eşit. O vaxt hər şey tamam başqa cür olacaq. Onda özümüzlə çamadan-zad daşıyacağıq. Onda ürəyimiz istəməsə də, irişə-irişə hamıya zəng çalıb səfər qabağı vidalaşmalı olacağıq. Sonra da onlara cürbəcür mehmanxanalardan açıqçalar göndərəcəyik. Onda mən bir şirkətdə işləyəcəyəm, pul başımdan aşacaq, işə taksidə, ya da Medison avenyudakı avtobuslarla gedəcəyəm, gecə-gündüz işim-peşəmə qəzet oxumaq, bric oynamaq olacaq, kinolara gedəcəyəm, sarsaq-sarsaq filmlərə, kino reklamlarına, kinoxronikalara baxacağam. Hətta kinoxronikalara da! İlahi, sən özün saxla! Həmişə bu xronikalarda əvvəl-əvvəl cıdır-zad olur, sonra da bir xanım butulkanı gəmiyə vurub qırır, onun dalınca isə bir şimpanzenin əynində şalvar necə velosiped sürdüyünü göstərirlər. Yox, onda hər şey dəyişəcək. Deyəsən, mən deyəni sən heç başa düşmərsən axı?»

J.D.Sallinger

Çovdarlıqda uçurumdan qoruyan, 1951.

(tərcümə: Tehran Vəliyev)

Onlar ölməyiblər: adada sağ-salamat yaşayırlar. Onlar nəfəs alır və şənlənirlər. Mark Maronye ilə Sofi gülməli görünürlər, amma bu, onların vecinə də deyil. Əslində, onları deyil, həyat nəşəsini qınamaq lazımdır, bütün təqsirlər ondadır. Onlar suda yaşayırlar. Axırda işlər elə gətirdi ki, onlar bir-birilərinə aşıq oldular, çünki insanlar sevişdikcə, ortalığa övvel-axır hisslər də qarışır. Onlar Seneqaldan televizoru, radiosu, heç diskoteka və kondisioneri, hətta pivə şüşələri də olmayan, qisası, onlardan savayı heç nəyi olmayan bir adaya köçdülər. Kənd balıqçılarının ovladığı balıqları ocaqda qızardır, düyü və kokosla qidalanırlar, pambıq buludların altında keflənənə qədər meyvə şirələrdən hazırlanmış rom içirlər. Seneqalda çimərlikdə nəzakətli amerikan cənabdan özgə heç kəsə rast gəlmədilər. Onların kefləri yerindədir, heç narahat olmayın, onlar aradan çıxdılar və onlar qalib gəldilər. İndi isə xıslın-xıslın gülürlər. Onları həmin amerikalı öldürdü.

Maşınlara od vurub yandıran gənclər cəmiyyətin əsl mahiyyətini dərk edənlərdir. Həmin avtomobillərdən özlərinə ala bilmədikləri üçün yandırmırlar. Yandıırırlar ki, almaq istəməsinlər.

Onlar necə də sevimlidirlər. Mark və Sofi adaşlarına – serialın qəhrəmanlarına uyğun gəlirlər.

Kayman adalarındaki kabus ada. Onlar buraya necə gələ bilməmişdilər? Amerikanın adı Mayk idi, amma adın bir əhəmiyyəti yoxdur, çünki, çox güman ki, qondarma addır. İfadəli üz cizgilərindən fotoqraf Piter Berda oxşayırdı. Özünü FTB-nin təqaüdə çıxmış keçmiş agenti kimi təqdim etdi. Onunla hələ «Savana» mehmanxanasının çimərliyində rastlaşıb tanışmışdılar. Bir neçə içki səfəsindən sonra dilləri açıldı və ona öz əhvalatlarını danışdılar. Markın pul vəsaitlərini oğurladığını, onun işdən qovulmaq təhlükəsi qarşısında qaldığını, Sofinin hamiləliyini və onların hər şeyi cəhənnamə göndərüb, qaçmaq istədiklərini. Mayk onlara belə bir sövdələsmə təklif etdi: onlar həmişəlik yox olacaqdılar. Hiylə işlədib, özlərini ölmüş göstərəcək və aradan çıxacaqdılar. Maykın belə işlərdən başı yaxşı çıxırdı, illər uzunu ona mafiya boslarına qarşı ifadə verən «tövbeli» üzvlərini gizlətmək həvalə olunmuşdu. O, keçmiş cinayətkarları gizlətmək işində əsl ustadır, plastik əməliyyatlarla üzvlərini dəyişdirir, adlarını və sənədlərini saxtalaşdırır və onları gözdən-qulaqdan uzaq olan xəlvəti guşaya yerləşdirirdi. İndi isə əlavə pul qazanmaq üçün əlinə gözəl fürsət düşmüşdü: zəngin təcürbəsi ilə xüsusi müştərilərin qulluğunda duracaqdı. Amma onun bir şərti vardı, bir də heç vaxt vətənə qayıtmayacaqdılar. Markla Sofini «öldürmək» üçün ona ancaq fotoaparat, həqiqi amerikan pasportu və bir qucaq rəsmi möhürlər lazım oldu. Beləcə, Mark və Sofi birlikdə Patrik və Karolin Bөрnhemə çevrildilər.

Həyatın mənasız olduğunu ara vermədən insanlara təkrarlasaq, onların hamısı bir nəfər kimi başlarını itirər, qışqıra-qışqıra ora-bura qaçaqlar, mövcudluqlarının mənasız olduğunu qəbul edə bilməzlər: necə yəni, dünyaya elə-belə, məqsədsiz gəlməyimiz ağlabatan şey deyil, insan ölməyə yaranırmış, vəssalam?! Təəccüblü deyil ki, yer üzünün bütün sakinləri tamam-kamal havalanıblar.

Xoşbəxtlik nədir? Xoşbəxtlik ağımtıl qumsallıq, mavi səma, duzlu sudur. «Perrier» suyunun reklamında deyildiyi kimi: «Su, Hava, Həyat». Xoşbəxtlik bu suyun reklam plakatına girmək və ya «Pacifique» suyunun reklamına çevrilməkdir, istidən bərk qızmış taxta körpükdəki nəm ayaq izinin istidən bir göz qırpımında buxarlanıb itdiyi həmin reklama. Markla Sofi reklam üçün

işləyirdilər, indi isə Partik və Karolinin özü reklama çevrilmişdi. Sonrakı günlərini yaratdıqları reklamlardan birində keçirməyi, gündə yanmış stereotiplərə, «Voici» jurnalının üz qabığına, ekzotik təbiət fonundakı hind palıdından artırmalı evin «Maigrelette» reklam kampaniyasına, partılayan şəkili və ağ haşiyəli «Aralıq dənizi klubu» turizm operatorunun elamına oxşamağı seçdilər.

Ssenari:

Patrik hələ gənc və yaraşıqlıdır. Mühərrikli qayıqla dənizdə şütüyür. Patrikin rolunu Mark Maronye canlandıra bilər. Hərəkətdə olan qayıqdan suya tullanır və sahilə tərəf üzməyə başlayır. Onun görüşünə qucağında güləruz körpəsini tutmuş füsunkar bir qadın addımlayır. O, qadına tərəf cumur. Bu vaxt Qabriel Yaredin tükləri ürəkdən musiqisi səslənir. Qadının rolunu Oktavın keçmiş sevgilisi Sofi oynaya bilər. Onlar bir-birinə sarılır və uşağı məsmavi səməyə doğru qaldırırlar. Bu vaxt onların başları üzərindən bir hidroplan keçir. Təəcübədən gözləri bərəlməmiş üzləri iri planda göstərilir. Körpə gülməkdən uğunur. Təyyarə yenidən kədrdadır və onun Kanada Hava Yollarına məxsus olduğu anlaşılır. Onların niyə sevdikləri aydın olur: TƏYYARƏ BİR QANADI ÜZƏRİNƏ ƏYİLİR VƏ ONLARIN BAŞINA ƏLLİ TON AL-ƏLVAN KONFETTİ SƏPİR. MUSİQİNİN SƏSİ ƏTRAFYA YAYILIR (MONTAJDA MUSİQİNİN SƏSİNİ QALDIRMAQ). YAVAŞIDILMIŞ ÇƏKİLİŞ, KAMERA SAHİLDƏN UZAQLAŞIR, ÜMUMİ PLAN. BU GÖZƏLLİYİ: BİR-BİRİNİ SEVƏN CÜTLÜYÜ, HEYRƏTAMİZ MƏNZƏRƏNİ, MƏSUM KÖRPƏNİ, QIRMIZI, MAVİ, SARI, YAŞIL VƏ AĞ KONFETTİLƏR YAĞIŞINI GÖRƏN TAMAŞAÇI AĞLAMAQDAN ÖZÜNÜ HƏLAK ETMƏLİDİR. MƏNZƏRƏDƏN ONLARIN KOKOS AĞAQLARI VƏ AĞIMTİL QUMSALLIQLA ƏHATƏLƏNMİŞ KİMSƏSİZ ADADA OLDUQLARI ANLAŞILIR.

İMZA (zövqə görə):
 XOŞBƏXTLİK BƏDBƏXTLİYİN İFLASIDIR.
 XOŞBƏXTLİK HEC KƏSƏ BƏDBƏXTLİK GƏTİRMİR.
 XOŞBƏXTLİK ANCAQ «NESTLE»YƏ MƏXSUS DEYİL.
 XOŞBƏXTLİK BOŞLUQDAN DAHA YAXŞIDIR, XOŞ-
 BƏXTLİK YAXŞININ ÖZÜNDƏN DƏ YAXŞIDIR.

Elə gözəgəlimli cütlükdür ki. Onlar Kayman adalarındakı kiçik şəxsi bir adada sevgi nağılı yaşayırlar. Kubus ada heç bir coğrafiya xəritəsində təsvir olunmayıb. Bu adada günlər səmani, dənizi, bir də səmaya və anasına baxaraq gülümsəyən balacanı seyr etməklə keçir. Ağacların markası yoxdur: bu guşənişinlikdəki kokosların üzərinə «kokos ağacı» loqotipi yapışdırılmayıb. Karolinlə Patrik nicat yolunu ancaq bir şeydə – səkiliyi, əksərən də tor yelləncəkdə uzanıb dinləməkdə tapdılar.

Mən qızımın qeydinə qalmıram, – Karolin deyir, – qızım mənim qeydimə qalır.

Onlar bu dünyaya etibar edirlər, çünki artıq bu dünyadan xilas olduqlarını düşünürlər. Bu dünyanın eşiqli-yoxuşlu yolları yaşadığın dünyanın yanında öz əhəmiyyətini itirir. Onlar, nəhayət ki, məhəbbətin nə olduğunu başa düşürlər. Onlar qızlarına tamaşa edir, ardınca isə özləri baxışır, sonra yenidən eyni baxışmalar aramsız olaraq davam edir. Balaca isə qutanlara baxır. Saatlarla, günlərlə, həftələrlə başqa heç bir məşğuliyyətləri olmur. Yelləncəkdə çox uzananda, yəqin ki, şirin boyun ağrıları başlayır, bu ağrının ləzzətini bilməyənlər yalnız rəhmə layiqdirlər.

Mən qaçdım, çünki bütün işlərimi görmüşdüm.
Nə deyirsən?

Mən qaçdım, çünki ölmüşdüm. Boğulurdum.

Karib dənizinə, Kuba ilə Honduras arasındakı sulara Uca Yaradan bir ovuc torpaq – Kayman adalarını atıb. Ora ancaq yerli kiçik təyyarə ilə getmək olar. Kiçik Kaymanın aeroportunun uçuş zolağı adadakı yeganə avtomobil yolunu ikiyə bölür. Kənddə ağac kərtənkələlərini saymasaq, cəmi-cümlətən 110 nəfər yaşayır. Böyük Kaymanda 600 maliyyə idarəsi var. Kayman adaları Böyük Britaniyanın müstəmləkəsidir və müstəqil idarəetməyə malikdir. Adalarda 35.000 ofşor firma qeydiyyatdan keçib. Markla Sofini kabus adaya yola salmaq üçün Mayk gizlin qayıq-taksi tutmuşdu (özü də onlarla getdi).

Orada özlərini yaxşı hiss edəcəklər. Elə indi də özlərini yaxşı hiss edirlər: hindqozu, vanilla rom, bal, ədviyyələr, duzlu dəniz havası, həşiş, Kelvin Kleynin «Obsession» ətri və nəhayət, axşamüstü yağın yağışlar. Çiçəklərin və isti tər qoxusu.

– Mən sənin dodaqlarındakı nəmişliyi içirəm, dişlərinə yalayırım, dilini soruram. Sənin iniltini nəfəs kimi içimə çəkir, qışırıqlarını qurtumladım uduram.

Bir milyon nağd avro qarşılığında Mayk bütün işləri sahmana saldı: Parisə saxta kül və Sofinin vida məktubunu göndərdi, İsvicrə hesabındakı pulları başqa hesaba köçürdü... Adətən, müstəbirlərin il ərzində gözəl havanın hakim olduğu «Kastenada Qurtuluş Kompleksi» mehmanxanasına yerləşdirir. Bu kompleks qızılgül və plümeriya kollarının arasında itib-batan palissandr oduncağından, hind palıdından çoxlu sayda evciklərdən – bunqalolardan ibarətdir.

Onlar kiçik qamış daxmada, göyümtül gölməçənin böyründəki payalar üzərində duran külək örtüklü komada yerləşdilər. Hər axşam digər yalançı ölümlər onlara yoldaşlıq edir: müğənnilər Klod Fransua (62 yaş) və Elvis Presli (66 yaş) Cimmi Hendrikslə (59 yaş) mahnı bəstələyən gənc Kurt Kobeyni (34 yaş) dinləyirlər. Keçmiş Baş Nazir Pyer Bereqovoy (76 yaş) sahibkar Fransua dö Qrossuvrla (81 yaş) söhbətləşir; yazıçı Romen Qari (87 yaş) xanımı Jan Seberq ilə (63

yaş) əl-ələ dolaşır; publisist Filipp Mişel (61 yaş) musiqiçi Mişel Berje ilə (54 yaş) tennis oynayır (Mişel Berje tennis oyununda yorularaq ürək tutmasından 44 yaşında ölüb – red.); macərəsevər fotoqraf Arno Rosne (55 yaş) dənizçi Alen Kolaya (58 yaş) külək sörfü dərsləri keçir (hər ikisi dənizdə itkin düşüblər – red.); ikinci Con Kennedi (41 yaş) atası Con Fitzgerald Kennedi (84 yaş) və aktrisa Merilin Monro ilə (75 yaş) qol-qola gəzişir.

Palma ağaclarını nəhəng yelpiklər sayaq yırgalayın yüngül sahil küləyində sərinlənən Patriklə Karolin musiqiçi Serj Qensburq (73 yaş) və yazıçı Antuan Blondinlə (79 yaş) portağal limonadı içirlər. Onlar adanın o biri başında, damı palma yarpaqları ilə örtülmüş bambuk dəyadə aktyor Klaus Kinski (75 yaş) və yazıçı Çarlz Bukovski (81 yaş) ilə birlikdə yaşayırlar.

«Escape Complex»-in həmtəsisçisi (artıq vəfat etmiş Pablo Eskobar ilə), psixodelik yazıçı Karlos Kastenada (təxminən 61 yaş) kinorejissor Jan Östaşla (63 yaş) peyotl¹ gövşəyə-gövşəyə kabus adanın kapitalı ilə əlaqədar birja məlumatlarına göz atırlar. Necə olmasa, gizli ada sakinlərinin kapitaldan gələn faizlər hesabına özünümaliyyələşdirmə prinsipi ilə mövcuddur («giriş bileti»nin qiyməti üç milyon ABS dollarıdır). Gen mühəndisliyinin müəxəssis həkimlərinin və bionika² üzrə sənətkarlar cərrahlardan ibarət həkim dəstəsi ada sakinlərinin ömürlərini yüz iyirmi yaşa qədər uzatmaq üçün əllərindən gələni edirlər. Kabus adanın bütün sakinləri rəsmi şəkildə ölüdür³. Amma bu o demək deyil ki, onlar görkəmlərinin qeydinə qalmırlar: plastik əməliyyatlar, dəri köçürülməsi, üz dərisinin dartılması, orqan köçürülməsi, silikon vurma adadakı hər şey kimi pulsuzdur. Elə bu səbəbdən də «Hovuz» filmindəki tərəf-müqabil,

¹ Uilyamsın Lofoforası (Lophophora williamsii) Şimali Amerika tikansız kaktusdur, yerli əhali bu bitkiyə, adətən, peyotl və ya peyot deyir. Tərkibindəki meskalin maddəsi psixotrop və hallüsinogen maddə kimi istifadə olunur.

² Bionika canlı təbiətin təşkilinin, xüsusiyyətlərinin və strukturunun texniki qurğularda və sistemlərdə tətbiqi haqqında elmdir.

³ Üç nəfər istisnadır, Pol Makkartni (həqiqi) və yumorist Gi Bedo on ildən bəridir ki, Kabus adada yaşayırlar, «gerçək həyat»dakı isə onların əkiləridir, ingilis yazıçı Salman Rüşdi kimi (müəllifin qeydi).

artıq 74 yaşını vurmuş Moris Röne ilə kino sahəsindəki problemləri müzakirə edərkən və ya gülüş aktyoru Kolüşlə (57 yaş) söhbət edəndə Roni Şnayderə qətiyyətlə 63 yaş vermək olmur.

Hə, yeri gəlmişkən, Diana Spenser və Dodi Əl-Fayed də buradadır. Müvafiq olaraq 40 və 46 yaşlarındadır.

Televizor, telefon, İnternet və o biri dünyaya məxsus olan hər cür rabitə vasitəsinin qəti şəkildə qadağan olunduğu milyarderlər sığınacağında sakit, səssiz-səmirsiz günlər bir-birini sıralayırlar. Yalnız kitablara və disklərə icazə var: dünyada ədəbiyyat, musiqi və kinematografiya sahəsində baş verən on min xəbər daxmalarda quraşdırılmış plazma ekranlara avtomatik olaraq yüklənir. Hər iki cinsin bir illiyə «kirayə» götürdüyü «fahişə övladlar» adanın cinsindən asılı olmayaraq hər bir sakininin istənilən erotik şıltaqlığının qulluğunda durmağa həmişə hazırdırlar.

İşə bax ha, onların beynimizə yeritmək istədiklərini – əslində, başqa çıxış yolunun olmadığını və buraya istəmədən, bilmədən, təsadüfən düşdüyümüzü iki-üçcə dəqiqə götür-qoy etsək, bu söhbətlərin də bizə sürməyə istədikləri, mələkciyəzlərini başlarına toplamış saqqallı tanrıları, Nuh Tufanı, Nuhun gəmisi, Adəmlə Həvva, elə «böyük partlayış» və dinozavrların özləri kimi sərəmsəmləmədən başqa bir şey olmadığını dərk edirik.

Patriklə Karolin firuzəyi dənizin sahilindədirlər. Manqır ağaclarının əyri-üyrü kötüklərinin altındakı əl boyda kəpənlərlərin arasında əyləşib, ananas şirəsi içirlər. Yer üzünün bütün naz-nemətli narkotikləri hər səhər gözəl-göycək «Hermes» çamadanlarında evin önündəki həsrin üzərinə qoyulur, yəni özləri onların ayaqlarına gəlir. Amma narkotikdən həmişə istifadə etmirlər; bəzən elə olur ki, onlar günlərlə içkiyə toxunmur, orqiyalarda iştirak etmir və qullara əzab vermirlər. Karolin körposini elə kabus adada, Heminqueyin adını daşıyan (amerika yazıçısının 1954-cü ildə Kenyadakı uydurma ölümlünə işarə olaraq) çox müasir «Heminquey Xəstəxanası»nda dünyaya gətirdi.

Belə getsə, tezliklə dövlətləri şirkətlər əvəz edəcək. Biz daha milliyət adları deyil, marka adları daşıyacağıq – Maykrosoftda və ya Makdonaldsda yaşayacağıq; kelvin kleynli və ya pradalı olacağıq.

Onların əynində ağardılmamış kətdandan geyim var. Onlar ölümdən, demək ki, həm də zamandan yaxa qurtara biliblər. Arxada qalmış həmin dünyadan daha heç kəsin oyununda zər olmayacaqlar. Onlar azad olmağı öyrənirdilər, İsa Məsih də belə etmişdi, çarxıxa çəkildikdən üç gün sonra dirilib qəbirdən çıxmış və həqiqətlə barışmalı olmuşdu: hətta ölüm belə ötürədir, təkcə cənnət əbədidir. Onlar dayəsi ilə vağ-vuğla danışan qızlarına fərəhlə tamaşa edirlər. Balaca gözünü meymunlardan çəkmirdi, tovuzquşularla isə qətiyyəni arası yoxdur. Karolin gözəldir, demək ki, Patrik yaman xoşbəxtdir. Patrik xoşbəxttir, demək ki, Karolin də gözəldir. Onları qarşıda ləpəddöyən ahəngli əbədiyyət gözəlyir. Onlar qırmızı və qızılı tropik bitkilərin ağuşunda kürüdən yenidən çıxmış sütlü balıq qızartması, treska balığından kotlet və vanilli sousda dəniz xərçəngləri yeyirlər. Onlar nə geyinirlər? Əyinlərinə çəkməyə cəmi-cümlətəni bir cür geyimləri var – yaxası açıq köynəklər və qısabalaq şalvarlar. Əsas qayğıları nədir? Ayaqlarının altını qızmar ağ qumluqda yandırmamaq. Hal-hazırda könuüllərindən nə keçir? Çimib üst-başlarındakı duzu yumaq. Onlar nədən qorxurlar? Çimərkən ehtiyatı itirməkdən, çünki bəzi axınları düşsə, axın onları çox uzaqlara apara və onlar, həqiqətən, ölə bilərlər.

Onlar müttəhim kürsüsünə keçəndə məhkəmə sədri zaldakılara aylaşməyi, Çarli ilə Oktava isə ayağa qalxməyi söylədi. Onlar başlarını aşağı dikdilər. Mühafizə polisi onların biləklərindəki qandalları açdı. Elə bil kilsədəsən – mətnlərin oxunması, təntənəli ayinlər, uzun əlbəsələr və Məhkəmə binası ilə Notrdam kilsəsindəki messa arasında elə də böyük fərq yoxdur. Onları ancaq bir cəhət fərqləndirir: burada onları heç kəs əfv etməyəcək. Oktavla Çarli fəxrediləsi bir əməl tutmayıblar, amma, yaxşı ki, Tamara işin içindən çıxa bildi. Məhkəmə prosesi açıq keçirildiyindən məhkəmə iclasçıları arasında çoxlu sayda reklamçı vardı – Maronyenin dəfinə gələn eyni adamlar. Bu adamlar onları müttəhim kürsüsünün kirli şüşəsi arxasında görür və bundan sonra onların bütün işlərdən uzaq düşüklərini anlayırdılar. Onlara on il iş kəsdilər. Yaxşı qurtardılar, cıncırlarını çıxartmağa haqları da çatmaz (xoşbəxtlikdən, Fransa məhkəməsi onları ölkədən çıxarmağa imtina etmişdi, əgər onlar Amerikada məhşər ayağına çəkilsəydilər, reklam filmindəki sayaq onları sosiska kimi elektrik stulunda qızardardılar).

«MICROSOFT. NƏ QƏDƏR UZAĞA GETMƏK FİKRİNDƏ-SİNİZ?» Həbsxana hücrəsinin tavanından asılmış televizorda bu reklamı görən kimi dodağım qaçır. İndi belə şeylər məndən necə də uzaq düşüb. Onlar əvvəlki kimi yaşayırlar. Onlar hələ xeyli vaxt belə yaşayacaqlar. Onlar mahni oxuyur, gülür, qaqqıldayıb rəqs edirlər.

Amma mənsiz. Mənə isə bütün günü öskürək aman vermir. Vərəmləmişəm (bu azar yenidən dirçəlib. Xüsusən də həbsxana divarları arasında).

Hər şey müvəqqətidir və hər şey satılır. Oktavdan savayı. Çünki burada, üfünətli dustaqxanada günahlarımı satıb onlardan qurtulmuşam. Az-maz pul verib, hücrəmdə televizora baxmaq icazəsi almışam. Yemək yeyən adamlar. İstehlaka başları qarışmış insanlar. Maşın sürənlər. Sevib-sevilənlər. Bir-birlərinin şəkillərini çəkən insanlar. Səyahətə çıxanlar. Hər şeyin hələ də irəlidi olduğuna inanan insanlar. Elo insanlar ki, xoşbəxtdirlər, lakin bunun qədrini bilmirlər. O insanlar ki, bədbəxtdirlər, lakin buna əlac qılmaq üçün heç nə etmirlər. Tənhalıqdan qaçmaq üçün insanların itirə etdikləri milyonlarla şey var. Reyzerin Gonbul Yaramazı necə deyirdi: «Xoşbəxt adamlardan ürəyim bulanır». Mənim isə xoşbəxt adamlardan (misal üçün, götürək qazamatın pəncərəsindən gördüyüm dördgöz oğlanı. Narın yağışın altında avtobus dayanacağına durub və suyuşirin kürən bir qızın ölinəndən tutub), ümumiyyətlə, bütün «happy few»lərdən ürəyim bulanmır, əksinə, qəzəbdən, paxıllıqdan, heyranlıqdan, gücsüzlükdən ağlamağım gəlir.

Təsvürümdə ayın işığında durmuş Sofi canlanır. Axşam şehi döşlərinə çilənib, Mark onun dirsəyini iç tərəfdən sığallayır, gündə yanmasına baxmayaraq, dirsəyin iç tərəfi həmişə zərif və şəffaf olurdu. Ulduzlar onun nəm çiynlərində əks olunur. Bir gün öləcəyəm və həmin gün onların arxasınca uzaqlara, çox uzaqlara, adaya gedəcəyəm, gedəcəyəm ki, uşağımın anasının dodaqlarına boşalım. Və günəş üfqudə qürub edəndə mən qızımı görəəcəyəm. O elə indi də gözələrimin önündədir. Onu sidik iyi verən otağının o biri başında asılmış və Qogenə məxsus «Qayıq» əsərində görürəm. Heç özüm də bilmirəm o şəkli nə üçün jurnalda kəşib götürdüm, nə üçün çarparıyım başına vurdum. Bu əsər gecəmi-gündüzümü əlimdən alıb. Elo bilirdim ölməkdən qorxuram, sən demə, mən yaşamaqdan qorxuram.

Onlar məni qızımdan ayrı salmaq istəyirlər. Məni sənin iri gözlərinə həsrət qoymaq üçün əllərdən gələni əsirgəmədilər. İki

ağzı öskürən kimi yenə də bu gözlər xəyalımda canlanır – həyatı kəşf edəcək bir cüt iri qara göz bəbəkləri. Sadistlərə bax, «Evian»ın Ester Vilyamsı təqlid edən və «Bye, bye Baby» mahnısı altında həmahəng üzən uşaqları göstərən reklamı televizordan düşmək bilmir. Onlar mənim onsuz da çürümüş ciyərlərimə qənim kəsiliblər. Cəhrayı üzdəki qığılcım saçan bir cüt parlaq göz. Onlar mənim nəfəsimi kəsirlər. Cəhrayı yanaqların arasındakı cuppulu ağız. Titrəyən çənəmdən tutan xırdaca qollar. Boğazındakı süd qoxusunu almaq. Burnumla qulaqlarını sığallamaq. Heç sənin arxanı yumağa da mənə imkan vermədilər Sənin göz yaşlarını silməyi də mənə çox gördülər... Sənə «xoşgəldin» deməyə həsrət qoydular. Öz canına qəsd etməklə anan həm də səni öldürdü.

Onlar pişik kimi yumalanıb uzanan və yatanda yanaqlarını cırmaqlayan, tez-tez nəfəs alıb, arada yüngülcə əsnəyən və sonra daha rahat nəfəs almağa başlayan qızımı, onun incə dirsəklərindən və altında qatladdığı cuppulu dizlərindən, dilbərlərə xas ox kimi uzun kirpikləri, nar qırmızısı dodaqları, solğun bənizi olan körpəmi, gicgahlarında və göz qapaqlarında zərif şəffaf dərisi altından mavi damarcıqları görünən gəlinciyimi əlimdən aldılar. Burnunu, sədəfi bəliqulağına oxşayan qulaqlarını qıdıqlayanda necə uğunub gülməyini görməyə, gülüşünü eşitməyə əngəl oldular. Xloyenin məni dünyanın o biri başında gözlədiyini mənəndən gizlin tutdular. Bəlkə bütün qızların arxasınca süləndə mən elə onu axtarmışam? Bu pambıq kimi yumşaq ənsə, bu qara iti baxışlar, sanki qələmlə çəkilmiş qaşlar, incə üz cizgiləri əbəb yerə digər cananlarda düşmə yatmayıb, zira onlar mənə qızımdan xəbər verirdilər. Əgər kəşmiri çox sevmişəmsə, sənin məxmər dərinə alışmağa çalışmışam. Əgər bütün gecələri evdə tapılmamışamsa, sənənin başın üstündə yuxusuz gecələrə hazırlamışam.

Eh, kaş ki bu dörd divar arasında mən yox, bizim küçədəki əkiztəyim, həmin evsiz-əşiksiz adam yataydı, kaş bu zibilə qalmış dustaqxanada o can çürüdəydi, mənəşə çıxıb gedərdim, məni eşidirsiniz, GEDƏRDİM. Yerlərimizi bir-birimizlə dəyişə bilərdik, necə olsa, onun bəxti açılar, xoşbəxt olardı, başının üstündə damı, yeməyə bir tikə çörəyi olacaqdı. Mən isə dünyanın o biri

qurtaracağımda azad-asudə yaşayacaqdım. Nə sərəsəmləyirəm. Ağlım azıb. Çürüyən ciyərlərlə hansı gələcəkdən danışırım.

Axır ki, romanı yazıb qurtardım, qiyməti 14,99 avrodur. Axmaqlığa bax ki, burada «Maigrelette» üçün əla bir tərif tapmışam: «EYNİ VAXTDA HƏM ŞUX-ŞAQRAQ, HƏM DƏ AXMAQ OLMAYIN». Jak Brelın mahnısının hüquqlarını almaq və mahnıda bağıra-bağıra oxuduğu həmin «EYNİ VAXTDA HƏM ŞUX-ŞAQRAQ, HƏM DƏ AXMAQ OLMAYIN» hissəsini ayırmaq olardı. Kadrarxası səsdən sonra bir hissə səslənəcək, ardınca isə sloqan gələcəkdə: «MAGRELETTE. EYNİ VAXTDA HƏM ŞUX-ŞAQRAQ... HƏM DƏ AXMAQ OLMAYIN». Hə, zor olardı. Heyif, bu variantın kitabı bağlanıb!

Kameranın yeganə pəncərəsindəki barmaqlıqlar lap strikkoda oxşayır.

Televizorda xeyriyyə konserti gedir: Jan Jak Qoldman, Fransis Kabrel, Zazi və digərləri bir ağızdan oxuyurlar: «Məni uzaq məmləkətlərə apar, məni möcüzələr ölkəsinə apar. Orada, günəşli torpaqlarda acılar daha asan çəkilər».

Divarın o biri tayındakı səhərdən axşamacan qışqıran, zingildəyən, ah-zar edən qatillər mənim qanımlı tamam qaraldılar. Günahsız adamların nəfəsini kəsməmişdən qabaq yüz ölçüb bir biçşəydilər, pis olmazdı.

Carlını qan gölməçəsinə bulaşmış halda tapdılar, «sopike» balıq konservinin qapağı ilə biləklərini kəşmişdi. Bu başdanxarab zirək törəpənib fərasətini əbədiləşdirmək üçün haradansa gizlincə vebkamera tapıb və intiharı İnternetdə canlı-canlı yaymışdı. Əsas odur ki, onlar Tamaranı tapa bilmədilər, o canını qurtara bildiyi üçün elə rahatam ki; onlar hamının başını batırdılar, Tamaradan savayı.

Mənsə VIP cinayətkarlar üçün birmənzərlik kameranın (burada tək qalırım, televizorum və kitablarım var. Halımdan narazılığa dəyməz, baxmayaraq ki, hücrəm sidik qoxuyur və mən ciyərlərimi

sağa-sola tüpürürəm) divarına Qogenin «Qayığ»ını yapışdırmışam. Onun 1896-cı ildə çəkdiyi bu əsər Sergey Şukinin kolleksiyasına daxildir və Leninqraddakı Ermitajda nümayiş etdirilir... Bütün günüm bu əsərin qarşısında öskürməklə keçir: rəsmdə Polineziya çimərliyindəki qayığın ətrafında sakitcə əyləşmiş bir kişi, onun arvadı və onların uşaqları təsvir olunub.

Sonuncu məktublarından birində Qogen yazmışdı: «Mən vəhşiyəm».

Özümü həbs olunmadığıma, sadəcə, könüllü halda dünya nemətlərindən uzaqlaşdığıma inandırmaq qalır. Nəcə olsa, rahiblər də tənhalığa çəkilib hücrələrdə yaşayırlar.

Mən «Qayığ»a, bu ülvə səhnəyə, bu cütlüyə və onların körpəcə quzularına tamaşa edirəm, Qogen arxa planda nüvə göbələyini xatırladan qıpqırmızı qürub günəşini təsvir edib. Mən onlara tərəf üzürəm, qayığa tullanıram, mən adaya, onların yanına gedirəm, onlar məni sevəcəklər, mütləq sevəcəklər, mən var-gücümə üzür, sahilə doğru can atıram, gah ay balıqlarının arasından sivişib keçirəm, gah da yırtıcı skatlar ovuclarımı qıdıqlayırlar. Mən onları axtarıb tapacağam, biz birlikdə sevişəcəyik, Tamara və Sofi, Düler və Maronye; onlar cəmiyyətdən qaçmışdılar, amma mən hər çətinliyin öhdəsindən gələcəyəm, biz birlikdə yeni ailə quracağıq, elə ailə ki, orada dörlükdə yatıb sevişirlər. Körpəcə qılçaları bir əlimə yerləşən Xloyenin ayaqlarını öpüşlərə qərq edəcəyəm, görəcəksən, mən kabus adaya, onların yanına gedəcəyəm, siz mənə inanırsınız, hə? Düzdür, ağlım azıb, havalanmışam, dənizin dibində üzürəm, su ciyərlərimə dolub, özümü yaxşı hiss edirəm və Qogenin batan günəşi, haqiqətən də, nüvə partlayışına oxşayır.

Kabus adada artıq bir neçə ay keçmişdi. Ölülərin həyatı onları bezdirməyə başlamışdı. Onlara elə gəlirdi ki, günəşli torpaqlarda acılar daha çətin yaşanır. Düzgün qidanlanmadan əziyyət çəkirlər. Bitkilərin arasında bitkilərlə dolanırlar. Özlərini gümrə hiss edəndə digər insanlara qoşulurlar: Karolin aktyor River Feniksi yalamağa razılaşıb, Patrik özü isə avtoyarışçı (kişi) Ayrtən Senna ilə cinsi əlaqəyə girir. Adada hamı sevişir, müxtəlif vəziyyətlərdə özlərinə təsəvvür verir, sperma udur, klitorları sıgallayır, sifətlərə boşalırlar, qızlar ayaqlarının arasındakı tükələri bir-birinə düyünləyir, döşlərini şappıldadırlar, bir-birilərinin üstünə işəyir, sevişir və ya sadəcə, sevincək və qayğısızcasına masturbasiya ilə məşğul olurlar.

Lakin bir müddət sonra bütün şəhvani əyləncələrdən bezirlər. Onda can-başla tennisdəki bacarıqlarını mükəmməlləşdirməyə girişir, mərca adalarında sualtı ovçuluqla məşğul olur, kərfəzdə su xizəklərində dövrə vurur, nəhəng çətir-talvarın altında ensiz üzgüçü tumanlarında stolüstü tennis, petank oynayır, «Dom Perinyan» şərabı içməkdə yarışlara girirlər. İşə bax ki, çoxdan deyil, elə bu axşam – adamın inanmağı da gəlmir – Karolin özü öz əlləri ilə Patrikin köynəyini ütülədi. Bir zəng səsinə ev qulluqçusunu çağırmaq əvəzinə, ondan ütü taxtası istəyəndə Patrik yaman həyəcanlanmışdı. Heç ağılına gəlməzdi ki, əvvəlki sadə həyatı dadmaq onu belə rıqqətə gətirə bilər.

Hərdən onlar sensorlu izolyasiya kameralarında və ya içində su doldurulmuş xüsusi matraslarda uzanaraq istirahət edir, bəzən də aromaterapiya masajları və ya şiatu¹ masajlarında dincəliirlər.

Müasir həyatın alternativini yoxdur.

Mavi, mavi, mavi, mavi, mavi rəng onların gözlərini döyənək edib, onlar cənnəti həzm edə bilmirlər, hovuzun kənarındakı şəzlonqda və ya «Emmanuel» tərzindəki həsir kreslolara yayxanıb yanlarını qaşıyırlar. Elə həmin hovuzun bir qırağında Mona, Tania və Lola, muzdlu pərilər öz aralarında cikkildəşir, kosa kimi tüksüz üç nəfər cavan oğlan onların qırılmış «meyvələrini» xumarlana-xumarlana aralarında bölüşdürürlər. Yaman yekəqarın oğlanlardır. O qədər təpəşdirib yeyiblər ki, «bermudların» üstündə şişən göbəkləri elə sallanıb ki, az qala dizlərinə çatacaq. İylənmiş ət ağcöz sahibini ifşa edir. Bir onlara baxın, ağciyərlik bu kefcil zırramaları əyyaşlara çevirib: özündənrazi üzlərini qalın piy qatı örtüb. Cəzasızcasına lambada oynayırlar. Onlar insanlardan qaçıblar, onların nəzərincə çiçəklərdən və dənizə qarışan çaylardan daha əhəmiyyətsiz olan insanlardan uzaqlaşdıblar. Onlar Kaliforniya reggisini dinləyirlər. Göbək və kürü yeməkdən qaranlıqları partlamağa gəlir. Bizim körpə kimi yuyumrudurlar.

Karolin körpə ilə qurdalanır, Patrik bağ işlərinə baxır, körpə isə dili topuq vura-vura qığıldayır. Xoşbəxtlik adamın başına sancı salır.

1998-ci ilə hər fransız ailəsi həftə ərzində yeməyə orta hesabla 640 frank xərcləyib. «Coca-Cola» bütün dünyada bir saat ərzində bir milyon içki satır. Avropada iyirmi milyon işsiz var.

Onların könlündən jurnallar, televizor, həyəcan keçir: onlar ilü əzginlik içində bir-birindən seçilməyən günlər yaşayırlar.

«Barbi» yer üzündə bir saniyəyə iki gəlincik satır. Planetin 2,8 milyard əhalisi günə iki dollarla dolanır. Planetin 70% əhalisinin telefonu və 50% əhalisinin elektriki yoxdur. Dünya miqyasında illik hərbi xərclərin ümumi miqdarı 4.000 milyard dollara çatır, başqa sözlə desək, inkişaf etməkdə olan dövlətlərin xarici borclarının iktiqatı qədr.

¹ Şiatu – anatomik və fizioloji nəzəriyyəyə əsaslanan ənənəvi yapon terapiyası

Karolin qızını belə pozğun mühitdə böyütməyin necə dəhşətli bir hərəkət olduğunu düşünməyə başlayır.

– Yəni o, heç vaxt buradan çıxıb getməyəcək? Onun çirklənmiş ətraf mühitə, səs-küyə, maşınların kirli qazlarına ehtiyacı var!

Patrik bambuk cəngəlliyində ruh düşkünlüyü yaşayır. Hətta dalğaların şıppıltısı da daha heç kəsə layla kimi görünür. Saatlar onlardan yan ötür. Onlar rəngbərəng kokteyllər içib keflənir, bütün günü elə bil kimsə çəkilə kəllələrinə tap-tap döyəcləyir. Duzlu küləkdən başlarında güclü ağrılar başlayır. Eyni parıldayan dənizi görməkdən ürəkləri sıxılır. Okean onlar üçün yasa bürünmüşdü.

Bil Geysin şəxsi sərəvəti Portuqaliyanın dövlət gəlirinə bərabərdir. Klaudiva Şefferin mal-dövləti isə 30 milyon avrodan çox dəyərləndirilib. Dünyada 250 milyon uşaq var ki, saati bir neçə qəpik-quruşa işləyir.

Qayıtmaq, həmin dünyaya qayıtmaq! Hiss edirəm ki, quşların da başı yaman ağrımağa başlayıb... Patrikin beyni yeni fikirlər, layihələrlə aşır-başır, planlar başında fırlanır, fırlanır, onun yadındadır, o unuda bilmir. «DİGƏR OĞLANLARI XOŞLAYAN, FAHİŞƏLƏRƏ BƏND OLAN, KOKAİNƏ MEYİL SALAN, PULU ƏZİZLƏYƏN OĞLANLAR ÜÇÜN».

Müasir dünyanın alternativini yoxdur.

Onlar evlənin və boşanırlar, sonra yenidən evlənin, dünyaya uşaq gətirir və onların qayğısına qalmırlar, amma başqalarının uşaqlarını böyüdür, başqaları da onların uşaqlarını. *Allahın hər günü dünyanın ən böyük iki yüz sərəvəti saniyədə 500 dollar artır.* Günün doğması medalın tərs üzünü kimi həm də günəşin batmağıdır. Ala-toranlıq astarına çevrilmiş dan yeridir. Hər iki halda səma qırmızıya boyanır, səhnə isə çox vaxt aparır. *Belə fərz olunur ki, 2025-ci ilə qədər heyvan növlərinin 25%-i yer üzündən yerli-dibli silinəcək.* Bütün schrlı nağıllar eyni sözlərlə qurtarır: «Onlar xoşbəxt ömür sürdülər və çoxlu uşaqları oldu». Vəssalam. Sonra nələrin baş verdiyindən heç vaxt bizə söz açmırlar. Mən deyim də nə olur: yaraşığıl şahzadə uşaqların atası deyilmiş, o, ayyaşlığa başlayır, sonra şahzadə xanımını tərki edib, cavan sevgilisinin yanına gedir, şahzadə qızımız on beş il psixoaanalitikin yanında müalicə keçir, uşaqları narkotikə qurşanır, böyüyü intihar edir, kiçiyi Trokadero bağlarında bədənini satır.

Patriklə Karolin günləri gecənin nə vaxt düşəcəyinin, gecələri isə səhərin nə vaxt açılacağına intizarında keçirir. Bir azdan elə bir vədə yetişəcək ki, onlar həzzə naminə deyil, bir həftəlik dinclik tapmaq, bir-birinə dəyib-dolaşmamaq üçün sevişəcəklər. Ətrafdakı bütün körfəzlər, dənizdən qopmuş bütün gölməçələr və onların mərcaan sahilləri Patriklə Karolini mavi dustaqxanaya qapamaqdan başqa işə yaramır. Hətta mərcaanlardan və manqır oduncağından yığılmış daxmaları da su ilə dövrələnib. Bu ada tilsimlənmiş kabus qəsridir. Günlər çobanyastığını yoluşdurub «fal açmaqla» keçir: «sevir, sevmir, çox sevir, az sevir, sən deyən də sevmir, dənəkindən az, səbahkıdan çox sevir». *Dünyanın sonu beş milyard ildən sonra gələcək, günəş partlayanda Yer kürəsi odsaçan silahla vurulmuş şam qozası kimi od tutub yanacaq.*

Günəş qurumuş palma yarpaqlarını dəlib keçir. Günəş geriyyə hesablanan sarı zamandır. *«General Motors»un illik gəliri (168 milyard dollar) Danimarkanın dövlət gəlirinə bərabərdir.* Günün günorta çağı görünən ay, suda dolaşan ayaqlar, yırgalanan ilıq dalğalar, ürəkbulandıran sahil küləyi, beqonvil çiçəklərinin ətri, palisandr meşəliyi, çiçəklər «Ervik – stik ap» hava tərvətləndiricisinin qoxusunu verir – bu iylərdən adamın lap qusmağı gəlir.

Lakin elə bir gün yetişir ki, göy üzünü qara buludlar bürüyür və bu vaxt Patrik özünü dənizin axınına buraxır və dəniz onu aparır; o, uzaqlaşan sahilə baxır, uzaqda, çimərlikdə duran Karolin onu səsləyir, lakin ona hay verə bilmir, çünki duzlu su xirtdəyə qədər ağzına dolub; o, kürəyi üstə uzanıb özünü suyun ixtiyarına verir və axın onu açıq dənizə, getdikcə daha da tündləşən, daha da tutqunlaşan dənizin göbəyinə tərəf çəkir; dalğaların iradəsinə təslim olmaq, dənizdə üzən ağac parçasına, içində məktubu olmayan boş şüşəyə çevrilib itmək necə yaxşı olardı; onun başının üstündə quşlar uçurur, altında balıqlar üzür; o, akulalara, doradalara, delfinlərə, qanadlı üzgəcləri ilə onun ovcunu qıdıqlayan skatlara rast gəlir; və Patrikin beynində yalnız qarmaqarıışıq bir qaçış dolanır; o, dənizin dibinə enir, boğulur, amma özünü yaxşı hiss edir; «və o vaxtdan mən Dənizin səriyyatında yuyundum» (Rimbo); hər necə olsa, mən çoxdan ölmüşəm, meyitimi də torpağa gömüblər; mənə dənizin dayaz yerinə səpin; qəfildən üzümü iynələyən şiddətli leysan yağış başlayır; və günəş al-qırmızı rəngə boyanır; iti damcılardan daha yayınmamaq, felləri daha təsir etməmək, gizlətmək lazım deyil; mən, sən, o, biz, siz, onlar; istifadə təlimatlarına və ya əspəzlik kitablarındakı kimi ancaq məsdərdə olmaq nə yaxşıdır, dərinliyə aludə olmaq, güzgünün o biri tərəfinə keçmək və nəhayət ki, dincliyə qovuşmaq; təbiətin, al-qırmızı günəş şüalarının qızılı ışıltılarının bir hissəsinə çevrilmək; necə ki, böyük partlayışdan əvvəl heç nə mövcud deyildi, günəş

partlayışından sonra da heç nə mövcud olmayacaq; səma qıpqırmızı rəngə boyanır, şəbnəmlərin göz yaşlarını içmək; sənə gözəlirinin duzunu, iti mavi baxışlarını içmək; düşmək; dənizdə bir damcı olmaq; əbədiyyətə qovuşmaq; nəfəs almadan bir dəqiqə qalmaq, sonra iki, sonra üç dəqiqə, bir saat, sonra iki, sonra üç saat nəfəs almamaq; beş milyard ildən sonra dənizlə günəş birləşəcək; bir gecə nəfəs almaq, sonra iki, sonra üç gecə; dincliyə qovuşmaq; «sən gecədən daha gözəlsən, cavab ver, okean, mənə qardaşım olmaq istəyirsənmi?» (Lotreamon); su zambağı kimi suyun səthində ləpələnmək; sərfinq ustaları kimi dənizin girdabına soxulmaq; uzaqlaşmaq, yaxınlığı kəsmək; okeanların dibində gizlənməmiş sualtı nüvə qayığı olmaq; heç nəyin fikrini çəkməmək; mələklərin və dəniz pərilərinin arasından sürətlə üzmək; səmada üzmək, dənizdə uçmaq; hər şey baş verib qurtarıb; ən əvvəl Söz yarandı; belə deyirlər ki, ölüm ayağında insanın bütün həyatı gözü öndən ötüb-keçir; amma Patrikin gözüne tamamilə fərqli şeylər görünürdü: ARZU ADLANAN «CART NOIR» QƏHVƏSİ, MƏN İSTƏDİM, «SONY» HƏYATA KEÇİRDİ, GAP – HAMI DƏRİ GEYİNƏCƏK, DÖVLƏT DƏMİRYOL ŞİRKƏTİ – TƏRƏQQİ YALNIZ HAMI ONDAN FAYDALANANDA QİYMƏTƏ MİNİR, FRANCE TELECOM – XOŞ GƏLDİNİZ, İMZA:HƏYAT.COM, ELEKTRİQUE DE FRANCE – BİZ SİZƏ İŞİQDAN DAHA ARTIĞINI BORCLUYUQ, RENAULT SCENIC – MAŞINLA SƏHV SALMAYIN, ROCHE BOBOIS – ƏSL HƏYAT DAXİLDƏN BAŞLAYIR, NISSAN – MADE IN KEYFİYYƏT, SOSYETE JENERAL – BAKARIQLARIMIZI BİRLƏŞDİRƏK, FRANS RADIOTEKNIKA CƏMİYYƏTİ – SİMSİZ DÜNYA, CREDIT LYONNAIS – BİZ SİZƏ YENİ BANK VERMƏYƏ MƏCBUR İDİK, CİTROEN – SİZİN ÜÇÜN NƏYƏ HAZIR OLDUĞUNU TƏSƏVVÜR BELƏ ETMİRSİNİZ, CARREFOUR – SİZİN ÜÇÜN YENİLƏNİR GÜNƏGÜN, NESTLE – GÜCÜ ŞOKOLADDIR, BANQUE BNP – GƏLİN

GƏLƏCƏKDƏN DANIŞAQ, NOKIA – CONNECTING PEOPLE, NİVEA – ÖZÜN KİMİ OLMAĞIN ƏN GÖZƏL YOLU, ADEKCOO – DÜNYANI DƏYİŞMƏYƏCƏK, AMMA ONA RƏNG QATACAQ, L'OREAL – ÇÜNKİ MƏN BUNA LAYİQƏM, DAEWOO – ÜSTÜNLÜK ONDADIR, CHARLES GERVAIS – O, ÇİRKİNDİR, AMMA İLAHİDİR, SELF TRADE – ƏGƏR BİRJA HAMIYA QAZANDIRSAYDI, ONDA HAMI KLİOTERAPİYA KEÇƏ BİLƏRDİ, MENNEN – KİŞİLƏR ÜÇÜN, BİZİM ÜÇÜN, ERICSSON – HİSSLƏRİNİZİ POÇTLA GÖNDƏRİN, BU, HAMİMİZİN XEYRİNƏDİR, MONAPRIX – HƏR ŞƏHƏRƏ CAN VERİR, TROIS SUISSSE – BƏXTİM GƏTİRİB Kİ, QADINAM, BÂTON DE BERGERY – YEMƏK ÜÇÜN SAATA BAXMA, WILLIAMS QUANDON – HƏYATININ QƏDRİNİ BİLƏNLƏR ÜÇÜN, MOBALPA – BİZ ELƏ BUNA GÖRƏ BURADAYIQ, NOUVELLE POLO – SİZ ONU ÇƏTİN TANIYACAQSINIZ, SEGA – SƏNDƏN DAHA GÜCLÜDÜR, SİZ CLAN CAMPBELLE TORPAĞINA AYAQ BASMISINIZ, ALKOQOLLA EHTİYATLI DAVRANIN, SAĞLAMLIĞA ZİYANDIR, GILLETTE – KİŞİLƏR ÜÇÜN ONDAN YAXŞISI YOXdUR, MƏNƏ LEERDAMMER PENDİRİ VER, YOXS DAVA SALACAĞAM, NİNA RICCIDƏN «BELLE DE MINUIT» ƏTRİ – GECƏ GƏLİR, OĞLANLAR DA GƏLİR, MICHÉLİN TƏKƏRLƏRİ – ƏN YAXŞI NƏTİCƏLƏR UZUNMÜDDƏTLİ NƏTİCƏLƏRDİR, VİSA PREMIER – HƏYAT TƏKCƏ PULDAN İBARƏT DEYİL, CANAL+ İZLƏYƏNDƏ, ƏN AZINDAN, TELEVİZOR QARŞISINDA OLDUĞUNUZU UNUDURSUNUZ, ÖZ MAŞININIZI HƏMİŞƏ PEUGEOT 306 İLƏ MÜQAYİSƏ EDİN, LE PARISIEN – JURNAL ŞƏKLİNDƏ DAHA YAXŞIDIR, GALERİES LAFAYETTE – ARZULARIN PLANETİ HƏYATINIZA DAXİL OLUR, FRANSA QAZ KOMPANİYASI – BURADA, ORADA, SİZİN ÜÇÜN, GƏLƏCƏYİNİZ ÜÇÜN, CAROLL – BİZİMLƏ HAVA HƏMİŞƏ YAXŞIDIR, «COCA-COLA» DAN ZÖVQ AL, HOLLYWOOD SAQQIZLARI – HƏYATINIZI TƏRAVƏTLƏNDİRİN, WORLD ONLINE – SƏRBƏST HƏRƏKƏT, UNITED COLORS OF BENETTON, BARİLLA MƏHSULLARI – HƏR BİRİMİZDƏ BİR QƏDƏR İTALYANLIQ VAR,

PNAI (PARİJ NƏQLİYYATININ AVTONOM İDARƏSİ) – YOLUN BİR HİSSƏSİNİ BİRGƏ GƏDƏK, TÉLÉ 2 – NƏ ÜÇÜN İHƏLƏ DƏ BAHA QİYMƏTƏ DANIŞIRSINIZ? OENOBİOL – BÜTÜN BƏDƏNİM CAVAN DƏRİ ARZULAYIR, İBM – KİÇİK PLANET ÜÇÜN UĞURLU QƏRARLAR, CLUB MED – ORADA, YALNIZ ORADA OLMAQ, PEUGEOT 206 – BİZİM ZAMANDA TƏƏCCÜBLÜ YEGANƏ ŞEY, ADIDAS – SİZİN ÜÇÜN ƏN YAXŞI AYAQQABI, TROPICANA – ARZULARINIZI OYADACAQ, HERMES 2000 – YENİ ƏSRDƏ İLK ADDIMLAR, YOPLAİT – DADLI OLANDA HƏR ŞEY ƏLA OLUR, AIR FRANCE – SƏMAYA QALXAQ, BU Kİ YER ÜZÜNDƏKİ ƏN YAXŞI YERDİR, GIVENCHY – SONSUZLUQDAN DAHA ARTIĞI, RHONE POULENC – DÜNYALARIN ƏN YAXŞISINA XOŞ GƏLDİNİZ, DÜNYALARIN ƏN YAXŞISINA XOŞ GƏLDİNİZ.

Paris 1997– 2000

MÜNDƏRICAT

1. Mən	13
2. Sən	62
3. O	110
4. Biz	155
5. Siz	197
6. Onlar	237

Avroya çevrilmə: 2001

Minnətdarlıq: Manüel Karkasson, Jan Pol Antoven,
Qabriel Qoltye, Tyer Quno, Mişel Huelbek, Pamela Lə Mul,
Paskal Manri, Vinsen Ravale, Stefan Riçard, Delfin Valet.

Bu kitabın yazılmağında onların da günahı var.

Ar $\frac{2013}{2097}$

Frédéric **BEIGBEDER**

99 francs

Şübhəsiz ki, "99 frank" romanı Frederik Beqbederin ən yaxşı romanlarından biridir. Əsər avtobioqrafik xarakter daşıyır, 2000-ci ildə kitab ilk dəfə işıq üzü görmüş və yazıçının işlədiyi məşhur reklam agentliyindən qovulması ilə nəticələnmişdir.

ISBN 978-9952-26-505-7

9 789952 265057

Qiyməti: 7[^]

QANUN
NƏŞRİYYATI
CN

99092